

ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS A.E.
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΠΟΥ ΕΛΗΞΕ ΤΗΝ
31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2018

Όθωνος 8, Αθήνα 105 57
www.eurobank.gr, Τηλ.: 210 333 7000
Αρ. Γ.Ε.ΜΗ.: 000223001000

Πίνακας Περιεχομένων των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων	Σελίδα
Ενοποιημένος Ισολογισμός	1
Ενοποιημένη Κατάσταση Αποτελεσμάτων	2
Ενοποιημένη Κατάσταση Συνολικών Εσόδων	3
Ενοποιημένη Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης	4
Ενοποιημένη Κατάσταση Ταμειακών Ροών	5

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

1. Γενικές πληροφορίες	6
2. Πλαίσιο σύνταξης οικονομικών καταστάσεων και βασικές λογιστικές αρχές	6
2.1 Πλαίσιο σύνταξης οικονομικών καταστάσεων	6
2.2 Βασικές λογιστικές αρχές	17
2.3 Μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9, «Χρηματοοικονομικά μέσα» και αξιολόγηση της επίπτωσης	53
3. Σημαντικές λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές στην εφαρμογή των λογιστικών αρχών	60
4. Πιστωτικός κίνδυνος από απαιτήσεις Ελληνικού Δημοσίου	68
5. Διαχείριση ιδίων κεφαλαίων	69
6. Διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων και εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων	71
6.2.1 Πιστωτικός Κίνδυνος	74
6.2.2 Κίνδυνος αγοράς	111
6.2.3 Κίνδυνος ρευστότητας	115
6.3 Εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων	118
7. Καθαρά έσοδα από τόκους	123
8. Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	124
9. Έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες	124
10. Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών και επενδυτικών τίτλων	124
11. Λοιπά έσοδα/(έξοδα)	125
12. Λειτουργικά έξοδα	125
13. Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	125
14. Λοιπές ζημιές απομείωσης, έξοδα αναδιάρθρωσης και προβλέψεις	126
15. Φόρος εισοδήματος	126
16. Αναβαλλόμενοι φόροι	128
17. Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	131
18. Κέρδη ανά μετοχή	134
19. Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	134
20. Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα και λοιπές πληροφορίες για την Κατάσταση Ταμειακών Ροών	134
21. Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	135
22. Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	136
23. Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και λογιστική αντιστάθμισης κινδύνων	136
24. Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	139

25. Προβλέψεις απομείωσης για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών	141
26. Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	142
27. Συμμετοχές σε θυγατρικές εταιρείες	145
28. Επενδύσεις σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες	150
29. Οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης	153
30. Ιδιοχρησιμοποιούμενα ενσώματα πάγια στοιχεία	155
31. Επενδύσεις σε ακίνητα	156
32. Άυλα πάγια στοιχεία	158
33. Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	158
34. Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες	159
35. Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	159
36. Υποχρεώσεις προς πελάτες	159
37. Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	160
38. Λοιπές υποχρεώσεις	161
39. Υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία	162
40. Μετοχικό κεφάλαιο-κοινές μετοχές, διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο και ίδιες μετοχές	164
41. Προνομιούχοι τίτλοι	164
42. Ειδικά αποθεματικά	166
43. Μερίσματα	167
44. Μεταβιβάσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων	167
45. Λειτουργικές μισθώσεις	168
46. Ενδεχόμενες υποχρεώσεις και λοιπές δεσμεύσεις	168
47. Πληροφόρηση ανά επιχειρηματικό τομέα	170
48. Λοιπά σημαντικά γεγονότα και γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού	173
49. Συνδεόμενα μέρη	174
50. Εξωτερικοί Ελεγκτές	175
51. Διοικητικό Συμβούλιο	176
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – Γνωστοποιήσεις βάσει του Νόμου 4261/ 2014	177

Ενοποιημένος Ισολογισμός

		31 Δεκεμβρίου	
		2018	2017
Σημείωση		€ εκατ.	€ εκατ.
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	19	1.924	1.524
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	21	2.307	2.123
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	22	43	49
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	23	1.871	1.878
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	24	36.232	37.108
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	26	7.772	7.605
Επενδύσεις σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες	28	113	156
Ιδιοχρησιμοποιούμενα ενσώματα πάγια στοιχεία	30	353	390
Επενδύσεις σε ακίνητα	31	316	277
Άυλα πάγια στοιχεία	32	183	152
Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις	16	4.916	4.859
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	33	1.934	1.724
Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	17, 24	20	2.184
Σύνολο ενεργητικού		57.984	60.029
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ			
Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες	34	2.050	9.994
Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	35	6.376	3.997
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	23	1.893	1.853
Υποχρεώσεις προς πελάτες	36	39.083	33.843
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	37	2.707	549
Λοιπές υποχρεώσεις	38	844	684
Υποχρεώσεις δραστηριοτήτων προς πώληση	17	-	1.959
Σύνολο υποχρεώσεων		52.953	52.879
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ			
Μετοχικό κεφάλαιο-κοινές μετοχές	40	655	655
Διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο	40	8.055	8.055
Αποθεματικά και αποτελέσματα εις νέον		(3.721)	(2.556)
Μετοχικό κεφάλαιο-προνομιούχες μετοχές	37	-	950
Προνομιούχοι τίτλοι	41	42	43
Δικαιώματα τρίτων		0	3
Σύνολο ιδίων κεφαλαίων		5.031	7.150
Σύνολο ιδίων κεφαλαίων και υποχρεώσεων		57.984	60.029

Οι σημειώσεις στις σελίδες 6 έως 176 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Ενοποιημένη Κατάσταση Αποτελεσμάτων

		Χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου	
		2018	2017
Σημείωση		€ εκατ.	€ εκατ.
Τόκοι έσοδα		2.186	2.164
Τόκοι έξοδα		(770)	(700)
Καθαρά έσοδα από τόκους	7	1.416	1.464
Έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες		422	372
Έξοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες		(124)	(114)
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	8	298	258
Έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες	9	13	10
Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών	10	37	67
Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους	10	83	73
Λοιπά έσοδα/(έξοδα)	11	(2)	10
Λειτουργικά έσοδα		1.845	1.882
Λειτουργικά έξοδα	12	(879)	(895)
Λειτουργικά κέρδη προ απομειώσεων, προβλέψεων και εξόδων αναδιάρθρωσης		966	987
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών	25	(680)	(750)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	14	(21)	(50)
Έξοδα αναδιάρθρωσης	14	(62)	(13)
Αναλογία κερδών από επενδύσεις σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες	28	29	7
Κέρδη προ φόρου		232	181
Φόρος εισοδήματος	15	(76)	(5)
Καθαρά κέρδη από συνεχιζόμενες δραστηριότητες		156	176
Καθαρές ζημιές από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	17	(65)	(61)
Καθαρά κέρδη		91	115
Καθαρά κέρδη που αναλογούν σε τρίτους	17	0	11
Καθαρά κέρδη που αναλογούν στους μετόχους		91	104
		€	€
Κέρδη ανά μετοχή			
-Βασικά και προσαρμοσμένα κέρδη ανά μετοχή	18	0,04	0,05
Κέρδη ανά μετοχή από συνεχιζόμενες δραστηριότητες			
-Βασικά και προσαρμοσμένα κέρδη ανά μετοχή	18	0,07	0,08

Οι σημειώσεις στις σελίδες 6 έως 176 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Ενοποιημένη Κατάσταση Συνολικών Εσόδων

	Χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου			
	2018		2017	
	€ εκατ.		€ εκατ.	
Καθαρά κέρδη		91		115
Λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση:				
Ποσά που αναταξινομήθηκαν ή ενδέχεται να αναταξινομηθούν μεταγενέστερα στην κατάσταση αποτελεσμάτων:				
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών				
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	22		27	
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	(19)	3	(8)	19
Χρεωστικοί τίτλοι στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση				
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους (σημ. 26)	(88)		-	
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους (σημ. 26)	(75)	(163)	-	-
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων				
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους (σημ. 26)	-		244	
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους (σημ. 26)	-	-	(31)	213
Συναλλαγματικές διαφορές				
- συναλλαγματικές διαφορές δραστηριοτήτων εξωτερικού	(10)		2	
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, λόγω πώλησης δραστηριοτήτων εξωτερικού (σημ. 17)	34	24	4	6
Συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες				
- μεταβολή αναλογίας λοιπών αποτελεσμάτων συγγενών εταιρειών και κοινοπραξιών, μετά από φόρους (σημ. 28)	(33)	(33)	52	52
		(169)		290
Ποσά που δε θα αναταξινομηθούν στην κατάσταση αποτελεσμάτων:				
- Αναλογιστικά κέρδη/(ζημιές) υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, μετά από φόρους	0	0	(2)	(2)
Λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση		(169)		288
Συνολικό αποτέλεσμα μετά από φόρο που αναλογεί σε:				
Μετόχους				
- από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(59)		470	
- από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(19)	(78)	(78)	392
Δικαιώματα τρίτων				
- από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	0		0	
- από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	0	0	11	11
		(78)		403

Οι σημειώσεις στις σελίδες 6 έως 176 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Ενοποιημένη Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης

	Μετοχικό κεφάλαιο- κοινές μετοχές € εκατ.	Υπέρ το άρτιο € εκατ.	Ειδικά αποθεματικά € εκατ.	Αποτελέσματα εις νέον € εκατ.	Μετοχικό κεφάλαιο- προνομιούχες μετοχές € εκατ.	Προνομιούχοι τίτλοι € εκατ.	Δικαιώματα τρίτων € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2017	655	8.055	7.715	(10.664)	950	43	640	7.394
Καθαρά κέρδη	-	-	-	104	-	-	11	115
Λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση	-	-	288	-	-	-	0	288
Συνολικό αποτέλεσμα μετά από φόρο για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017	-	-	288	104	-	-	11	403
Απόκτηση/μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής σε θυγατρικές εταιρείες (σημ. 17)	-	-	-	-	-	-	(634)	(634)
(Αγορά)/πώληση ιδίων μετοχών (σημ. 40)	(0)	(0)	-	1	-	-	-	1
Διανεμηθέντα μερίσματα από θυγατρικές της Τράπεζας με δικαιώματα τρίτων	-	-	-	-	-	-	(15)	(15)
Παροχές σε συμμετοχικούς τίτλους:	-	-	0	-	-	-	1	1
- Αξία παρεχόμενων υπηρεσιών από το προσωπικό	-	-	2	(2)	-	-	-	-
Μεταφορές μεταξύ αποθεματικών	(0)	(0)	2	(1)	-	-	(648)	(647)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2017	655	8.055	8.005	(10.561)	950	43	3	7.150
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2018	655	8.055	8.005	(10.561)	950	43	3	7.150
Επίπτωση υιοθέτησης ΔΠΧΑ 9	-	-	9	(1.094)	-	-	(0)	(1.085)
την 1 Ιανουαρίου 2018 (σημ. 2.3)	-	-	9	(1.094)	-	-	(0)	(1.085)
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2018, αναμορφωμένο	655	8.055	8.014	(11.655)	950	43	3	6.065
Καθαρά κέρδη	-	-	-	91	-	-	0	91
Λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση	-	-	(169)	-	-	-	0	(169)
Συνολικό αποτέλεσμα μετά από φόρο για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018	-	-	(169)	91	-	-	0	(78)
Εξαγορά προνομιούχων μετοχών	-	-	-	-	(950)	-	-	(950)
Μείωση μετοχικού κεφαλαίου σε θυγατρικές με δικαιώματα τρίτων	-	-	-	-	-	-	(1)	(1)
Μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής σε θυγατρικές εταιρείες	-	-	-	(0)	-	-	(2)	(2)
(Αγορά)/πώληση ιδίων μετοχών (σημ. 40)	0	0	-	(0)	-	-	-	0
Πληρωμή μερίσματος προνομιούχων τίτλων και επαναγορά μετά από φόρους	-	-	-	(2)	-	(1)	-	(3)
Μεταφορές μεταξύ αποθεματικών	-	-	(48)	48	-	-	-	-
	0	0	(48)	46	(950)	(1)	(3)	(956)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2018	655	8.055	7.797	(11.518)	-	42	0	5.031
	Σημ. 40	Σημ. 40	Σημ. 42		Σημ. 37	Σημ. 41		

Οι σημειώσεις στις σελίδες 6 έως 176 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Ενοποιημένη Κατάσταση Ταμειακών Ροών

		Χρήση που έληξε την 30 Δεκεμβρίου	
		2018	2017
Σημείωση		€ εκατ.	€ εκατ.
Ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες λειτουργικές δραστηριότητες			
Κέρδη προ φόρου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες		232	181
Προσαρμογές για:			
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών	25	680	750
Λοιπές ζημιές απομείωσης, προβλέψεις και έξοδα αναδιάρθρωσης	14	83	63
Αποσβέσεις ενσώματων και άυλων παγίων στοιχείων	12	63	60
Λοιπά αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους	20	(166)	(135)
Λοιπές προσαρμογές	20	(58)	(13)
		834	906
Μεταβολές λογαριασμών που σχετίζονται με τις λειτουργικές δραστηριότητες			
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες		(74)	(10)
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε τίτλους εμπορικού χαρτοφυλακίου		3	(29)
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα		(99)	499
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες		(822)	(356)
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα		(82)	(160)
Καθαρή (αύξηση)/μείωση σε λοιπά στοιχεία ενεργητικού	33	(185)	14
Καθαρή αύξηση/(μείωση) σε υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα		(5.698)	(7.867)
Καθαρή αύξηση/(μείωση) σε υποχρεώσεις προς πελάτες		5.240	1.743
Καθαρή αύξηση/(μείωση) σε λοιπές υποχρεώσεις ⁽¹⁾		(13)	(35)
		(1.730)	(6.201)
Φόρος εισοδήματος που πληρώθηκε		(34)	(31)
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) συνεχιζόμενες λειτουργικές δραστηριότητες		(930)	(5.326)
Ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες επενδυτικές δραστηριότητες			
Απόκτηση ενσώματων και άυλων παγίων στοιχείων		(114)	(97)
Εισπράξεις από πώληση ενσώματων και άυλων παγίων στοιχείων		37	93
(Αγορές)/πωλήσεις και λήξεις επενδυτικών τίτλων		(205)	4.950
Απόκτηση θυγατρικών, μετά από αποκτηθέντα ταμειακά διαθέσιμα	27	(7)	(0)
Απόκτηση συμμετοχών σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες, συμμετοχές σε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου και επιστροφή κεφαλαίου	28	23	(8)
Πώληση θυγατρικών, μετά από πωληθέντα ταμειακά διαθέσιμα	17	(114)	125
Μερίσματα που εισπράχθηκαν από επενδυτικούς τίτλους, συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες		18	11
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) συνεχιζόμενες επενδυτικές δραστηριότητες		(362)	5.074
Ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες χρηματοδοτικές δραστηριότητες			
(Αποπληρωμές)/ εισπράξεις από πιστωτικούς τίτλους	20	1.210	445
Επιστροφή κεφαλαίου και διανομή κερδών από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες ⁽¹⁾	20	50	25
Αγορά προνομιούχων τίτλων		(1)	-
Μερίσματα που πληρώθηκαν στους κατόχους προνομιούχων τίτλων	41	(3)	-
(Αγορά)/πώληση ιδίων μετοχών		0	1
Εξαγορά προνομιούχων μετοχών, μετά από έξοδα	37	(4)	-
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) συνεχιζόμενες χρηματοδοτικές δραστηριότητες		1.252	471
Επίπτωση διακύμανσης συναλλαγματικών ισοτιμιών στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα		(0)	7
Καθαρή αύξηση/(μείωση) στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα από συνεχιζόμενες δραστηριότητες		(40)	226
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) μη συνεχιζόμενες λειτουργικές δραστηριότητες ⁽¹⁾		(104)	357
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) μη συνεχιζόμενες επενδυτικές δραστηριότητες		1	(92)
Καθαρές ταμειακές ροές από/(σε) μη συνεχιζόμενες χρηματοδοτικές δραστηριότητες ⁽¹⁾	20	(51)	(40)
Επίπτωση διακύμανσης συναλλαγματικών ισοτιμιών στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα		0	(5)
Καθαρή αύξηση/(μείωση) στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες		(154)	220
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα έναρξης περιόδου	20	2.143	1.697
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα λήξης περιόδου	20	1.949	2.143

⁽¹⁾ Τα συγκριτικά στοιχεία έχουν αναπροσαρμοστεί για να απεικονιστεί στην κατηγορία των ταμειακών ροών από χρηματοδοτικές δραστηριότητες η διανομή κερδών ύψους € 25 εκατ. από τις μη συνεχιζόμενες στις συνεχιζόμενες δραστηριότητες (σημ. 17).

Οι σημειώσεις στις σελίδες 6 έως 176 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτών των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

1. Γενικές πληροφορίες

Η Eurobank Εργασίας Α.Ε. (η «Τράπεζα») και οι θυγατρικές της εταιρείες (ο «Όμιλος») δραστηριοποιούνται στους τομείς τραπεζικής ιδιωτών πελατών και επιχειρήσεων, διαχείρισης περιουσίας και κεφαλαίων, treasury και κεφαλαιαγορών καθώς και στη παροχή άλλων υπηρεσιών. Η Τράπεζα έχει συσταθεί στην Ελλάδα και οι μετοχές της είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Ο Όμιλος δραστηριοποιείται κυρίως στην Ελλάδα και στις περιοχές της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Οι εν λόγω ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν και το Παράρτημα, εγκρίθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο την 29 Μαρτίου 2019. Η Έκθεση Ελέγχου του Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή περιλαμβάνεται στην ενότητα III της Ετήσιας Οικονομικής Έκθεσης.

2. Πλαίσιο σύνταξης οικονομικών καταστάσεων και βασικές λογιστικές αρχές

Οι βασικές λογιστικές αρχές που εφαρμόστηκαν κατά τη σύνταξη των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων αναφέρονται παρακάτω:

2.1 Πλαίσιο σύνταξης οικονομικών καταστάσεων

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) που έχουν εγκριθεί από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), και ειδικότερα με τα πρότυπα και τις διερμηνείες της Επιτροπής Διερμηνειών Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΕΔΔΠΧΑ) που είναι σε ισχύ ή έχουν εκδοθεί και εφαρμόσται κατά την ημερομηνία σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, νωρίτερα από την ημερομηνία υποχρεωτικής εφαρμογής τους.

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί με βάση την αρχή του ιστορικού κόστους, με εξαίρεση τους διαθέσιμους προς πώληση επενδυτικούς τίτλους (πολιτική που εφαρμόστηκε πριν την 1 Ιανουαρίου 2018), τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λουτών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση (FVOCI) (πολιτική που εφαρμόστηκε από την 1 Ιανουαρίου 2018) και τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων (συμπεριλαμβανομένων των παραγώνων χρηματοοικονομικών μέσων), τα οποία επιμετρούνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων.

Οι λογιστικές αρχές βάσει των οποίων συντάχθηκαν οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις εφαρμόστηκαν με συνέπεια για τις χρήσεις 2018 και 2017 λαμβάνοντας υπόψη τις τροποποιήσεις των ΔΠΧΑ όπως αυτές περιγράφονται στην ενότητα 2.1.1 «Νέα πρότυπα, τροποποιήσεις προτύπων και διερμηνείες» και τις τροποποιήσεις όπως αυτές περιγράφονται στην ενότητα 2.2 «Βασικές λογιστικές αρχές» μετά την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9. Όπου είναι απαραίτητο, τα συγκριτικά στοιχεία έχουν αναπροσαρμοστεί ώστε να είναι σύμφωνα με τις αλλαγές στην παρουσίαση κατά την τρέχουσα χρήση.

Η σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ απαιτεί την υιοθέτηση εκτιμήσεων και παραδοχών, οι οποίες επηρεάζουν τα λογιστικά υπόλοιπα των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων και τις γνωστοποιήσεις των ενδεχόμενων υποχρεώσεων κατά την ημερομηνία σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και τα υπόλοιπα των εσόδων και εξόδων της περιόδου αναφοράς. Παρά το γεγονός ότι οι εκτιμήσεις αυτές βασίζονται στη βέλτιστη γνώση της Διοίκησης σχετικά με τις τρέχουσες συνθήκες και ενέργειες, τα πραγματικά αποτελέσματα ενδέχεται να διαφέρουν.

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζονται σε Ευρώ (€), που είναι το συναλλακτικό νόμισμα της Τράπεζας. Εκτός εάν αναφέρεται διαφορετικά, τα οικονομικά στοιχεία που παρουσιάζονται σε ευρώ έχουν στρογγυλοποιηθεί στο πλησιέστερο εκατομμύριο.

Εκτιμήσεις για τη συνέχιση της δραστηριότητας του Ομίλου

Οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί με βάση την αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας (going concern), η οποία κρίθηκε ως κατάλληλη από το Διοικητικό Συμβούλιο, αξιολογώντας τα ακόλουθα:

Μακροοικονομικό περιβάλλον

Ο πραγματικός ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης της Ελλάδας για το 2018 ανήλθε σε 1,9% από 1,5% το 2017, σύμφωνα με την αρχική εκτίμηση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) ενώ η αντιπροσωπευτική πρόβλεψη της αγοράς για τον πραγματικό ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης (growth consensus forecast) για το 2019 είναι 1,9% (συγκριτικά με τον επίσημο στόχο 2,5%). Με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ το ποσοστό ανεργίας το Δεκέμβριο 2018 ήταν 18,0% (31 Δεκεμβρίου 2017: 20,8%). Στο δημοσιονομικό πεδίο το πρωτογενές πλεόνασμα της Ελλάδας για το 2018 αναμένεται να ανέλθει σε 4,0% του ΑΕΠ, σύμφωνα με τα

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

στοιχεία του προϋπολογισμού για το 2019, (2017: 3,9% του ΑΕΠ σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ), ενώ η αντίστοιχη πρόβλεψη για το 2019 έχει τεθεί στο 3,6% του ΑΕΠ.

Τον Αύγουστο του 2018, η Ελλάδα ολοκλήρωσε με επιτυχία το τρίτο πρόγραμμα οικονομικής σταθεροποίησης (ΤΠΟΣ) και εντάχθηκε στο Πρόγραμμα Ενισχυμένης Εποπτείας (ΠΕΕ) σύμφωνα με τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) 472/2013, η οποία προβλέπει τριμηνιαίους ελέγχους από τις αρμόδιες επιτροπές των Θεσμών (ΕΕ/ΕΚΤ/ΕΜΣ/ΔΝΤ). Ο βασικός σκοπός της εποπτείας μετά τη λήξη του προγράμματος είναι η διασφάλιση της σταθερότητας στο χρηματοοικονομικό τομέα και η συνέχιση της διαδικασίας εφαρμογής των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που με τη σειρά τους, αποσκοπούν μεταξύ άλλων, στην ενίσχυση του εγχώριου ρυθμού ανάπτυξης, στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στον εκσυγχρονισμό του δημοσίου τομέα. Η πρώτη και δεύτερη αξιολόγηση του ΠΕΕ ολοκληρώθηκε στο τέλος Νοεμβρίου 2018 και αρχές Μαρτίου 2019, αντίστοιχα. Στις αξιολογήσεις καταγράφηκε μια σειρά από καθυστερήσεις στην εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που αρχικά είχαν προγραμματιστεί για το τέλος του 2018, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων, του νομοθετικού πλαισίου για την μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (NPEs) και συγκεκριμένα του νόμου για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά. Εξαιτίας των παραπάνω καθυστερήσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέβαλε την καταβολή ποσού € 970 εκατ. από την εφαρμογή των μέτρων ελάφρυνσης χρέους που είναι συνδεδεμένα με την εφαρμογή του ΠΕΕ για τις αρχές Απριλίου 2019, με την προϋπόθεση της ολοκλήρωσης των προαπαιτούμενων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, την 29 Μαρτίου 2019 ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο το νέο καθεστώς προστασίας της πρώτης κατοικίας. Η Ελληνική κυβέρνηση έχει δημιουργήσει ένα ταμειακό απόθεμα συνολικού ποσού € 26,5 δις μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου 2018, από τις εκταμιεύσεις των δόσεων του δανείου από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), από εκδόσεις ομολόγων και από άλλες πηγές, με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβασης της χώρας στις διεθνείς αγορές. Το εν λόγω ταμειακό απόθεμα επαρκεί για την κάλυψη των δανειακών υποχρεώσεων του Δημοσίου για τουλάχιστον δύο έτη μετά την λήξη του προγράμματος ή τέσσερα έτη υπό την προϋπόθεση της διατήρησης των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου στα τρέχοντα επίπεδα τους. Σε αυτό το πλαίσιο, το Ελληνικό Δημόσιο επέδειξε ικανότητα πρόσβασης στις αγορές μέσω της πραγματοποίησης δύο επιτυχών εκδόσεων ομολόγων, την 29 Ιανουαρίου 2019, με 5ετές ομόλογο συνολικού ύψους € 2,5 δις και απόδοσης 3,6% και την 6 Μαρτίου 2019 με την έκδοση 10ετούς ομολόγου αναφοράς συνολικού ύψους € 2,5 δις και απόδοσης 3,9%.

Η αποφασιστική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο του ΤΠΟΣ και για την περίοδο εποπτείας μετά την λήξη του προγράμματος, η υλοποίηση των μεσοπρόθεσμων μέτρων για την ελάφρυνση του χρέους σύμφωνα με τις αποφάσεις του Eurogroup την 21 Ιουνίου 2018, η κινητοποίηση της χρηματοδότησης από την ΕΕ για τη στήριξη των εγχώριων επενδύσεων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, η προσέλκυση διεθνών και εγχώριων κεφαλαίων και η υιοθέτηση ενός εξωστρεφούς οικονομικού αναπτυξιακού προτύπου, θα ενισχύσουν την εμπιστοσύνη στις προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας και την περαιτέρω σταθεροποίηση του εγχώριου οικονομικού περιβάλλοντος.

Οι κύριοι κίνδυνοι και οι παράγοντες αβεβαιότητας που προέρχονται από το μακροοικονομικό περιβάλλον σχετίζονται με (α) την τήρηση των θεσμοθετημένων μεταρρυθμίσεων και τις πιθανές καθυστερήσεις στην εφαρμογή των ήδη συμφωνηθεισών μεταρρυθμίσεων για να επιτευχθούν οι στόχοι και τα ορόσημα της περιόδου εποπτείας της χώρας μετά τη λήξη του προγράμματος, (β) την επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα και στην προσέλκυση άμεσων επενδύσεων, των δημοσιονομικών και των σχετικών με την κοινωνική ασφάλιση μέτρων, τα οποία συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο των αξιολογήσεων του ΤΠΟΣ, (γ) τη δυνατότητα προσέλκυσης νέων επενδύσεων στη χώρα, (δ) το χρονοδιάγραμμα μέχρι την πλήρη άρση των περιορισμών στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων στο εξωτερικό και τη συνεπαγόμενη επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα, (ε) τον πιθανό αργό ρυθμό εισροής καταθέσεων και/ή τις πιθανές καθυστερήσεις στην αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων ως αποτέλεσμα των μακροοικονομικών συνθηκών στην Ελλάδα και (στ) τις γεωπολιτικές συνθήκες στην εγγύς ή ευρύτερη περιοχή και τους εξωτερικούς κλυδωνισμούς από μια επιβράδυνση της περιφερειακής και/ή της παγκόσμιας οικονομίας. Ο Όμιλος παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις σχετικά με το Ελληνικό μακροοικονομικό περιβάλλον λαμβάνοντας υπόψη την άμεση και έμμεση έκθεσή του στον πιστωτικό κίνδυνο του Ελληνικού Δημοσίου (σημ. 4).

Κίνδυνος ρευστότητας

Το 2018, οι προσδοκίες για περαιτέρω βελτίωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, ενίσχυσε την αξιοπιστία της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές, βελτίωσε το εγχώριο οικονομικό κλίμα και διευκόλυνε την επιστροφή καταθέσεων. Επιπλέον, έχουν αρθεί οι περιορισμοί στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων στο εσωτερικό της χώρας, ενώ οι περιορισμοί που ισχύουν για την μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό έχουν περαιτέρω χαλαρώσει. Η έγκαιρη εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων της περιόδου μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, θα συμβάλει στην περαιτέρω ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταθετών, θα επιταχύνει την πρόσβαση στις αγορές για την έκδοση χρεωστικών τίτλων και θα επιδράσει θετικά στη χρηματοδότηση της οικονομίας.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η εξάρτηση της Τράπεζας από το μηχανισμό χρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος μειώθηκε σε € 2,1 δις (εκ των οποίων € 0,5 δις από τον Έκτακτο Μηχανισμό Παροχής Ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance – ELA) κυρίως λόγω της εισροής καταθέσεων, της απομόχλευσης στοιχείων ενεργητικού, της αύξησης των συναλλαγών *repos* (πωλήσεις χρεογράφων με συμφωνία επαναγοράς) σε ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου και δύο εκδόσεων χρεογράφων εξασφαλισμένων με στοιχεία ενεργητικού τα οποία πωλήθηκαν μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης σε διεθνή θεσμικό επενδυτή (σημ. 37) (31 Δεκεμβρίου 2017: € 10 δις, εκ των οποίων € 7,9 δις από τον ELA). Την 28 Φεβρουαρίου 2019, ο Όμιλος είχε εξαλείψει την χρηματοδότηση από τον ELA ενώ η συνολική εξάρτηση από το μηχανισμό χρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος μειώθηκε περαιτέρω σε € 1,3 δις. Επιπλέον, η αύξηση των καταθέσεων περισσότερο από € 5 δις το 2018 βελτίωσε το δείκτη δανείων προς καταθέσεις (L/D) του Ομίλου σε 92,6% από 109,6% στο τέλος του 2017.

Κίνδυνος κεφαλαιακής επάρκειας

Την 5 Μαΐου 2018, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ανακοίνωσε τα αποτελέσματα της Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων - Stress Test για τις τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες, συμπεριλαμβανομένης της Eurobank. Βάσει της ενημέρωσης που έλαβε η Τράπεζα από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ), από το αποτέλεσμα του Stress Test δεν προέκυψε κεφαλαιακό έλλειμμα, ούτε ανάγκη υποβολής σχεδίου κεφαλαιακής ενίσχυσης.

Ο Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1) του Ομίλου ανήλθε σε 14,2% την 31 Δεκεμβρίου 2018, και τα καθαρά κέρδη που αναλογούν στους μετόχους διαμορφώθηκαν σε € 91 εκατ. (€ 200 εκατ. καθαρά κέρδη από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ εξόδων αναδιάρθρωσης ποσού € 44 εκατ., μετά φόρου). Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το υπόλοιπο των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων της Τράπεζας μειώθηκε κατά € 2,8 δις σε σχέση με την 31 Δεκεμβρίου 2017 και ανήλθε σε € 15,3 δις, που είναι στα ίδια επίπεδα με τον αναθεωρημένο στόχο που υποβλήθηκε στον ΕΕΜ τον Σεπτέμβριο του 2018 (σημ.6).

Στο προσεχές διάστημα, ο βασικός στόχος είναι η επιτυχής υλοποίηση του πλάνου μετασχηματισμού της Τράπεζας που αποτελείται από α) την ολοκλήρωση της συγχώνευσης με την Grivalia μέχρι το Μάιο του 2019 η οποία θα ισχυροποιήσει την κεφαλαιακή θέση και τις προοπτικές κερδοφορίας της Τράπεζας (σημ.48), β) την επιτάχυνση του σχεδίου μείωσης των μη εξυπηρετούμενων πιστωτικών ανοιγμάτων (ΜΕΑ) μέσω μιας τιτλοποίησης ευρείας κλίμακας ύψους € 7,0 δις περίπου, την είσοδο ενός στρατηγικού επενδυτή στο μετοχικό κεφάλαιο της κατά 100% θυγατρικής της Eurobank, Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις («FPS»), η οποία είναι αδειοδοτημένη εταιρεία διαχείρισης δανείων, και λοιπές πρωτοβουλίες οδηγώντας το δείκτη NPE του Ομίλου στο 16% το 2019 και σε μονοψήφιο δείκτη μέχρι το 2021 και γ) την επίτευξη ενός σημαντικά χαμηλότερου κόστους κινδύνου από το 2020 το οποίο αναμένεται να οδηγήσει σε ισχυρά διατηρήσιμα κέρδη ανά μετοχή (EPS).

Εκτίμηση για τη συνέχιση της δραστηριότητας

Το Διοικητικό Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω παράγοντες που σχετίζονται με την επάρκεια της κεφαλαιακής θέσης και της ρευστότητας του Ομίλου, τη σταδιακή μείωση των NPE σύμφωνα με τους επιχειρησιακούς στόχους της Τράπεζας μαζί με τις στρατηγικές πρωτοβουλίες που σχετίζονται με το σχέδιο μετασχηματισμού της Τράπεζας, έκρινε ότι οι οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου μπορούν να συνταχθούν με βάση την αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας (*going concern*).

2.1.1 Νέα πρότυπα, τροποποιήσεις προτύπων και διερμηνείες

Νέα πρότυπα και τροποποιήσεις σε πρότυπα που υιοθετήθηκαν από τον Όμιλο

Τα ακόλουθα νέα πρότυπα, οι τροποποιήσεις σε πρότυπα και οι νέες ερμηνείες, όπως εκδόθηκαν από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΣΔΛΠ) και την Επιτροπή Διερμηνειών των ΔΠΧΑ (ΕΔΔΠΧΑ) και υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), είναι σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018:

ΕΔΔΠΧΑ 22, Συναλλαγές σε Ξένο Νόμισμα και Προκαταβολές

Το ΕΔΔΠΧΑ 22 παρέχει τις απαιτήσεις αναφορικά με το ποια συναλλαγματική ισοτιμία θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την απεικόνιση συναλλαγών σε ξένο νόμισμα που περιλαμβάνουν προκαταβολές. Η διερμηνεία αποσαφηνίζει ότι σε αυτή την περίπτωση η ημερομηνία συναλλαγής για τον καθορισμό της συναλλαγματικής ισοτιμίας που πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την αρχική αναγνώριση του σχετικού στοιχείου ενεργητικού, εξόδου ή εσόδου είναι η ημερομηνία της προκαταβολής, δηλαδή η ημερομηνία που η οικονομική οντότητα αρχικά αναγνώρισε το μη χρηματικό στοιχείο ενεργητικού (προπληρωμένο έξοδο επόμενων χρήσεων) ή το μη χρηματικό στοιχείο παθητικού (έσοδο επόμενων χρήσεων) που προέκυψε από την προκαταβολή του τιμήματος. Εάν υπάρχουν πολλαπλές προκαταβολές δοθείσες ή ληφθείσες, η οικονομική οντότητα θα πρέπει να προσδιορίσει μία ημερομηνία συναλλαγής για κάθε καταβολή ή είσπραξη.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΠΧΑ 4, Τροποποίηση - Εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 Χρηματοοικονομικά Μέσα στο ΔΠΧΑ 4 Ασφαλιστήρια Συμβόλαια

Η τροποποίηση στοχεύει στην αντιμετώπιση των λογιστικών συνεπειών από τις διαφορετικές ημερομηνίες που τίθενται σε ισχύ με το ΔΠΧΑ 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα» και το επερχόμενο νέο Πρότυπο για τα ασφαλιστήρια συμβόλαια. Η τροποποίηση εισάγει δύο επιλογές για τις εταιρείες που εκδίδουν ασφαλιστήρια συμβόλαια: μία προσωρινή απαλλαγή από την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9 και μία εναλλακτική προσέγγιση ('an overlay approach').

Η προαιρετική προσωρινή απαλλαγή από το ΔΠΧΑ 9 είναι διαθέσιμη για οικονομικές οντότητες των οποίων οι κύριες δραστηριότητες είναι συνδεδεμένες με την ασφάλιση, επιτρέποντάς τους να συνεχίσουν να εφαρμόζουν το ΔΛΠ 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση» ενώ αναβάλλουν την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 το αργότερο μέχρι την 1 Ιανουαρίου 2021.

Η εναλλακτική προσέγγιση, παρέχεται ως επιλογή στις οικονομικές οντότητες που υιοθετούν το ΔΠΧΑ 9 και εκδίδουν ασφαλιστήρια συμβόλαια, να προσαρμόσουν το κέρδος ή ζημία για συγκεκριμένα αποδεκτά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, ουσιαστικά έχοντας ως αποτέλεσμα τη λογιστική σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 για τα εν λόγω χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού. Αυτή η προσέγγιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί υπό τον όρο ότι η οικονομική οντότητα εφαρμόζει το ΔΠΧΑ 9 σε συνδυασμό με το ΔΠΧΑ 4 και ταξινομεί τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9, όταν αυτά τα στοιχεία του ενεργητικού ήταν προηγούμενα ταξινομημένα σε αποσβεσμένο κόστος ή ως χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα προς πώληση, σύμφωνα με το ΔΛΠ 39.

Η τροποποίηση δεν είναι σχετική με τις δραστηριότητες του Ομίλου, εκτός μέσω της συμμετοχής του στη συγγενή εταιρεία Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών, η οποία έχει επιλέξει την προαιρετική προσωρινή απαλλαγή από το ΔΠΧΑ 9.

ΔΠΧΑ 2, Τροποποίηση – Ταξινόμηση και Επιμέτρηση των Παροχών που Εξαρτώνται από την Αξία των Μετοχών

Η τροποποίηση αναφέρεται (α) στην επιμέτρηση παροχών που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών και διακανονίζονται σε μετρητά, (β) τη λογιστική τροποποιήσεων παροχών που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών, από παροχές που διακανονίζονται σε μετρητά σε παροχές που διακανονίζονται με συμμετοχικούς τίτλους και (γ) την ταξινόμηση παροχών που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών και διακανονίζονται καθαρές από φορολογικές κρατήσεις.

Συγκεκριμένα, η τροποποίηση διευκρινίζει ότι μία παροχή που εξαρτάται από την αξία μετοχών και διακανονίζεται σε μετρητά επιμετράται χρησιμοποιώντας την ίδια προσέγγιση με τις παροχές που εξαρτώνται από την αξία των μετοχών και διακανονίζονται με συμμετοχικούς τίτλους. Επιπροσθέτως, διευκρινίζει ότι η υποχρέωση που σχετίζεται με μία παροχή που εξαρτάται από την αξία μετοχών και διακανονίζεται σε μετρητά και τροποποιείται σε παροχή που εξαρτάται από την αξία των μετοχών και διακανονίζεται με συμμετοχικούς τίτλους αποαναγνωρίζεται και η παροχή που εξαρτάται από την αξία των μετοχών και διακανονίζεται με συμμετοχικούς τίτλους αναγνωρίζεται στην εύλογη αξία του συμμετοχικού τίτλου κατά την ημερομηνία τροποποίησης, ενώ η όποια διαφορά αναγνωρίζεται απευθείας στα αποτελέσματα.

Επιπλέον, μία παροχή που εξαρτάται από την αξία μετοχών, που διακανονίζεται μετά από τον παρακρατηθέντα φόρο εκ μέρους του εργαζομένου (καθαρός διακανονισμός) ταξινομείται ως παροχή που εξαρτάται από την αξία των μετοχών και διακανονίζεται με συμμετοχικούς τίτλους στο σύνολό της, υπό την προϋπόθεση ότι η παροχή θα είχε ούτως ή άλλως ταξινομηθεί με αυτό τον τρόπο, εάν δεν περιελάμβανε το στοιχείο του καθαρού διακανονισμού.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΛΠ 40, Τροποποίηση – «Επενδύσεις σε Ακίνητα»

Η τροποποίηση αποσαφηνίζει ότι η μεταφορά ενός ακινήτου, συμπεριλαμβανομένου ενός ακινήτου υπό κατασκευή ή ανάπτυξη, εντός ή εκτός των επενδύσεων σε ακίνητα, θα πρέπει να πραγματοποιείται μόνο όταν συντελείται αλλαγή στη χρήση του ακινήτου. Αυτή η αλλαγή στη χρήση πραγματοποιείται όταν το ακίνητο πληροί ή παύει να πληροί τον ορισμό των επενδύσεων σε ακίνητα και θα πρέπει να τεκμηριώνεται καταλλήλως.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ετήσιες Βελτιώσεις σε ΔΠΧΑ 2014 – 2016

Το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων μέσω του κύκλου 2014-2016 των ετήσιων βελτιώσεων παρέχει διευκρινήσεις σχετικές με το ΔΛΠ 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Εταιρείες και Κοινοπραξίες»: Διευκρινίζεται ότι κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών, αμοιβαία κεφάλαια και παρόμοιες εταιρείες μπορούν να επιλέξουν να επιμετρήσουν τις συμμετοχές τους σε συγγενείς εταιρείες ή κοινοπραξίες στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων. Αυτή η επιλογή πραγματοποιείται χωριστά για κάθε συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση ή κοινοπραξία.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΠΧΑ 15, Έσοδα από Συμβάσεις με Πελάτες και ΔΠΧΑ 15, Τροποποίηση

Το ΔΠΧΑ 15 καθιερώνει ένα ενιαίο, κατανοητό μοντέλο αναγνώρισης εσόδων για τον προσδιορισμό του χρόνου αναγνώρισης και του ποσού του εσόδου και αντικαθιστά τις υφιστάμενες οδηγίες για την αναγνώριση του, συμπεριλαμβανομένου του ΔΛΠ 18 «Έσοδα», του ΔΛΠ 11 «Συμβάσεις Κατασκευής» και της Διερμηνείας 13 «Προγράμματα πιστότητας πελατών».

Το ΔΠΧΑ 15 εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις με πελάτες, εκτός από αυτές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής άλλων προτύπων όπως:

- χρηματοοικονομικά μέσα και λοιπά συμβατικά δικαιώματα ή υποχρεώσεις, εντός του πεδίου εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα», ΔΠΧΑ 10 «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις», ΔΠΧΑ 11 «Από Κοινού Συμφωνίες», ΔΛΠ 27 «Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις» και ΔΛΠ 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Εταιρείες και Κοινοπραξίες»,
- μισθώσεις, εντός του πεδίου εφαρμογής του ΔΛΠ 17 «Μισθώσεις» (ή ΔΠΧΑ 16 «Μισθώσεις»), και
- ασφαλιστήρια συμβόλαια, εντός του πλαισίου του ΔΠΧΑ 4 «Ασφαλιστήρια Συμβόλαια».

Συνεπώς, τα έσοδα από τόκους και προμήθειες που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των χρηματοοικονομικών μέσων θα εξακολουθήσουν να είναι εκτός του πλαισίου εφαρμογής του ΔΠΧΑ 15.

Το ΔΠΧΑ 15 διευκρινίζει ότι το έσοδο θα πρέπει να αναγνωρίζεται στο ποσό που αντιστοιχεί στο τίμημα που η οικονομική οντότητα αναμένει ότι δικαιούται σε αντάλλαγμα για την μεταβίβαση αγαθών και υπηρεσιών. Εισάγει την έννοια της αναγνώρισης εσόδου βάσει των υποχρεώσεων εκτέλεσης καθώς αυτές εκπληρώνονται και ο έλεγχος του αγαθού ή της υπηρεσίας (δηλαδή η δυνατότητα κατεύθυνσης της χρήσης και απόκτησης του οφέλους από αυτά) αποκτάται από τον πελάτη. Για τις προμήθειες που αναγνωρίζονται από υπηρεσίες που παρέχονται με την πάροδο του χρόνου, όπως προμήθειες για την παροχή υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίων και επενδυτικών συμβουλών και τις μεταβλητές αμοιβές οι οποίες βασίζονται στην απόδοση του υποκείμενου περιουσιακού στοιχείου σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία, η αμοιβή αναγνωρίζεται καθώς η υπηρεσία παρέχεται στον πελάτη, υπό την προϋπόθεση ότι είναι πιθανό να μην υπάρξει σημαντικός αντιλογισμός του τιμήματος.

Το ΔΠΧΑ 15 τροποποιήθηκε τον Απρίλιο του 2016, προκειμένου να παράσχει διευκρινίσεις, συμπεριλαμβανομένης αυτής για τον εντοπισμό των υποχρεώσεων εκτέλεσης εντός μίας σύμβασης.

Η υιοθέτηση του προτύπου και της τροποποίησης αυτού, δεν είχε επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου, καθώς τα καθαρά έσοδα από τόκους, τα οποία αποτελούν βασική πηγή εσόδου για τον Όμιλο, δεν επηρεάζονται από την υιοθέτηση του του ΔΠΧΠ 15. Επιπροσθέτως, σχετικά με τα έσοδα του Ομίλου από συμβάσεις με πελάτες, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες, δεν υπήρξε αλλαγή στην λογιστική αντιμετώπιση των υπηρεσιών που παρέχονται σε βάθος χρόνου ή των συναλλαγών που εκτελούνται σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, καθώς αυτή ήταν σύμφωνη με τη υφιστάμενη λογιστική πολιτική του Ομίλου.

Ο αναλυτικός πίνακας επιμερισμού του εσόδου από συμβάσεις με πελάτες σε επιχειρηματικούς τομείς αναφοράς του Ομίλου παρουσιάζεται στη σημείωση 8.

ΔΠΧΑ 9, Χρηματοοικονομικά μέσα

Την 1 Ιανουαρίου 2018, ο Όμιλος υιοθέτησε το ΔΠΧΑ 9 «Χρηματοοικονομικά μέσα», το οποίο αντικατέστησε το ΔΛΠ 39 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση». Η υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9 είχε ως αποτέλεσμα μεταβολές στη λογιστική πολιτική σε δύο κύριες περιοχές, την ταξινόμηση και επιμέτρηση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων και την απομείωση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού. Ο Όμιλος επέλεξε, ως πολιτική που επιτρέπεται από το ΔΠΧΑ 9, να συνεχίσει να εφαρμόζει λογιστική αντιστάθμισης σύμφωνα με το ΔΛΠ 39.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι διαφορές που προκύπτουν από την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9 έχουν αναγνωριστεί απευθείας στα αποθεματικά και στα αποτελέσματα εις νέον από την 1 Ιανουαρίου 2018 και παρουσιάζονται στη σημείωση 2.3. Ο Όμιλος δεν έχει αναμορφώσει συγκριτικές πληροφορίες για το 2017 σε ό,τι αφορά τα χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9.

Μεταβολές στην ταξινόμηση και επιμέτρηση

Το ΔΠΧΑ 9 καθορίζει μια νέα προσέγγιση για όλα τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού σύμφωνα με την οποία η ταξινόμηση και επιμέτρηση των στοιχείων αυτών βασίζεται στο επιχειρηματικό μοντέλο που χρησιμοποιεί η οικονομική οντότητα για τη διαχείρισή τους και τα χαρακτηριστικά των συμβατικών ταμειακών ροών τους.

Για τον προσδιορισμό της κατηγορίας ταξινόμησης και επιμέτρησης, το ΔΠΧΑ 9 απαιτεί όλα τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού, εκτός από συμμετοχικούς τίτλους και παράγωγα, να αξιολογούνται βάσει ενός συνδυασμού του επιχειρηματικού μοντέλου της οικονομικής οντότητας για τη διαχείριση των στοιχείων του ενεργητικού και των χαρακτηριστικών των συμβατικών ταμειακών ροών τους. Οι αναταξινομήσεις μεταξύ κατηγοριών γίνονται μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις.

Για σκοπούς μετάβασης στο ΔΠΧΑ 9, ο Όμιλος διενήργησε αξιολόγηση του επιχειρηματικού μοντέλου στα χαρτοφυλάκια χρεωστικών τίτλων, με σκοπό τον εντοπισμό πιθανών μεταβολών στην ταξινόμηση και επιμέτρηση αυτών. Η αξιολόγηση διενεργήθηκε με βάση τα γεγονότα και τις συνθήκες που επικρατούσαν κατά την ημερομηνία της αρχικής εφαρμογής, δηλαδή την 1 Ιανουαρίου 2018 (βλέπε σημείωση 2.3.2).

Οι κατηγορίες των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 (εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, διαθέσιμα προς πώληση, διακρατούμενα έως τη λήξη και δάνεια και απαιτήσεις) έχουν αντικατασταθεί από:

- Χρεωστικά μέσα που επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος
- Χρεωστικά μέσα που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση (FVOCI), με τα κέρδη ή ζημιές να αναταξινομούνται στα αποτελέσματα χρήσης κατά την αποαναγνώριση
- Συμετοχικούς τίτλους σε FVOCI, χωρίς αναταξινόμηση κερδών ή ζημιών στα αποτελέσματα χρήσης κατά την αποαναγνώριση
- Χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων

Ο Όμιλος μπορεί, κατά την αρχική αναγνώριση, να προσδιορίσει ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, προκειμένου με αυτόν τον τρόπο να απαλείφει ή να μειώνει σημαντικά μια λογιστική ανακολουθία.

Επιπλέον, κατά την αρχική αναγνώριση ενός συμμετοχικού τίτλου που δεν κατέχεται για εμπορικούς σκοπούς, μια οικονομική οντότητα μπορεί να αποφασίσει αμετάκλητα να παρουσιάσει μεταγενέστερες αλλαγές στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση. Η επιλογή αυτή γίνεται ανά περίπτωση επένδυσης σε κάθε συμμετοχικό τίτλο ξεχωριστά.

Οι απαιτήσεις επιλεξιμότητας του ΔΠΧΑ 9 για την εφαρμογή της επιλογής επιμέτρησης των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων σε εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, είναι σύμφωνες με τις απαιτήσεις του ΔΛΠ 39. Ωστόσο, για τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που προσδιορίζονται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, τα κέρδη ή οι ζημιές που οφείλονται σε μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου του Ομίλου παρουσιάζονται στα αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση και δεν μεταφέρονται στη συνέχεια στα αποτελέσματα, εκτός εάν μια τέτοια παρουσίαση θα δημιουργούσε ή θα διεύρυνε μια λογιστική ανακολουθία.

Τέλος, σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9, τα ενσωματωμένα παράγωγα δεν διαχωρίζονται πλέον από το κύριο χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού. Αντίθετα, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού ταξινομούνται βάσει του επιχειρηματικού μοντέλου και των συμβατικών όρων τους. Η λογιστική αντιμετώπιση των ενσωματωμένων σε χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις παραγώγων και σε μη χρηματοοικονομικά κύρια συμβόλαια δεν έχει αλλάξει.

Η ταξινόμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και υποχρεώσεων του Ομίλου αναφέρεται στη σημείωση 2.2. Η ποσοτική επίπτωση λόγω της εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 από την 1 Ιανουαρίου 2018 παρουσιάζεται στη σημείωση 2.3.2.

Αλλαγές στον υπολογισμό απομείωσης

Η υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9 έχει μεταβάλει σημαντικά τη λογιστική αντιμετώπιση του Ομίλου για τις ζημιές από απομείωση στα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού αντικαθιστώντας την προσέγγιση του ΔΛΠ 39 των πραγματοποιηθεισών πιστωτικών

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ζημιών με την προσέγγιση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών (ECL), η οποία απαιτεί τη χρήση σύνθετων μοντέλων και σημαντική κρίση για τις μελλοντικές οικονομικές συνθήκες και την πιστωτική συμπεριφορά. Οι πιστωτικές ζημιές αναγνωρίζονται νωρίτερα σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9 σε σύγκριση με το ΔΛΠ 39.

Σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 9, ο Όμιλος σχηματίζει πρόβλεψη για τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για όλα τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, καθώς και τις δανειακές δεσμεύσεις και τα συμβόλαια χρηματοοικονομικής εγγύησης που είναι στοιχεία εκτός ισολογισμού. Η πρόβλεψη βασίζεται στον υπολογισμό των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών των ανωτέρω με βάση τη σχετική πιθανότητα αδυναμίας πληρωμής του οφειλέτη τους επόμενους δώδεκα μήνες, εκτός εάν έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου από την δημιουργία του ανοίγματος, όταν υπολογίζονται οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια τους. Εάν το χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού πληροί τον ορισμό του αγορασθέντος ή κατά την αρχική του αναγνώριση πιστωτικά απομειωμένου χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού (POCI), η πρόβλεψη απομείωσης βασίζεται στις μεταβολές των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών καθ' όλη τη διάρκεια του στοιχείου ενεργητικού.

Λεπτομέρειες σχετικά με την πολιτική απομείωσης του Ομίλου παρουσιάζονται στη σημείωση 2.2. Η ποσοτική επίπτωση από την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 την 1 Ιανουαρίου 2018 παρουσιάζεται στη σημείωση 2.3.2.

Λογιστική αντιστάθμισης σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9

Το ΔΠΧΑ 9 εισάγει ένα αναθεωρημένο μοντέλο λογιστικής γενικής αντιστάθμισης, το οποίο συνδέει τη λογιστική της αντιστάθμισης με τις δραστηριότητες διαχείρισης κινδύνων από τη Διοίκηση. Σύμφωνα με το νέο μοντέλο, επιπλέον στρατηγικές αντιστάθμισης δύναται να πληρούν τα κριτήρια της λογιστικής αντιστάθμισης, νέες απαιτήσεις εφαρμόζονται σχετικά με την αποτελεσματικότητα της αντιστάθμισης, ενώ η διακοπή της λογιστικής αντιστάθμισης θα είναι επιτρεπτή μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Ένα ξεχωριστό έργο το οποίο εκπονείται από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων για τη λογιστική της αντιστάθμισης σε επίπεδο χαρτοφυλακίου (macro-hedging) βρίσκεται σε εξέλιξη. Μέχρι την ολοκλήρωση του εν λόγω έργου, ως λογιστική αρχή οι οντότητες μπορούν να εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν τις απαιτήσεις του ΔΛΠ 39 για τη λογιστική αντιστάθμισης.

Ο Όμιλος έχει επιλέξει να συνεχίσει να εφαρμόζει το ΔΛΠ 39.

Επακόλουθες αλλαγές στις γνωστοποιήσεις (ΔΠΧΑ 7 «Χρηματοοικονομικά μέσα : Γνωστοποιήσεις»)

Σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018, λόγω της μετάβασης στο ΔΠΧΑ 9, οι εν λόγω ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν γνωστοποιήσεις μετάβασης οι οποίες παρέχουν λεπτομερείς ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις που προκύπτουν από τις αναθεωρημένες αρχές ταξινόμησης, επιμέτρησης και αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών. Επιπροσθέτως, οι εν λόγω ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν τις βελτιωμένες γνωστοποιήσεις ταξινόμησης και επιμέτρησης, γνωστοποιήσεις σχετικά με την λογιστική απομείωσης και αντιστάθμισης όπως απαιτείται από τις σχετικές τροποποιήσεις του ΔΠΧΑ 7 «Χρηματοοικονομικά μέσα: Γνωστοποιήσεις».

Νέα πρότυπα, τροποποιήσεις προτύπων και διερμηνείες που δεν έχουν υιοθετηθεί ακόμη από τον Όμιλο

Ένα πλήθος νέων προτύπων, τροποποιήσεις σε υπάρχοντα πρότυπα και διερμηνείες θα τεθούν σε ισχύ μετά το 2018, δεδομένου ότι δεν έχουν ακόμη υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ο Όμιλος δεν τα έχει υιοθετήσει νωρίτερα από την ημερομηνία υποχρεωτικής εφαρμογής τους. Αυτά που ενδέχεται να είναι σχετικά με τον Όμιλο έχουν ως ακολούθως:

ΔΠΧΑ 9, Τροποποίηση- Χαρακτηριστικά προεξόφλησης με αρνητικό αντιστάθμισμα (σε ισχύ από 1 Ιανουαρίου 2019)

Η τροποποίηση μεταβάλλει τις απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 9 προκειμένου να επιτρέψει την επιμέτρηση ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού στο αποσβέσιμο κόστος ή στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων ανάλογα με το επιχειρηματικό μοντέλο, ακόμη και στην περίπτωση δικαιωμάτων πρόωρης εξόφλησης τα οποία θα μπορούσαν να έχουν ως αποτέλεσμα το μέρος που προκάλεσε την πρόωρη λήξη να λάβει αποζημίωση από το άλλο μέρος (αρνητική αποζημίωση). Κατά συνέπεια, η επιμέτρηση των εν λόγω χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού θα πραγματοποιείται ανεξάρτητα από το γεγονός ή την κατάσταση που προκάλεσε την πρόωρη λήξη της σύμβασης και ανεξάρτητα από το ποιο μέρος καταβάλλει ή λαμβάνει την εύλογη αποζημίωση για την πρόωρη λήξη. Η εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 πριν την τροποποίηση πιθανότατα θα είχε ως αποτέλεσμα την επιμέτρηση των εν λόγω χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Επιπλέον, η τροποποίηση επιβεβαιώνει και το λογιστικό χειρισμό της τροποποίησης χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9. Συγκεκριμένα, όταν μια χρηματοοικονομική υποχρέωση που επιμετράται στο αποσβέσιμο κόστος τροποποιείται χωρίς αυτό να οδηγεί σε αποαναγνώρισή της, τότε το κέρδος ή η ζημιά που υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ των αρχικών συμβατικών ταμειακών ροών και των τροποποιημένων ταμειακών ροών, προεξοφλημένων με το αρχικό πραγματικό επιτόκιο, θα πρέπει να αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίδραση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΕΔΔΠΧΑ 23, Αβεβαιότητα σχετικά με Χειρισμούς Φόρου Εισοδήματος (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2019)

Η διερμηνεία παρέχει διευκρινίσεις ως προς την εφαρμογή των απαιτήσεων αναγνώρισης και επιμέτρησης του ΔΛΠ 12 «Φόροι Εισοδήματος» όταν υπάρχει αβεβαιότητα σχετικά με χειρισμούς φόρου εισοδήματος. Σε αυτή την περίπτωση, η αναγνώριση και η επιμέτρηση των τρεχουσών ή αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων ή υποχρεώσεων βασίζεται στο φορολογητέο κέρδος (φορολογική ζημιά), στη φορολογική βάση, σε μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές, καθώς και φορολογικές απαιτήσεις και φορολογικούς συντελεστές που καθορίζονται εφαρμόζοντας την ΕΔΔΠΧΑ 23.

Σύμφωνα με τη διερμηνεία, κάθε αβεβαιότητα σχετικά με χειρισμό φόρου εξετάζεται ξεχωριστά ή συνολικά ως ομάδα, ανάλογα με το ποια προσέγγιση προβλέπει καλύτερα την άρση της αβεβαιότητας και η οικονομική οντότητα θα πρέπει να υποθέτει ότι μια φορολογική αρχή που έχει το δικαίωμα να εξετάσει χειρισμούς φόρων θα τους εξετάσει και θα έχει πλήρη γνώση κάθε σχετικής πληροφορίας.

Αν μια οικονομική οντότητα καταλήξει ότι είναι πιθανό η φορολογική αρχή να αποδεχθεί έναν αβέβαιο χειρισμό φόρου, θα πρέπει να προσδιορίσει τη λογιστική αντιμετώπιση των φόρων εισοδήματος σύμφωνα με αυτόν τον χειρισμό φόρου. Αν καταλήξει ότι δεν είναι πιθανό ο χειρισμός να γίνει αποδεκτός, το αποτέλεσμα της αβεβαιότητας στον λογιστικό χειρισμό του φόρου εισοδήματος θα αποτυπωθεί στην περίοδο κατά την οποία έγινε ο προσδιορισμός αυτός, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο που προβλέπει καλύτερα την άρση της αβεβαιότητας (δηλαδή το πιο πιθανό ποσό ή τη μέθοδο της αναμενόμενης αξίας).

Οι παραδοχές και οι εκτιμήσεις που έγιναν για την αναγνώριση και την επιμέτρηση αβέβαιων χειρισμών φόρων θα πρέπει να επανεξετάζονται όποτε οι συνθήκες μεταβάλλονται ή προκύπτουν νέες πληροφορίες που επηρεάζουν τις παραδοχές αυτές (π.χ. ενέργειες από τη φορολογική αρχή, στοιχεία ότι έχει λάβει μια συγκεκριμένη θέση σε σχέση με κάποιο παρόμοιο θέμα ή η λήξη του δικαιώματος της να εξετάσει έναν συγκεκριμένο χειρισμό φόρου).

Η υιοθέτηση της διερμηνείας δεν αναμένεται να έχει επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΠΧΑ 16, Μισθώσεις (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2019)

Το ΔΠΧΑ 16, το οποίο αντικαθιστά το ΔΛΠ 17 «Μισθώσεις» και σχετικές διερμηνείες, εισάγει ένα ενιαίο μοντέλο λογιστικής, εντός ισολογισμού για τους μισθωτές, σύμφωνα με το οποίο η ταξινόμηση των μισθώσεων από την πλευρά του μισθωτή, ως λειτουργικές ή χρηματοδοτικές μισθώσεις, καταργείται και όλες οι μισθώσεις αντιμετωπίζονται παρόμοια με τις χρηματοδοτικές μισθώσεις σύμφωνα με το ΔΛΠ 17.

Ο ορισμός της μίσθωσης σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 16 αφορά κυρίως την έννοια του ελέγχου. Το νέο πρότυπο διαχωρίζει τις μισθώσεις από τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών με βάση το κατά πόσο η χρήση ενός καθορισμένου περιουσιακού στοιχείου ελέγχεται από τον πελάτη. Έλεγχος θεωρείται ότι υφίσταται όταν ο πελάτης έχει:

- Το δικαίωμα να αποκτήσει ουσιαστικά όλα τα οικονομικά οφέλη από τη χρήση του καθορισμένου περιουσιακού στοιχείου, και
- Το δικαίωμα να κατευθύνει τη χρήση του καθορισμένου περιουσιακού στοιχείου

Το ΔΠΧΑ 16 προβλέπει την αναγνώριση του «δικαιώματος χρήσης μισθωμένου στοιχείου ενεργητικού» ('right of use asset') και της «υποχρέωσης από μισθώσεις» ('lease liability'), κατά την έναρξη της μίσθωσης, σε περίπτωση που υπάρχει σύμβαση ή μέρος σύμβασης που αποδίδει στον μισθωτή το δικαίωμα χρήσης ενός περιουσιακού στοιχείου για μία χρονική περίοδο έναντι τιμήματος.

Το δικαίωμα χρήσης μισθωμένου στοιχείου ενεργητικού, αρχικά επιμετράται στο κόστος, το οποίο αποτελείται από το ποσό της υποχρέωσης από μισθώσεις, πλέον τα μισθώματα που καταβλήθηκαν στον εκμισθωτή κατά ή πριν την ημερομηνία έναρξης της μίσθωσης, μείον τυχόν κίνητρα προς τον μισθωτή που εισπράχθηκαν, την αρχική εκτίμηση για κόστη αποκατάστασης και αρχικά άμεσα κόστη που πραγματοποιήθηκαν από τον μισθωτή, και εν συνεχεία επιμετράται στο κόστος, μείον σωρευμένες αποσβέσεις

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

και απομείωση. Η υποχρέωση από μισθώσεις, αρχικά αναγνωρίζεται στην παρούσα αξία των μισθωμάτων κατά την διάρκεια της περιόδου μίσθωσης που ακόμη δεν έχουν καταβληθεί.

Κατά συνέπεια, η σταθερή μέθοδος αναγνώρισης του εξόδου από λειτουργικές μισθώσεις σύμφωνα με το ΔΛΠ 17 αντικαθίσταται από την απόσβεση του «δικαιώματος χρήσης μισθωμένου στοιχείου ενεργητικού» και τον τόκο-έξοδο της «υποχρέωσης από μισθώσεις». Η αναγνώριση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού από τους μισθωτές, όπως περιγράφεται ανωτέρω, δεν απαιτείται για ορισμένες βραχυπρόθεσμης διάρκειας μισθώσεις και μισθώσεις στοιχείων ενεργητικού χαμηλής αξίας. Ο λογιστικός χειρισμός για τους εκμισθωτές δεν επηρεάζεται ουσιωδώς από τις απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 16.

Μετάβαση στο ΔΠΧΑ 16

Η ημερομηνία αρχικής εφαρμογής του ΔΠΧΑ 16 για τον Όμιλο είναι η 1 Ιανουαρίου 2019. Ο Όμιλος έχει επιλέξει την τροποποιημένη αναδρομική εφαρμογή του ΔΠΧΑ 16 και συνεπώς η συγκριτική πληροφόρηση δεν θα αναπροσαρμοστεί.

Κατά τη μετάβαση, ο Όμιλος θα κάνει χρήση της πρακτικής λύσης που είναι διαθέσιμη για τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 16 να μην επαναξιολογήσει κατά πόσο μια σύμβαση αποτελεί ή περιέχει μίσθωση. Συνεπώς, οι υφιστάμενες συμβάσεις που είχαν ταξινομηθεί προηγουμένως ως συμβάσεις παροχής υπηρεσιών όπως τα ATMs, τα APSs και οι υπηρεσίες εκτυπώσεων δεν θα ταξινομηθούν ως μισθώσεις σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 16, ενώ ο ορισμός που παρατίθεται στο ΔΠΧΑ 16 θα εφαρμοστεί σε όλες τις συμβάσεις που συνάφθηκαν ή τροποποιήθηκαν την 1 Ιανουαρίου 2019 ή μεταγενέστερα.

Λογιστική μισθωτή

Σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 16, κατά την ημερομηνία έναρξης της μίσθωσης, ο Όμιλος ως μισθωτής θα αναγνωρίσει δικαιώματα χρήσης μισθωμένων στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεις από μισθώσεις στον ισολογισμό, τα οποία επιμετρώνται αρχικά στην παρούσα αξία των μελλοντικών μισθωμάτων. Ο Όμιλος σκοπεύει να εφαρμόσει αυτή την αρχική επιμέτρηση σε όλες τις μισθώσεις, εξαιρουμένων αυτών με περίοδο μίσθωσης 12 μηνών ή μικρότερη, κάνοντας χρήση των εξαιρέσεων για τις βραχυπρόθεσμες μισθώσεις και τις μισθώσεις στις οποίες το υποκείμενο περιουσιακό στοιχείο έχει χαμηλή αξία.

Με βάση τα παραπάνω, ο Όμιλος εκτιμώντας την επίπτωση από την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 16, αναμένει ότι θα αναγνωρίσει δικαιώματα χρήσης μισθωμένων στοιχείων ενεργητικού αξίας € 360 εκατ. περίπου και αντίστοιχες υποχρεώσεις από μισθώσεις € 360 εκατ., οι οποίες προκύπτουν από μισθώσεις ακινήτων και οχημάτων, ενώ δεν αναμένεται να υπάρξει επίπτωση στα ίδια κεφάλαια. Η εκτιμώμενη επίπτωση στα εποπτικά κεφάλαια του Ομίλου, η οποία προκύπτει κατά κύριο λόγο από την αύξηση στα σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού, είναι μια μείωση περίπου κατά 13 μονάδες βάσης στον Δείκτη κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1) εφαρμόζοντας τις μεταβατικές εποπτικές διατάξεις (περίπου - 10 μονάδες βάσης στον Δείκτη κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1, fully loaded).

Σημειώνεται ότι περίπου € 132 εκατ. από τα προαναφερόμενα δικαιώματα χρήσης μισθωμένων στοιχείων ενεργητικού και € 132 εκατ. από τις αντίστοιχες υποχρεώσεις από μισθώσεις αφορούν ακίνητα που μισθώνονται επί του παρόντος από την Grivalia, τα οποία πρόκειται να αποαναγνωριστούν κατά την ολοκλήρωση της ανακοινωμένης συγχώνευσης μέσω απορρόφησης της Grivalia από τη Eurobank (σημ. 48), καθώς τα σχετικά ακίνητα θα μετατραπούν σε ιδιοχρησιμοποιούμενα περιουσιακά στοιχεία του νέου ομίλου.

Αναφορικά με τη μεταγενέστερη επιμέτρηση, ο Όμιλος, ενεργώντας ως μισθωτής, θα εφαρμόσει τη μέθοδο κόστους για την επιμέτρηση των δικαιωμάτων χρήσης μισθωμένων στοιχείων ενεργητικού. Συνεπώς, το δικαίωμα χρήσης μισθωμένων στοιχείων ενεργητικού θα επιμετράται στο κόστος μετά την αφαίρεση των συσσωρευμένων αποσβέσεων και των συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης και θα αναπροσαρμόζεται λόγω επαναμέτρησης της υποχρέωσης από μισθώσεις.

Αφετέρου, θα αναγνωρίζεται τόκος-έξοδο πάνω στις υποχρεώσεις από μισθώσεις, ενώ το λογιστικό τους υπόλοιπο θα μειώνεται προκειμένου να αποτυπώνει τις καταβολές των μισθωμάτων. Σε περίπτωση επαναξιολογήσεων ή τροποποιήσεων, το λογιστικό υπόλοιπο των υποχρεώσεων από μισθώσεις θα επαναμετράται ώστε να αποτυπωθούν τα αναθεωρημένα μισθώματα.

Λογιστική εκμισθωτή

Κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος μιας μίσθωσης, ο Όμιλος, ενεργώντας ως εκμισθωτής, θα ταξινομεί κάθε μισθωσή του είτε ως λειτουργική μίσθωση είτε ως χρηματοδοτική μίσθωση με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Αυτά τα κριτήρια παραμένουν αμετάβλητα σε σχέση με την ισχύουσα λογιστική, όπως περιγράφεται παρακάτω.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Χρηματοδοτικές μισθώσεις

Κατά την ημερομηνία έναρξης, ο Όμιλος θα αποαναγνωρίζει τη λογιστική αξία των υποκείμενων περιουσιακών στοιχείων που τελούν υπό χρηματοδοτική μίσθωση και θα τα παρουσιάζει ως απαίτηση ποσού ίσου με την καθαρή επένδυση στη μίσθωση και θα αναγνωρίζει στην κατάσταση αποτελεσμάτων το κέρδος ή τη ζημιά από την αποαναγνώριση του περιουσιακού στοιχείου και την αναγνώριση της καθαρής επένδυσης στη μίσθωση. Η καθαρή επένδυση στη μίσθωση θα υπολογίζεται ως η παρούσα αξία των μελλοντικών μισθωμάτων με παρόμοιο τρόπο όπως και για τον μισθωτή.

Μετά την ημερομηνία έναρξης, ο Όμιλος θα αναγνωρίζει χρηματοοικονομικό έσοδο κατά τη διάρκεια της μισθωτικής περιόδου βάσει μεθόδου που αντικατοπτρίζει μια σταθερή περιοδική απόδοση πάνω στην καθαρή επένδυση του εκμισθωτή στη μίσθωση. Ο Όμιλος θα αναγνωρίζει επίσης έσοδο από μεταβλητές καταβολές που δεν περιλαμβάνονταν στην καθαρή επένδυση. Μετά την έναρξη, η καθαρή επένδυση στη μίσθωση δεν θα επαναμετράται, εκτός αν η μίσθωση τροποποιείται ή η μισθωτική περίοδος μεταβάλλεται.

Λειτουργικές Μισθώσεις

Ο Όμιλος θα συνεχίσει να αναγνωρίζει το υποκείμενο περιουσιακό στοιχείο και δεν θα αναγνωρίσει καθαρή επένδυση στη μίσθωση στον ισολογισμό ή αρχικό κέρδος (αν υπάρχει) στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Ο Όμιλος θα αναγνωρίζει τα μισθώματα ως έσοδο αναλογικά κατά τη διάρκεια της μίσθωσης. Επίσης θα αναγνωρίζει ως έξοδα τις δαπάνες που πραγματοποιούνται για την απόκτηση των εσόδων της μίσθωσης, συμπεριλαμβανομένων και των αποσβέσεων. Ο Όμιλος προσθέτει τις αρχικές άμεσες δαπάνες με τις οποίες επιβαρύνεται για τη σύναψη λειτουργικής μίσθωσης στη λογιστική αξία του υποκείμενου περιουσιακού στοιχείου και αναγνωρίζει τις εν λόγω δαπάνες ως έξοδα κατά τη διάρκεια της μίσθωσης στην ίδια βάση με τα έσοδα της μίσθωσης.

Υπομίσθώσεις

Ο Όμιλος, ενεργώντας ως μισθωτής, ενδέχεται να εισέλθει σε συμφωνίες υπομίσθωσης ενός μισθωμένου περιουσιακού στοιχείου προς ένα τρίτο μέρος, ενώ η αρχική μίσθωση παραμένει εν ισχύ. Ο Όμιλος θα ενεργεί τόσο ως μισθωτής όσο και ως εκμισθωτής του ίδιου περιουσιακού στοιχείου. Η υπομίσθωση θα αποτελεί διακριτή σύμβαση μίσθωσης, στην οποία ο ενδιαμέσος εκμισθωτής θα ταξινομεί την υπομίσθωση ως χρηματοδοτική μίσθωση ή λειτουργική μίσθωση ως εξής:

- αν η κύρια μίσθωση αποτελεί βραχυπρόθεσμη μίσθωση, η υπομίσθωση θα ταξινομείται ως λειτουργική μίσθωση, ή
- σε διαφορετική περίπτωση, η υπομίσθωση θα ταξινομείται με βάση το δικαίωμα χρήσης μισθωμένου στοιχείου ενεργητικού το οποίο προκύπτει από την κύρια μίσθωση και όχι με βάση το υποκείμενο περιουσιακό στοιχείο.

Οι δεσμεύσεις από λειτουργικές μισθώσεις την 31 Δεκεμβρίου 2018, σύμφωνα με τις απαιτούμενες γνωστοποιήσεις του ΔΛΠ 17 για τα ελάχιστα πληρωτέα μισθώματα από μη ακυρώσιμες λειτουργικές μισθώσεις, παρουσιάζονται στη σημείωση 45. Τα ποσά που παρουσιάζονται στην εν λόγω σημείωση αφορούν τα μισθώματα που καταβάλλονται κατά την μη ακυρώσιμη περίοδο μόνο, όπως καθορίζονται σύμφωνα με τους συμβατικούς όρους των μισθώσεων και τις ισχύουσες νομικές διατάξεις αναφορικά με την ελάχιστη διάρκεια μίσθωσης.

Κατά συνέπεια, την 31 Δεκεμβρίου 2018, για τις μισθώσεις όπου ο Όμιλος είναι ο μισθωτής και έχουν καθορισμένη λήξη, τα μη ακυρώσιμα πληρωτέα λειτουργικά μισθώματα είναι € 134 εκατ. (σημ. 45), ενώ το σύνολο των μελλοντικών συμβατικών πληρωτέων μισθωμάτων είναι € 340 εκατ.

ΔΛΠ 28, Τροποποίηση – Μακροπρόθεσμες συμμετοχές σε Συγγενείς και Κοινοπραξίες (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2019)

Η τροποποίηση αποσαφηνίζει ότι το ΔΠΧΑ 9 'Χρηματοοικονομικά Μέσα', συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων απομείωσης, έχει εφαρμογή στις μακροπρόθεσμες συμμετοχές στις συγγενείς και κοινοπραξίες οι οποίες αποτελούν μέρος της καθαρής επένδυσης της εταιρείας στη συγγενή ή κοινοπραξία αλλά δεν λογιστικοποιούνται με την μέθοδο της καθαρής θέσης.

Σύμφωνα με την τροποποίηση, μια οικονομική οντότητα δεν θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τυχόν προσαρμογές στην λογιστική αξία των μακροπρόθεσμων συμμετοχών στις συγγενείς και κοινοπραξίες (καθαρή επένδυση σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες) ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του ΔΛΠ 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Εταιρείες και Κοινοπραξίες» κατά την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ΔΛΠ 19, Τροποποίηση – Τροποποίηση Προγράμματος, Περικοπή ή Διακανονισμός (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2019)

Η τροποποίηση αποσαφηνίζει ότι όταν μία αλλαγή σε πρόγραμμα καθορισμένων παροχών δηλ τροποποίηση, περικοπή ή διακανονισμός πραγματοποιείται και απαιτείται επαναμέτρηση της καθαρής υποχρέωσης ή απαίτησης καθορισμένων παροχών, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται οι αναθεωρημένες αναλογιστικές παραδοχές από την επαναμέτρηση προκειμένου να προσδιοριστεί το κόστος τρέχουσας απασχόλησης και ο καθαρός τόκος για την υπόλοιπη περίοδο μετά την αλλαγή στο πρόγραμμα. Επιπροσθέτως, η τροποποίηση περιλαμβάνει διευκρινίσεις αναφορικά με την επίδραση μιας τροποποίησης προγράμματος, περικοπής ή διακανονισμού στις απαιτήσεις για το ανώτατο όριο περιουσιακού στοιχείου.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Ετήσιες βελτιώσεις σε ΔΠΧΑ 2015 – 2017 (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2019)

Οι βελτιώσεις εισάγουν σημαντικές αλλαγές σε διάφορα πρότυπα ως ακολούθως:

Με τις τροποποιήσεις του ΔΠΧΑ 3 «Συνενώσεις επιχειρήσεων» και ΔΠΧΑ 11 «Από κοινού Συμφωνίες», αποσαφηνίστηκε ο τρόπος με τον οποίο μια οικονομική οντότητα αναγνωρίζει την αύξηση της συμμετοχής της σε μια από κοινού δραστηριότητα που πληροί τον ορισμό της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, όταν μια οικονομική οντότητα αποκτά τον έλεγχο μιας επιχείρησης η οποία θεωρείται από κοινού δραστηριότητα, τότε η συναλλαγή αποτελεί συνένωση επιχειρήσεων που επιτυγχάνεται σε στάδια και ο αποκτών επαναμετρά το σύνολο της συμμετοχής που κατείχε προηγουμένως επί των στοιχείων ενεργητικού και των υποχρεώσεων της από κοινού δραστηριότητας σε εύλογη αξία. Εν αντιθέσει, αν μία οντότητα αποκτά από κοινού έλεγχο σε μια επιχείρηση η οποία θεωρείται από κοινού δραστηριότητα, τότε η συμμετοχή που κατείχε προηγουμένως δεν επαναμετράται.

Οι βελτιώσεις στο ΔΛΠ 12 «Φόροι Εισοδήματος» διευκρίνισαν ότι όλες οι επιπτώσεις στο φόρο εισοδήματος από μερίσματα, περιλαμβανομένων και των πληρωμών από χρηματοοικονομικά μέσα που καταχωρούνται στα ίδια κεφάλαια, θα πρέπει να αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα, στην κατάσταση συνολικών εσόδων ή στα ίδια κεφάλαια, ανάλογα με το που είχε αναγνωριστεί η αρχική συναλλαγή ή το γεγονός που δημιούργησε τα διανεμόμενα κέρδη που οδήγησαν στο μέρισμα.

Με τις τροποποιήσεις του ΔΛΠ 23 «Κόστος Δανεισμού» αποσαφηνίστηκε ότι κάθε δανεισμός που πραγματοποιήθηκε αρχικά για την ανάπτυξη ενός περιουσιακού στοιχείου που πληρούσε τις προϋποθέσεις, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μέρος των κεφαλαίων που δανείστηκε η οντότητα γενικά, όταν ουσιαστικά όλες οι αναγκαίες δραστηριότητες προετοιμασίας του περιουσιακού στοιχείου για την προοριζόμενη χρήση ή πώλησή του έχουν περατωθεί.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Τροποποιήσεις σε αναφορές σχετικά με το εννοιολογικό πλαίσιο των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2020, δεν έχουν υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Το Μάρτιο του 2018, το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων εξέδωσε το αναθεωρημένο Εννοιολογικό Πλαίσιο. Το εν λόγω πλαίσιο αντικαθιστά την προηγούμενη μορφή η οποία εξεδόθη το 2010. Οι αναθεωρήσεις που πραγματοποιήθηκαν από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων εισήγαγαν ένα νέο κεφάλαιο σχετικά με την επιμέτρηση, επικαιροποιημένους ορισμούς αναφορικά με τα στοιχεία του ενεργητικού, τις υποχρεώσεις και τα κριτήρια αποαναγνώρισης, καθώς επίσης και διευκρινήσεις σχετικά με άλλα σημαντικά πεδία.

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Τροποποιήσεις του ΔΠΧΑ 3 «Συνενώσεις Επιχειρήσεων» (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2020, δεν έχουν υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων εξέδωσε τροποποιήσεις σχετικά με τον ορισμό της επιχείρησης σε «Συνενώσεις Επιχειρήσεων» του ΔΠΧΑ 3 με σκοπό να βοηθήσει τις οικονομικές οντότητες να καθορίσουν αν το σύνολο των αποκτώμενων δραστηριοτήτων και των στοιχείων του ενεργητικού συνιστούν επιχείρηση ή όχι. Αποσαφηνίζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις για τον ορισμό της επιχείρησης, καταργούν την αξιολόγηση για το εάν οι συμμετέχοντες στην αγορά δύνανται να αντικαταστήσουν τα στοιχεία που λείπουν, προσθέτουν οδηγίες για να βοηθήσουν τις οικονομικές οντότητες να αξιολογήσουν αν οι αποκτώμενες διαδικασίες θεωρούνται σημαντικές, περιορίζουν τους ορισμούς της επιχείρησης και των εκρών της και εισάγουν έναν προαιρετικό έλεγχο σχετικά με τη συγκέντρωση της εύλογης αξίας (fair value concentration test).

Η υιοθέτηση της τροποποίησης δεν αναμένεται να έχει επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τροποποιήσεις του ΔΛΠ 1 και ΔΛΠ 8: Ορισμός της έννοιας του Ουσιώδους Μεγέθους (Material) (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2020, δεν έχουν υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Οι τροποποιήσεις του ΔΛΠ 1 «Παρουσίαση των Οικονομικών Καταστάσεων» και του ΔΛΠ 8 «Λογιστικές Πολιτικές, Μεταβολές Λογιστικών Εκτιμήσεων και Λάθη» αποσκοπούν στο να ευθυγραμμιστούν όλα τα πρότυπα με τον ορισμό του Ουσιώδους Μεγέθους και να αποσαφηνίσουν συγκεκριμένες πτυχές αυτού. Ο νέος ορισμός αναφέρει ότι «μια πληροφορία θεωρείται ουσιώδης αν η παράλειψή της, ανακρίβεια ή συγκάλυψή της αναμένεται να επηρεάσει τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι κύριοι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων γενικής χρήσης, βάσει των οποίων παράσχουν χρηματοοικονομική πληροφόρηση για μια συγκεκριμένη οικονομική οντότητα». Οι τροποποιήσεις διευκρινίζουν ότι το ουσιώδες μέγεθος (materiality) θα εξαρτάται από τη φύση και το μέγεθος της πληροφορίας ή και τα δύο.

Η υιοθέτηση δεν αναμένεται να έχει επίπτωση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

ΔΠΧΑ 17, Ασφαλιστήρια Συμβόλαια (σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2021, δεν έχει υιοθετηθεί από την ΕΕ)

Το ΔΠΧΑ 17, το οποίο αντικαθιστά το ΔΠΧΑ 4 «Ασφαλιστήρια Συμβόλαια», παρέχει ένα συνολικό και συνεπές λογιστικό μοντέλο για τα ασφαλιστήρια συμβόλαια. Έχει εφαρμογή σε ασφαλιστήρια συμβόλαια που έχουν εκδοθεί, σε όλα τα συμβόλαια αντασφάλισης και σε επενδυτικά συμβόλαια με χαρακτηριστικά προαιρετικής συμμετοχής που μια οικονομική οντότητα εκδίδει, εφόσον αυτή εκδίδει και ασφαλιστήρια συμβόλαια. Τα συμβόλαια χρηματοοικονομικών εγγυήσεων επιτρέπεται να ενταχθούν στο πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 17, εφόσον η οικονομική οντότητα έχει προηγουμένως διαβεβαιώσει ότι τα θεωρεί ως ασφαλιστήρια συμβόλαια.

Σύμφωνα με το γενικό μοντέλο του ΔΠΧΑ 17, ομάδες από ασφαλιστήρια συμβόλαια που τελούν υπό κοινή διαχείριση και υπόκεινται σε παρόμοιους κινδύνους, επιμετρώνται με βάση προεξοφλημένες, σταθμισμένες βάσει πιθανοτήτων μελλοντικές ταμειακές ροές, μιας αναπροσαρμογής λόγω κινδύνου και ενός περιθωρίου συμβατικών υπηρεσιών (contractual service margin) το οποίο αντιπροσωπεύει το μη δεδουλευμένο κέρδος των συμβολαίων. Σύμφωνα με το μοντέλο, οι εκτιμήσεις επαναμετρώνται σε κάθε περίοδο αναφοράς. Μια απλοποιημένη μέθοδος επιμέτρησης μπορεί να χρησιμοποιηθεί αν αναμένεται ότι από αυτή θα παραχθεί μια λογική προσέγγιση του γενικού μοντέλου ή αν τα συμβόλαια είναι μικρής διάρκειας.

Το έσοδο κατανέμεται στις περιόδους αναλογικά με την αξία της αναμενόμενης κάλυψης και των λοιπών υπηρεσιών που ένας ασφαλιστής παρέχει κατά τη διάρκεια της περιόδου, οι αποζημιώσεις παρουσιάζονται όταν αναγγελθούν και τα επενδυτικά στοιχεία, όπως ποσά που καταβάλλονται σε ασφαλισμένους ακόμα και αν το ασφαλιστικό γεγονός δεν επέλθει, δεν περιλαμβάνονται στα έσοδα και τις αποζημιώσεις. Τα αποτελέσματα από ασφαλιστικές υπηρεσίες παρουσιάζονται ξεχωριστά από το χρηματοοικονομικό έσοδο ή έξοδο των ασφαλίσεων.

Κατά την συνεδρίαση του Νοεμβρίου 2018, το ΣΔΛΠ αποφάσισε να προταθεί η ημερομηνία που τίθεται σε ισχύ το ΔΠΧΑ 17 να αναβληθεί κατά ένα χρόνο για το 2022.

Το ΔΠΧΑ 17 δεν είναι σχετικό με τις δραστηριότητες του Ομίλου, παρά μόνο μέσω της συγγενούς εταιρείας Eurolife ERB Insurance Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών.

2.2 Βασικές λογιστικές αρχές

2.2.1 Ενοποίηση

(i) θυγατρικές εταιρείες

Θυγατρικές είναι όλες οι εταιρείες που ελέγχονται από τον Όμιλο. Ο Όμιλος ελέγχει μια εταιρεία όταν έχει έκθεση, ή δικαιώματα, σε μεταβλητές αποδόσεις από την ανάμιξη του με την εταιρεία και έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει αυτές τις αποδόσεις μέσω της εξουσίας του πάνω στην εταιρεία. Ο Όμιλος ενοποιεί μια εταιρεία μόνο όταν συνυπάρχουν και τα τρία παραπάνω στοιχεία που συνιστούν έλεγχο.

Η εξουσία θεωρείται ότι υπάρχει όταν τα υφιστάμενα δικαιώματα του Ομίλου, του παρέχουν την τρέχουσα δυνατότητα να διευθύνει τις συναφείς δραστηριότητες της εταιρείας, δηλαδή τις δραστηριότητες εκείνες που επηρεάζουν σημαντικά τις αποδόσεις της εταιρείας, και ο Όμιλος έχει στην πράξη την δυνατότητα να ασκήσει αυτά τα δικαιώματα. Η εξουσία πάνω σε μια εταιρεία μπορεί να προκύψει μέσω δικαιωμάτων ψήφου από συμμετοχικούς τίτλους όπως οι μετοχές, ή σε άλλες περιπτώσεις, μπορεί να προέρχεται από συμβατικές συμφωνίες.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Όταν τα δικαιώματα ψήφου είναι σχετικά, ο Όμιλος θεωρείται ότι έχει έλεγχο όταν κατέχει, άμεσα ή έμμεσα, περισσότερα από τα μισά δικαιώματα ψήφου μιας εταιρείας, εκτός αν υπάρχουν ενδείξεις ότι κάποιος άλλος επενδυτής έχει στην πράξη την δυνατότητα να διευθύνει μονομερώς τις συναφείς δραστηριότητες.

Ο Όμιλος μπορεί να έχει εξουσία ακόμα και όταν κατέχει λιγότερα από την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου της εταιρείας μέσω συμβατικής συμφωνίας με άλλους κατόχους δικαιωμάτων ψήφου, δικαιωμάτων που προκύπτουν από άλλες συμβατικές συμφωνίες, ουσιαστών δυνητικών δικαιωμάτων ψήφου, κατοχής του μεγαλύτερου ποσοστού των δικαιωμάτων ψήφου σε μια κατάσταση όπου τα υπόλοιπα δικαιώματα είναι ευρέως διασκορπισμένα («εκ των πραγμάτων εξουσία»), ή μέσω συνδυασμού των παραπάνω. Κατά την αξιολόγηση του κατά πόσον ο Όμιλος διαθέτει εκ των πραγμάτων εξουσία, λαμβάνονται υπόψη όλα τα σχετικά γεγονότα και συνθήκες, περιλαμβανομένου του σχετικού μεγέθους των δικαιωμάτων ψήφου που κατέχει ο Όμιλος και της διασποράς των δικαιωμάτων που κατέχονται από άλλους κατόχους δικαιωμάτων ψήφου, προκειμένου να καθοριστεί αν ο Όμιλος έχει στην πράξη την δυνατότητα να διευθύνει τις συναφείς δραστηριότητες.

Ο Όμιλος έχει έκθεση ή δικαιώματα σε μεταβλητές αποδόσεις από την ανάμειξη του με μια εταιρεία όταν οι αποδόσεις αυτές δύνανται να μεταβάλλονται ως συνέπεια της επίδοσης της εταιρείας.

Για να αξιολογηθεί το κατά πόσον ο Όμιλος έχει την δυνατότητα να επηρεάζει το ύψος των αποδόσεων από την ανάμειξη του με την εταιρεία, ο Όμιλος καθορίζει αν κατά την άσκηση των δικαιωμάτων λήψης αποφάσεων ενεργεί ως εντολοδόχος ή ως εντολέας. Ο Όμιλος ενεργεί ως εντολοδόχος όταν ενεργεί για λογαριασμό και προς όφελος ενός άλλου μέρους και ως εκ τούτου δεν ελέγχει την εταιρεία. Συνεπώς, σε αυτές τις περιπτώσεις, ο Όμιλος δεν ενοποιεί την εταιρεία. Κατά την παραπάνω αξιολόγηση, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη το εύρος της εξουσίας λήψης αποφάσεων επί της εταιρείας, τα δικαιώματα που κατέχονται από άλλα μέρη, την αμοιβή που δικαιούται ο Όμιλος από την ανάμειξη του, και την έκθεση του στη μεταβλητότητα των αποδόσεων από άλλες συμμετοχές του σε αυτή την εταιρεία.

Ο Όμιλος έχει συμμετοχές σε εταιρείες που έχουν δομηθεί κατά τέτοιον τρόπο ώστε τα δικαιώματα ψήφου δεν αποτελούν τον κύριο παράγοντα στην απόφαση ποιος ελέγχει την εταιρεία, όπως όταν τα δικαιώματα ψήφου σχετίζονται μόνο με θέματα διοικητικής φύσεως και οι συναφείς δραστηριότητες διευθύνονται μέσω συμβατικών δικαιωμάτων. Για να αξιολογηθεί το κατά πόσον ο Όμιλος έχει έλεγχο πάνω σε τέτοιου είδους οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης, λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες:

- Ο σκοπός και ο σχεδιασμός της εταιρείας,
- Αν ο Όμιλος κατέχει συγκεκριμένα δικαιώματα που του παρέχουν την δυνατότητα να διευθύνει μονομερώς τις σχετικές δραστηριότητες της εταιρείας,
- Η ύπαρξη ειδικής σχέσης με την εταιρεία, και
- Ο βαθμός έκθεσης του Ομίλου στην μεταβλητότητα των αποδόσεων από την ανάμειξη του με την εταιρεία και εάν ο Όμιλος έχει την δυνατότητα να επηρεάζει αυτή τη μεταβλητότητα.

Πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης του Ομίλου παρατίθενται στην σημ. 29.

Ο Όμιλος επαναξιολογεί το κατά πόσον ελέγχει ή όχι μια εταιρεία αν τα γεγονότα και οι συνθήκες υποδεικνύουν ότι υπάρχουν μεταβολές σε ένα ή περισσότερα από τα στοιχεία που συνιστούν έλεγχο. Περιλαμβάνονται και οι περιπτώσεις εκείνες στις οποίες τα δικαιώματα που κατέχονταν από τον Όμιλο, και τα οποία επρόκειτο να είναι προστατευτικής φύσεως, μετατρέπονται σε ουσιαστικά δικαιώματα λόγω της παραβίασης ρητρών ή της αθέτησης πληρωμών σε μια δανειακή σύμβαση και έχουν ως αποτέλεσμα ο Όμιλος να έχει εξουσία πάνω στην εταιρεία.

Οι θυγατρικές εταιρείες ενοποιούνται πλήρως από την ημέρα κατά την οποία ο Όμιλος αποκτά δικαίωμα ελέγχου, και παύουν να ενοποιούνται την ημέρα κατά την οποία ο Όμιλος παύει να έχει δικαίωμα ελέγχου. Το σύνολο των συνολικών εσόδων λογίζεται κατά αναλογία στους ιδιοκτήτες της μητρικής και στα δικαιώματα τρίτων, ακόμη και αν το υπόλοιπο που αναλογεί στα δικαιώματα τρίτων είναι χρεωστικό.

Μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής του Ομίλου που δεν επιφέρουν απώλεια ελέγχου στις θυγατρικές εταιρείες αναγνωρίζονται ως συναλλαγές στην καθαρή θέση και η διαφορά μεταξύ του τιμήματος και της συμμετοχής στη νέα καθαρή θέση της θυγατρικής που αποκτήθηκε αναγνωρίζεται απευθείας στην καθαρή θέση του Ομίλου. Κέρδη ή ζημιές από πωλήσεις ποσοστού συμμετοχής που δεν επιφέρουν απώλεια ελέγχου της θυγατρικής αναγνωρίζονται επίσης απευθείας στην καθαρή θέση του Ομίλου. Για πωλήσεις του ποσοστού συμμετοχής που επιφέρουν απώλεια ελέγχου, ο Όμιλος αποαναγνωρίζει τα στοιχεία ενεργητικού και τις υποχρεώσεις της θυγατρικής και τυχόν δικαιώματα τρίτων και λοιπών στοιχείων ιδίων κεφαλαίων και αναγνωρίζει κέρδη και ζημιές στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Όταν ο Όμιλος παύσει να έχει τον έλεγχο μιας θυγατρικής, τυχόν

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

συμμετοχικά δικαιώματα που απομένουν επιμετρώνται εκ νέου στην εύλογη αξία τους με όλες τις μεταβολές να αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Ενδοεταιρικές συναλλαγές, ενδοεταιρικά υπόλοιπα και ενδοομιλικά κέρδη που προκύπτουν από συναλλαγές μεταξύ εταιρειών του Ομίλου απαλείφονται, όπως επίσης απαλείφονται και οι ενδοομιλικές ζημιές, εκτός αν η εν λόγω συναλλαγή παρέχει ενδείξεις απομείωσης του μεταβιβασθέντος περιουσιακού στοιχείου.

(ii) Συνενώσεις εταιρειών

Η απόκτηση θυγατρικών εταιρειών λογιστικοποιείται με τη μέθοδο της εξαγοράς. Το μεταβιβασθέν αντάλλαγμα της απόκτησης ελέγχου υπολογίζεται βάσει της εύλογης αξίας των στοιχείων του ενεργητικού που μεταφέρονται, τους συμμετοχικούς τίτλους που εκδίδονται ή ανταλλάσσονται ή των υποχρεώσεων που αναλαμβάνονται κατά την ημερομηνία εξαγοράς, συμπεριλαμβάνοντας την εύλογη αξία των στοιχείων ενεργητικού και των υποχρεώσεων που απορρέουν από μία ρύθμιση ενδεχόμενου ανταλλάγματος. Το σχετιζόμενο με τις αποκτήσεις κόστος θα λογιστικοποιείται ως έξοδο εντός των περιόδων κατά τη διάρκεια των οποίων ο αποκτών ανέλαβε το κόστος. Τα αναγνωρίσιμα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων και οι ενδεχόμενες υποχρεώσεις που αποκτώνται σε μια επιχειρηματική συνένωση, επιμετρώνται αρχικά κατά την ημερομηνία απόκτησης στην εύλογη αξία τους, ανεξαρτήτως του ποσοστού συμμετοχής των δικαιωμάτων τρίτων. Εάν υπήρχαν ήδη συμμετοχικά δικαιώματα στον αποκτώμενο, αυτά επιμετρώνται εκ νέου στην εύλογη αξία κατά την ημερομηνία απόκτησης και ενδεχόμενο κέρδος ή ζημιά αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Ο Όμιλος αναγνωρίζει κατά περίπτωση, την απόκτηση δικαιωμάτων τρίτων στον αποκτώμενο είτε στην εύλογη αξία τους είτε στο αναλογικό ποσοστό τους επί των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων του αποκτώμενου.

Το υπερβάλλον του συνόλου του μεταφερθέντος ανταλλάγματος, των δικαιωμάτων τρίτων και της εύλογης αξίας προηγούμενων συμμετοχικών δικαιωμάτων στον αποκτώμενο κατά την ημερομηνία απόκτησης, επί της εύλογης αξίας των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της θυγατρικής που αποκτήθηκε, λογιστικοποιείται ως υπεραξία. Αν το σύνολο των παραπάνω είναι μικρότερο από την εύλογη αξία των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της θυγατρικής, η διαφορά αναγνωρίζεται άμεσα στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Εάν η αρχική λογιστικοποίηση μιας συνένωσης εταιρειών δεν έχει ολοκληρωθεί έως την ημερομηνία των οικονομικών καταστάσεων της περιόδου στην οποία αυτή πραγματοποιήθηκε, ο Όμιλος γνωστοποιεί τις προσωρινές αξίες των στοιχείων εκείνων για τα οποία η λογιστικοποίηση δεν έχει ολοκληρωθεί. Οι ανωτέρω προσωρινές αξίες, κατά την διάρκεια της περιόδου επιμέτρησης, αναπροσαρμόζονται αναδρομικά ώστε να αντικατοπτρίζουν τις νέες πληροφορίες που λήφθηκαν για τα γεγονότα και τις συνθήκες που υπήρχαν κατά την ημερομηνία εξαγοράς και οι οποίες, εάν ήταν γνωστές κατά την ανωτέρω ημερομηνία, θα είχαν επηρεάσει αντίστοιχα τις αξίες που αναγνωρίστηκαν. Οι αναπροσαρμογές της περιόδου επιμέτρησης, όπως αναφέρεται ανωτέρω, επηρεάζουν αντίστοιχα το ποσό της υπεραξίας που υπολογίστηκε αρχικά ενώ η περίοδος επιμέτρησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος από την ημερομηνία εξαγοράς.

Δεσμεύσεις για αγορά δικαιωμάτων τρίτων, μέσω παραγώνων χρηματοοικονομικών μέσων, στα πλαίσια μιας συνένωσης εταιρειών λογιστικοποιούνται ως χρηματοοικονομική υποχρέωση, χωρίς να αναγνωρίζονται δικαιώματα τρίτων. Η χρηματοοικονομική υποχρέωση επιμετράται στην εύλογη αξία της, χρησιμοποιώντας τεχνικές αποτίμησης που βασίζονται στις πιο κατάλληλες εκτιμήσεις, διαθέσιμες στη διοίκηση. Κάθε διαφορά μεταξύ της εύλογης αξίας της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης κατά την αρχική της αναγνώριση και της ονομαστικής αξίας του μεριδίου των δικαιωμάτων τρίτων στα καθαρά περιουσιακά στοιχεία αναγνωρίζεται ως μέρος της υπεραξίας. Μεταγενέστερες αναθεωρήσεις στην αποτίμηση των παραγώνων χρηματοοικονομικών μέσων αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Για αποκτήσεις θυγατρικών εταιρειών που δεν ικανοποιούν τον ορισμό της «επιχείρησης», ο Όμιλος κατανέμει το τίμημα στα μεμονωμένα αναγνωρίσιμα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις βάσει των σχετικών ευλόγων αξιών τους την ημερομηνία εξαγοράς. Τέτοιου τύπου συναλλαγές ή γεγονότα δεν δημιουργούν υπεραξία.

Όπου ήταν απαραίτητο, οι λογιστικές αρχές των θυγατρικών εταιρειών έχουν αναπροσαρμοστεί ώστε να συνάδουν με τις αρχές που υιοθετήθηκαν από τον Όμιλο.

Οι θυγατρικές εταιρείες της Τράπεζας παρουσιάζονται στη σημ. 27.

(iii) Συνενώσεις εταιρειών που τελούν υπό κοινό έλεγχο

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 8 «Λογιστικές πολιτικές, μεταβολές των λογιστικών εκτιμήσεων και λάθη» και δεδομένου ότι οι συνενώσεις εταιρειών που τελούν υπό κοινό έλεγχο εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 3 «Συνενώσεις εταιρειών», οι εν λόγω

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

συναλλαγές λογιστικοποιούνται στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου με τη μέθοδο της συνένωσης συμφερόντων, λαμβάνοντας υπόψη τις πιο πρόσφατες εκδόσεις άλλων φορέων θέσπισης λογιστικών προτύπων, οι οποίοι χρησιμοποιούν παρόμοιο εννοιολογικό πλαίσιο και συμμορφώνονται με τις γενικές αρχές που διέπουν τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, καθώς και τις αποδεκτές πρακτικές του κλάδου.

Στο πλαίσιο της μεθόδου συνένωσης συμφερόντων, ο Όμιλος αναγνωρίζει το ενεργητικό και τις υποχρεώσεις της αποκτώμενης εταιρείας στις λογιστικές αξίες προ συνένωσης προερχόμενες από το υψηλότερο επίπεδο κοινού ελέγχου, χωρίς οποιαδήποτε προσαρμογή στην εύλογη αξία. Ενδεχόμενη διαφορά μεταξύ του κόστους της συναλλαγής και της λογιστική αξίας των καθαρών περιουσιακών στοιχείων που αποκτώνται λογιστικοποιείται στα ίδια κεφάλαια του Ομίλου.

Το κόστος συμμετοχής των συνενώσεων αυτών, όπως αναγνωρίζεται από τον Όμιλο, είναι η εύλογη αξία του τιμήματος που δόθηκε, δηλαδή το ποσό των μετρητών που καταβλήθηκαν ή των μετοχών που εκδόθηκαν, ή αν αυτό δεν μπορεί να επιμετρηθεί αξιόπιστα, η εύλογη αξία των καθαρών περιουσιακών στοιχείων της αποκτώμενης εταιρείας.

Ίδρυση νέας εταιρείας του Ομίλου για τη πραγματοποίηση μιας συνένωσης εταιρειών

Οι συναλλαγές μεταξύ εταιρειών που τελούν υπό κοινό έλεγχο και οι οποίες περιλαμβάνουν την ίδρυση μιας νέας εταιρείας του Ομίλου με σκοπό την πραγματοποίηση μιας επιχειρηματικής συνένωσης, συνενώνοντας δύο ή περισσότερες εταιρειών κάτω από την νέα εταιρεία του Ομίλου, λογιστικοποιούνται επίσης με τη μέθοδο της συνένωσης συμφερόντων.

Άλλες συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων που τελούν υπό κοινό έλεγχο και περιλαμβάνουν την απόκτηση μιας υφιστάμενης εταιρείας του Ομίλου ή ενός ομίλου επιχειρήσεων από μια νέα εταιρεία που δημιουργήθηκε για αυτό τον σκοπό λογιστικοποιούνται ως κεφαλαιακές αναδιοργανώσεις, καθώς δεν υφίσταται κάποια συνένωση επιχειρήσεων ή κάποια ουσιώδης οικονομική μεταβολή στον Όμιλο. Σε μια κεφαλαιακή αναδιοργάνωση, ο αποκτών ενσωματώνει το ενεργητικό και τις υποχρεώσεις της αποκτώμενης εταιρείας στις λογιστικές αξίες όπως παρουσιάζονται στα βιβλία της αποκτώμενης, αντί αυτών που προέρχονται από το υψηλότερο επίπεδο κοινού ελέγχου. Η διαφορά ανάμεσα στο κόστος της συναλλαγής και τη λογιστική αξία των καθαρών περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν αναγνωρίζεται στα ίδια κεφάλαια της νέας εταιρείας. Οι κεφαλαιακές αναδιοργανώσεις δεν έχουν κάποια επίδραση στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου.

(iv) Συγγενείς εταιρείες

Οι συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες λογίζονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Συγγενείς είναι οι εταιρείες στις οποίες ο Όμιλος ασκεί ουσιώδη επιρροή, αλλά δεν έχει έλεγχο.

Σύμφωνα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης, το μερίδιο του Ομίλου επί των ετήσιων κερδών ή ζημιών των συγγενών εταιρειών, αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Στον ισολογισμό παρουσιάζεται το μερίδιο συμμετοχής του Ομίλου στη συγγενή επιχείρηση ως το μερίδιό του στην καθαρή θέση της συγγενούς επιχείρησης πλέον οποιαδήποτε υπεραξία που προκύπτει κατά την εξαγορά μετά την αφαίρεση τυχόν συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης. Εάν το μερίδιο συμμετοχής του Ομίλου επί των ζημιών μιας συγγενούς επιχείρησης είναι ίσο ή μεγαλύτερο από το μερίδιο συμμετοχής του σε αυτή, τότε παύει να αναγνωρίζει το μερίδιό του επί των επιπλέον ζημιών, εκτός εάν έχει υφιστάμενες υποχρεώσεις ή έχει πραγματοποιήσει πληρωμές για λογαριασμό της συγγενούς επιχείρησης. Όπου ήταν απαραίτητο, οι λογιστικές αρχές των συγγενών εταιρειών έχουν αναπροσαρμοστεί, ώστε να συνάδουν με τις αρχές που υιοθετήθηκαν από τον Όμιλο.

Εάν ο Όμιλος αποκτήσει ή παύσει να έχει ουσιώδη επιρροή σε μια επιχείρηση, τυχόν συμμετοχικά δικαιώματα που προϋπήρχαν ή απέμειναν επιμετρώνται εκ νέου στην εύλογη αξία τους και όλες οι μεταβολές αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες όπου μια συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση μετατρέπεται σε συμμετοχή σε κοινοπραξία, οπότε και το συμμετοχικό δικαίωμα που απομένει δεν επιμετράται εκ νέου και συνεχίζει η χρήση της μεθόδου της καθαρής θέσης.

(v) Από κοινού συμφωνίες

Μια από κοινού συμφωνία είναι μια συμφωνία βάσει της οποίας ο Όμιλος έχει από κοινού έλεγχο μαζί με ένα ή περισσότερα άλλα μέρη. Από κοινού έλεγχος είναι η συμβατικός συμφωνηθείσα κοινή άσκηση ελέγχου και υφίσταται μόνο όταν οι αποφάσεις σχετικά με τις σημαντικές δραστηριότητες απαιτούν την ομόφωνη συναίνεση των μερών που ασκούν από κοινού τον έλεγχο. Οι συμμετοχές σε από κοινού συμφωνίες κατηγοριοποιούνται είτε ως κοινοπραξίες όταν τα μέρη που ασκούν από κοινού τον έλεγχο έχουν δικαιώματα επί των καθαρών περιουσιακών στοιχείων του σχήματος είτε ως από κοινού δραστηριότητες όταν δύο ή περισσότερα μέρη έχουν δικαιώματα επί των περιουσιακών στοιχείων και ευθύνες για τις υποχρεώσεις του σχήματος.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος εξετάζει τους συμβατικούς όρους των από κοινού συμφωνιών για να καθορίσει αν μια από κοινού συμφωνία αποτελεί κοινοπραξία ή από κοινού δραστηριότητα. Όλες οι από κοινού συμφωνίες στις οποίες συμμετέχει ο Όμιλος αποτελούν κοινοπραξίες.

Όπως και οι συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες, οι συμμετοχές του Ομίλου σε κοινοπραξίες λογιστικοποιούνται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Συνεπώς, η λογιστική αρχή που περιγράφεται στη σημ. 2.2.1(iv) ισχύει και για τις κοινοπραξίες. Όπου ήταν απαραίτητο, οι λογιστικές αρχές των κοινοπραξιών έχουν αναπροσαρμοστεί, ώστε να συνάδουν με τις αρχές που υιοθετήθηκαν από τον Όμιλο.

Όταν ο Όμιλος παύει να έχει από κοινού έλεγχο σε μια οικονομική οντότητα, παύει τη χρήση της μεθόδου της καθαρής θέσης. Κάθε τυχόν συμμετοχικό δικαίωμα που απομένει στην οικονομική οντότητα επιμετράται εκ νέου στη εύλογη αξία του και κάθε μεταβολή στη λογιστική αξία αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες όπου μια συμμετοχή σε κοινοπραξία μετατρέπεται σε συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση, οπότε και το συμμετοχικό δικαίωμα που απομένει δεν επιμετράται εκ νέου και συνεχίζει η χρήση της μεθόδου της καθαρής θέσης.

Οι συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες του Ομίλου παρουσιάζονται στη σημ. 28.

2.2.2 Ξένο νόμισμα

(i) Μετατροπή οικονομικών καταστάσεων θυγατρικών εξωτερικού

Τα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων των θυγατρικών εταιρειών εξωτερικού μετατρέπονται στο συναλλακτικό νόμισμα του Ομίλου με βάση την τιμή συναλλάγματος που ισχύει σε κάθε περίοδο αναφοράς, ενώ τα έσοδα και έξοδα μετατρέπονται με βάση τη μέση τιμή συναλλάγματος για την περίοδο αναφοράς. Συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν από τη μετατροπή της καθαρής επένδυσης σε μια θυγατρική του εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών απαιτήσεων ή υποχρεώσεων από θυγατρικές, οι οποίες δε σχεδιάζεται ή δεν αναμένεται να τακτοποιηθούν και αποτελούν μέρος της καθαρής επένδυσης σε θυγατρικές εξωτερικού, αναγνωρίζονται στην «Κατάσταση συνολικών εσόδων».

Οι συναλλαγματικές διαφορές από τις θυγατρικές του Ομίλου στο εξωτερικό μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά την πώληση της θυγατρικής. Όσον αφορά τις συναλλαγματικές διαφορές που προκύπτουν από τα νομισματικά στοιχεία που αποτελούν μέρος της καθαρής επένδυσης στη θυγατρική, αυτές μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά την αποπληρωμή τους ή όταν αναμένεται να τακτοποιηθούν.

(ii) Συναλλαγές σε ξένο νόμισμα

Οι συναλλαγές σε ξένο νόμισμα καταχωρούνται με βάση τις τιμές συναλλάγματος που ισχύουν κατά την ημερομηνία της συναλλαγής. Οι συναλλαγματικές διαφορές (κέρδη/ζημιές) που προκύπτουν κατά το διακανονισμό των συναλλαγών σε ξένο νόμισμα, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Τα χρηματικά στοιχεία του ενεργητικού και των υποχρεώσεων που είναι σε ξένο νόμισμα μετατρέπονται στο λειτουργικό νόμισμα με βάση την τιμή συναλλάγματος που ισχύει σε κάθε περίοδο αναφοράς και οι συναλλαγματικές διαφορές αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, εκτός από εκείνες που προκύπτουν από τη μετατροπή υποχρεώσεων σε ξένο νόμισμα που αντισταθμίζουν την καθαρή επένδυση σε θυγατρικές εξωτερικού ή τις ταμειακές ροές σε ξένο νόμισμα, οι οποίες μεταφέρονται στα ίδια κεφάλαια.

Τα μη χρηματικά στοιχεία του ενεργητικού και των υποχρεώσεων μετατρέπονται με βάση την τιμή συναλλάγματος που ίσχυε κατά την ημερομηνία της αρχικής αναγνώρισης, εκτός από τα μη χρηματικά στοιχεία σε ξένο νόμισμα που αποτιμώνται σε εύλογη αξία και τα οποία μετατρέπονται με βάση την τιμή συναλλάγματος που ίσχυε κατά την ημερομηνία που προσδιορίστηκε η εύλογη αξία. Στην περίπτωση αυτή οι συναλλαγματικές διαφορές αποτελούν μέρος του κέρδους ή της ζημιάς από τη μεταβολή της εύλογης αξίας και αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων ή απευθείας σε αποθεματικό στα ίδια κεφάλαια, βάσει της κατηγοριοποίησης του μη χρηματικού στοιχείου.

2.2.3 Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και λογιστική αντιστάθμισης κινδύνων

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα, περιλαμβάνουν κυρίως συμβάσεις ξένου συναλλάγματος (foreign exchange contracts), προθεσμιακές νομισματικές συμβάσεις (forward currency agreements) και συμβόλαια δικαιωμάτων προαίρεσης επιτοκίων - που πωλήθηκαν και αγοράστηκαν (interest rate options - written and purchased), ανταλλαγές συναλλάγματος και επιτοκίων (currency and interest rate swaps), και άλλα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα. Τα παράγωγα, αναγνωρίζονται αρχικά στον ισολογισμό

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

στην εύλογη αξία κατά την ημερομηνία σύναψης του συμβολαίου, και ακολούθως επαναποτιμώνται στην εύλογη αξία τους. Όταν η εύλογη αξία είναι θετική, τα παράγωγα περιλαμβάνονται στο ενεργητικό, ενώ όταν η εύλογη αξία είναι αρνητική περιλαμβάνονται στις υποχρεώσεις.

Η εύλογη αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων προσδιορίζεται με βάση τις χρηματιστηριακές τιμές, λαμβάνοντας υπόψη πρόσφατες συναλλαγές στην αγορά, ή χρησιμοποιώντας κατάλληλες άλλες τεχνικές επιμέτρησης. Οι αρχές επιμέτρησης της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων, συμπεριλαμβανομένων των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, περιγράφονται στις σημ. 2.2.12 και 6.3.

Ενσωματωμένα παράγωγα

Πολιτική σε ισχύ από 1 Ιανουαρίου 2018

Χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που εμπεριέχουν ενσωματωμένα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα αναγνωρίζονται στον Ισολογισμό στην ολότητα τους στην κατάλληλη κατηγορία ταξινόμησης, ακολουθώντας την αξιολόγηση των συμβατικών ταμειακών ροών και επιχειρηματικού μοντέλου του χρηματοοικονομικού μέσου, όπως περιγράφεται στη σημ. 2.2.9.

Επιπρόσθετα, ορισμένα παράγωγα που είναι ενσωματωμένα σε άλλα χρηματοοικονομικά στοιχεία του παθητικού, αναγνωρίζονται ως διακριτά παράγωγα όταν οι κίνδυνοι και τα χαρακτηριστικά τους δεν είναι στενά συνδεδεμένα με αυτά του κύριου συμβολαίου, και το κύριο συμβόλαιο δε λογίζεται στην εύλογη αξία μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων. Τα ενσωματωμένα αυτά παράγωγα, προσμετρώνται στην εύλογη αξία, και οι μεταβολές στην εύλογη αξία αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Πολιτική σε ισχύ πριν την 1 Ιανουαρίου 2018

Ορισμένα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα που είναι ενσωματωμένα σε άλλα χρηματοοικονομικά μέσα, αναγνωρίζονται ως διακριτά παράγωγα όταν οι κίνδυνοι και τα χαρακτηριστικά τους δεν είναι στενά συνδεδεμένα με αυτά του κύριου συμβολαίου, και το κύριο συμβόλαιο δε λογίζεται στην εύλογη αξία μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων. Τα ενσωματωμένα αυτά παράγωγα, προσμετρώνται στην εύλογη αξία, και οι μεταβολές στην εύλογη αξία αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Η χρήση παραγώγων χρηματοοικονομικά μέσων είναι ενσωματωμένη στις δραστηριότητες του Ομίλου και στοχεύει πρωτίστως στην αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων του.

Συνεπώς, ο Όμιλος, στα πλαίσια της στρατηγικής διαχείρισης κινδύνων του, δύναται να πραγματοποιήσει συναλλαγές με εξωτερικούς αντισυμβαλλόμενους ώστε να αντισταθμίσει μερικώς ή πλήρως την επιτοκιακή, συναλλαγματική, μετοχική ή άλλη έκθεση του που δημιουργείται από τις δραστηριότητες του.

Οι στόχοι της αντιστάθμισης με την χρήση παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων περιλαμβάνουν:

- Την μείωση της επιτοκιακής έκθεσης που υπερβαίνει τα επιτοκιακά όρια που έχει θέσει ο Όμιλος
- Την αποτελεσματική διαχείριση του επιτοκιακού κινδύνου και της έκθεσης σε εύλογες αξίες
- Την διαχείριση μελλοντικών μεταβλητών ταμειακών ροών
- Την μείωση του συναλλαγματικού ή πληθωριστικού κινδύνου

Λογιστική αντιστάθμισης

Για σκοπούς λογιστικής αντιστάθμισης, ο Όμιλος σχηματίζει μια σχέση αντιστάθμισης μεταξύ ενός μέσου αντιστάθμισης και ενός σχετικού στοιχείου ή ομάδας στοιχείων που πρόκειται να αντισταθμιστούν. Το μέσο αντιστάθμισης αποτελεί ένα προσδιορισμένο παράγωγο ή κάποιο άλλο προσδιορισμένο μη-παράγωγο χρηματοοικονομικό μέσο του ενεργητικού ή χρηματοοικονομικής υποχρέωσης, του οποίου η εύλογη αξία ή οι ταμειακές ροές εκτιμάται πως συμψηφίζουν τις αλλαγές στην εύλογη αξία ή στις ταμειακές ροές των στοιχείων που αντισταθμίζουν.

Συγκεκριμένα ο Όμιλος προσδιορίζει ορισμένα παράγωγα ως: (α) μέσα αντιστάθμισης του κινδύνου των μεταβολών εύλογης αξίας αναγνωρισθέντων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων ή μη αναγνωρισθέντων βέβαιων δεσμεύσεων (μέσο αντιστάθμισης εύλογης αξίας), (β) μέσα αντιστάθμισης του κινδύνου μεταβολής των ταμειακών ροών από αναγνωρισθέντα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων ή από πολύ πιθανές προβλεπόμενες συναλλαγές (μέσο αντιστάθμισης ταμειακών ροών) ή (γ) μέσα αντιστάθμισης του κινδύνου μεταβολής της αξίας καθαρής επένδυσης σε θυγατρική εξωτερικού που σχετίζεται με τη μετάφραση των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της επένδυσης στο νόμισμα βάσης του Ομίλου.

Για την εφαρμογή λογιστικής αντιστάθμισης κινδύνων συγκεκριμένα κριτήρια πρέπει να πληρούνται. Συνεπώς, κατά την έναρξη της σχέσης αντιστάθμισης, ο Όμιλος τεκμηριώνει τη σχέση μεταξύ των μέσων αντιστάθμισης και των στοιχείων που

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

αντισταθμίζονται, καθώς και το σκοπό και τη στρατηγική διαχείρισης κινδύνου που εξυπηρετείται μέσω της σύναψης διαφόρων συναλλαγών αντιστάθμισης και την μέθοδο που θα χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της σχέσης αντιστάθμισης. Επίσης, ο Όμιλος στοιχειοθετεί την εκτίμησή του, κατά τη σύναψη της αντιστάθμισης και σε συνεχή βάση, για την αποτελεσματικότητα των παραγώγων - που χρησιμοποιούνται σε συναλλαγές αντιστάθμισης - στο να συμψηφίζουν μεταβολές στις εύλογες αξίες ή στις ταμειακές ροές των στοιχείων που αντισταθμίζουν και εάν τα πραγματικά αποτελέσματα της κάθε αντιστάθμισης κυμαίνονται μεταξύ 80-125%. Εάν μία σχέση αντιστάθμισης δεν πληροί τα ανωτέρω κριτήρια αποτελεσματικότητας, ο Όμιλος διακόπτει την λογιστική αντιστάθμιση με μελλοντική ισχύ. Ομοίως, όταν το παράγωγο αντιστάθμισης εκπνέει ή πωλείται, διακόπτεται ή εξασκείται, ή όταν ο αντισταθμιστικός προσδιορισμός ανακαλείται, τότε η λογιστική αντιστάθμιση διακόπτεται με μελλοντική ισχύ. Επιπρόσθετα, ο Όμιλος χρησιμοποιεί άλλα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία δεν έχουν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης, για να διαχειριστεί την έκθεσή του κατά κύριο λόγο σε επιτοκιακό και συναλλαγματικό κίνδυνο. Τα παράγωγα αυτά που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις λογιστικής αντιστάθμισης, χρησιμοποιούνται για σκοπούς οικονομικής αντιστάθμισης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Τα προαναφερθέντα παράγωγα έχουν κατηγοριοποιηθεί μαζί με εκείνα που κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς.

Η μέθοδος αναγνώρισης κέρδους ή ζημιάς από μεταβολές στην εύλογη αξία, εξαρτάται από το αν το παράγωγο καταχωρείται και πληροί τις προϋποθέσεις ώστε να χαρακτηριστεί ως μέσο αντιστάθμισης.

Επίσης, ο Όμιλος δύναται να καταχωρήσει ομάδες στοιχείων ως στοιχεία αντιστάθμισης, αθροίζοντας αναγνωρισμένα στοιχεία του ενεργητικού ή υποχρεώσεων ή μη αναγνωρισμένες αλλά εξαιρετικά πιθανές συναλλαγές με όμοια χαρακτηριστικά κινδύνου τα οποία μοιράζονται έναν κίνδυνο ο οποίος αντιστάθμιζεται. Παρόλο που η συνολική έκθεση μπορεί να διαφέρει για τα μεμονωμένα στοιχεία της ομάδας, ο συγκεκριμένος κίνδυνος που αντισταθμίζεται, θα είναι εγγενής σε κάθε ένα από τα στοιχεία της ομάδας.

(i) Αντιστάθμιση εύλογης αξίας

Ο Όμιλος εφαρμόζει αντιστάθμιση εύλογης αξίας για να αντισταθμίσει τις εκθέσεις του κυρίως έναντι των μεταβολών της εύλογης αξίας που οφείλεται στον επιτοκιακό και συναλλαγματικό κίνδυνο.

Τα στοιχεία που πληρούν τις προϋποθέσεις για λογιστική αντιστάθμισης της εύλογης αξίας περιλαμβάνουν χρεωστικούς τίτλους σταθερού επιτοκίου που ταξινομούνται ως διαθέσιμοι προς πώληση και χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου (πολιτική σε ισχύ πριν την 1 Ιανουαρίου 2018), ως χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση (FVOCI) και σε αποσβέσιμο κόστος (πολιτική σε ισχύ από 1 Ιανουαρίου 2018), προθεσμιακές καταθέσεις σταθερού επιτοκίου ή προθεσμιακά δάνεια που επιμετρώνται σε αποσβέσιμο κόστος, καθώς και υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους σταθερού επιτοκίου.

Ο κίνδυνος επιτοκίου και ο συναλλαγματικός κίνδυνος, αναφορικά με τα επιτόκια αναφοράς μπορούν να αντισταθμιστούν χρησιμοποιώντας συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων.

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί την μέθοδο «dollar-offset» ώστε να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα της αντιστάθμισης της εύλογης αξίας. Η παραπάνω αποτελεί μια ποσοτική μέθοδο που περιλαμβάνει την σύγκριση της αλλαγής στην εύλογη αξία του μέσου αντιστάθμισης με την αλλαγή στην εύλογη αξία του στοιχείου αντιστάθμισης που οφείλεται στον κίνδυνο που αντισταθμίζεται. Ακόμη και εάν η αντιστάθμιση δεν αναμένεται να είναι εξαιρετικά αποτελεσματική σε μία συγκεκριμένη περίοδο, η λογιστική αντιστάθμιση δεν αποκλείεται εάν η αποτελεσματικότητα αναμένεται να παραμείνει υψηλή επαρκώς για όλη την διάρκεια ζωής της αντιστάθμισης.

Μεταβολές στην εύλογη αξία παραγώγων που προσδιορίζονται ως μέσα αντιστάθμισης εύλογης αξίας, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων όπως και οι μεταβολές της εύλογης αξίας των στοιχείων που αντισταθμίζονται, οι οποίες οφείλονται στον κίνδυνο που αντισταθμίζεται.

Ο Όμιλος παύει τη λογιστική αντιστάθμιση κινδύνων σε περίπτωση που το μέσο αντιστάθμισης λήξει ή πωληθεί, διακοπεί ή ασκηθεί, η σχέση αντιστάθμισης δεν πληροί εφεξής τα κριτήρια εφαρμογής της λογιστικής αντιστάθμισης κινδύνων, ή όταν ανακαλείται η αντισταθμιστική σχέση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, κάθε αναπροσαρμογή της λογιστικής αξίας του στοιχείου που αντισταθμίζεται για το οποίο χρησιμοποιείται η μέθοδος του πραγματικού επιτοκίου, αποσβένεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά τη διάρκεια της περιόδου μέχρι τη λήξη του. Αναποτελεσματικότητα της αντιστάθμισης δύναται να προκύψει σε περίπτωση πιθανών διαφορών στους κρίσιμους όρους μεταξύ του στοιχείου που αντισταθμίζεται και του μέσου αντιστάθμισης, όπως η ληκτότητα, η συχνότητα που μηδενίζεται το επιτόκιο και οι καμπύλες προεξόφλησης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(ii) Αντιστάθμιση ταμειακών ροών

Ο Όμιλος εφαρμόζει αντιστάθμιση ταμειακών ροών ώστε να αντισταθμίσει την έκθεση στην μεταβλητότητα των ταμειακών ροών που οφείλεται κυρίως στον επιτοκιακό κίνδυνο που συνδέεται με ένα αναγνωρισμένο στοιχείο του ενεργητικού ή υποχρεώσεων ή με μια πολύ πιθανή προσδοκώμενη συναλλαγή.

Τα στοιχεία που πληρούν τις προϋποθέσεις για αντιστάθμιση ταμειακών ροών περιλαμβάνουν αναγνωρισμένα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων όπως καταθέσεις μεταβλητού επιτοκίου ή δάνεια που επιμετρώνται σε αποσβέσιμο κόστος, υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους μεταβλητού επιτοκίου και δάνεια μεταβλητού επιτοκίου σε ξένο νόμισμα. Ο κίνδυνος επιτοκίου αναφορικά με το κατάλληλο επιτόκιο αναφοράς μπορεί να αντισταθμιστεί χρησιμοποιώντας συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων.

Επιπροσθέτως, η αντιστάθμιση ταμειακών ροών χρησιμοποιείται για τις προσδοκώμενες μελλοντικές ανανεώσεις των βραχυπρόθεσμων καταθέσεων ή συμφωνιών επαναγοράς χρεογράφων που επιμετρώνται σε αποσβέσιμο κόστος. Συγκεκριμένα, οι μελλοντικές πληρωμές κυμαινόμενου τόκου μια σειράς από προσδοκώμενες ανανεώσεις αυτών των χρηματοοικονομικών στοιχείων υποχρεώσεων αντισταθμίζονται ως σύνολο όσον αφορά τις αλλαγές στα επιτόκια αναφοράς, εξαλείφοντας την μεταβλητότητα των ταμειακών ροών.

Εάν το στοιχείο που αντισταθμίζεται έχει καταχωρηθεί ως μελλοντική συναλλαγή, ο Όμιλος αξιολογεί και επιβεβαιώνει ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα αυτή η συναλλαγή να πραγματοποιηθεί.

Προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα των αντισταθμίσεων ταμειακών ροών, ο Όμιλος χρησιμοποιεί την τεχνική ανάλυσης παλινδρόμησης που επιδεικνύει εάν υπάρχει υψηλή συσχέτιση, ιστορικά και προσδοκώμενη μεταξύ του επιτοκιακού κινδύνου του στοιχείου που έχει προσδιοριστεί για αντιστάθμιση και του επιτοκιακού κινδύνου του μέσου αντιστάθμισης.

Η αποτελεσματική αναλογία της μεταβολής της εύλογης αξίας των παραγώγων που προσδιορίζονται και πληρούν τις προϋποθέσεις ώστε να χαρακτηριστούν ως μέσα αντιστάθμισης ταμειακών ροών, αναγνωρίζεται στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση, ενώ η μη αποτελεσματική αναλογία, αναγνωρίζεται απευθείας στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Ποσά που έχουν συσσωρευτεί στα ίδια κεφάλαια, μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων στις περιόδους κατά τις οποίες το αντισταθμισμένο στοιχείο επιδρά στο κέρδος ή τη ζημιά (π.χ. όταν πραγματοποιείται η προβλεπόμενη πώληση του στοιχείου που αντισταθμίζεται).

Όταν ένα μέσο αντιστάθμισης λήγει ή πωλείται, ή όταν η αντιστάθμιση δεν πληροί πλέον τα κριτήρια για λογιστική αντιστάθμισης, τα συσσωρευμένα κέρδη ή ζημιές που υπάρχουν στα ίδια κεφάλαια κατά τη στιγμή εκείνη παραμένουν στα ίδια κεφάλαια μέχρι η προβλεπόμενη συναλλαγή να επηρεάσει την κατάσταση αποτελεσμάτων.

Όταν μια προβλεπόμενη συναλλαγή δεν αναμένεται πλέον να πραγματοποιηθεί, το συσσωρευμένο κέρδος ή ζημιά που είχε καταχωρηθεί στα ίδια κεφάλαια, μεταφέρεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

(iii) Αντιστάθμιση καθαρής επένδυσης

Ο Όμιλος εφαρμόζει αντιστάθμιση καθαρής επένδυσης για να αντισταθμίσει τις εκθέσεις στη μεταβλητότητα της αξίας μιας καθαρής επένδυσης σε εταιρείες εξωτερικού ως επακόλουθο της μετατροπής της λογιστικής αξίας της επένδυσης στο νόμισμα παρουσίας του Ομίλου.

Ο Όμιλος επενδύει σε ξένες θυγατρικές, συγγενείς εταιρείες και λοιπές επιχειρήσεις του εξωτερικού σε λειτουργικά νομίσματα διαφορετικά από το λειτουργικό και το νόμισμα παρουσίας του Ομίλου, και στην ενοποίηση, η λογιστική αξία τους μετατρέπεται από το εκάστοτε λειτουργικό νόμισμα στο νόμισμα παρουσίας του Ομίλου και οποιεσδήποτε συναλλαγματικές διαφορές παραμένουν στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση έως ότου η καθαρή επένδυση πωληθεί ή ρευστοποιηθεί οπότε και αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Το στοιχείο που πληροί τις προϋποθέσεις της λογιστικής αντιστάθμισης καθαρής επένδυσης είναι η λογιστική αξία καθαρής επένδυσης σε εταιρεία εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένων των χρηματικών στοιχείων που σχηματίζουν μέρος της καθαρής επένδυσης.

Η συναλλαγματική έκθεση σε ξένο νόμισμα που δημιουργείται από τις μεταβολές των τρεχουσών ισοτιμιών μεταξύ του λειτουργικού νομίσματος της καθαρής επένδυσης εταιρείας του εξωτερικού και του νομίσματος παρουσίας του Ομίλου, μπορεί να αντισταθμιστεί χρησιμοποιώντας, προθεσμιακές συμβάσεις συναλλάγματος και ανταλλαγής συναλλάγματος και ισοδύναμων μέσων, όπως επίσης και μέσω χρηματικών διαθεσίμων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η αποτελεσματικότητα των αντισταθμίσεων καθαρής επένδυσης αξιολογείται με την μέθοδο «dollar-offset» όπως περιγράφεται παραπάνω για τις αντισταθμίσεις καθαρής αξίας.

Οι αντισταθμίσεις καθαρών επενδύσεων σε θυγατρικές εξωτερικού, αντιμετωπίζονται με τρόπο παρόμοιο με τις αντισταθμίσεις ταμειακών ροών, δηλαδή, οποιοδήποτε κέρδος ή ζημιά στο μέσο αντιστάθμισης σχετικά με την αποτελεσματική αναλογία της αντιστάθμισης, αναγνωρίζεται στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση, ενώ το κέρδος ή η ζημιά σχετικά με τη μη αποτελεσματική αναλογία, αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Συσσωρευμένα κέρδη και ζημιές στα ίδια κεφάλαια, μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά την πώληση της θυγατρικής εξωτερικού σαν μέρος του κέρδους ή της ζημιάς από την πώληση.

(iv) Παράγωγα τα οποία δεν έχουν καταχωρηθεί ως μέσα αντιστάθμισης για σκοπούς λογιστικής αντιστάθμισης

Οι μεταβολές στην εύλογη αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων τα οποία δεν έχουν καταχωρηθεί ως μέσα αντιστάθμισης, ή που δεν πληρούν τα κριτήρια για λογιστική αντιστάθμισης, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Οι εύλογες αξίες παραγώγων μέσων που διακρατούνται για εμπορικούς σκοπούς και για σκοπούς αντιστάθμισης, παρουσιάζονται στη σημ. 23.

2.2.4 Συμψηφισμός χρηματοοικονομικών μέσων

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων συμψηφίζονται και το καθαρό ποσό παρουσιάζεται στον ισολογισμό, όταν και μόνον όταν, ο Όμιλος έχει επί του παρόντος νομικά ισχυρό δικαίωμα συμψηφισμού των αναγνωρισμένων ποσών, και παράλληλα προτίθεται είτε να προβεί σε διακανονισμό του καθαρού υπολοίπου, είτε να εισπράξει το ποσό της απαίτησης του περιουσιακού στοιχείου εξοφλώντας ταυτόχρονα την υποχρέωση.

2.2.5 Κατάσταση αποτελεσμάτων

(i) Έσοδα και έξοδα από τόκους

Πολιτική σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018

Τα έσοδα και έξοδα από τόκους αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων σε δεδουλευμένη βάση για όλα τα τοκοφόρα χρηματοοικονομικά μέσα χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου. Πραγματικό είναι το επιτόκιο που προεξοφλεί ακριβώς τις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές εκροές ή εισροές κατά την αναμενόμενη διάρκεια του χρηματοοικονομικού μέσου ή, σε μικρότερη περίοδο όπου κρίνεται κατάλληλο, στην λογιστική αξία προ απομείωσης ή στη λογιστική αξία του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού ή υποχρεώσεων αντίστοιχα. Για τον υπολογισμό του πραγματικού επιτοκίου, εκτός των αγορασμένων ή κατά την αρχική τους αναγνώριση πιστωτικά απομειωμένων χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού (POCI), ο Όμιλος υπολογίζει τις ταμειακές ροές λαμβάνοντας υπόψη όλους τους συμβατικούς όρους του χρηματοοικονομικού μέσου εξαιρώντας τις αναμενόμενες ζημιές από πιστωτικό κίνδυνο. Για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που έχουν χαρακτηριστεί ως POCI ο Όμιλος υπολογίζει εκείνο το προσαρμοσμένο στον πιστωτικό κίνδυνο πραγματικό επιτόκιο (credit-adjusted EIR) το οποίο κατά την αρχική αναγνώριση, προεξοφλεί ακριβώς τις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές εισροές ή εκροές (συμπεριλαμβανομένων αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών) στην εύλογη αξία του στοιχείου του ενεργητικού που έχει χαρακτηριστεί ως POCI.

Το αποσβέσιμο κόστος ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού ή υποχρεώσεων είναι το ποσό στο οποίο επιμετρώνται κατά την αρχική αναγνώριση, αφαιρώντας αποπληρωμές κεφαλαίου, προσθέτοντας ή αφαιρώντας σωρευμένες αποσβέσεις που έχουν υπολογιστεί με την μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου (όπως περιγράφεται παραπάνω) και για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού αφαιρώντας τις προβλέψεις αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών. Η λογιστική αξία προ απομείωσης ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού ισούται με το αποσβέσιμο κόστος του προ απομείωσης για αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές.

Ο υπολογισμός του πραγματικού επιτοκίου περιλαμβάνει τις αμοιβές και τις μονάδες βάσης που πληρώθηκαν ή εισπράχθηκαν και που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του πραγματικού επιτοκίου, το κόστος συναλλαγών, και κάθε επαύξηση ή έκπτωση. Το κόστος συναλλαγών περιλαμβάνει επιπλέον έξοδα τα οποία συνδέονται άμεσα με την απόκτηση ή έκδοση ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού ή υποχρέωσης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος υπολογίζει τα έσοδα από τόκους εφαρμόζοντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου στην προ απομείωσης λογιστική αξία των μη απομειωμένων χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού (ανοίγματα σε Στάδιο 1 και 2) και αντίστοιχα στο αποσβέσιμο κόστος των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων.

Για τα πιστωτικά απομειωμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού στο Στάδιο 3, ο Όμιλος υπολογίζει τα έσοδα από τόκους εφαρμόζοντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου (EIR) επί του αποσβέσιμου κόστους των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού προσαρμοσμένο με τις προβλέψεις των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών. Εάν το στοιχείο του ενεργητικού σταματήσει να θεωρείται πιστωτικά απομειωμένης αξίας, το EIR εφαρμόζεται εκ νέου στην προ προβλέψεων λογιστική αξία.

Για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που έχουν χαρακτηριστεί ως POCI, τα έσοδα από τόκους αναγνωρίζονται εφαρμόζοντας το προσαρμοσμένο στον πιστωτικό κίνδυνο πραγματικό επιτόκιο (credit-adjusted EIR) επί της καθαρής λογιστικής αξίας (αποσβέσιμου κόστους) του POCI. Για αυτά τα στοιχεία ενεργητικού, ακόμα και αν ο πιστωτικός τους κίνδυνος μειωθεί, τα έσοδα από τόκους δεν υπολογίζονται εκ νέου με βάση την προ απομείωσης λογιστική αξία. Για τα χρηματοοικονομικά μέσα που συνδέονται με δείκτη πληθωρισμού ο Όμιλος αναγνωρίζει έσοδα και έξοδα από τόκους αναπροσαρμόζοντας το πραγματικό επιτόκιο (effective interest rate - EIR), σε κάθε ημερομηνία αναφοράς, λόγω της αλλαγής των εκτιμώμενων μελλοντικών ταμειακών ροών με την ενσωμάτωση της μεταβολής των προσδοκίων αναφορικά με τον πληθωρισμό κατά τη διάρκεια αυτών των χρηματοοικονομικών μέσων. Το αναπροσαρμοσμένο πραγματικό επιτόκιο εφαρμόζεται ώστε να υπολογιστεί ή νέα προ απομείωσης λογιστική αξία σε κάθε ημερομηνία αναφοράς.

Τα έσοδα και έξοδα από τόκους παρουσιάζονται ξεχωριστά στη κατάσταση αποτελεσμάτων για όλα τα τοκοφόρα χρηματοοικονομικά μέσα στα καθαρά έσοδα από τόκους.

Πολιτική σε ισχύ πριν την 1 Ιανουαρίου 2018

Τα έσοδα και έξοδα από τόκους αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων σε δεδουλευμένη βάση για όλα τα τοκοφόρα χρηματοοικονομικά μέσα χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου. Πραγματικό είναι το επιτόκιο που προεξοφλεί ακριβώς τις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές εκροές ή εισροές κατά τη διάρκεια της αναμενόμενης ζωής του χρηματοοικονομικού μέσου ή σε μικρότερη περίοδο όπου κρίνεται κατάλληλο, στην λογιστική αξία του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού ή υποχρεώσεων. Για τον υπολογισμό του πραγματικού επιτοκίου, οι ταμειακές ροές υπολογίζονται λαμβάνοντας υπόψη όλους τους όρους του συμβολαίου του χρηματοοικονομικού μέσου εξαιρώντας τις μελλοντικές ζημιές από πιστωτικό κίνδυνο. Ο υπολογισμός περιλαμβάνει τις αμοιβές και τις μονάδες βάσης που πληρώθηκαν ή εισπράχθηκαν και που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του πραγματικού επιτοκίου, το κόστος συναλλαγών, και όλα τα άλλα υπέρ και υπό το άρτιο ποσά.

Όπου ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού έχει απομειωθεί, ως αποτέλεσμα της σχετικής ζημιάς απομείωσης, τα έσοδα από τόκους αναγνωρίζονται με βάση το επιτόκιο που χρησιμοποιήθηκε για την προεξόφληση των μελλοντικών ταμειακών ροών για το σκοπό της επιμέτρησης της ζημιάς απομείωσης.

(ii) Αμοιβές και προμήθειες

Οι αμοιβές και προμήθειες που εισπράττονται ή καταβάλλονται και οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του πραγματικού επιτοκίου ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού ή μιας χρηματοοικονομικής υποχρέωσης περιλαμβάνονται στο πραγματικό επιτόκιο.

Τα λοιπά έσοδα από αμοιβές και προμήθειες, όπως η εξυπηρέτηση λογαριασμών και οι αμοιβές διαχείρισης χαρτοφυλακίων (περιλαμβανομένων και αμοιβών βάσει απόδοσης) αναγνωρίζονται στην πάροδο του χρόνου καθώς οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται στον πελάτη, στον βαθμό που θεωρείται πολύ πιθανό ότι δεν θα προκύψει σημαντικός αντιλογισμός του ποσού του εσόδου που αναγνωρίστηκε. Οι αμοιβές που προκύπτουν από συναλλαγές όπως αγοραπωλησίες συναλλάγματος, εισαγωγές/εξαγωγές, εμβάσματα, τραπεζικά έξοδα και χρηματιστηριακές δραστηριότητες, αναγνωρίζονται κατά τη δεδομένη χρονική στιγμή που διενεργούνται οι εν λόγω συναλλαγές. Τα λοιπά έσοδα από αμοιβές και προμήθειες αφορούν κυρίως αμοιβές από συναλλαγές και υπηρεσίες, οι οποίες αναγνωρίζονται ως έξοδα καθώς λαμβάνονται οι σχετικές υπηρεσίες.

Πολιτική σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018

Στην περίπτωση σύμβασης με πελάτη που έχει ως αποτέλεσμα την αναγνώριση ενός χρηματοοικονομικού μέσου στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου, το οποίο ενδέχεται να εμπίπτει μερικώς στο πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 και μερικώς στο πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 15, ο Όμιλος εφαρμόζει πρώτα το ΔΠΧΑ 9 για να διαχωρίσει και να επιμετρήσει το μέρος της σύμβασης που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 και ακολούθως εφαρμόζει το ΔΠΧΑ 15 στο εναπομένον μέρος.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2.2.6 Ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία και επενδύσεις σε ακίνητα

(i) Ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία

Τα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία παρουσιάζονται στο κόστος κτήσεως μετά την αφαίρεση των συσσωρευμένων αποσβέσεων και των συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης. Το κόστος κτήσης περιλαμβάνει έξοδα που σχετίζονται άμεσα με την απόκτηση του παγίου. Έξοδα μεταγενέστερα της ημερομηνίας κτήσης ενσωματώνονται στο κόστος του παγίου, μόνο όταν ο Όμιλος είναι πιθανό να έχει οικονομικά οφέλη στο μέλλον και είναι δυνατή η αξιόπιστη μέτρηση της αξίας του παγίου. Όταν προκύπτουν έξοδα επισκευών και συντήρησης, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Οι αποσβέσεις υπολογίζονται με τη μέθοδο της σταθερής απόσβεσης βάσει της προβλεπόμενης ωφέλιμης ζωής των παγίων, προκειμένου να μειωθεί το κόστος κτήσης των παγίων στην τελική υπολειπόμενη αξία τους ως ακολούθως:

- Γήπεδα: μηδενική απόσβεση
- Κτίρια: 40-50 έτη
- Βελτιώσεις σε ακίνητα τρίτων: κατά τη διάρκεια του συμβολαίου εκμίσθωσης ή της ωφέλιμης ζωής του παγίου εάν είναι μικρότερη
- Ηλεκτρονικοί υπολογιστές και λογισμικά προγράμματα: 4-10 έτη
- Λοιπά έπιπλα και εξοπλισμός: 4-20 έτη, και
- Οχήματα: 5-7 έτη

(ii) Επενδύσεις σε ακίνητα

Ως επενδύσεις σε ακίνητα καταχωρούνται τα ακίνητα που κατέχονται για αποδόσεις ενοικίων και/ή κεφαλαιουχικές ανατιμήσεις, και τα οποία δε χρησιμοποιούνται από εταιρείες του Ομίλου. Οι επενδύσεις σε ακίνητα παρουσιάζονται στο κόστος κτήσεως μετά την αφαίρεση των συσσωρευμένων αποσβέσεων και των συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης, συνεπώς η πολιτική που περιγράφεται παραπάνω ισχύει και για αυτή την κατηγορία περιουσιακών στοιχείων.

Μεταφορές μεταξύ των ενσώματων παγίων περιουσιακών στοιχείων και των επενδύσεων σε ακίνητα μπορεί να πραγματοποιηθούν όταν υπάρχει αλλαγή στο σκοπό της χρήσης των στοιχείων αυτών. Επιπρόσθετα, οι «επενδύσεις σε ακίνητα» μπορεί να μεταφερθούν στη κατηγορία «μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού που κατέχονται προς πώληση» στη περίπτωση κατά την οποία πληρούνται οι προϋποθέσεις που περιγράφονται στη σημ. 2.2.25.

2.2.7 Άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία

(i) Υπεραξία

Η υπεραξία αντιπροσωπεύει το υπερβάλλον της εύλογης αξίας του συνόλου του μεταφερθέντος ανταλλάγματος, των δικαιωμάτων τρίτων και της εύλογης αξίας των προηγούμενων συμμετοχικών δικαιωμάτων στον αποκτώμενο κατά την ημερομηνία της εξαγοράς επί της εύλογης αξίας του μεριδίου του Ομίλου επί των καθαρών αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων της και των ενδεχόμενων υποχρεώσεων που αποκτήθηκαν. Η υπεραξία που προκύπτει από την εξαγορά θυγατρικών εταιρειών, περιλαμβάνεται στα «άυλα πάγια στοιχεία» και λογίζεται στο κόστος μετά την αφαίρεση συσσωρευμένων ζημιών απομείωσης.

Η υπεραξία που προκύπτει κατά την εξαγορά συγγενών και από κοινού ελεγχόμενων επιχειρήσεων δεν γνωστοποιείται ούτε ελέγχεται ξεχωριστά για απομείωση, αλλά περιλαμβάνεται στις «συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες» και στις «συμμετοχές σε από κοινού ελεγχόμενες εταιρείες».

(ii) Λογισμικά προγράμματα

Το κόστος που σχετίζεται με τη συντήρηση υφιστάμενων λογισμικών προγραμμάτων, αναγνωρίζεται ως έξοδο όταν προκύπτει. Το κόστος που σχετίζεται με την ανάπτυξη αναγνωρίσιμων λογισμικών προγραμμάτων που ελέγχονται από τον Όμιλο αναγνωρίζεται ως άυλο πάγιο στοιχείο όταν αναμένεται ότι τα στοιχεία αυτά θα επιφέρουν οφέλη τα οποία μπορούν να επιμετρηθούν αξιόπιστα. Τα λογισμικά προγράμματα τα οποία έχουν δημιουργηθεί από τον Όμιλο αποσβένονται με τη σταθερή μέθοδο σε 4 έτη εκτός των λειτουργικών συστημάτων όπου η ωφέλιμη ζωή τους μπορεί να παραταθεί μέχρι τα 15 έτη.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(iii) Λοιπά άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία

Τα λοιπά άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι πάγια στοιχεία που είναι διαχωρίσιμα ή προκύπτουν από συμβατικά ή άλλα νομικά δικαιώματα και αποσβένονται με τη σταθερή μέθοδο κατά τη διάρκεια της προβλεπόμενης ωφέλιμης ζωής τους. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει άυλα πάγια στοιχεία που αποκτώνται από εξαγορές και συγχωνεύσεις εταιρειών.

Τα άυλα περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχουν ωφέλιμη ζωή αορίστου διάρκειας δεν αποσβένονται αλλά ελέγχονται ετησίως για απομείωση.

2.2.8 Απομείωση μη χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

(i) Υπεραξία

Η υπεραξία που προκύπτει κατά την εξαγορά θυγατρικών δεν αποσβένεται, αλλά ελέγχεται για απομείωση σε ετήσια βάση ή συχνότερα, εφόσον υπάρχουν ενδείξεις ότι έχει προκύψει απομείωση. Ο έλεγχος απομείωσης διενεργείται από τον Όμιλο στο τέλος κάθε χρήσης. Ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη εξωτερική πληροφόρηση, όπως δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, συνεχή ύφεση στις χρηματοοικονομικές αγορές, αστάθεια στις αγορές και μεταβολές στα επίπεδα του κινδύνου αγοράς και του συναλλαγματικού κινδύνου, μια μη αναμενόμενη πτώση στην εμπορική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου ή περιπτώσεις όπου η αγοραία αξία κεφαλαιοποίησης είναι μικρότερη της λογιστικής αξίας της καθαρής θέσης, μαζί με μια επιδείνωση σε εσωτερικούς δείκτες απόδοσης, προκειμένου να αξιολογήσει αν υπάρχει κάποια ένδειξη απομείωσης.

Για σκοπούς ελέγχου απομείωσης, η υπεραξία που αποκτήθηκε σε μια συνένωση επιχειρήσεων κατανέμεται σε εκείνες τις μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών ή ομάδες μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών, οι οποίες αναμένεται να έχουν οφέλη από τις συνέργειες της συνένωσης επιχειρήσεων. Κάθε μονάδα ή ομάδα μονάδων στις οποίες έχει κατανεμηθεί υπεραξία αντιπροσωπεύει το χαμηλότερο επίπεδο, εντός του Ομίλου, στο οποίο παρακολουθείται η υπεραξία για σκοπούς εσωτερικής πληροφόρησης της διοίκησης. Ο Όμιλος παρακολουθεί την υπεραξία είτε σε επίπεδο ξεχωριστής νομικής οντότητας είτε ομάδας νομικών οντοτήτων σύμφωνα με την εσωτερική παρακολούθηση των επιχειρηματικών τομέων.

Το μοντέλο ελέγχου απομείωσης που χρησιμοποιεί ο Όμιλος συγκρίνει τη λογιστική αξία μιας μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών ή ομάδας μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών με το ανακτήσιμο ποσό τους. Η λογιστική αξία μιας μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών βασίζεται στα στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων της μονάδας. Το ανακτήσιμο ποσό καθορίζεται με βάση την αξία λόγω χρήσης (value-in-use), η οποία είναι η παρούσα αξία των μελλοντικών ταμειακών ροών που αναμένεται να αντληθούν από μια μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών ή ομάδα μονάδων δημιουργίας ταμειακών ροών. Οι εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές ροές προεξοφλούνται στην παρούσα αξία τους χρησιμοποιώντας ένα προεξοφλητικό επιτόκιο προ φόρων που αντιπροσωπεύει τις τρέχουσες εκτιμήσεις της αγοράς σχετικά με την διαχρονική αξία του χρήματος και τους κινδύνους που είναι συναφείς με το περιουσιακό στοιχείο ή τη μονάδα δημιουργίας ταμειακών ροών και τις χώρες όπου δραστηριοποιούνται οι μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών.

Μια ζημιά απομείωσης προκύπτει αν η λογιστική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου ή μιας μονάδας δημιουργίας ταμειακών ροών υπερβαίνει το ανακτήσιμο ποσό του και αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Οι ζημιές απομείωσης δεν αντισταθμίζονται μεταγενέστερα. Ο υπολογισμός των κερδών και των ζημιών από την πώληση μιας εταιρείας περιλαμβάνει και τη λογιστική αξία της υπεραξίας που αντιστοιχεί στην εταιρεία που πωλείται.

(ii) Λοιπά μη χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού

Τα λοιπά μη χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, περιλαμβανομένων των ενσώματων παγίων περιουσιακών στοιχείων, των επενδύσεων σε ακίνητα και των λοιπών άυλων περιουσιακών στοιχείων, ελέγχονται για ενδείξεις απομείωσης σε κάθε ημερομηνία αναφοράς. Όταν κάποια γεγονότα ή μεταβολές σε συνθήκες υποδεικνύουν ότι η λογιστική τους αξία ενδέχεται να μην είναι ανακτήσιμη, αναγνωρίζεται ζημιά απομείωσης για το ποσό κατά το οποίο η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου υπερβαίνει το ανακτήσιμο ποσό του. Το ανακτήσιμο ποσό είναι το μεγαλύτερο ανάμεσα στην εύλογη αξία ενός περιουσιακού στοιχείου μείον το κόστος πώλησης και της αξίας λόγω χρήσης του. Για σκοπούς εκτίμησης της απομείωσης, τα περιουσιακά στοιχεία ομαδοποιούνται στα χαμηλότερα επίπεδα όπου μπορούν να προσδιοριστούν ξεχωριστές ταμειακές ροές (μονάδες δημιουργίας ταμειακών ροών). Τα μη χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, εκτός της υπεραξίας, για τα οποία έχει αναγνωριστεί ζημιά απομείωσης σε προηγούμενες περιόδους, εξετάζονται για πιθανό αντιστοίχιση της απομείωσης σε κάθε ημερομηνία αναφοράς.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι ζημιές απομείωσης που προκύπτουν από τις συγγενείς εταιρείες και τις κοινοπραξίες του Ομίλου υπολογίζονται σύμφωνα με την παρούσα λογιστική αρχή.

2.2.9 Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού

Πολιτική σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού – Ταξινόμηση και επιμέτρηση

Ο Όμιλος ταξινομεί τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού βάσει του επιχειρηματικού μοντέλου διαχείρισης αυτών των στοιχείων και των χαρακτηριστικών των συμβατικών ταμειακών ροών τους. Κατά συνέπεια, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού ταξινομούνται σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες επιμέτρησης: αποσβέσιμο κόστος, εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση ή εύλογης αξίας μέσω των αποτελεσμάτων.

Οι αγορές και πωλήσεις χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού καταχωρούνται κατά την ημερομηνία συναλλαγής, την ημερομηνία δηλαδή κατά την οποία ο Όμιλος δεσμεύεται να αγοράσει ή να πωλήσει το στοιχείο ενεργητικού. Τα δάνεια που προέρχονται από τον Όμιλο αναγνωρίζονται τη στιγμή της εκταμίευσης.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος ("AC")

Ο Όμιλος κατατάσσει και επιμετρά ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού στο αποσβέσιμο κόστος μόνο εάν πληρούνται και οι δύο ακόλουθες προϋποθέσεις:

(α) το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού διατηρείται στο πλαίσιο ενός επιχειρηματικού μοντέλου, στόχος του οποίου είναι η διακράτηση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού με σκοπό την είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών (επιχειρηματικό μοντέλο "hold-to-collect" - HTC) και

(β) βάσει των συμβατικών όρων που διέπουν το χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού, δημιουργούνται σε συγκεκριμένες ημερομηνίες ταμειακές ροές που συνίστανται αποκλειστικά σε αποπληρωμή κεφαλαίου και τόκων επί του ανεξόφλητου υπολοίπου κεφαλαίου (SPPI).

Τα χρηματοοικονομικά αυτά στοιχεία του ενεργητικού αναγνωρίζονται αρχικά στην εύλογη αξία πλέον των άμεσων και πρόσθετων εξόδων συναλλαγής και μεταγενέστερα αποτιμώνται στο αποσβέσιμο κόστος χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου (EIR), (όπως περιγράφεται στην σημείωση 2.2.5).

Τα έσοδα από τόκους, τα πραγματοποιηθέντα κέρδη και ζημιές από τη παύση αναγνώρισης και οι μεταβολές στις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές από στοιχεία του ενεργητικού ταξινομημένα στο αποσβέσιμο κόστος, περιλαμβάνονται στα αποτελέσματα.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που επιμετρώνται στη εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση ("FVOCI")

Ο Όμιλος ταξινομεί και αποτιμά ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση μόνο εάν πληρούνται και οι δύο ακόλουθες προϋποθέσεις:

(α) Το χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού διακρατείται στο πλαίσιο ενός επιχειρηματικού μοντέλου του οποίου ο στόχος επιτυγχάνεται τόσο με την είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών όσο και με την πώληση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού (επιχειρηματικό μοντέλο "hold-to-collect-and-sell" – HTC&S) και

(β) Βάσει των συμβατικών όρων που διέπουν το χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού, δημιουργούνται σε συγκεκριμένες ημερομηνίες ταμειακές ροές που συνίστανται αποκλειστικά σε αποπληρωμή κεφαλαίου και τόκων επί του ανεξόφλητου κεφαλαίου (SPPI).

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που πληρούν αυτά τα κριτήρια είναι χρεωστικά μέσα και επιμετρώνται αρχικά στην εύλογη αξία τους, πλέον των άμεσων και πρόσθετων εξόδων συναλλαγής.

Μετά την αρχική αναγνώριση, τα χρεωστικά μέσα εύλογης αξίας μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση επιμετρώνται εκ νέου στην εύλογη αξία τους μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση, εκτός από τα έσοδα από τόκους, τα συναφή κέρδη ή ζημιές από συναλλαγματικές διαφορές και τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές, τα οποία αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Τα συσσωρευμένα κέρδη και ζημιές που είχαν αναγνωριστεί προηγουμένως στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση μεταφέρονται από τα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση στην κατάσταση αποτελεσμάτων, όταν το χρεωστικό μέσο παύει να αναγνωρίζεται.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Συμμετοχικοί τίτλοι που προσδιορίζονται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση

Ο Όμιλος μπορεί να επιλέξει να προσδιορίσει αμετάκλητα ένα συμμετοχικό τίτλο ως επιμετρούμενο στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση. Αυτός ο χαρακτηρισμός, εάν επιλεγεί, γίνεται κατά την αρχική αναγνώριση και ανά τίτλο. Τα κέρδη και οι ζημιές από αυτά τα μέσα, περιλαμβανομένων των στοιχείων του ενεργητικού που έχουν παύσει να αναγνωρίζονται, καταχωρούνται στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση και δεν επαναταξινομούνται στη συνέχεια στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Τα μερίσματα που εισπράττονται καταχωρούνται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων ("FVTPL")

Ο Όμιλος ταξινομεί και επιμετρά όλα τα λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που δεν ταξινομούνται σε αποσβέσιμο κόστος ή στη εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση, στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων. Κατά συνέπεια, αυτή η κατηγορία επιμέτρησης περιλαμβάνει δάνεια και άλλους χρεωστικούς τίτλους που κατέχονται βάσει των μοντέλων διακράτησης για είσπραξη (HTC) ή διακράτησης για είσπραξη και διάθεση (HTC&S), αλλά αποτυγχάνουν στην αξιολόγηση SPPI, συμμετοχικούς τίτλους που δεν προσδιορίζονται ως επιμετρούμενοι στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση και στοιχεία του ενεργητικού που κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς. Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, εκτός εάν έχουν καταχωρηθεί ως μέσα αντιστάθμισης, οπότε οι απαιτήσεις του ΔΛΠ 39 για την λογιστική αντιστάθμισης εξακολουθούν να ισχύουν.

Επιπλέον, ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού που πληροί τους ανωτέρω όρους για να ταξινομηθεί σε αποσβέσιμο κόστος ή στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση, μπορεί να οριστεί από τον Όμιλο ως επιμετρούμενο στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων κατά την αρχική αναγνώριση, εάν με τον τρόπο αυτό εξαλείφεται ή μειώνεται σημαντικά μια λογιστική ανακολουθία που θα ανέκυπτε σε διαφορετική περίπτωση.

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού σε FVTPL αναγνωρίζονται αρχικά στην εύλογη αξία τους και τυχόν μη πραγματοποιηθέντα κέρδη ή ζημιές που προκύπτουν λόγω μεταβολών στην εύλογη αξία περιλαμβάνονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Αξιολόγηση επιχειρηματικού μοντέλου και συμβατικών χαρακτηριστικών

Η αξιολόγηση του επιχειρηματικού μοντέλου καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο ο Όμιλος διαχειρίζεται μια ομάδα στοιχείων του ενεργητικού για να δημιουργήσει ταμειακές ροές. Δηλαδή, αν ο σκοπός του Ομίλου είναι μόνο να εισπράξει συμβατικές ταμειακές ροές από τα στοιχεία του ενεργητικού, να πραγματοποιήσει ταμειακές ροές από την πώληση στοιχείων του ενεργητικού ή να εισπράξει συμβατικές ταμειακές ροές καθώς και ταμειακές ροές από την πώληση στοιχείων του ενεργητικού. Επιπρόσθετα, το επιχειρηματικό μοντέλο καθορίζεται μετά την συγκέντρωση των στοιχείων του ενεργητικού σε ομάδες (επιχειρηματικές γραμμές), η διαχείριση των οποίων γίνεται με παρόμοιο τρόπο, αντί για τον καθορισμό σε επίπεδο μεμονωμένου χρηματοοικονομικού στοιχείου.

Ο καθορισμός του επιχειρηματικού μοντέλου πραγματοποιείται από τα βασικά μέλη της Διοίκησης σύμφωνα με το λειτουργικό μοντέλο του Ομίλου, λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο διαχείρισης των στοιχείων του ενεργητικού για τη δημιουργία ταμειακών ροών, τους στόχους και τον τρόπο παρακολούθησης και απεικόνισης της απόδοσης κάθε χαρτοφυλακίου και οποιαδήποτε διαθέσιμη πληροφορία σχετικά με το ιστορικό πωλήσεων και της στρατηγικής μελλοντικών πωλήσεων, όπου είναι εφαρμόσιμο.

Κατά συνέπεια, κατά την ανωτέρω αξιολόγηση, ο Όμιλος εξετάζει ορισμένους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων που συνδέονται με την απόδοση του επιχειρηματικού μοντέλου και του τρόπου αξιολόγησης και διαχείρισης αυτών των κινδύνων, της σχετικής αποζημίωσης προσωπικού και της συχνότητας, του όγκου και των λόγων για τις πωλήσεις του παρελθόντος, καθώς και τις προσδοκίες για τις μελλοντικές πωλήσεις.

Τύποι επιχειρηματικών μοντέλων

Τα επιχειρηματικά μοντέλα του Ομίλου εμπίπτουν σε τρεις κατηγορίες, οι οποίες είναι ενδεικτικές των βασικών στρατηγικών που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία κερδών.

Το επιχειρηματικό μοντέλο διακράτησης για είσπραξη (HTC) έχει ως στόχο τη διακράτηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού για την είσπραξη των συμβατικών ταμειακών ροών. Οι πωλήσεις σε αυτό το μοντέλο παρακολουθούνται και μπορούν να πραγματοποιηθούν για λόγους που δεν είναι συμβατοί με το εν λόγω επιχειρηματικό μοντέλο. Ειδικότερα, πωλήσεις χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού που σχετίζονται με την αύξηση του πιστωτικού κινδύνου καθώς και πωλήσεις που γίνονται κοντά στη λήξη του χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού θεωρούνται συμβατές με το σκοπό διακράτησης για είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών ανεξάρτητα από τη συχνότητα και την αξία τους. Πωλήσεις που πραγματοποιούνται για

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

άλλους λόγους δύναται να θεωρηθούν συμβατές με το HTC επιχειρηματικό μοντέλο, όπως πωλήσεις για τις ανάγκες ρευστότητας σε οποιοδήποτε σενάριο ακραίων καταστάσεων ή πωλήσεις που πραγματοποιούνται για τη διαχείριση υψηλού επιπέδου συγκέντρωσης πιστωτικού κινδύνου. Αυτές οι πωλήσεις παρακολουθούνται και αξιολογούνται ανάλογα με τη συχνότητα και την αξία τους ώστε να καθοριστεί εάν είναι συμβατές με το HTC επιχειρηματικό μοντέλο. Τα χρεωστικά μέσα που ταξινομούνται σε αυτό το επιχειρηματικό μοντέλο περιλαμβάνουν ομόλογα, δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες και απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, με την προϋπόθεση ότι πληρούν τα κριτήρια αξιολόγησης του SPPI.

Το επιχειρηματικό μοντέλο διακράτησης για είσπραξη και διάθεση (HTC&S) έχει ως στόχο τόσο την είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών όσο και την πώληση στοιχείων του ενεργητικού. Δραστηριότητες όπως η διαχείριση της ρευστότητας, η απόδοση των τόκων και η διάρκεια είναι σύμφωνες με αυτό το επιχειρηματικό μοντέλο, ενώ οι πωλήσεις στοιχείων του ενεργητικού αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του επιχειρηματικού μοντέλου για την επίτευξη των στόχων του. Οι χρεωστικοί τίτλοι που ταξινομούνται σε αυτό το επιχειρηματικό μοντέλο επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση, με την προϋπόθεση ότι πληρούν τα κριτήρια αξιολόγησης του SPPI.

Τα λοιπά επιχειρηματικά μοντέλα περιλαμβάνουν χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού των οποίων η διαχείριση και επιμέτρηση γίνεται σε εύλογη αξία, καθώς και χαρτοφυλάκια που κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς. Πρόκειται για μια υπολειμματική κατηγορία χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού που δεν πληρούν τα κριτήρια των επιχειρηματικών μοντέλων HTC ή HTC&S, ενώ η είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών έχει παρεπόμενο χαρακτήρα όσον αφορά την επίτευξη του στόχου του επιχειρηματικού μοντέλου.

Ο Όμιλος διενεργεί την επαναξιολόγηση των επιχειρηματικών του μοντέλων τουλάχιστον ετησίως, ή νωρίτερα εάν προκύψει η ανάγκη αξιολόγησης λόγω πωλήσεων ή εάν υπάρχουν αλλαγές στην στρατηγική της Τράπεζας ή στις κύριες δραστηριότητες της, όπως προκύπτει από το επιχειρηματικό σχέδιο και τον προϋπολογισμό της Τράπεζας καθώς και την στρατηγική της σχετικά με τα Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα.

Αξιολόγηση χαρακτηριστικών των ταμειακών ροών

Για να επιμετρηθεί ένα χρηματοπιστωτικό μέσο στο αποσβέσιμο κόστος ή στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση, οι συμβατικοί όροι του πρέπει να δημιουργούν σε συγκεκριμένες ημερομηνίες ταμειακές ροές που συνίστανται αποκλειστικά σε αποπληρωμή κεφαλαίου και τόκων επί του ανεξόφλητου κεφαλαίου.

Κατά την αξιολόγηση εάν οι συμβατικές ταμειακές ροές αφορούν αποκλειστικά σε πληρωμές κεφαλαίου και τόκων, ο Όμιλος εξετάζει κατά πόσο οι συμβατικοί όροι του χρηματοοικονομικού μέσου είναι συμβατοί με μια βασική δανειακή σύμβαση, δηλαδή ο τόκος περιλαμβάνει μόνο το αντάλλαγμα για την διαχρονική αξία του χρήματος, τον πιστωτικό κίνδυνο, λοιπούς βασικούς κινδύνους δανεισμού και ένα περιθώριο κέρδους. Κατά την αρχική αναγνώριση ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού, αξιολογείται εάν αυτό περιέχει συμβατικούς όρους που θα μπορούσαν να μεταβάλλουν το ποσό ή το χρονοδιάγραμμα των συμβατικών ταμειακών ροών με τρόπο που να μην είναι συμβατός με την παραπάνω προϋπόθεση. Όταν οι συμβατικοί όροι εισάγουν έκθεση σε κίνδυνο ή μεταβλητότητα που είναι ασύμβατοι με μια βασική δανειακή σύμβαση, το σχετικό χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού θεωρείται ότι αποτυγχάνει στην αξιολόγηση του SPPI και ως εκ τούτου θα επιμετρηθεί στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η αξιολόγηση του SPPI, ο Όμιλος εξετάζει την ύπαρξη διαφόρων χαρακτηριστικών, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, συμβατικά συνδεδεμένων όρων, όρων σε ό,τι αφορά πρόωρες αποπληρωμές, αναβαλλόμενες πληρωμές τόκων επί των οποίων δε λογίζεται πρόσθετος τόκος, δικαιωμάτων επέκτασης της διάρκειας του χρέους και μετατροπής του σε μετοχικό κεφάλαιο, όρων που εισάγουν μόχλευση, συμπεριλαμβανομένων πληρωμών συνδεδεμένων με την πορεία ενός δείκτη.

Στην περίπτωση αξιολόγησης του κριτηρίου SPPI μιας δανειακής συμφωνίας ειδικού τύπου όπως οι δανειακές συμφωνίες χωρίς δικαίωμα αναγωγής, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη πολλούς παράγοντες όπως την φύση του δανειολήπτη και της δραστηριότητας του, την τιμολόγηση των δανείων, εάν συμμετέχει στην απόδοση του υποκείμενου περιουσιακού στοιχείου και το κατά πόσο οι εξασφαλίσεις αντιπροσωπεύουν όλο ή σημαντικό μέρος του ενεργητικού του δανειολήπτη. Επιπλέον, για οικονομικές οντότητες ειδικού σκοπού, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη την κεφαλαιακή επάρκεια του δανειολήπτη για την απορρόφηση ζημιών αξιολογώντας από κοινού κριτήρια όπως την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων, τους δείκτες LTV (Loan-to-Value) και ADSCR (Average Debt-Service-Coverage Ratio) καθώς επίσης και την ύπαρξη εταιρικών και προσωπικών εγγυήσεων.

Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όταν το στοιχείο της διαχρονικής αξίας του χρήματος έχει τροποποιηθεί (modified time value of money element) ώστε το επιτόκιο του χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού να αναπροσαρμόζεται κατά διαστήματα,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

αλλά η συχνότητα της εν λόγω αναπροσαρμογής να μην αντιστοιχεί στη διάρκεια του επιτοκίου ή όταν το επιτόκιο του χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού αναπροσαρμόζεται κατά διαστήματα σύμφωνα με το μέσο όρο συγκεκριμένων βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων επιτοκίων, πραγματοποιείται μία ποσοτική αξιολόγηση ("Benchmark Test") για να αποφασιστεί κατά πόσον οι συμβατικές ταμειακές ροές αντιπροσωπεύουν αποκλειστικά αποπληρωμή κεφαλαίου και τόκων επί του ανεξόφλητου κεφαλαίου.

Ειδικότερα, ο Όμιλος αξιολογεί τις συμβατικές ταμειακές ροές του «πραγματικού χρηματοοικονομικού μέσου» (real instrument), το επιτόκιο του οποίου αναπροσαρμόζεται με συχνότητα που δεν αντιστοιχεί στη διάρκεια του επιτοκιακού δείκτη αναφοράς, συγκρίνοντας τις με τις ταμειακές ροές του «χρηματοοικονομικού μέσου αναφοράς» (benchmark instrument) οι οποίες είναι καθ' όλα όμοιες, με εξαίρεση τη χρονική διάρκεια του επιτοκίου αναφοράς η οποία εν προκειμένω ταυτίζεται με τη συχνότητα αναπροσαρμογής του επιτοκίου. Εάν οι μη προεξοφλημένες ταμειακές ροές του «πραγματικού χρηματοοικονομικού μέσου» διαφέρουν σημαντικά από τις (μη προεξοφλημένες) ταμειακές συμβατικές ροές του «χρηματοοικονομικού μέσου αναφοράς» λόγω της τροποποίησης του στοιχείου της διαχρονικής αξίας του χρήματος, τότε το χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού δεν ικανοποιεί το κριτήριο του SPPI. Κατά την αξιολόγηση, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη τόσο την επίδραση του τροποποιημένου στοιχείου της διαχρονικής αξίας του χρήματος σε κάθε περίοδο αναφοράς όσο και τη διάρκεια του χρηματοοικονομικού μέσου σωρευτικά. Σε ότι αφορά τη διάρκεια του χρηματοοικονομικού μέσου, αυτό επιτυγχάνεται συγκρίνοντας τις σωρευτικές προβλεπόμενες μη προεξοφλημένες ταμειακές ροές του «πραγματικού χρηματοοικονομικού μέσου», με τις αντίστοιχες του «χρηματοοικονομικού μέσου αναφοράς». Σε κάθε τριμηνιαία περίοδο αναφοράς, οι προβλεπόμενες μη προεξοφλημένες ταμειακές ροές των δυο χρηματοοικονομικών μέσων συγκρίνονται βάσει προκαθορισμένων ορίων.

Επιπροσθέτως, για σκοπούς της αξιολόγησης SPPI, η κατάταξη ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού δεν επηρεάζεται αν ο αντίκτυπος κάποιου συμβατικού όρου στις ταμειακές ροές είναι ήσσονος σημασίας. Επιπλέον, ένα χαρακτηριστικό συμβατικών ταμειακών ροών θεωρείται από τον Όμιλο ότι δεν είναι «πραγματικό» (non-genuine) όταν επηρεάζει τις ταμειακές ροές μόνο στην περίπτωση που προκύψει κάποιο εξαιρετικά σπάνιο, ιδιαίτερα ασυνήθιστο και καθόλου πιθανό γεγονός. Σε αυτήν την περίπτωση, το χαρακτηριστικό αυτό των συμβατικών ταμειακών ροών δεν επηρεάζει την κατάταξη του χρηματοοικονομικού μέσου.

Ο Όμιλος πραγματοποιεί αξιολόγηση του SPPI ανά δανειακό προϊόν για το χαρτοφυλάκιο λιανικής και για ένα μέρος του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου, όπου οι συμβάσεις είναι τυποποιημένης μορφής, ενώ για το εναπομείναν επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο η αξιολόγηση πραγματοποιείται σε ατομική βάση.

Αποαναγνώριση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Ο Όμιλος αποαναγνωρίζει ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού, όταν οι συμβατικές ταμειακές ροές του εκπνέουν ή τα δικαιώματα είσπραξης αυτών των ταμειακών ροών μεταβιβάζονται μέσω οριστικής πώλησης που ουσιαστικά έχει ως αποτέλεσμα την μεταβίβαση όλων των κινδύνων και των ωφελειών που απορρέουν από την κυριότητα του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού. Επιπροσθέτως, ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού αποαναγνωρίζεται ακόμη και αν τα δικαιώματα λήψης ταμειακών ροών διακρατούνται αλλά ταυτοχρόνως ο Όμιλος αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλλει τις εισπραχθείσες ταμειακές ροές χωρίς ουσιαστική καθυστέρηση ('pass through agreement') ή εάν ουσιαστικά οι κίνδυνοι και οι ωφέλειες ούτε μεταβιβάζονται ούτε διατηρούνται αλλά ο Όμιλος έχει μεταφέρει τον έλεγχο του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού. Ο έλεγχος θεωρείται ότι έχει μεταφερθεί, εάν και μόνον αν, ο αποδέκτης έχει πρακτικά την δυνατότητα να πωλήσει το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού στο σύνολό του σε ένα τρίτο. Κατά την από-αναγνώριση ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού, η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας και του αθροίσματος (α) του εισπραχθέντος τιμήματος και (β) των σωρευτικών κερδών ή ζημιών τα οποία αναγνωρίστηκαν μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση, αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων σε ότι αφορά τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού τα οποία επιμετρώνται σε FVOCI.

Ο Όμιλος δύναται να τροποποιήσει τις συμβατικές ροές ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού είτε ως παραχώρηση ευνοϊκότερων όρων σε πελάτη που αντιμετωπίζει ή πρόκειται να αντιμετωπίσει οικονομικές δυσχέρειες ή λόγω διαφόρων παραγόντων όπως μεταβολές στις συνθήκες της αγοράς, ανταγωνισμού ή διατήρησης του πελάτη.

Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συμβατικές ταμειακές ροές ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού έχουν τροποποιηθεί και η τροποποίηση θεωρείται σημαντική, το αρχικό χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού από-αναγνωρίζεται. Ο Όμιλος αναγνωρίζει το τροποποιημένο χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού ως "καινούργιο" σε εύλογη αξία και η διαφορά μεταξύ της αξίας του υπάρχοντος χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού και της εύλογης αξίας του νέου αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων ως κέρδος ή ζημιά από από-αναγνώριση.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τροποποιήσεις που ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα την αποαναγνώριση του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού περιλαμβάνουν:

- αλλαγή πιστούχου,
- αλλαγή νομίσματος αποτίμησης του δανείου
- ενοποίηση οφειλών, στις οποίες δυο ή περισσότερα μη εξασφαλισμένα καταναλωτικά δάνεια ενοποιούνται σε ένα ενιαίο εξασφαλισμένο δάνειο,
- αφαίρεση ή προσθήκη δικαιωμάτων μετατροπής και/ή μηχανισμών επιμερισμού κερδών ή παρόμοιων όρων που σχετίζονται με την αξιολόγηση του SPPI.

Επιπροσθέτως, ο Όμιλος μπορεί περιστασιακά να εισέλθει, στα πλαίσια των τροποποιήσεων των δανείων, σε συναλλαγή ανταλλαγής χρέους με απόκτηση μετοχικού κεφαλαίου. Οι συναλλαγές αυτές, στις οποίες οι όροι του δανείου επαναδιαπραγματεύονται, έχοντας ως αποτέλεσμα ο δανειολήπτης να εκδώσει μετοχές (με ή χωρίς δικαιώματος ψήφου) ώστε να διαγραφεί μέρος ή όλη η δανειακή του υποχρέωση στον Όμιλο. Αυτού του τύπου οι συναλλαγές, μπορεί να εμπεριέχουν δικαιώματα εξάσκησης μετατροπής σε μετατρέψιμα ή ανταλλάξιμα ομόλογα και όρους ενεργοποίησης ενεχύρου επί αυτών των μετοχών.

Στις συναλλαγές ανταλλαγής χρέους με μετοχές, το τροποποιημένο δάνειο αποαναγνωρίζεται, ενώ οι μετοχές που λαμβάνονται σε αντάλλαγμα αναγνωρίζονται στην εύλογη αξία τους, με τυχόν προκύπτον κέρδος ή ζημία να αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου.

Πολιτική σε ισχύ πριν την 1 Ιανουαρίου 2018

Ο Όμιλος καταχωρεί τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, σύμφωνα με το ΔΛΠ 39, στις ακόλουθες κατηγορίες: χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού αποτιμώμενα στην εύλογη αξία τους μέσω αποτελεσμάτων, δάνεια και απαιτήσεις, επενδύσεις διακρατούμενες μέχρι τη λήξη τους και επενδυτικοί τίτλοι διαθέσιμοι προς πώληση. Η απόφαση για την κατηγοριοποίηση λαμβάνεται από τη Διοίκηση κατά την αρχική αναγνώριση των χρηματοοικονομικών μέσων.

(i) Χρηματοοικονομικά στοιχεία στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων

Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει δύο υποκατηγορίες: τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού προοριζόμενα για εμπορική εκμετάλλευση, και αυτά που προσδιορίστηκαν στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων κατά την αρχική αναγνώριση. Ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού καταχωρείται ως προοριζόμενο για εμπορική εκμετάλλευση όταν αποκτάται κυρίως με σκοπό βραχυπρόθεσμης πώλησης ή βραχυπρόθεσμης επαναγοράς ή όταν αποτελεί μέρος χαρτοφυλακίου εξατομικευμένων χρηματοοικονομικών μέσων που έχουν κοινή διαχείριση και για τα οποία υπάρχουν τεκμηριωμένες ενδείξεις πρόσφατου σχεδίου βραχυπρόθεσμης αποκόμισης κερδών. Επίσης σε αυτήν την κατηγορία καταχωρούνται τα παράγωγα μέσα που προορίζονται για εμπορική εκμετάλλευση, εκτός αν προσδιορίζονται και είναι αποτελεσματικά ως μέσα αντιστάθμισης.

Ο Όμιλος προσδιορίζει κατά την αρχική αναγνώρισή τους ορισμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, όταν οποιοδήποτε από τα παρακάτω ισχύει:

- (α) απαλείφει ή μειώνει αισθητά μία ανακολουθία στην επιμέτρηση ή την αναγνώριση, ή
- (β) χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις μοιράζονται τους ίδιους κινδύνους και οι κίνδυνοι αυτοί αντιμετωπίζονται και εκτιμώνται με βάση την εύλογη αξία, ή
- (γ) σύνθετα προϊόντα περιλαμβάνουν ενσωματωμένα παράγωγα που θα μπορούσαν να μεταβάλλουν σημαντικά τις ταμειακές ροές του κύριου συμβολαίου.

(ii) Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες είναι μη παράγωγα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού με πάγιες ή προσδιορισμένες πληρωμές που δε διαπραγματεύονται σε ενεργή αγορά, εκτός εκείνων που κατά την αρχική αναγνώριση προσδιορίστηκαν από τον Όμιλο ως επενδύσεις σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων ή ως διαθέσιμα προς πώληση. Τίτλοι που καταχωρούνται σε αυτήν την κατηγορία παρουσιάζονται στο χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων ως χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου.

(iii) Επενδύσεις διακρατούμενες μέχρι τη λήξη

Οι διακρατούμενες μέχρι τη λήξη επενδύσεις, είναι μη παράγωγα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού με συγκεκριμένη λήξη, με πάγιες ή προσδιορισμένες πληρωμές για τις οποίες ο Όμιλος έχει τη θετική πρόθεση και δυνατότητα να διακρατήσει μέχρι τη

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

λήξη τους. Αν ο Όμιλος πωλούσε ένα σημαντικό μέρος των επενδύσεων αυτών, τότε ολόκληρη η κατηγορία θα ακυρωνόταν και οι επενδύσεις θα επανακατηγοριοποιούνταν ως διαθέσιμες προς πώληση.

(iv) Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι

Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι, είναι οι τίτλοι που αποκτούνται για ακαθόριστο χρονικό διάστημα, οι οποίοι μπορεί να πωληθούν, λόγω ανάγκης ρευστότητας, ή αλλαγών στα επιτόκια, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, ή στις τιμές των μετοχών.

Λογιστικός χειρισμός και υπολογισμός

Οι αγορές και πωλήσεις χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού καταχωρούνται κατά την ημερομηνία συναλλαγής, την ημερομηνία δηλαδή κατά την οποία ο Όμιλος δεσμεύεται να αγοράσει ή να πωλήσει το στοιχείο ενεργητικού. Τα δάνεια που προέρχονται από τον Όμιλο αναγνωρίζονται όταν εκταμιεύονται μετρητά στους πιστούχους. Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που δεν παρουσιάζονται σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, αναγνωρίζονται αρχικά στην εύλογη αξία πλέον των εξόδων συναλλαγής.

Οι διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι και τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, και στις μεταγενέστερες περιόδους αποτιμώνται και παρουσιάζονται στην εύλογη αξία. Τα δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες, καθώς και οι διακρατούμενες μέχρι τη λήξη επενδύσεις, παρουσιάζονται στο αποσβέσιμο κόστος με τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου. Κέρδη και ζημιές από μεταβολές στην εύλογη αξία της κατηγορίας «χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων», περιλαμβάνονται, κατά την περίοδο που προκύπτουν, στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Κέρδη και ζημιές από μεταβολές στην εύλογη αξία διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων καταχωρούνται απευθείας στα ίδια κεφάλαια, μέχρι το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού να αποαναγνωρισθεί ή να υποστεί απομείωση, οπότε, το συσσωρευμένο κέρδος ή η ζημιά που αναγνωρίστηκαν προηγουμένως στα ίδια κεφάλαια, μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Οι τόκοι τους όμως, που υπολογίζονται με βάση τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Τα μερίσματα από διαθέσιμους προς πώληση επενδυτικούς τίτλους αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, όταν το δικαίωμα είσπραξης μερίσματος εγκριθεί από τους μετόχους.

Αποαναγνώριση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Ο Όμιλος αποαναγνωρίζει ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού, όταν οι συμβατικές ταμειακές ροές του εκπνέουν ή τα δικαιώματα είσπραξης αυτών των ταμειακών ρών μεταβιβάζονται μέσω οριστικής πώλησης που ουσιαστικά έχει ως αποτέλεσμα την μεταβίβαση όλων των κινδύνων και των ωφελειών που απορρέουν από την κυριότητα του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού. Επιπροσθέτως, ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού αποαναγνωρίζεται ακόμη και αν τα δικαιώματα λήψης ταμειακών ρών διακρατούνται αλλά ταυτοχρόνως ο Όμιλος αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλλει τις εισπραχθείσες ταμειακές ροές χωρίς ουσιαστική καθυστέρηση ('pass through agreement') ή εάν ουσιαστικά οι κίνδυνοι και οι ωφέλειες ούτε μεταβιβάζονται ούτε διατηρούνται αλλά ο Όμιλος έχει μεταφέρει τον έλεγχο του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού. Ο έλεγχος θεωρείται ότι έχει μεταφερθεί, εάν και μόνον αν, ο αποδέκτης έχει πρακτικώς την δυνατότητα να πωλήσει το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού στο σύνολό του σε ένα τρίτο, μη συνδεδεμένο, μέρος.

Επιπροσθέτως, από-αναγνώριση ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού προκύπτει όταν οι συμβατικές ταμειακές ροές τροποποιούνται και η τροποποίηση θεωρείται τόσο σημαντική ώστε το αρχικό χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού να από-αναγνωρισθεί και να αναγνωρισθεί ένα καινούργιο. Για την περιγραφή των γεγονότων που συνιστούν τροποποίηση ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού σημαντική, βλ. ενότητα 2.2.13 παρακάτω. Κατά την αποαναγνώριση ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού, η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας του περιουσιακού στοιχείου και του συνόλου (i) του τιμήματος που εισπράχθηκε και (ii) του σωρευτικού κέρδους ή της ζημιάς που είχε αναγνωρισθεί στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση, για τα διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

2.2.10 Αναταξινομήσεις χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού

Πολιτική σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018

Ο Όμιλος αναταξινομεί ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού μόνο όταν αλλάζει το επιχειρηματικό του μοντέλο για τη διαχείριση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού. Γενικά, μια αλλαγή στο επιχειρηματικό μοντέλο αναμένεται να είναι σπάνια και συμβαίνει όταν ο Όμιλος ξεκινά ή παύει να ασκεί μια δραστηριότητα που είναι σημαντική για τις λειτουργικές

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

δραστηριότητές του, για παράδειγμα, όταν μια επιχειρηματική γραμμή αποκτάται, πωλείται ή τερματίζεται. Στο σπάνιο γεγονός όπου υπάρχει αλλαγή του υπάρχοντος επιχειρηματικού μοντέλου, η νέα αξιολόγηση εγκρίνεται από τις αρμόδιες επιτροπές του Ομίλου και η αλλαγή παρουσιάζεται κατάλληλα στο επιχειρηματικό και προϋπολογιστικό πλάνο του Ομίλου.

Οι αλλαγές στην πρόθεση του Ομίλου που σχετίζονται με συγκεκριμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού (ακόμη και υπό συνθήκες σημαντικών μεταβολών στις συνθήκες της αγοράς), η μη ύπαρξη προσωρινά μιας συγκεκριμένης αγοράς χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού ή η μεταβίβαση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού μεταξύ εταιρειών/επιχειρηματικών τομέων του Ομίλου με διαφορετικά επιχειρηματικά μοντέλα, δε θεωρούνται από τον Όμιλο αλλαγές στο επιχειρηματικό μοντέλο.

Η αναταξινόμηση εφαρμόζεται με μελλοντική ισχύ, συνεπώς τα κέρδη ή ζημιές που έχουν αναγνωρισθεί προγενέστερα της ημερομηνίας αναταξινόμησης (συμπεριλαμβανομένων ζημιών απομείωσης) ή οι τόκοι δεν αναμορφώνονται.

Πολιτική σε ισχύ πριν την 1 Ιανουαρίου 2018

Ο Όμιλος μπορεί να επιλέξει να αναταξινομήσει ένα μη παράγωγο χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού προοριζόμενο για εμπορική εκμετάλλευση από την κατηγορία των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού προοριζόμενα για εμπορική εκμετάλλευση, εάν το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού δεν διακρατείται πλέον με σκοπό την πώλησή του στο προσεχές μέλλον. Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, εκτός από αυτά που πληρούν τον ορισμό των δανείων και απαιτήσεων μπορεί να μεταφερθούν από τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού προοριζόμενα για εμπορική εκμετάλλευση μόνο σε σπάνιες περιστάσεις που προκύπτουν από ένα μοναδικό γεγονός που είναι ασύνηθες και εξαιρετικά απίθανο να επαναληφθεί στο προσεχές διάστημα. Επιπροσθέτως, ο Όμιλος μπορεί να επιλέξει να μεταφέρει σε χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, που πληρούν τον ορισμό των δανείων και απαιτήσεων, στοιχεία που προορίζονται για εμπορική εκμετάλλευση ή που είναι διαθέσιμα προς πώληση, εάν ο Όμιλος έχει την πρόθεση και την δυνατότητα να τα διακρατήσει για το ορατό μέλλον ή έως την λήξη, κατά την ημερομηνία της μεταφοράς.

Οι αναταξινομήσεις χρηματοοικονομικών στοιχείων πραγματοποιούνται στην εύλογη αξία κατά την ημερομηνία μεταφοράς. Η εύλογη αξία αποτελεί το νέο κόστος ή την αποσβέσιμη αξία κτήσης, κατά περίπτωση, ενώ τα κέρδη ή ζημιές αποτίμησης που αναγνωρίστηκαν πριν από την ημερομηνία μεταφοράς δεν αντιλογίζονται μεταγενέστερα. Τα πραγματικά επιτόκια για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που μεταφέρθηκαν στις κατηγορίες των δανείων και απαιτήσεων και των διακρατούμενων μέχρι τη λήξη προσδιορίζονται την ημερομηνία μεταφοράς. Περαιτέρω αυξήσεις στις εκτιμώμενες ταμειακές ροές προσαρμόζουν τα πραγματικά επιτόκια μελλοντικώς.

2.2.11 Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις

Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις - Ταξινόμηση και Επιμέτρηση

Πολιτική σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018

Ο Όμιλος κατηγοριοποιεί τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στις ακόλουθες κατηγορίες: τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, και τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων.

Οι χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων περιλαμβάνουν δύο υποκατηγορίες: τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς και τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που προσδιορίζονται ότι επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Οι χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς είναι αυτές οι υποχρεώσεις τις οποίες ο Όμιλος πρωτίστως αναλαμβάνει με σκοπό την επαναγορά στο εγγύς μέλλον για βραχυπρόθεσμο κέρδος.

Ο Όμιλος μπορεί, κατά την αρχική αναγνώριση, αμετάκλητα να προσδιορίσει χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις ως επιμετρήσιμες στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων όταν ένα από τα παρακάτω κριτήρια ισχύει:

- ο προσδιορισμός απαλείφει ή μειώνει αισθητά μια λογιστική αναντιστοιχία που διαφορετικά θα απέρρεε από την επιμέτρηση στοιχείων ενεργητικού ή υποχρεώσεων ή από την αναγνώριση των κερδών και ζημιών επί αυτών σε διαφορετικές βάσεις, ή
- γίνεται διαχείριση μιας ομάδας χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων ή χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων και η απόδοσή τους εκτιμάται βάσει της εύλογης αξίας, ή

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- η χρηματοοικονομική υποχρέωση περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα ενσωματωμένα παράγωγα ως επί μέρους στοιχεία ενός υβριδικού συμβολαίου τα οποία τροποποιούν σημαντικά τις ταμειακές ροές που σε διαφορετική περίπτωση θα απαιτούνταν από το συμβόλαιο.

Οι χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις σε FVTPL αναγνωρίζονται αρχικά στην εύλογη αξία τους. Οι μεταβολές στην εύλογη αξία αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων, με εξαίρεση τις μεταβολές στην εύλογη αξία που οφείλονται σε μεταβολές πιστωτικού κινδύνου του Ομίλου, οι οποίες αναγνωρίζονται στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση και δεν επαναταξινομούνται μεταγενέστερα στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά την αποαναγνώριση των υποχρεώσεων. Ωστόσο, αν αυτός ο χειρισμός δημιουργεί ή διευρύνει μια λογιστική ανακολουθία στην κατάσταση αποτελεσμάτων, όλα τα κέρδη ή οι ζημιές αυτής της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης, συμπεριλαμβανομένων των επιδράσεων από τις μεταβολές στον πιστωτικό κίνδυνο, θα αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Πολιτική σε ισχύ πριν την 1 Ιανουαρίου 2018

Ο Όμιλος κατηγοριοποιεί τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στις ακόλουθες κατηγορίες: τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, και τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων. Οι χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που αποτιμώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων περιλαμβάνουν δύο υποκατηγορίες: τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις προοριζόμενες για εμπορική εκμετάλλευση και τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων κατά την αρχική αναγνώριση.

Ο Όμιλος προσδιορίζει τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων όταν οποιοδήποτε από τα παρακάτω ισχύει:

- (α) απαλείφει ή μειώνει αισθητά μία ανακολουθία στην επιμέτρηση ή την αναγνώριση, ή
- (β) χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις μοιράζονται τους ίδιους κινδύνους και οι κίνδυνοι αυτοί αντιμετωπίζονται και εκτιμώνται με βάση την εύλογη αξία, ή
- (γ) σύνθετα προϊόντα περιλαμβάνουν ενσωματωμένα παράγωγα που θα μπορούσαν να μεταβάλλουν σημαντικά τις ταμειακές ροές του κύριου συμβολαίου.

Αποαναγνώριση χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων

Μια χρηματοοικονομική υποχρέωση αποαναγνωρίζεται όταν η σχετική υποχρέωση εξοφλείται, ακυρώνεται ή λήγει. Όταν η υφιστάμενη χρηματοοικονομική υποχρέωση του Ομίλου αντικαθίσταται από μια άλλη από τον ίδιο αντισυμβαλλόμενο με ουσιωδώς διαφορετικούς όρους, ή οι όροι της υφιστάμενης υποχρέωσης τροποποιούνται ουσιωδώς, μια τέτοια ανταλλαγή ή τροποποίηση αντιμετωπίζεται ως εξόφληση της αρχικής υποχρέωσης και αναγνώριση μιας νέας υποχρέωσης και η όποια διαφορά προκύπτει αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Ο Όμιλος θεωρεί ότι οι όροι είναι ουσιωδώς διαφορετικοί, όταν η προεξοφλημένη παρούσα αξία των ταμειακών ροών σύμφωνα με τους νέους όρους, συμπεριλαμβανομένων οποιονδήποτε αμοιβών που πληρώθηκαν καθαρών από αμοιβές που ελήφθησαν προεξοφλημένες χρησιμοποιώντας το αρχικό πραγματικό επιτόκιο, διαφέρει κατά τουλάχιστον 10% από την προεξοφλημένη παρούσα αξία των ταμειακών ροών που απομένουν από την αρχική χρηματοοικονομική υποχρέωση.

Αν μια ανταλλαγή χρεωστικών τίτλων ή τροποποίηση όρων αντιμετωπιστεί λογιστικά ως εξόφληση, κάθε κόστος ή αμοιβή που πραγματοποιήθηκε αναγνωρίζεται ως μέρος του κέρδους ή της ζημίας επί της εξόφλησης. Αν η ανταλλαγή ή τροποποίηση δεν αντιμετωπίζεται λογιστικά ως εξόφληση, κάθε κόστος ή αμοιβή που πραγματοποιείται αναπροσαρμόζει τη λογιστική αξία της υποχρέωσης και αποσβένεται κατά την εναπομένονσα διάρκεια της τροποποιημένης υποχρέωσης.

Ομοίως, όταν ο Όμιλος επαναγοράζει οποιοδήποτε χρεωστικά μέσα που έχουν εκδοθεί από τον Όμιλο, λογιστικοποιεί αυτές τις συναλλαγές ως διαγραφή χρέους.

2.2.12 Επιμέτρηση της εύλογης αξίας χρηματοοικονομικών μέσων

Εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων είναι η τιμή που θα λαμβανόταν κατά την πώληση ενός στοιχείου ενεργητικού ή κατά τη μεταβίβαση μιας υποχρέωσης, σε μια κανονική συναλλαγή μεταξύ συμμετεχόντων, στην κύρια, ή, ελλείψει αυτής, στην πλέον συμφέρουσα αγορά όπου ο Όμιλος έχει πρόσβαση, κατά την ημερομηνία επιμέτρησης σύμφωνα με τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς. Η εύλογη αξία μιας υποχρέωσης αντανακλά τον κίνδυνο μη εκπλήρωσης υποχρεώσεων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος επιμετράει την εύλογη αξία ενός χρηματοοικονομικού μέσου, χρησιμοποιώντας την επίσημη χρηματιστηριακή τιμή σε μία ενεργό αγορά για το χρηματοοικονομικό αυτό μέσο, όταν αυτή είναι διαθέσιμη. Μία αγορά θεωρείται ενεργός εάν οι συναλλαγές για το στοιχείο ενεργητικού ή την υποχρέωση λαμβάνουν χώρα με επαρκή συχνότητα και όγκο ώστε να παρέχονται συνεχώς πληροφορίες τιμολόγησης. Όταν δεν υπάρχει διαθέσιμη επίσημη χρηματιστηριακή τιμή, σε μία ενεργό αγορά, τότε ο Όμιλος χρησιμοποιεί άλλες τεχνικές αποτίμησης που μεγιστοποιούν την χρήση συναφών παρατηρήσιμων δεδομένων και ελαχιστοποιούν τη χρήση μη παρατηρήσιμων δεδομένων. Η επιλεγμένη τεχνική αποτίμησης περιλαμβάνει όλους τους παράγοντες που οι συμμετέχοντες στην αγορά θα λάμβαναν υπόψη για την τιμολόγηση μία συναλλαγής.

Ο Όμιλος έχει επιλέξει να χρησιμοποιεί μέσες τιμές αγοράς ως ένα πρακτικό μέσο επιμέτρησης της εύλογης αξίας εντός του περιθωρίου ζήτησης-προσφοράς.

Η βέλτιστη απόδειξη της εύλογης αξίας ενός χρηματοοικονομικού μέσου κατά την αρχική αναγνώριση είναι συνήθως η τιμή συναλλαγής, δηλαδή η εύλογη αξία του τιμήματος που δόθηκε ή λήφθηκε, εκτός εάν ο Όμιλος θεωρεί ότι η εύλογη αξία κατά την αρχική αναγνώριση διαφέρει από την τιμή συναλλαγής. Σε αυτή την περίπτωση, εφόσον η εύλογη αξία αποδεικνύεται από διαπραγματεύσιμη τιμή σε ενεργό αγορά για πανομοιότυπο στοιχείο ενεργητικού ή υποχρέωση (δηλ. τιμή Επιπέδου 1) ή βάσει τεχνικής αποτίμησης που χρησιμοποιεί μόνο παρατηρήσιμα δεδομένα της αγοράς, η διαφορά μεταξύ της εύλογης αξίας κατά την αρχική αναγνώριση και της τιμής συναλλαγής αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων ως κέρδος ή ζημιά. Στην περίπτωση κατά την οποία η εύλογη αξία αποδεικνύεται βάσει μίας τεχνικής αποτίμησης που χρησιμοποιεί μη παρατηρήσιμα δεδομένα, τότε το χρηματοοικονομικό μέσο αναγνωρίζεται αρχικά στην εύλογη αξία προσαρμοσμένη ώστε να αναβάλλει την αναγνώριση στην κατάσταση αποτελεσμάτων της διαφοράς ανάμεσα στην εύλογη αξία κατά την αρχική αναγνώριση και την τιμή συναλλαγής ('day one gain or loss'). Στη συνέχεια το αναβαλλόμενο κέρδος ή ζημιά αποσβένεται με κατάλληλο τρόπο κατά τη διάρκεια της ζωής του χρηματοοικονομικού μέσου ή αναγνωρίζεται νωρίτερα εφόσον υπάρξει διαθέσιμη διαπραγματεύσιμη τιμή σε ενεργό αγορά ή παρατηρήσιμα δεδομένα της αγοράς ή όταν το χρηματοοικονομικό μέσο πουληθεί.

Όλα τα στοιχεία ενεργητικού και οι υποχρεώσεις, των οποίων η εύλογη αξία επιμετράται ή γνωστοποιείται στις οικονομικές καταστάσεις, κατηγοριοποιούνται εντός της ιεραρχίας εύλογης αξίας, με βάση το κατώτερο επίπεδο δεδομένων που είναι σημαντικά για την συνολική επίτευξη της επιμέτρησης (σημ. 6.3).

Για στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία σε επαναλαμβανόμενη βάση, ο Όμιλος αναγνωρίζει μεταφορές εντός και εκτός της ιεραρχίας εύλογης αξίας στην αρχή του τριμήνου εντός του οποίου η μεταφορά χρηματοοικονομικού μέσου πραγματοποιήθηκε.

2.2.13 Απομείωση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Πολιτική σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018

Ο Όμιλος αναγνωρίζει αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές (ECL) που αντικατοπτρίζουν τις μεταβολές στην πιστωτική ποιότητα από την αρχική αναγνώριση των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού που επιμετρώνται σε αποσβέσιμο κόστος και στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση, συμπεριλαμβανομένων δανείων, απαιτήσεων από χρηματοδοτικές μισθώσεις, χρεωστικών τίτλων, συμβολαίων χρηματοοικονομικής εγγύησης και δανειακών δεσμεύσεων. Καμία αναμενόμενη πιστωτική ζημιά δεν αναγνωρίζεται για τους συμμετοχικούς τίτλους. Οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές αποτελούν μία σταθμισμένη, βάσει πιθανοτήτων, μέση εκτίμηση των πιστωτικών ζημιών που αντανάκλα τη διαχρονική αξία του χρήματος. Κατά την αρχική αναγνώριση των χρηματοοικονομικών μέσων που εμπίπτουν στην πολιτική απομείωσης, ο Όμιλος σχηματίζει πρόβλεψη απομείωσης ίση με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές δώδεκα μηνών, που είναι οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές που προκύπτουν από γεγονότα αδυναμίας πληρωμής που είναι πιθανό να συμβούν μέσα στους επόμενους δώδεκα μήνες. Στη συνέχεια, για τα χρηματοοικονομικά μέσα για τα οποία ο πιστωτικός κίνδυνος έχει αυξηθεί σημαντικά (SICR) από την αρχική τους αναγνώριση, αναγνωρίζεται πρόβλεψη απομείωσης ίση με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια τους, η οποία προκύπτει από γεγονότα αθέτησης που είναι πιθανά κατά την αναμενόμενη διάρκεια του μέσου. Εάν κατά την αρχική του αναγνώριση το χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού πληροί τον ορισμό του αγορασθέντος ή του πιστωτικά απομειωμένου χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού (POCI), η πρόβλεψη απομείωσης βασίζεται στις μεταβολές των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών καθ' όλη τη διάρκεια του στοιχείου ενεργητικού.

Οι προβλέψεις απομείωσης για τις εμπορικές απαιτήσεις από δραστηριότητες πλην χορηγήσεων επιμετρώνται πάντα στο ποσό που ισούται με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Για όλα τα λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού για τα οποία υπολογίζονται προβλέψεις απομείωσης, εφαρμόζεται η γενική προσέγγιση τριών σταδίων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Κατά συνέπεια, οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές αναγνωρίζονται χρησιμοποιώντας μια προσέγγιση τριών σταδίων που βασίζεται στην έκταση της υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας από την αρχική αναγνώριση του χρηματοοικονομικού μέσου:

- **Στάδιο 1** – Όταν δεν έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου από την αρχική αναγνώριση ενός χρηματοοικονομικού μέσου, αναγνωρίζεται ένα ποσό ίσο με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές δωδεκαμήνου. Οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές δωδεκαμήνου χρηματοοικονομικού μέσου ή ομάδας χρηματοοικονομικών μέσων αντιπροσωπεύουν ένα μέρος των ζημιών που θα αναγνωρίζονταν καθ' όλη τη διάρκεια τους, οι οποίες προκύπτουν από γεγονότα αθέτησης που είναι πιθανά εντός των επόμενων 12 μηνών μετά την ημερομηνία αναφοράς και είναι ίσες με τις αναμενόμενες υστερήσεις ταμειακών ροών καθ' όλη τη διάρκεια τους, λόγω πιθανών ζημιολόγων γεγονότων εντός των επόμενων 12 μηνών. Μη πιστωτικά απομειωμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού, αγορασμένα ή κατά την αρχική τους αναγνώριση, καθώς και αναγνωρισμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού μετά από ουσιώδως σημαντική τροποποίηση που έχει λογιστικοποιηθεί ως από-αναγνώριση, ταξινομούνται αρχικώς στο Στάδιο 1.
- **Στάδιο 2** – Όταν σε ένα χρηματοοικονομικό μέσο επέλθει σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου μετά την αρχική του αναγνώριση, αλλά δε θεωρείται ότι βρίσκεται σε κατάσταση αθέτησης, περιλαμβάνεται στο Στάδιο 2. Οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια του χρηματοοικονομικού μέσου αντιπροσωπεύουν τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές που προκύπτουν από όλα τα πιθανά συμβάντα αθέτησης κατά την αναμενόμενη διάρκεια του.
- **Στάδιο 3** – Στο παρόν Στάδιο περιλαμβάνονται τα χρηματοοικονομικά μέσα που θεωρούνται ότι έχουν υποστεί γεγονός αθέτησης. Όπως και στο Στάδιο 2, η πρόβλεψη για τις πιστωτικές ζημιές αντικατοπτρίζει τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια του χρηματοοικονομικού μέσου.
- **POCI** – Τα αγορασμένα ή κατά την αρχική τους αναγνώριση πιστωτικά απομειωμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού είναι στοιχεία του ενεργητικού που κατά την αρχική τους αναγνώριση θεωρούνται πιστωτικά απομειωμένα. Δεν υπόκεινται σε κατάταξη ανά στάδιο και πάντοτε επιμετρούνται βάσει των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών καθ' όλη τη διάρκεια του χρηματοοικονομικού μέσου. Συνεπώς, οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές αναγνωρίζονται μόνο στο βαθμό που υπάρχει μεταγενέστερη μεταβολή στις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια του χρηματοοικονομικού μέσου. Οποιαδήποτε θετική αλλαγή στις αναμενόμενες ταμειακές ροές αναγνωρίζεται ως αντιστοίχιση απομείωσης (κέρδος) στην κατάσταση αποτελεσμάτων ακόμη και εάν το ύψος των νέων αναμενόμενων ταμειακών ροών ξεπερνούν τις εκτιμώμενες ταμειακές ροές της αρχικής αναγνώρισης. Εκτός από τα αγορασμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού, μπορούν να συμπεριληφθούν και χρηματοοικονομικά μέσα που θεωρούνται ως νέα στοιχεία του ενεργητικού μετά από μία ουσιώδως σημαντική τροποποίηση που έχει λογιστικοποιηθεί ως από-αναγνώριση (βλ. ενότητα 2.2.9).

Ορισμός αθέτησης

Για τον προσδιορισμό του κινδύνου αθέτησης, ο Όμιλος εφαρμόζει έναν ορισμό αθέτησης για λογιστικούς σκοπούς, ο οποίος είναι σύμφωνος με τους ορισμούς της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (EBA) για τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα (βλ. σημείωση 6.2.1.2). Ο ορισμός αθέτησης για λογιστικούς σκοπούς, είναι σύμφωνος με τον ορισμό που χρησιμοποιείται εσωτερικά για σκοπούς διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου.

Ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού θεωρείται πιστωτικά απομειωμένο όταν έχουν συμβεί ένα ή περισσότερα γεγονότα που έχουν αρνητική επίπτωση στις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές ροές της εν λόγω έκθεσης.

- Ο δανειολήπτης αντιμετωπίζει σημαντική δυσκολία στην εκπλήρωση των οικονομικών του υποχρεώσεων.
- Υπήρξε παραβίαση της σύμβασης, όπως αθέτηση ή καθυστέρηση πληρωμών.
- Ο Όμιλος, για οικονομικούς ή συμβατικούς λόγους που σχετίζονται με την οικονομική δυσχέρεια του δανειολήπτη, έχει προχωρήσει σε διευκόλυνση ή διευκολύνσεις που ο Όμιλος δεν θα εξέταζε σε διαφορετική περίπτωση.
- Υπάρχει πιθανότητα ο δανειολήπτης να περιέλθει σε διαδικασία πτώχευσης ή άλλη χρηματοοικονομική αναδιοργάνωση.
- Για τα στοιχεία του ενεργητικού που ανήκουν στην κατηγορία POCI, η αγορά ή αναγνώριση τους με μεγάλη έκπτωση η οποία αντανάκλα το βαθμό των πραγματοποιηθεισών πιστωτικών ζημιών θεωρείται επιζήμιο γεγονός. Ο Όμιλος αξιολογεί το κριτήριο που σχετίζεται με τη μεγάλη έκπτωση ακολουθώντας μια προσέγγιση βασισμένη σε συγκεκριμένες αρχές, με σκοπό να συμπεριλάβει όλη την πληροφορία που θεωρείται λογική και υποστηρικτική ώστε να αποδώσει τις συνθήκες της αγοράς που υπήρχαν τη στιγμή της αξιολόγησης αυτής.

Για τους χρεωστικούς τίτλους, ο Όμιλος καθορίζει τον κίνδυνο αδυναμίας πληρωμής χρησιμοποιώντας μια βαθμίδα εσωτερικής πιστοληπτικής διαβάθμισης. Ο Όμιλος, χαρακτηρίζει τους χρεωστικούς τίτλους ως πιστωτικά απομειωμένους εάν η εσωτερική διαβάθμιση του εκδότη/ αντισυμβαλλόμενου αντιστοιχεί στην διαβάθμιση «C» (βαθμίδα Moody's) ή η εξωτερική πιστοληπτική

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

διαβάθμιση του εκδότη/ αντισυμβαλλόμενου την ημερομηνία αναφοράς αντιστοιχεί σε διαβάθμιση «C» (βαθμίδα Moody's) και η εσωτερική πιστοληπτική διαβάθμιση δεν είναι διαθέσιμη.

Σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου (SICR) και κατανομή σε στάδια

Ο προσδιορισμός του εάν μια πρόβλεψη απομείωσης θα πρέπει να βασίζεται σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές διάρκειας 12 μηνών ή σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού, των δανειακών δεσμεύσεων και των χρηματοοικονομικών εγγυήσεων, εξαρτάται από το αν έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου (SICR) από την αρχική τους αναγνώριση.

Σε κάθε ημερομηνία αναφοράς, ο Όμιλος αξιολογεί κατά πόσο ο κίνδυνος αθέτησης για την αναμενόμενη υπολειπόμενη διάρκεια του ανοίγματος έχει αυξηθεί σημαντικά έναντι του αναμενόμενου κινδύνου αθέτησης που υπολογίστηκε στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο κατά την αρχική αναγνώριση.

Η αξιολόγηση για τη σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου πραγματοποιείται χρησιμοποιώντας τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά κριτήρια που βασίζονται σε λογικές και βάσιμες πληροφορίες που είναι διαθέσιμες χωρίς υπερβολικό κόστος ή προσπάθεια, συμπεριλαμβανομένης μελλοντικής πληροφόρησης, μακροοικονομικών σεναρίων καθώς και ιστορικών δεδομένων. Επιπλέον, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα της αξιολόγησης της αύξησης του πιστωτικού κινδύνου με βάση τις παραπάνω ενδείξεις, ο πιστωτικός κίνδυνος ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού θεωρείται ότι έχει αυξηθεί σημαντικά όταν οι συμβατικές πληρωμές υπερβαίνουν τις 30 ημέρες καθυστέρησης.

Ως κύριο κριτήριο για την αξιολόγηση της σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου, συγκρίνεται η πιθανότητα αθέτησης (PD) κατά την υπολειπόμενη διάρκεια του χρηματοοικονομικού μέσου σε κάθε ημερομηνία αναφοράς με την πιθανότητα αθέτησης (PD) που αναμενόταν για την υπολειπόμενη διάρκειά του στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο κατά την αρχική του αναγνώριση.

Ο Όμιλος μπορεί επίσης να θεωρήσει ως ένδειξη αύξησης του πιστωτικού κινδύνου, όταν η πιθανότητα αθέτησης (PD) κατά την υπολειπόμενη διάρκεια σε κάθε ημερομηνία αναφοράς υπερβαίνει κάποιες προκαθορισμένες τιμές. Το κριτήριο αυτό μπορεί να εφαρμοστεί προκειμένου να ληφθούν υπόψη περιπτώσεις όπου η σύγκριση της σχετικής πιθανότητας αθέτησης δεν έχει ως αποτέλεσμα την αναγνώριση της αύξησης του πιστωτικού κινδύνου, ενώ η απόλυτη τιμή της πιθανότητας αθέτησης είναι σε επίπεδα που θεωρούνται υψηλά με βάση το αποδεκτό επίπεδο ανάληψης κινδύνου του Ομίλου.

Για τον πιστωτικό κίνδυνο ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού, μπορεί να εφαρμοστεί ένα όριο, το οποίο συνήθως αφορά στην προβλεπόμενη πιθανότητα αθέτησής του, κάτω από το οποίο θεωρείται ότι δεν έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με την αναμενόμενη πιθανότητα αθέτησής του κατά την αρχική αναγνώριση. Σε μια τέτοια περίπτωση, το στοιχείο του ενεργητικού ταξινομείται στο Στάδιο 1 ανεξάρτητα από το αν άλλα κριτήρια θα οδηγούσαν στην ταξινόμησή του στο Στάδιο 2. Το κριτήριο αυτό ισχύει κυρίως για χρεωστικούς τίτλους.

Η εσωτερική πιστοληπτική διαβάθμιση (σε επίπεδο δανειολήπτη), η οποία ενσωματώνει συγκεκριμένες πληροφορίες για τον δανειολήπτη, χρησιμοποιείται επίσης ως βάση για τον προσδιορισμό της αύξησης του πιστωτικού κινδύνου όσον αφορά στα χρηματοδοτικά ανοίγματα του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου. Ειδικότερα, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη τις αλλαγές των εσωτερικών πιστοληπτικών διαβαθμίσεων βάσει συγκεκριμένων βαθμίδων. Επιπρόσθετα, η είσοδος στη λίστα παρακολούθησης (Watchlist) θεωρείται επίσης από τον Όμιλο ότι συνιστά αύξηση του πιστωτικού κινδύνου. Τα μοντέλα εσωτερικής πιστοληπτικής διαβάθμισης ενσωματώνουν συγκεκριμένες πληροφορίες για τον δανειολήπτη αλλά και πληροφόρηση για μελλοντικά στοιχεία που ενσωματώνουν μακροοικονομικές μεταβλητές.

Η αξιολόγηση της σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου για τους χρεωστικούς τίτλους πραγματοποιείται σε ατομική βάση και βασίζεται στον αριθμό των βαθμίδων της εσωτερικής πιστοληπτικής διαβάθμισης που έχει υποβαθμιστεί ο χρεωστικός τίτλος από την ημερομηνία αρχικής του αναγνώρισης.

Τα μέτρα ρύθμισης των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού όπως παρακολουθούνται από τον Όμιλο θεωρούνται ένδειξη αύξησης του πιστωτικού κινδύνου και συνεπώς τα εν λόγω στοιχεία κατανέμονται στο Στάδιο 2 μετά τη ρύθμιση. εκτός εάν θεωρούνται ως πιστωτικά απομειωμένα οπότε ταξινομούνται στο Στάδιο 3. Επιπλέον, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα της αξιολόγησης της αύξησης του πιστωτικού κινδύνου με βάση τις παραπάνω ενδείξεις, ο πιστωτικός κίνδυνος ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού θεωρείται ότι έχει αυξηθεί σημαντικά όταν οι συμβατικές πληρωμές υπερβαίνουν τις 30 ημέρες καθυστέρησης.

Επιπλέον, η Διοίκηση μπορεί να εφαρμόζει προσωρινές συνολικές προσαρμογές όταν καθορίζει εάν ο πιστωτικός κίνδυνος έχει αυξηθεί σημαντικά από την αρχική αναγνώριση σε ανοίγματα που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου ώστε να αντικατοπτρίζουν μακροοικονομικούς ή άλλους παράγοντες που δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς από τα τρέχοντα μοντέλα

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

πιστωτικού κινδύνου. Αυτοί οι παράγοντες μπορεί να εξαρτώνται από πληροφορίες όπως ο τύπος του ανοίγματος, οι συγκεκριμένες πληροφορίες του αντισυμβαλλομένου και τα χαρακτηριστικά του χρηματοοικονομικού μέσου, ενώ παράλληλα η εφαρμογή τους απαιτεί σημαντική κρίση.

Μεταφορά από το Στάδιο 2 στο Στάδιο 1

Ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού, το οποίο κατατάσσεται στο Στάδιο 2 λόγω της σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου, θα επαναταξινομηθεί στο Στάδιο 1, εφόσον δεν πληροί πλέον κανένα από τα κριτήρια του Σταδίου 2.

Σε περίπτωση που έχουν εφαρμοστεί μέτρα ρύθμισης, ο Όμιλος χρησιμοποιεί μία δοκιμαστική περίοδο δύο ετών, προκειμένου να εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις για να γίνει μεταφορά στο Στάδιο 1. Εάν στο τέλος της προαναφερθείσας δοκιμαστικής περιόδου, οι οφειλέτες έχουν πραγματοποιήσει συνολικές πληρωμές μεγαλύτερες ενός σημαντικού ποσού, δεν υπάρχουν ποσά σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 30 ημερών και τα δάνεια δεν είναι πιστωτικά απομειωμένα αλλά ούτε πληρείται κάποιο άλλο κριτήριο σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου, τα δάνεια ταξινομούνται στο Στάδιο 1.

Μεταφορά από το Στάδιο 3 στο Στάδιο 2

Ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού μεταφέρεται από το Στάδιο 3 στο Στάδιο 2, όταν τα κριτήρια βάσει των οποίων χαρακτηρίστηκε ως πιστωτικά απομειωμένο, δεν ισχύουν πλέον.

Κριτήρια για την ομαδοποίηση των ανοιγμάτων με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά του πιστωτικού κινδύνου

Η εκτίμηση της πρόβλεψης απομείωσης πραγματοποιείται είτε σε ατομική βάση είτε σε συλλογική για ομάδες παρόμοιων στοιχείων με ομοιογενή χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου. Ο Όμιλος εφαρμόζει τις ίδιες αρχές για την αξιολόγηση της σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου από την αρχική αναγνώριση κατά την εκτίμηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών σε συλλογική ή ατομική βάση.

Ο Όμιλος κατηγοριοποιεί τα δανειακά ανοίγματά του με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου, τόσο για την αξιολόγηση της σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου όσο και για τη μέτρηση της πρόβλεψης για ζημιές από δάνεια σε συλλογική βάση. Οι διαφορετικές κατηγορίες αποσκοπούν να αποτυπώσουν τις διαφορές στην πιθανότητα αθέτησης και τα ποσοστά ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης.

Τα κοινά χαρακτηριστικά του πιστωτικού κινδύνου που χρησιμοποιούνται για την κατάτμηση των ανοιγμάτων περιλαμβάνουν διάφορα στοιχεία όπως: ο τύπος χρηματοοικονομικού μέσου, ο τύπος χαρτοφυλακίου, η κατηγορία του περιουσιακού στοιχείου, ο τύπος προϊόντος, ο κλάδος, η αρχική οντότητα, η διαβάθμιση πιστοληπτικής αξιολόγησης, η υπολειπόμενη διάρκεια έως τη λήξη, η γεωγραφική θέση του δανειολήπτη, η αξία εξασφαλίσεων του χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού, το καθεστώς ρύθμισης και οι ημέρες καθυστέρησης.

Ο Όμιλος προσδιορίζει τα μεμονωμένα σημαντικά ανοίγματα και πραγματοποιεί τη μέτρηση αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς βάσει των συγκεκριμένων ιδιαίτερων πληροφοριών του κάθε δανειολήπτη τόσο για τα χαρτοφυλάκια λιανικής τραπεζικής όσο και για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο. Η εν λόγω μέτρηση διενεργείται σε επίπεδο δανειολήπτη, συνεπώς τα κριτήρια ορίζονται σε αυτό το επίπεδο, ενώ λαμβάνονται υπόψη τόσο οι ποιοτικοί όσο και οι ποσοτικοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με τις μελλοντικές εξελίξεις.

Για τα υπόλοιπα ανοίγματα λιανικής τραπεζικής και δανείων σε επιχειρήσεις, η αναμενόμενη πιστωτική ζημιά μετράται σε συλλογική βάση. Με την προσέγγιση αυτή ενσωματώνονται συγκεκριμένες πληροφορίες για τον δανειολήπτη, και ιστορικά δεδομένα ζημιών σε συλλογική βάση και μελλοντική πληροφόρηση. Για τους χρεωστικούς τίτλους, η επιμέτρηση των ζημιών απομείωσης πραγματοποιείται σε ατομική βάση.

Επιμέτρηση αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών

Η επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών είναι μια αμερόληπτα καθορισμένη και σταθμισμένη βάσει πιθανοτήτων μέση εκτίμηση των πιστωτικών ζημιών που αντανάκλα την διαχρονική αξία του χρήματος, η οποία καθορίζεται μέσω της αξιολόγησης μιας σειράς πιθανών εκβάσεων. Ως πιστωτική ζημιά ορίζεται η διαφορά μεταξύ των ταμειακών ροών που είναι απαιτητές από τον Όμιλο σύμφωνα με τους συμβατικούς όρους του χρηματοοικονομικού στοιχείου και των ταμειακών ροών που ο Όμιλος προσδοκά ότι θα εισπράξει προεξοφλημένες με το αρχικό πραγματικό επιτόκιο (EIR) του στοιχείου του ενεργητικού, ή με το προσαρμοσμένο στον πιστωτικό κίνδυνο πραγματικό επιτόκιο (credit-adjusted EIR) σε ό,τι αφορά τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που χαρακτηρίστηκαν ως POCl. Για την επιμέτρηση των αναμενόμενων ζημιών από πιστωτικό κίνδυνο, ιστορικά δεδομένα, τρέχουσες συνθήκες καθώς και λογικές και βάσιμες προβλέψεις σχετικά με τις μελλοντικές συνθήκες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Για τις μη εκταμειωμένες δανειακές δεσμεύσεις, ως αναμενόμενη πιστωτική ζημιά ορίζεται η

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

παρούσα αξία της διαφοράς μεταξύ των συμβατικών ταμειακών ροών που οφείλονται εάν η δανειακή δέσμευση εκταμειευτεί και των ταμειακών ροών που ο Όμιλος αναμένει να εισπράξει, ενώ για τις χρηματοοικονομικές εγγυήσεις ως αναμενόμενη πιστωτική ζημιά ορίζεται η διαφορά μεταξύ των αναμενόμενων πληρωμών αποζημίωσης του κάτοχου του συμβολαίου και τυχόν ποσά που ο Όμιλος αναμένει να εισπράξει.

Ο Όμιλος εκτιμά τις αναμενόμενες υστερήσεις ταμειακών ροών από όλες τις πιθανές πηγές λαμβάνοντας υπόψη τις εξασφαλίσεις και άλλες πιστωτικές ενισχύσεις που εμπεριέχονται στους συμβατικούς όρους και τα οποία δεν αναγνωρίζονται διακριτά. Στην περίπτωση ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού με εξασφαλίσεις, η εκτίμηση των αναμενόμενων ταμειακών ροών που σχετίζονται με την εξασφάλιση αποτυπώνει το ποσό των ταμειακών ροών και τη χρονική στιγμή που αυτές αναμένεται να εισπραχθούν από την διαδικασία ρευστοποίησης μετά την αφαίρεση των προεξοφλημένων εξόδων απόκτησης και εκποίησης της εξασφάλισης, ανεξάρτητα από το εάν η ρευστοποίηση είναι πιθανή.

Οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές υπολογίζονται για τη διάρκεια της μέγιστης συμβατικής περιόδου κατά την οποία ο Όμιλος είναι εκτεθειμένος σε πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος προσδιορίζεται με βάση τους ουσιαστικούς όρους του χρηματοοικονομικού μέσου, ή σε περίπτωση ανακυκλούμενων πιστώσεων λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως η αναμενόμενη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου και τις προγενέστερες πρακτικές του Ομίλου.

Απαιτήσεις από πελάτες, οι οποίες προκύπτουν από τις μη χρηματοδοτικές δραστηριότητες του Ομίλου, περιλαμβάνονται στα Λοιπά Στοιχεία Ενεργητικού και είναι κυρίως βραχυπρόθεσμες. Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη ότι τέτοιου είδους χρηματοοικονομικά μέσα συνήθως δεν εμπεριέχουν σημαντικό σκέλος χρηματοδότησης, η πρόβλεψη για πιστωτική ζημιά επιμετράται σε ποσό ίσο με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ' όλη τη διάρκεια τους, σύμφωνα με την απλοποιημένη προσέγγιση.

Βασικές παράμετροι προσδιορισμού των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών

Ο υπολογισμός των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών βασίζεται στις καμπύλες της πιθανότητας αθέτησης (probability of default - PD), της ζημιάς ως ποσοστό του χρηματοδοτικού ανοίγματος δεδομένης της αθέτησης (loss given default - LGD), της έκθεσης κατά την αθέτηση (exposure at default - EAD) και άλλων παραμέτρων όπως ο συντελεστής μετατροπής των εκτός ισολογισμού πιστωτικών ανοιγμάτων σε χρηματοδοτικά ανοίγματα (credit conversion factor - CCF) και το ποσοστό προπληρωμής (prepayment rate). Γενικά, ο Όμιλος αντλεί αυτές τις παραμέτρους από εσωτερικώς αναπτυγμένα στατιστικά μοντέλα, ιστορικά δεδομένα συγκεκριμένης χρονικής στιγμής (point-in-time) και παρατηρήσεις, αξιοποιώντας τις υφιστάμενες υποδομές που έχει αναπτύξει σχετικά με το κανονιστικό πλαίσιο και τις πρακτικές διαχείρισης κινδύνου.

Τα PD, LGD και EAD που χρησιμοποιούνται για λογιστικούς σκοπούς ενδέχεται να διαφέρουν από εκείνα τα οποία χρησιμοποιούνται για εποπτικούς σκοπούς. Για σκοπούς επιμέτρησης της απομείωσης, σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9 το PD είναι μία point-in-time εκτίμηση σε αντίθεση με την εκτίμηση του PD για εποπτικούς σκοπούς όπου ακολουθείται η προσέγγιση «through-the-cycle». Επιπροσθέτως, για εποπτικούς σκοπούς, το LGD και το EAD βασίζονται στη σοβαρότητα της ζημιάς σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης, ενώ για σκοπούς απομείωσης, το LGD και το EAD αντανakλούν ένα αμερόληπτα καθορισμένο και σταθμισμένο βάσει πιθανοτήτων ποσό.

Το PD αντιπροσωπεύει την πιθανότητα αθέτησης της υποχρέωσης που εκτιμάται με βάση τις επικρατούσες οικονομικές συνθήκες κατά την ημερομηνία αναφοράς, προσαρμοσμένη ώστε να λαμβάνει υπόψη τις εκτιμήσεις των μελλοντικών οικονομικών συνθηκών που ενδέχεται να επηρεάσουν τον κίνδυνο αθέτησης, σε δεδομένο χρονικό ορίζοντα.

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί Point in Time (PiT) PDs για να εξαλείψει οποιαδήποτε υποκειμενικότητα προς τα ιστορικά δεδομένα, με στόχο να αντικατοπτρίζει την άποψη της διοίκησης για το μέλλον κατά την ημερομηνία αναφοράς, ενσωματώνοντας σχετικές μελλοντικές πληροφορίες συμπεριλαμβανομένων των μακροοικονομικών σεναρίων.

Δυο τύποι PDs χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς:

- PD 12 μηνών που είναι η εκτιμώμενη πιθανότητα αθέτησης που προκύπτει μέσα στους επόμενους 12 μήνες (ή για την υπολειπόμενη διάρκεια του χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού, εάν αυτή είναι μικρότερη από 12 μήνες). Χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών δωδεκαμήνου για το Στάδιο 1.
- PD καθ' όλη τη διάρκεια (lifetime PD) που είναι η εκτιμώμενη πιθανότητα αθέτησης που προκύπτει κατά την υπολειπόμενη διάρκεια του χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού. Χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών του Σταδίου 2, Σταδίου 3 και των αγορασθέντων ή κατά την αρχική αναγνώριση πιστωτικά απομειωμένων χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού (POCI).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Για τους χρεωστικούς τίτλους, τα PDs λαμβάνονται από διεθνείς οίκους αξιολόγησης που χρησιμοποιούν μεθοδολογίες αξιολόγησης κινδύνου, μεγιστοποιώντας τη χρήση αντικειμενικών μεταβλητών και δεδομένα αγοράς. Ο Όμιλος ορίζει εσωτερικά αναπτυγμένες πιστωτικές διαβαθμίσεις σε κάθε εκδότη/αντισυμβαλλόμενο βάσει αυτών των PDs. Στις περιπτώσεις αντισυμβαλλόμενων που δεν υπάρχει τέτοια διαθέσιμη πληροφορία, ο Όμιλος ορίζει PDs χρησιμοποιώντας εσωτερικά μοντέλα.

Η έκθεση κατά την αθέτηση υποχρέωσης (EAD) είναι μια εκτίμηση χρηματοδοτικού ανοίγματος σε μια μελλοντική ημερομηνία αθέτησης, λαμβάνοντας υπόψη τις αναμενόμενες μεταβολές του ανοίγματος μετά την ημερομηνία αναφοράς, συμπεριλαμβανομένων των αποπληρωμών κεφαλαίου και τόκων και των αναμενόμενων εκταμιεύσεων δανειακών δεσμεύσεων. Το EAD περιλαμβάνει τόσο τα ανοίγματα εντός όσο και εκτός ισολογισμού. Η εντός ισολογισμού έκθεση αντιστοιχεί στο συνολικό ποσό που έχει αναληφθεί και είναι απαιτητό προς πληρωμή, το οποίο περιλαμβάνει το οφειλόμενο κεφάλαιο, τους δεδουλευμένους τόκους και τα ληξιπρόθεσμα ποσά. Η εκτός ισολογισμού έκθεση αντιπροσωπεύει την πίστωση που είναι διαθέσιμη προς ανάληψη, επιπροσθέτως της έκθεσης εντός ισολογισμού.

Επιπλέον, ο συντελεστής μετατροπής (CCF) χρησιμοποιείται για την μετατροπή των πιστωτικών γραμμών και άλλων εκτός ισολογισμού ανοιγμάτων σε EAD ποσά. Πρόκειται για μια παραδοχή η οποία προκύπτει μέσω μοντέλων και αντιπροσωπεύει το ποσοστό του μη αναληφθέντος ποσού που αναμένεται να ληφθεί πριν από την εκδήλωση ενός γεγονότος αθέτησης.

Επιπροσθέτως, το ποσοστό προπληρωμής (prepayment rate) είναι μια εκτίμηση πρόωρων αποπληρωμών ενός χρηματοδοτικού ανοίγματος οι οποίες υπερβαίνουν τις συμβατικές αποπληρωμές βάσει του χρονοδιαγράμματος εξόφλησης, εκφράζεται δε ως ποσοστό επί του EAD σε κάθε περίοδο αναφοράς έχοντας ως αποτέλεσμα την μείωση του EAD.

Η ζημιά δεδομένης της αθέτησης υποχρέωσης (LGD) εκφράζει την έκταση της ζημιάς που ο Όμιλος αναμένει για ανοίγματα τα οποία είναι σε κατάσταση αθέτησης και ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ των συμβατικών ταμειακών ροών κι εκείνων που ο Όμιλος προσδοκά να εισπράξει συμπεριλαμβανομένων των ποσών από τη ρευστοποίηση εξασφαλίσεων. Το LGD, το οποίο εκφράζεται συνήθως ως ποσοστό του EAD, διαφέρει σύμφωνα με τον τύπο του αντισυμβαλλόμενου, τον τύπο και την προτεραιότητα της απαίτησης, την ύπαρξη εξασφαλίσεων και άλλων πιστωτικών ενισχύσεων. Ο Όμιλος διακρίνει τα δανειακά χαρτοφυλάκια του σε δύο μεγάλες κατηγορίες, δηλ. αυτά που καλύπτονται με εξασφαλίσεις και αυτά χωρίς εξασφαλίσεις. Ο Όμιλος εκτιμά το LGD χρησιμοποιώντας ποσοστά αποκατάστασης (cure rate) που αντικατοπτρίζουν εισπράξεις μετρητών, εκτιμώμενες προσόδους από την ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων, εκτιμήσεις για το χρόνο ρευστοποίησης, κόστος υλοποίησης, κλπ. Όπου οι συνιστώσες του LGD εξαρτώνται από μακροοικονομικά δεδομένα, οι εξαρτήσεις αυτές αντανακλώνται ενσωματώνοντας πληροφορίες σχετικά με το μέλλον, όπως οι προβλεπόμενοι δείκτες τιμών στα αντίστοιχα μοντέλα. Η εκτίμηση των προαναφερθέντων συνιστωσών στο LGD αντικατοπτρίζει τα διαθέσιμα ιστορικά δεδομένα που καλύπτουν μια εύλογη περίοδο, δηλ. έναν πλήρη οικονομικό κύκλο.

Για τα ομόλογα εμπορικού και επενδυτικού χαρτοφυλακίου, το LGD βασίζεται κυρίως σε ιστορικά δεδομένα τα οποία προκύπτουν από έρευνες οίκων αξιολόγησης αλλά επίσης μπορεί να καθοριστεί λαμβάνοντας υπόψη τις υπάρχουσες αναμενόμενες υποχρεώσεις του οφειλέτη καθώς και το μακροοικονομικό περιβάλλον.

Επιπροσθέτως στο LGD λαμβάνονται υπόψη η προτεραιότητα του χρεωστικού τίτλου, τυχόν εξασφαλίσεις του οφειλέτη ή οποιαδήποτε άλλης μορφής κάλυψη.

Πληροφόρηση για μελλοντικά στοιχεία (forward looking information)

Προκειμένου να γίνει η επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών για κάθε στάδιο και η εκτίμηση των σημαντικών αυξήσεων του πιστωτικού κινδύνου, λαμβάνονται υπόψη πληροφορίες σχετικά με λογικές και βάσιμες προβλέψεις μελλοντικών γεγονότων και μακροοικονομικών συνθηκών. Η εκτίμηση και η εφαρμογή πληροφοριών αναφορικά με το μέλλον απαιτεί σημαντική κρίση.

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί τουλάχιστον τρία μακροοικονομικά σενάρια (δηλαδή βασικό, δυσμενές και αισιόδοξο) για να επιτύχει το στόχο της επιμέτρησης των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών κατά τρόπο που να αντικατοπτρίζει ένα αμερόληπτο και σταθμισμένο βάσει πιθανοτήτων αποτέλεσμα. Το βασικό σενάριο αντιπροσωπεύει το πιο πιθανό σενάριο και εναρμονίζεται με τις πληροφορίες που χρησιμοποιεί ο Όμιλος για σκοπούς στρατηγικού σχεδιασμού και προϋπολογισμού.

Τα σενάρια αντικατοπτρίζονται στις παραμέτρους ρίσκου, και συγκεκριμένα στο PD 12 μηνών, στο PD καθ' όλη τη διάρκεια και στο LGD. Επομένως χρησιμοποιούνται 3 ζεύγη από κάθε μία από αυτές τις παραμέτρους, σύμφωνα με τα σενάρια που αναπτύσσονται.

Στη συνέχεια, ο Όμιλος προβαίνει στον υπολογισμό των σταθμίσεων για κάθε σενάριο, που αντιπροσωπεύουν την πιθανότητα πραγματοποίησης καθενός σεναρίου. Αυτές οι σταθμίσεις εφαρμόζονται στα 3 ζεύγη υπολογισμού των παραμέτρων προκειμένου να παραχθεί ένα μοναδικό σενάριο με σταθμισμένες παραμέτρους κινδύνου, το οποίο στη συνέχεια χρησιμοποιείται τόσο στην αξιολόγηση της σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου όσο και στην επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών. Ο

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

υπολογισμός των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών ενσωματώνει μελλοντικές μακροοικονομικές μεταβλητές, συμπεριλαμβανομένων των ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ, των δεικτών τιμών κατοικιών, των ποσοστών ανεργίας, των επιτοκίων κλπ.

Για να αντικατοπτριστούν οι σημαντικές μη γραμμικότητες στο μοντέλο των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών όσο αφορά τα σημαντικά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που αξιολογούνται σε ατομική βάση, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη σχετική πληροφόρηση για μελλοντικά στοιχεία για συγκεκριμένες ομάδες δανειοληπτών κυρίως βάσει του επιχειρηματικού κλάδου όπου ανήκουν καθώς και άλλους παράγοντες πιστωτικού κινδύνου (εάν υπάρχουν). Έτσι ορίζονται σταθμίσεις για κάθε σενάριο ανά ομάδα δανειοληπτών με στόχο αμερόληπτου υπολογισμού του ποσού των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών που ενσωματώνει όλες τις λογικές και σχετικές πληροφορίες.

Τροποποιημένα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού

Στις περιπτώσεις που οι συμβατικές ταμειακές ροές ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού έχουν τροποποιηθεί και η τροποποίηση θεωρηθεί σημαντική, η ημερομηνία τροποποίησης θεωρείται ως η ημερομηνία της αρχικής αναγνώρισης για σκοπούς υπολογισμού απομείωσης, συμπεριλαμβανομένου και του προσδιορισμού του αν έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου. Το τροποποιημένο περιουσιακό στοιχείο ταξινομείται συνήθως σε Στάδιο 1 για σκοπούς επιμέτρησης των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, μετά από μια τροποποίηση που έχει ως αποτέλεσμα την αποαναγνώριση του αρχικού χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού, ενδέχεται να υπάρξουν ενδείξεις ότι το νέο χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού είναι πιστωτικά απομειωμένο κατά την αρχική του αναγνώριση και συνεπώς το χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού αναγνωρίζεται ως αγορασμένο ή κατά την αρχική αναγνώριση πιστωτικά απομειωμένο χρηματοοικονομικό στοιχείο του ενεργητικού (POCI).

Στις περιπτώσεις όπου οι συμβατικές ταμειακές ροές ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού έχουν τροποποιηθεί και η τροποποίηση δεν θεωρείται σημαντική, ο Όμιλος υπολογίζει εκ νέου την λογιστική αξία προ απομείωσης του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου και αναγνωρίζει τη διαφορά ως κέρδος ή ζημιά από τροποποίηση, η οποία περιλαμβάνεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης και καθορίζει εάν ο πιστωτικός κίνδυνος του χρηματοοικονομικού στοιχείου του ενεργητικού έχει αυξηθεί σημαντικά από την αρχική αναγνώριση, συγκρίνοντας τον κίνδυνο αθέτησης που υπήρχε κατά την αρχική αναγνώριση βάσει των αρχικών μη τροποποιημένων συμβατικών όρων και τον κίνδυνο αθέτησης που προέκυψε κατά την ημερομηνία αναφοράς, βάσει των τροποποιημένων συμβατικών όρων.

Παρουσίαση της πρόβλεψης απομείωσης

Για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού που επιμετρούνται στο αποσβέσιμο κόστος, η πρόβλεψη απομείωσης μειώνει την λογιστική τους αξία στον ισολογισμό. Για τα χρεωστικά μέσα που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση, η πρόβλεψη απομείωσης αναγνωρίζεται στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση και δεν μειώνει τη λογιστική αξία των χρεωστικών τίτλων στον ισολογισμό. Για τα εκτός ισολογισμού χρηματοοικονομικά στοιχεία που προκύπτουν από δανειοδοτικές δραστηριότητες, η πρόβλεψη απομείωσης εμφανίζεται στις Λοιπές Υποχρεώσεις. Οι αντίστοιχες αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές των παραπάνω χρηματοοικονομικών στοιχείων αναγνωρίζονται στη γραμμή «Ζημιές από απομείωση».

Διαγραφές χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Όταν ο Όμιλος δεν έχει πια εύλογες προσδοκίες για ανάκτηση ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου εξ ολοκλήρου ή μερικώς, μειώνει άμεσα την λογιστική του αξία προ πρόβλεψης εξ ολοκλήρου ή μερικώς έναντι της πρόβλεψης απομείωσης του. Τα ποσά που έχουν διαγραφεί θεωρούνται από-αναγνωρισμένα. Υπόλοιπα τα οποία είχαν διαγραφεί και ανακτήθηκαν σε μεταγενέστερο στάδιο μειώνουν το ύψος της ζημιάς απομείωσης στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Πολιτική σε ισχύ πριν την 1 Ιανουαρίου 2018

Ο Όμιλος, σε κάθε ημερομηνία ισολογισμού, εξετάζει κατά πόσο υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ή μιας ομάδας χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού τα οποία δεν λογίζονται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων. Ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού ή μια ομάδα χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού θεωρείται απομειωμένο και αναγνωρίζεται σχετική ζημιά απομείωσης, όταν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη, ως αποτέλεσμα ενός ή περισσότερων γεγονότων που συνέβησαν μετά την αρχική αναγνώριση του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου («ζημιογόνο γεγονός»), και το ζημιογόνο αυτό γεγονός (ή γεγονότα) έχει επίδραση στις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές ροές του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού ή ομάδας χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, και μπορεί να υπολογιστεί αξιόπιστα.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ενδείξεις απομείωσης

Για την έκθεση του Ομίλου σε δάνεια λιανικής τραπεζικής, η αντικειμενική ένδειξη ότι ένα δάνειο ή ομάδα δανείων είναι απομειωμένο, αναφέρεται σε παρατηρήσιμα δεδομένα που περιέχονται σε γνώση του Ομίλου σχετικά με τα ακόλουθα ζημιογόνα γεγονότα:

- σημαντική οικονομική δυσχέρεια του πιστούχου, σημαντική μείωση του ατομικού και/ή του οικογενειακού εισοδήματος ή απώλεια εργασίας,
- αθέτηση ή παραβίαση συμβολαίου,
- σημαντικές αλλαγές στην χρηματοοικονομική θέση και συμπεριφορά του πιστούχου (για παράδειγμα καθυστερήσεις στην αποπληρωμή των συμβατικών του υποχρεώσεων),
- μετρήσιμη μείωση στις εκτιμώμενες μελλοντικές ταμειακές ροές από ομάδα δανείων μέσω ενός αρνητικού μοντέλου αποπληρωμής όπως μη πραγματοποιηθείσες πληρωμές, ή μείωση στη τιμή των ακινήτων,
- ο Όμιλος παραχωρεί στον πιστόχο, για οικονομικούς ή νομικούς λόγους που σχετίζονται με την οικονομική του δυσχέρεια, διευκολύνσεις που ο δανειστής δεν θα εξέταζε σε διαφορετική περίπτωση, όπως μείωση της μηνιαίας δόσης για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ή προσωρινή ή μόνιμη μείωση του επιτοκίου,
- είναι πιθανό ο πιστόχος να περιέλθει σε διαδικασία πτώχευσης ή άλλης χρηματοοικονομικής αναδιοργάνωσης, και
- ζημιογόνα γεγονότα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ικανότητα του πιστούχου να αποπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις εντός του συμφωνηθέντος χρόνου όπως σοβαρή ασθένεια, αδυναμία ή θάνατος του οφειλέτη ή μέλους της οικογένειας.

Για όλα τα άλλα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης σε επιχειρηματικά δάνεια, ο Όμιλος αξιολογεί ανά περίπτωση εάν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

- σημαντική οικονομική δυσχέρεια του εκδότη ή πιστούχου,
- αθέτηση ή παραβίαση της σύμβασης,
- σημαντικές αλλαγές στην χρηματοοικονομική θέση του πιστούχου, οι οποίες επηρεάζουν την ικανότητά του να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις όπως:
 - λειτουργικές ζημιές,
 - ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης,
 - αρνητική καθαρή θέση του πιστούχου,
- άλλα γεγονότα που υποδηλώνουν την επιδείνωση της χρηματοοικονομικής θέσης του πιστούχου, όπως παραβίαση ρητρών ή άλλων όρων του δανείου ή μερική διαγραφή των υποχρεώσεων του πιστούχου εξαιτίας οικονομικών ή νομικών λόγων σχετικών με την οικονομική του κατάσταση,
- σημαντική μεταβολή στην αξία των εξασφαλίσεων,
- ο Όμιλος παραχωρεί στον πιστόχο, για οικονομικούς ή νομικούς λόγους που σχετίζονται με την οικονομική του δυσχέρεια, διευκολύνσεις που ο δανειστής δεν θα εξέταζε σε διαφορετική περίπτωση όπως μείωση της μηνιαίας δόσης για ορισμένο χρονικό διάστημα ή προσωρινή ή μόνιμη μείωση του επιτοκίου,
- είναι πιθανό ο πιστόχος να περιέλθει σε διαδικασία πτώχευσης ή άλλης χρηματοοικονομικής αναδιοργάνωσης,
- σημαντικές δυσμενείς μεταβολές στις συνθήκες του κλάδου ή στη γεωγραφική περιοχή που δραστηριοποιείται ο οφειλέτης, οι οποίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ικανότητά του να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις,
- μία σημαντική πίστωση του οφειλέτη ξεπρνά τις 90 μέρες καθυστέρησης,
- πληροφορίες σε σχέση με τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς που περιλαμβάνουν την κατάσταση άλλων δανειακών υποχρεώσεων του πιστούχου, και
- σημαντική υποβάθμιση της πιστοληπτικής διαβάθμισης του οφειλέτη, είτε εσωτερικής είτε προερχόμενης από εξωτερικές πηγές, σε συνδυασμό με άλλες πληροφορίες.

(i) Στοιχεία ενεργητικού που επιμετρώνται στην αποσβέσιμη αξία κτήσης

Αξιολόγηση πρόβλεψης απομείωσης

Ο Όμιλος αρχικά αξιολογεί κατά πόσο υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης σε ατομική βάση για χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που είναι από μόνα τους σημαντικά και σε συλλογική βάση για χρηματοοικονομικά στοιχεία που δεν είναι από μόνα τους σημαντικά. Εάν δεν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης για κάποιο χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού τότε αυτό περιλαμβάνεται σε μια ομάδα χρηματοοικονομικών στοιχείων με παρόμοια χαρακτηριστικά πιστωτικού

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

κινδύνου, και αξιολογείται για απομείωση σε συλλογική βάση. Οι ζημιές απομείωσης που αναγνωρίζονται για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού χωρίς αντικειμενική ένδειξη απομείωσης (incurred but not reported loss – IBNR) αποτελούν ένα ενδιάμεσο βήμα μέχρι την αναγνώριση ζημιών απομείωσης σε μεμονωμένα περιουσιακά στοιχεία της ομάδας. Όταν υπάρξει διαθέσιμη πληροφόρηση που να υποδεικνύει την αναγνώριση ζημιών απομείωσης σε μεμονωμένα περιουσιακά στοιχεία της ομάδας, τότε τα στοιχεία αυτά αφαιρούνται από την ομάδα.

Στοιχεία ενεργητικού που αξιολογούνται για απομείωση σε ατομική βάση και για τα οποία υπάρχει και συνεχίζει να αναγνωρίζεται ζημιά απομείωσης, δεν περιλαμβάνονται στην αξιολόγηση για απομείωση σε συλλογική βάση.

Για να οριστεί εάν ένα δάνειο είναι από μόνο του σημαντικό για σκοπούς αξιολόγησης απομείωσης, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη διάφορους παράγοντες, όπως τη σημασία της επιμέρους δανειακής σχέσης και τον τρόπο διαχείρισης αυτής, το μέγεθος του δανείου και την κατηγορία του προϊόντος. Συνεπώς, τα δάνεια σε επιχειρήσεις και σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως επίσης και οι επενδυτικοί τίτλοι θεωρούνται γενικώς από μόνα τους σημαντικά. Τα χαρτοφυλάκια δανείων λιανικής τραπεζικής αξιολογούνται γενικώς για απομείωση σε συλλογική βάση καθώς αποτελούνται από μεγάλα ομοιογενή χαρτοφυλάκια. Τα πιστωτικά ανοίγματα που υπόκεινται σε εξατομικευμένη διαχείριση αξιολογούνται για απομείωση σε ατομική βάση.

Ο Όμιλος αξιολογεί σε κάθε ημερομηνία ισολογισμού εάν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης.

Επιμέτρηση πρόβλεψης απομείωσης

Αν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη ζημιάς απομείωσης των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού που επιμετρώνται στην αποσβέσιμη αξία κτήσης, το ποσό της ζημιάς υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού και της παρούσας αξίας των εκτιμώμενων μελλοντικών ταμειακών ροών (εξαιρουμένων των μελλοντικών ζημιών από πιστωτικούς κινδύνους που δεν έχουν πραγματοποιηθεί) προεξοφλημένων με το αρχικό πραγματικό επιτόκιο του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού. Αν ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού φέρει κυμαινόμενο επιτόκιο, το προεξοφλητικό επιτόκιο για τον υπολογισμό της ζημιάς απομείωσης, είναι το τρέχον πραγματικό επιτόκιο που καθορίζεται στο συμβόλαιο. Η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου, μειώνεται μέσω της χρήσης ενός λογαριασμού πρόβλεψης για απομείωση δανείων και απαιτήσεων ή απευθείας για όλα τα άλλα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, και το ποσό της ζημιάς αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Στην πράξη, ο Όμιλος μπορεί να υπολογίζει τη ζημιά απομείωσης βάσει της εύλογης αξίας ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου χρησιμοποιώντας τις τρέχουσες τιμές αγοράς.

Η παρούσα αξία εκτιμώμενων μελλοντικών ταμειακών ροών ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού με εξασφαλίσεις αντικατοπτρίζει τις ταμειακές ροές που μπορεί να προκύψουν από τη διαδικασία πλειστηριασμού, μετά την αφαίρεση των εξόδων εκποίησης της εξασφάλισης, ανεξάρτητα από το εάν ο πλειστηριασμός είναι πιθανός.

Για σκοπούς απομείωσης σε συλλογική βάση, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού ομαδοποιούνται βάσει παρόμοιων χαρακτηριστικών πιστωτικού κινδύνου (δηλαδή βάσει της διαδικασίας πιστοληπτικής διαβάθμισης του Ομίλου που λαμβάνει υπόψη τον τύπο του στοιχείου ενεργητικού, τον επιχειρηματικό τομέα, τη γεωγραφική θέση, το είδος των εξασφαλίσεων, την ύπαρξη καθυστέρησης πληρωμών και άλλους σχετικούς παράγοντες). Αυτά τα χαρακτηριστικά σχετίζονται με την εκτίμηση των μελλοντικών ταμειακών ροών για ομάδες τέτοιων στοιχείων ενεργητικού, αφού είναι ενδεικτικά της ικανότητας του πιστούχου να αποπληρώσει όλες τις οφειλές του βάσει των όρων του συμβολαίου των στοιχείων ενεργητικού που αξιολογούνται.

Οι μελλοντικές ταμειακές ροές μιας ομάδας χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού που αξιολογούνται ομαδικά για πρόβλεψη απομείωσης, εκτιμώνται βάσει των συμβατικών ταμειακών ροών των στοιχείων ενεργητικού της ομάδας και των ιστορικών δεδομένων για ζημιές στοιχείων ενεργητικού με χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου παρόμοια με αυτά της ομάδας.

Οι εκτιμήσεις για αλλαγές στις μελλοντικές ταμειακές ροές μίας ομάδας στοιχείων ενεργητικού πρέπει να αντικατοπτρίζουν και να είναι ευθυγραμμισμένες με τις αλλαγές σε παρατηρήσιμα δεδομένα από περίοδο σε περίοδο (για παράδειγμα, αλλαγές σε ποσοστά ανεργίας, τιμές ακινήτων, καθεστώς αποπληρωμών, ή άλλους παράγοντες που υποδεικνύουν αλλαγές στην πιθανότητα ζημιών στην ομάδα των στοιχείων ενεργητικού και στο μέγεθός αυτών). Τα ιστορικά δεδομένα για ζημιές αναθεωρούνται βάσει των παρόντων παρατηρήσιμων δεδομένων, ώστε να ενσωματώνεται η επίδραση των τρεχουσών συνθηκών που δεν επηρέασαν την περίοδο στην οποία βασίζονται τα ιστορικά στοιχεία, και να απαλειφθεί η επίδραση των συνθηκών εκείνων που δεν υπάρχουν σήμερα. Η μεθοδολογία και οι παραδοχές που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των μελλοντικών ταμειακών ροών, αναθεωρούνται συχνά από τον Όμιλο σε τακτική βάση ώστε να μειώνουν τυχόν διαφορές μεταξύ των εκτιμώμενων ζημιών και των ζημιών που τελικώς πραγματοποιήθηκαν.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Αντιλογισμός πρόβλεψης απομείωσης

Αν σε μεταγενέστερη περίοδο το ποσό της πρόβλεψης απομείωσης μειωθεί και η μείωση μπορεί αντικειμενικά να συσχετισθεί με ένα γεγονός που συνέβη μετά την αναγνώριση της πρόβλεψης απομείωσης (όπως βελτίωση της πιστοληπτικής διαβάθμισης του πιστούχου), η προηγουμένως αναγνωρισθείσα ζημιά απομείωσης αντιλογίζεται μέσω αναπροσαρμογής του λογαριασμού προβλέψεων απομείωσης ή της λογιστικής αξίας του περιουσιακού στοιχείου ενεργητικού. Το ποσό που αντιλογίζεται αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Διαγραφή δανείων και απαιτήσεων

Ένα δάνειο και η σχετική πρόβλεψη απομείωσης διαγράφονται όταν δεν υπάρχει ρεαλιστική προοπτική ανάκτησης. Ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές πληροφορίες όπως την πραγματοποίηση μιας σημαντικής αλλαγής στην οικονομική κατάσταση του πιστούχου, σε τέτοιο βαθμό ώστε ο τελευταίος να μην μπορεί να πληρώνει πλέον την υποχρέωση του.

Η χρονική στιγμή της διαγραφής εξαρτάται κυρίως από το εάν υπάρχουν εξασφαλίσεις, τις διαδικασίες πλειστηριασμού, καθώς επίσης και τις εκτιμήσεις του Ομίλου σχετικά με το εισπράξιμο ποσό. Ειδικά για τα πιστωτικά ανοίγματα με εξασφαλίσεις, η χρονική στιγμή των διαγραφών εξαρτάται κυρίως από τα κατά τόπους αρμόδια δικαστήρια και συνεπώς μπορεί να καθυστερήσει εξαιτίας διαφόρων νομικών κωλυμάτων. Ο αριθμός των ημερών καθυστέρησης αποτελεί για τον Όμιλο μια ένδειξη, χωρίς ωστόσο να θεωρείται ως καθοριστικός παράγοντας.

Το ανεξόφλητο χρέος εξακολουθεί να υπόκειται σε διαδικασίες ανάκτησης ακόμα και μετά τη διαγραφή, εκτός από περιπτώσεις στις οποίες εντάσσεται σαφώς σε προγράμματα διαγραφής της οφειλής του πιστούχου.

Οι μεταγενέστερες ανακτήσεις των ποσών που έχουν διαγραφεί μειώνουν το ποσό της πρόβλεψης απομείωσης των δανείων και απαιτήσεων στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Τροποποιήσεις δανείων

Τροποποιήσεις στους συμβατικούς όρους των δανείων μπορεί να προκύψουν εξαιτίας διαφόρων παραγόντων όπως μεταβολές στις συνθήκες της αγοράς, διατήρηση της σχέσης με τον πελάτη και άλλους λόγους, καθώς και πιθανή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης του πιστούχου. Τα μέτρα ρύθμισης δανείων (forbearance measures) λαμβάνονται στις περιπτώσεις στις οποίες οι συμβατικοί όροι αποπληρωμής του δανείου έχουν τροποποιηθεί λόγω επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης του πιστούχου και ο Όμιλος έχει προβεί σε παραχωρήσεις, μέσω ευνοϊκότερων όρων και προϋποθέσεων, στις οποίες δεν θα προέβαινε εάν ο πιστούχος δεν αντιμετώπιζε οικονομικές δυσχέρειες. Άλλες επαναδιαπραγματεύσεις, κυρίως επιχειρηματικής φύσης δεν θεωρούνται μέτρα ρύθμισης.

Συνήθως, τα μέτρα ρύθμισης δεν οδηγούν στην αποαναγνώριση του υφισταμένου δανείου, εκτός εάν σύμφωνα με την λογιστική αρχή 2.2.9. «Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού», οι συμβατικοί όροι του νέου δανείου αξιολογούνται ότι είναι ουσιωδώς διαφορετικοί από αυτούς του αρχικού δανείου, αντιπροσωπεύοντας την λήξη των δικαιωμάτων επί των ταμειακών ροών του αρχικού δανείου. Σε αυτή την περίπτωση, το αρχικό δάνειο αποαναγνωρίζεται και ένα νέο δάνειο αναγνωρίζεται στην εύλογη αξία και η όποια διαφορά ανάμεσα στην λογιστική αξία προ απομείωσης του αποαναγνωρισμένου στοιχείου ενεργητικού και την εύλογη αξία του νέου δανείου αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου.

Τροποποιήσεις που δεν ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα την αποαναγνώριση του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού περιλαμβάνουν:

- μείωση δόσεων ή πληρωμή μόνο των τόκων,
- διακοπές πληρωμής, περίοδος χάριτος,
- παράταση των περιόδων αποπληρωμής με επακόλουθη παράταση της αρχικής διάρκειας του δανείου,
- κεφαλαιοποίηση των ληξιπροθέσμων οφειλών, οι οποίες προστίθενται στο αρχικό κεφάλαιο, και
- μείωση επιτοκίων.

Σε περίπτωση που οι τροποποιημένοι όροι του ρυθμισμένου δανείου δεν έχουν ως αποτέλεσμα την αποαναγνώρισή του, τότε το δάνειο αξιολογείται για απομείωση, καθώς τα μέτρα ρύθμισης συνιστούν ένα είδος παραχώρησης στην οποία ο Όμιλος δεν θα προέβαινε υπό διαφορετικές συνθήκες. Η ζημιά απομείωσης υπολογίζεται βάσει της πολιτικής προβλέψεων του Ομίλου για τα ρυθμισμένα δάνεια (σημ. 6.2.1.2 (δ)).

Τροποποιήσεις που ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα την αποαναγνώριση του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού περιλαμβάνουν:

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- μετατροπή ενός μη εξασφαλισμένου δανείου σε πλήρως εξασφαλισμένο,
- ενοποίηση οφειλών, όταν πολλά υφιστάμενα δάνεια ενοποιούνται σε ένα ενιαίο δάνειο,
- αφαίρεση ή προσθήκη δικαιωμάτων μετατροπής στη δανειακή σύμβαση,
- αλλαγή στο νόμισμα του κεφαλαίου και/ή των τόκων του δανείου, και
- άλλες αλλαγές που έχουν ως αποτέλεσμα οι όροι της νέας σύμβασης να θεωρούνται ουσιαστικά διαφορετικοί από τους όρους του αρχικού δανείου.

Επιπροσθέτως, ο Όμιλος μπορεί περιστασιακά να εισέλθει, στα πλαίσια των τροποποιήσεων των δανείων, σε συναλλαγή ανταλλαγής χρέους με απόκτηση μετοχικού κεφαλαίου. Οι συναλλαγές αυτές, στις οποίες οι όροι του δανείου επαναδιαπραγματεύονται, έχουν ως αποτέλεσμα ο δανειολήπτης να εκδώσει μετοχές (με ή χωρίς δικαίωμα ψήφου) ώστε να διαγραφεί μέρος ή όλη η δανειακή του υποχρέωση στον Όμιλο. Αυτού του τύπου οι συναλλαγές, μπορεί να εμπεριέχουν δικαιώματα εξάσκησης μετατροπής σε μετατρέψιμα ή ανταλλάξιμα ομόλογα και όρους ενεργοποίησης ενεχύρου επί αυτών των μετοχών.

Στις συναλλαγές ανταλλαγής χρέους με απόκτηση μετοχικού κεφαλαίου, το τροποποιημένο δάνειο αποαναγνωρίζεται, ενώ οι συμμετοχικοί τίτλοι που λαμβάνονται σε αντάλλαγμα αναγνωρίζονται στην εύλογη αξία τους, με τυχόν προκύπτον κέρδος ή ζημία να αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου.

(ii) Στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα προς πώληση

Ο Όμιλος, σε κάθε ημερομηνία ισολογισμού, εξετάζει κατά πόσο υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης ενός στοιχείου ενεργητικού διαθέσιμου προς πώληση. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση των επενδύσεων σε μετοχικούς τίτλους, λαμβάνεται υπόψη τυχόν σημαντική και παρατεταμένη μείωση της εύλογης αξίας του τίτλου κάτω από το κόστος του.

Όπου υπάρχει τέτοια ένδειξη για διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, η συσσωρευμένη ζημία – που υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του κόστους αγοράς και της τρέχουσας εύλογης αξίας, μείον τις ζημιές απομείωσης του χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού που αναγνωρίστηκαν προηγουμένως στην κατάσταση αποτελεσμάτων – μεταφέρεται από τα ίδια κεφάλαια στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Ζημιές απομείωσης σε μετοχικούς τίτλους που αναγνωρίστηκαν στην κατάσταση αποτελεσμάτων, δεν αντλιογίζονται μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων. Αν σε μεταγενέστερη περίοδο, η εύλογη αξία ενός χρεωστικού τίτλου που αναγνωρίστηκε ως διαθέσιμος προς πώληση αυξηθεί, και η αύξηση αυτή μπορεί αντικειμενικά να συσχετισθεί με περιστατικό που πραγματοποιήθηκε μετά την αναγνώριση της ζημιάς απομείωσης στην κατάσταση αποτελεσμάτων, η ζημία απομείωσης αντλιογίζεται μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων.

2.2.14 Συμφωνίες πώλησης, επαναγοράς και δανεισμού χρεογράφων

(i) Συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς

Τα χρεόγραφα που πωλούνται με βάση συμφωνίες επαναγοράς («repos») συνεχίζουν να αναγνωρίζονται στον ενοποιημένο ισολογισμό του Ομίλου, δεδομένου ότι ο Όμιλος διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τα οφέλη από αυτά, ενώ η σχετική υποχρέωση ανάλογα με το αντισυμβαλλόμενο μέρος περιλαμβάνεται στα οφειλόμενα ποσά σε άλλες τράπεζες, ή σε πελάτες. Χρεόγραφα που αγοράστηκαν βάσει συμφωνιών επαναπώλησης («reverse repos») αναγνωρίζονται ως δάνεια και προκαταβολές σε άλλες τράπεζες ή πελάτες αναλόγως. Η διαφορά μεταξύ της τιμής πώλησης και της τιμής επαναγοράς στην περίπτωση των repos και η διαφορά μεταξύ της τιμής αγοράς και της τιμής επαναπώλησης στην περίπτωση των reverse repos, αναγνωρίζεται ως τόκος κατά τη διάρκεια της περιόδου της συμφωνίας επαναγοράς ή επαναπώλησης, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου.

(ii) Δανεισμός χρεογράφων

Χρεόγραφα που δανείζει ο Όμιλος σε τρίτους παραμένουν στις οικονομικές καταστάσεις. Χρεόγραφα που δανίζεται ο Όμιλος δεν αναγνωρίζονται στις οικονομικές καταστάσεις, εκτός αν πωληθούν σε τρίτους, οπότε η υποχρέωση επιστροφής των χρεογράφων καταχωρείται στην εύλογη αξία ως εμπορική υποχρέωση (trading liability).

2.2.15 Μισθώσεις

(i) Λογιστική για μισθώσεις όταν ο Όμιλος είναι ο μισθωτής

Χρηματοδοτικές μισθώσεις:

Οι μισθώσεις ενσώματων παγίων όπου ο Όμιλος διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τα οφέλη της ιδιοκτησίας, καταχωρούνται ως χρηματοδοτικές μισθώσεις. Οι χρηματοδοτικές μισθώσεις αναγνωρίζονται στην αρχή της μίσθωσης στη

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

χαμηλότερη αξία, μεταξύ της εύλογης αξίας του παγίου που εκμισθώθηκε και της παρούσας αξίας των ελάχιστων καταβολών μισθωμάτων. Κάθε μίσθωμα κατανέμεται μεταξύ της υποχρέωσης και των εξόδων χρηματοδότησης, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ένα σταθερό επιτόκιο σε σχέση με την υποχρέωση που εκκρεμεί. Τα πάγια που αποκτούνται με χρηματοδοτική μίσθωση αποσβένονται στη μικρότερη περίοδο μεταξύ της ωφέλιμης ζωής τους και της περιόδου μίσθωσης.

Λειτουργικές μισθώσεις:

Οι μισθώσεις, στις οποίες ουσιωδώς οι κίνδυνοι και τα οφέλη της ιδιοκτησίας παραμένουν στον εκμισθωτή καταχωρούνται ως λειτουργικές μισθώσεις και το πάγιο που εκμισθώθηκε δεν αναγνωρίζεται στον ισολογισμό. Πληρωμές που αφορούν λειτουργικές μισθώσεις (μετά την αφαίρεση κινήτρων που εισπράχθηκαν από τον εκμισθωτή), αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων αναλογικά κατά τη διάρκεια της μίσθωσης.

(ii) Λογιστική για μισθώσεις όταν ο Όμιλος είναι ο εκμισθωτής

Χρηματοδοτικές μισθώσεις:

Όταν στοιχεία ενεργητικού εκμισθώνονται βάσει χρηματοδοτικών μισθώσεων, η παρούσα αξία των καταβλητέων μισθωμάτων αναγνωρίζεται στα δάνεια και απαιτήσεις. Η διαφορά μεταξύ του μικτού ποσού της απαίτησης (gross investment) και της παρούσας αξίας των ελάχιστων καταβλητέων πληρωμών (net investment), αναγνωρίζεται ως μη δεδουλευμένο μελλοντικό χρηματοοικονομικό έσοδο και αφαιρείται από τα δάνεια και απαιτήσεις. Τα έσοδα από μισθώσεις αναγνωρίζονται κατά τη διάρκεια της μίσθωσης, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της καθαρής επένδυσης, που αντικατοπτρίζει μια σταθερή περιοδική απόδοση. Οι χρηματοδοτικές μισθώσεις αξιολογούνται για ζημιά απομείωσης, σύμφωνα με την πολιτική απομείωσης του Ομίλου για χρηματοοικονομικά στοιχεία, όπως περιγράφεται στη σημ. 2.2.13.

Λειτουργικές μισθώσεις:

Στοιχεία ενεργητικού που εκμισθώνονται βάσει λειτουργικών μισθώσεων περιλαμβάνονται στα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία ή στις επενδύσεις σε ακίνητα στον ισολογισμό και αποσβένονται κατά τη διάρκεια της αναμενόμενης ωφέλιμης ζωής τους, σύμφωνα με παρόμοια ιδιότητα ενσώματα πάγια. Το έσοδο από ενοίκια (μετά την αφαίρεση των κινήτρων που παραχωρήθηκαν σε μισθωτές) αναγνωρίζεται σύμφωνα με τη σταθερή μέθοδο κατά τη διάρκεια της περιόδου μίσθωσης.

2.2.16 Φόρος εισοδήματος

Ο φόρος εισοδήματος αποτελείται από τον τρέχοντα φόρο και τον αναβαλλόμενο φόρο.

(i) Τρέχουσα φορολογία

Ο φόρος εισοδήματος επί των κερδών υπολογίζεται με βάση την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία και αναγνωρίζεται ως έξοδο την περίοδο κατά την οποία προκύπτουν τα κέρδη.

(ii) Αναβαλλόμενη φορολογία

Ο αναβαλλόμενος φόρος υπολογίζεται στο σύνολό του, με τη μέθοδο της υποχρέωσης (liability method), επί των προσωρινών διαφορών που προκύπτουν μεταξύ της φορολογικής βάσης των στοιχείων του ενεργητικού και υποχρεώσεων και της λογιστικής τους αξίας στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις επιμετρώνται χρησιμοποιώντας τους φορολογικούς συντελεστές που αναμένεται να εφαρμοστούν στην περίοδο κατά την οποία θα τακτοποιηθεί η απαίτηση ή υποχρέωση, λαμβάνοντας υπόψη τους φορολογικούς συντελεστές (και φορολογικούς νόμους) που έχουν θεσπιστεί ή ουσιωδώς θεσπιστεί, μέχρι την ημερομηνία του ισολογισμού. Οι κυριότερες προσωρινές διαφορές προκύπτουν από την απομείωση/αποτίμηση των δανείων, από τις φορολογικές ζημιές που σχετίζονται με το πρόγραμμα PSI+, από ζημιές πωλήσεων και οριστικών διαγραφών δανείων, από τις αποσβέσεις των πάγιων περιουσιακών στοιχείων, από συντάξεις και λοιπές παροχές αποχώρησης προς το προσωπικό, και από την αποτίμηση ορισμένων χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων.

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις αναγνωρίζονται όταν αναμένεται ότι μελλοντικό φορολογητέο κέρδος θα είναι διαθέσιμο έναντι του οποίου οι προσωρινές διαφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Το λογιστικό υπόλοιπο των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων εξετάζεται σε κάθε ημερομηνία αναφοράς και μειώνεται στον βαθμό που δεν είναι πλέον πιθανό ότι επαρκή φορολογητέα κέρδη θα είναι διαθέσιμα ώστε να επιτρέψουν την ανάκτηση ολόκληρης ή μέρους της απαίτησης. Κάθε τέτοια μείωση αντισταθμίζεται στο βαθμό που καθίσταται πιθανό ότι επαρκή φορολογητέα κέρδη θα είναι διαθέσιμα. Ο Όμιλος αναγνωρίζει τις μη λογιστικοποιημένες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις στο βαθμό που είναι πιθανό ότι θα υπάρξουν επαρκή μελλοντικά φορολογητέα κέρδη τα οποία θα επιτρέψουν την ανάκτηση των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο αναβαλλόμενος φόρος, που σχετίζεται με χρεωστικούς τίτλους που επιμετρούνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση και των μέσων αντιστάθμισης ταμειακών ροών που αναγνωρίζονται στην κατάσταση συνολικών εσόδων, αναγνωρίζεται επίσης στην κατάσταση συνολικών εσόδων, και μεταφέρεται μεταγενέστερα στην κατάσταση αποτελεσμάτων μαζί με το αναβαλλόμενο κέρδος ή ζημιά.

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις επί των μεταφερόμενων φορολογικών ζημιών αναγνωρίζονται ως στοιχείο ενεργητικού, όταν είναι πιθανό ότι θα υπάρξουν επαρκή μελλοντικά φορολογητέα κέρδη έναντι των οποίων μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτές οι ζημιές.

(iii) Αβέβαιες φορολογικές θέσεις

Ο Όμιλος προσδιορίζει κι αξιολογεί όλες τις σημαντικές φορολογικές του θέσεις, συμπεριλαμβανομένων κι αυτών που τυχόν ενέχουν υψηλό βαθμό αβεβαιότητας, για όλες τις φορολογικές χρήσεις που υπόκεινται σε αξιολόγηση (ή όταν η εκδίκαση της υπόθεσης βρίσκεται σε εξέλιξη) από τις αρμόδιες φορολογικές αρχές. Κατά την εκτίμηση των φορολογικών θέσεων, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες, ο Όμιλος αξιολογεί όλα τα αποδεικτικά στοιχεία (εγκύκλιοι του υπουργείου οικονομικών, μεμονωμένες δικαστικές αποφάσεις, φορολογική νομοθεσία, παλαιότερες διοικητικές πρακτικές, γνωμοδοτήσεις που άπτονται φορολογικών και νομικών θεμάτων, κλπ) στο βαθμό που αυτά είναι κατάλληλα για τα δεδομένα και τις συνθήκες της υπό εξέταση ομικής συναλλαγής/υπόθεσης.

Επιπροσθέτως, οι εκτιμήσεις σε ό,τι αφορά την αναγνώριση πρόβλεψης έναντι πιθανής δυσμενούς εξέλιξης των φορολογικών θέσεων, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από γνωμοδοτήσεις που λαμβάνονται από εσωτερικούς και εξωτερικούς νομικούς συμβούλους. Για φορολογικές υποθέσεις οι οποίες ενέχουν υψηλό βαθμό αβεβαιότητας, ο Όμιλος, για κάθε συναλλαγή ξεχωριστά, ή συνολικά ως ομάδα, ανάλογα με το ποια προσέγγιση εκτιμά καλύτερα το πιθανό αποτέλεσμα κάνοντας χρήση της μεθόδου της «αναμενόμενης αξίας» (σταθμισμένης βάσει πιθανοτήτων), σχηματίζει: (α) πρόβλεψη για εισπρακτέα φορολογική απαίτηση η οποία αφορά ποσό που έχει ήδη αναγνωριστεί και καταβληθεί ως φόρος εισοδήματος, αλλά η εκδίκαση του εκκρεμεί, ή (β) υποχρέωση για ποσά φόρων που αναμένεται να πληρωθούν στις φορολογικές αρχές.

Ο Όμιλος, κατά γενικό κανόνα, έχει επιλέξει να αποκτά για τις ελληνικές εταιρείες του Ομίλου ένα «Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό», το οποίο εκδίδεται αφού πραγματοποιηθεί ο φορολογικός έλεγχος από τον ίδιο τακτικό ελεγκτή ή την ελεγκτική εταιρεία που ελέγχει και τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό και τη σχετική φορολογική νομοθεσία, καθώς και για τις ανέλεγκτες φορολογικά χρήσεις για τις εταιρείες του Ομίλου, παρατίθενται στη σημείωση 15.

2.2.17 Παροχές στο προσωπικό

(i) Βραχυπρόθεσμες παροχές

Βραχυπρόθεσμες παροχές στους εργαζόμενους είναι αυτές που αναμένεται να εκκαθαριστούν στο σύνολό τους εντός δώδεκα μηνών μετά το τέλος της ετήσιας περιόδου αναφοράς κατά την οποία οι εργαζόμενοι παρέχουν τις σχετικές υπηρεσίες και αναγνωρίζονται ως έξοδο κατά την διάρκεια που αυτές οι υπηρεσίες παρέχονται.

(ii) Συνταξιοδοτικές υποχρεώσεις

Ο Όμιλος παρέχει ορισμένα προγράμματα συνταξιοδότησης καθορισμένων εισφορών. Οι ετήσιες εισφορές που καταβάλλει ο Όμιλος επενδύονται και τοποθετούνται σε ειδικές κατηγορίες προϊόντων. Οι υπάλληλοι, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του προγράμματος, συμμετέχουν στην απόδοση των ανωτέρω επενδύσεων. Οι εισφορές του Ομίλου αναγνωρίζονται ως έξοδο στη χρήση κατά την οποία καταβάλλονται.

(iii) Υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία (SLSRI) και παροχές εξόδου από την υπηρεσία

Ο Όμιλος παρέχει μη χρηματοδοτούμενα προγράμματα καθορισμένων παροχών σε Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία και Ρουμανία (έως την πώληση των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση, σημ. 17) βάσει σχετικά παρεμφερών κανονιστικών πλαισίων. Σύμφωνα με την ισχύουσα εργατική νομοθεσία, ο Όμιλος σχηματίζει υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία για υπαλλήλους που δικαιούνται εφάπαξ αποζημίωση, όταν αυτοί παραμένουν στην υπηρεσία μέχρι τη συνήθη ηλικία συνταξιοδότησης. Η αποζημίωση αυτή υπολογίζεται βάσει των ετών υπηρεσίας και των απολαβών των υπαλλήλων κατά την ημερομηνία συνταξιοδότησης. Το ποσό της υποχρέωσης σχηματίζεται βάσει αναλογιστικής μελέτης, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της προβλεπόμενης πιστωτικής μονάδας. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

το κόστος για αποζημίωση εξόδου από την υπηρεσία αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά τη διάρκεια των χρόνων υπηρεσίας των υπαλλήλων, σύμφωνα με αναλογιστικές αποτιμήσεις που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο.

Η υποχρέωση της αποζημίωσης εξόδου από την υπηρεσία υπολογίζεται ως η παρούσα αξία των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών εκροών, χρησιμοποιώντας επιτόκια ομολόγων υψηλής πιστωτικής διαβάθμισης. Σε χώρες όπου τα δεδομένα της αγοράς για τέτοια ομόλογα δεν είναι επαρκή, χρησιμοποιούνται οι αποδόσεις κυβερνητικών ομολόγων. Το νόμισμα και οι όροι λήξης των ομολόγων που χρησιμοποιούνται είναι σύμφωνα με το νόμισμα και την εκτιμώμενη διάρκεια της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία. Τα αναλογιστικά κέρδη ή ζημιές που προκύπτουν από τον υπολογισμό της αποζημίωσης αποχώρησης για τον Όμιλο αναγνωρίζονται απευθείας στα λοιπά αποτελέσματα χρήσης την περίοδο που προκύπτουν και δεν μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων σε μεταγενέστερες περιόδους.

Ο τόκος στην υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία και το κόστος υπηρεσίας που αποτελείται από το τρέχων κόστος υπηρεσίας, το κόστος υπηρεσίας παρελθόντων ετών και τα κέρδη/ζημιές διακανονισμού της υποχρέωσης, αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Για τον υπολογισμό της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, ο Όμιλος επιπλέον λαμβάνει υπόψη πιθανές αποχωρήσεις προσωπικού προ της κανονικής συνταξιοδότησης βάσει των όρων προηγούμενων προγραμμάτων εθελουσίας εξόδου.

Οι παροχές εξόδου από την υπηρεσία είναι πληρωτέες όταν η απασχόληση του εργαζομένου τερματίζεται από τον Όμιλο πριν από την κανονική ημερομηνία συνταξιοδότησης, όταν ένας εργαζόμενος δέχεται προσφορά παροχών σε αντάλλαγμα για τον οικειοθελή τερματισμό της απασχόλησής του (συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δίνονται στο πλαίσιο των προγραμμάτων εθελουσίας εξόδου του Ομίλου). Ο Όμιλος αναγνωρίζει παροχές εξόδου από την υπηρεσία το συντομότερο μεταξύ των παρακάτω ημερομηνιών: (α) όταν ο Όμιλος δεν έχει τη δυνατότητα να αποσύρει πλέον την προσφορά αυτών των παροχών και (β) όταν ο Όμιλος αναγνωρίζει το κόστος μίας αναδιάρθρωσης που περιλαμβάνει την πληρωμή των παροχών εξόδου από την υπηρεσία. Σε περίπτωση που μία προσφορά γίνεται για να ενθαρρύνει την οικειοθελή αποχώρηση, οι παροχές εξόδου από την υπηρεσία επιμετρώνται βάσει του αριθμού των εργαζομένων που αναμένεται να αποδεχτούν την προσφορά. Παροχές εξόδου από την υπηρεσία που καθίστανται καταβλητέες σε περισσότερο από 12 μήνες από το τέλος της περιόδου αναφοράς προεξοφλούνται σε παρούσα αξία.

(iv) Παροχές για συμμετοχή στα κέρδη (βασισμένες στην απόδοση των υπαλλήλων)

Η Διοίκηση περιοδικά και κατά βούληση, ανταμείβει με μετρητά (bonus) τους υπαλλήλους με υψηλή απόδοση. Παροχές σε μετρητά (bonus), οι οποίες απαιτούν μόνο την έγκριση της Διοίκησης, αναγνωρίζονται ως δεδουλευμένα έξοδα προσωπικού. Η διανομή κερδών στους υπαλλήλους, για την οποία απαιτείται έγκριση της Γενικής Συνέλευσης, αναγνωρίζεται ως έξοδο κατά τη χρήση που εγκρίνεται από τους μετόχους του Ομίλου.

(v) Παροχές σε συμμετοχικούς τίτλους (βασισμένες στην απόδοση των υπαλλήλων)

Η Διοίκηση του Ομίλου ανταμείβει περιοδικά και κατά βούληση τους υπαλλήλους με δωρεάν μετοχές και δικαιώματα προαίρεσης αγοράς μετοχών. Οι παροχές σε μετοχές που δε συνδέονται με την απόδοση των υπαλλήλων, κατοχυρώνονται κατά την περίοδο στην οποία χορηγούνται. Οι παροχές σε συμμετοχικούς τίτλους που συνδέονται με την επίτευξη ορισμένων στόχων και τη συμπλήρωση ορισμένου χρόνου υπηρεσίας, κατοχυρώνονται μόνο εάν πληρούνται και οι δύο ανωτέρω προϋποθέσεις.

Η εύλογη αξία των μετοχών που χορηγούνται αναγνωρίζεται ως έξοδο προσωπικού με αντίστοιχη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου (ονομαστική αξία) και της διαφοράς από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο.

Η εύλογη αξία των δικαιωμάτων προαίρεσης αγοράς μετοχών, αναγνωρίζεται ως έξοδο προσωπικού με αντίστοιχη αύξηση μη-διανεμόμενου αποθεματικού κατά την περίοδο κατοχύρωσης αυτών. Οι εισπράξεις μετά την αφαίρεση σχετικών εξόδων συναλλαγής, πιστώνονται στο μετοχικό κεφάλαιο (ονομαστική αξία) και στη διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο κατά την άσκηση των δικαιωμάτων προαίρεσης, με μεταφορά του μη-διανεμόμενου αποθεματικού στη διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο.

2.2.18 Περιουσιακά στοιχεία από πλειστηριασμούς

Τα γήπεδα και κτίρια που αποκτούνται από πλειστηριασμούς για ανάκτηση απομειωθέντων δανείων, περιλαμβάνονται στα «Λοιπά στοιχεία ενεργητικού», εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά. Τα εν λόγω αποκτηθέντα πάγια στοιχεία κατέχονται προσωρινά για πώληση και αναγνωρίζονται στο χαμηλότερο ποσό μεταξύ του κόστους κτήσης και της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας, η οποία είναι η εκτιμώμενη τιμή πώλησης, στα συνήθη πλαίσια των εργασιών, μειωμένη με τα απαραίτητα κόστη για την πραγματοποίηση της πώλησης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο Όμιλος, στο πλαίσιο της λειτουργίας του, κάνει χρήση των περιουσιακών στοιχείων που αποκτώνται από πλειστηριασμούς, αυτά μπορεί να μεταφερθούν στα ιδιοχρησιμοποιούμενα πάγια ή στις επενδύσεις σε ακίνητα, ως ενδείκνυται.

Τα κέρδη ή ζημιές από την πώληση περιλαμβάνονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

2.2.19 Συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη

Τα συνδεδεμένα μέρη του Ομίλου περιλαμβάνουν:

- (α) την οικονομική οντότητα πού ασκεί έλεγχο πάνω στον Όμιλο και τις οικονομικές οντότητες που ελέγχονται, ελέγχονται από κοινού ή επηρεάζονται σημαντικά από αυτή την οικονομική οντότητα, καθώς και τα βασικά μέλη της Διοίκησης αυτής και τα στενά συγγενικά τους πρόσωπα,
- (β) τα βασικά μέλη της Διοίκησης του Ομίλου, τα στενά συγγενικά τους πρόσωπα, και τις οικονομικές οντότητες που ελέγχονται ή ελέγχονται από κοινού από τα παραπάνω πρόσωπα,
- (γ) τις συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες του Ομίλου, και
- (δ) τις συνδεδεμένες εταιρείες.

Οι συναλλαγές παρόμοιας φύσης παρουσιάζονται σε συνολική βάση. Όλες οι τραπεζικές συναλλαγές που διενεργούνται με συνδεδεμένα μέρη, είναι μέσα στα συνήθη πλαίσια των εργασιών και γίνονται με καθαρά εμπορικούς όρους.

2.2.20 Προβλέψεις

Οι προβλέψεις αναγνωρίζονται όταν ο Όμιλος έχει μια υπάρχουσα νομική ή τεκμηριωμένη υποχρέωση ως αποτέλεσμα γεγονότων του παρελθόντος, ο διακανονισμός της οποίας μπορεί να εκτιμηθεί με αξιοπιστία και απαιτεί την εκροή πόρων που ενσωματώνουν οικονομικό όφελος.

Το ποσό που αναγνωρίζεται ως πρόβλεψη αποτελεί την καλύτερη δυνατή εκτίμηση της δαπάνης που απαιτείται, για να διακανονιστεί η παρούσα δέσμευση σε κάθε ημερομηνία αναφοράς, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους και τις αβεβαιότητες που αφορούν το ποσό μιας τέτοιας δαπάνης.

Οι προβλέψεις επανεξετάζονται σε κάθε ημερομηνία αναφοράς και αναπροσαρμόζονται προκειμένου να αντιπροσωπεύουν την καλύτερη δυνατή εκτίμηση. Αν μεταγενέστερα δεν είναι πλέον πιθανό ότι για να διακανονιστεί η δέσμευση θα απαιτηθεί μια εκροή πόρων που ενσωματώνουν οικονομικά οφέλη, τότε η πρόβλεψη αντιλογίζεται.

2.2.21 Πληροφόρηση ανά επιχειρηματικό τομέα

Ο επιχειρηματικός τομέας είναι ένα ξεχωριστό τμήμα του Ομίλου που δραστηριοποιείται στην παροχή προϊόντων ή υπηρεσιών, οι οποίες μπορεί να αποφέρουν έσοδα και να δημιουργήσουν έξοδα, εντός ενός συγκεκριμένου οικονομικού περιβάλλοντος. Οι επιχειρηματικοί τομείς καθορίζονται βάσει των εσωτερικών αναφορών σχετικά με τα λειτουργικά αποτελέσματα των τμημάτων του Ομίλου, που επιβλέπει ο επικεφαλής λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων και χρησιμοποιούνται για τη διάθεση των πόρων και την αξιολόγηση της απόδοσής τους. Επικεφαλής λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων είναι η Επιτροπή Στρατηγικού Σχεδιασμού, η οποία λαμβάνει στρατηγικές αποφάσεις. Τα έσοδα, έξοδα και η απόδοση ανά τομέα περιλαμβάνουν και μεταφορές μεταξύ τομέων δραστηριοτήτων. Αυτές οι μεταφορές λογίζονται σε ανταγωνιστικές τιμές, οι οποίες είναι συναφείς με τις χρεώσεις σε μη συνδεδεμένους πελάτες για την παροχή παρόμοιων υπηρεσιών.

2.2.22 Μετοχικό κεφάλαιο

Οι κοινές και προνομιούχες μετοχές καταχωρούνται ως ίδια κεφάλαια. Τα έξοδα έκδοσης κοινών μετοχών ή δικαιωμάτων, μετά από φόρους, αναγνωρίζονται στα ίδια κεφάλαια αφαιρετικά του προϊόντος έκδοσης.

Η διανομή μερισμάτων αναγνωρίζεται αφαιρετικά στα ίδια κεφάλαια του Ομίλου, όταν εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων. Τυχόν προμερίσματα αναγνωρίζονται αφαιρετικά στα ίδια κεφάλαια του Ομίλου όταν εγκριθούν από το Διοικητικό Συμβούλιο.

Όταν εταιρείες του Ομίλου αγοράζουν μετοχές της Τράπεζας (ίδιες μετοχές) το ποσό που καταβάλλεται, συμπεριλαμβανομένων και των άμεσα σχετιζόμενων εξόδων (μετά την αφαίρεση φόρου), αφαιρείται από τα ίδια κεφάλαια μέχρι την ακύρωση, επανέκδοση ή πώληση των μετοχών. Όταν οι ίδιες μετοχές πωλούνται ή επανεκδίδονται σε μεταγενέστερο στάδιο, οποιοδήποτε ποσό εισπραχθεί περιλαμβάνεται στα ίδια κεφάλαια.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2.2.23 Προνομιούχοι τίτλοι

Οι προνομιούχοι τίτλοι που εκδίδονται από τον Όμιλο καταχωρούνται στα ίδια κεφάλαια όταν δεν υπάρχει συμβατική υποχρέωση να κομιστούν στον κάτοχό τους ταμειακά διαθέσιμα ή κάποιο άλλο χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού.

Τα επιπρόσθετα έξοδα που προκύπτουν από την έκδοση νέων προνομιούχων τίτλων καταχωρούνται στην καθαρή θέση ως μείωση του προϊόντος της έκδοσης, μετά από φόρους.

Η διανομή μερίσματος στους κατόχους προνομιούχων τίτλων, αναγνωρίζεται ως μείωση της καθαρής θέσης, κατά την ημερομηνία που αναγνωρίζονται ως πληρωτέα.

Όταν ο Όμιλος αγοράζει προνομιούχους τίτλους που εκδίδει, το ποσό που καταβάλλεται, συμπεριλαμβανομένων και των άμεσα σχετιζόμενων εξόδων (μετά την αφαίρεση φόρου), αφαιρείται από τα ίδια κεφάλαια. Στην περίπτωση που πωλούνται ή ακυρώνονται σε μεταγενέστερο στάδιο, οποιοδήποτε ποσό εισπραχθεί περιλαμβάνεται στα ίδια κεφάλαια.

2.2.24 Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και δεσμεύσεις για την παροχή πίστωσης

Πολιτική σε εφαρμογή από την 1 Ιανουαρίου 2018

Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις

Οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις αποτελούν συμβόλαια, με τα οποία ο εκδότης δεσμεύεται να αποζημιώσει τον κάτοχο του συμβολαίου για τη ζημιά που αυτός υφίσταται, σε περίπτωση που κάποιος καθορισμένος οφειλέτης αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με τους όρους ενός χρεωστικού χρηματοπιστωτικού μέσου. Τέτοιες χρηματοοικονομικές εγγυήσεις δίδονται σε τράπεζες, χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και άλλους φορείς για λογαριασμό πελατών για τη εξασφάλιση δανείων, υπεραναλήψεων και άλλων τραπεζικών πιστοδοτήσεων.

Οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις αναγνωρίζονται αρχικά στην εύλογη αξία. Μεταγενέστερα της αρχικής αναγνώρισης, οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις επιμετρώνται στην υψηλότερη αξία μεταξύ του ποσού της πρόβλεψης απομείωσης και της αξίας που αναγνωρίστηκε αρχικά, μείον τις συσσωρευμένες αποσβέσεις της προμήθειας που προέκυψε, οπου υφίσταται.

Δεσμεύσεις για την παροχή πίστωσης

Οι δεσμεύσεις αποτελούν ανοίγματα εκτός ισολογισμού, με τα οποία ο Όμιλος δεσμεύεται, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, να χορηγήσει ένα δάνειο με προκαθορισμένους όρους στον πελάτη. Τέτοιες συμβατικές δεσμεύσεις αντιπροσωπεύουν δεσμεύσεις για παροχή πίστωσης και πιστωτικών επιστολών και αποτελούν μέρος των συνήθων δανειακών δραστηριοτήτων του Ομίλου, για τις οποίες αναγνωρίζεται πρόβλεψη απομείωσης σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9.

Η πρόβλεψη απομείωσης για τα ανοίγματα εκτός ισολογισμού (χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και δεσμεύσεις) περιλαμβάνεται στις Λοιπές Υποχρεώσεις.

Πολιτική σε εφαρμογή πριν από την 1 Ιανουαρίου 2018

Τα συμβόλαια χρηματοοικονομικής εγγύησης αποτελούν συμβόλαια, με τα οποία ο εκδότης δεσμεύεται να αποζημιώσει τον κάτοχο του συμβολαίου, σε περίπτωση που ο οφειλέτης αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με τους όρους ενός χρηματοπιστωτικού μέσου. Τέτοιες χρηματοοικονομικές εγγυήσεις δίδονται σε τράπεζες, χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και άλλους φορείς για λογαριασμό πελατών για τη διασφάλιση δανείων, υπεραναλήψεων και άλλων τραπεζικών εργασιών.

Οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις αναγνωρίζονται αρχικά στην εύλογη αξία. Μεταγενέστερα της αρχικής αναγνώρισης, οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις του Ομίλου επιμετρώνται στην υψηλότερη αξία μεταξύ της αρχικής, μείον τις υπολογισμένες αποσβέσεις, ώστε να αναγνωριστεί στην κατάσταση αποτελεσμάτων το δεδουλευμένο έσοδο από την προμήθεια με την ευθεία μέθοδο στη διάρκεια ζωής της εγγύησης και να εκτιμηθεί το κόστος που απαιτείται για τον διακανονισμό της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης κατά την ημερομηνία αναφοράς. Οι εκτιμήσεις αυτές καθορίζονται βάσει της εμπειρίας από παρόμοιες συναλλαγές, του ιστορικού ζημιών, καθώς και της κρίσης της Διοίκησης.

Επιπρόσθετα, οι δεσμεύσεις για παροχή πίστωσης αποτελούν ανοίγματα εκτός ισολογισμού, με τα οποία ο Όμιλος δεσμεύεται, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, να χορηγήσει ένα δάνειο με προκαθορισμένους όρους στον πελάτη. Ο Όμιλος αναγνωρίζει πρόβλεψη σύμφωνα με το ΔΛΠ 37 μόνο όταν η σύμβαση της δέσμευσης μπορεί να θεωρηθεί ως επαχθής.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2.2.25 Μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού που κατέχονται προς πώληση και μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες

Τα μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού ταξινομούνται ως κατεχόμενα προς πώληση όταν η λογιστική τους αξία θα ανακτηθεί μέσω μίας συναλλαγής πώλησης αντί μέσω συνεχούς χρήσης. Ένα μη κυκλοφορούν στοιχείο ενεργητικού ταξινομείται ως κατεχόμενο προς πώληση, όταν είναι διαθέσιμο προς άμεση πώληση στην παρούσα κατάστασή του, υπόκειται σε όρους συνήθεις για πωλήσεις τέτοιων στοιχείων ενεργητικού και η πώληση θεωρείται πολύ πιθανή. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η διοίκηση έχει δεσμευτεί να πραγματοποιήσει την πώληση και ενεργώς προωθεί την πώληση του περιουσιακού στοιχείου σε μία τιμή που είναι λογική σε σχέση με την τρέχουσα εύλογη αξία. Η πώληση επιπλέον αναμένεται να πληροί τις προϋποθέσεις αναγνώρισης ως ολοκληρωμένη πώληση εντός ενός έτους από την ημερομηνία της ταξινόμησης. Πριν από την ταξινόμησή τους ως κατεχόμενα προς πώληση, τα στοιχεία ενεργητικού αποτιμώνται εκ νέου σύμφωνα με το σχετικό λογιστικό πρότυπο.

Τα στοιχεία ενεργητικού που κατέχονται προς πώληση κατόπιν αποτιμώνται στη χαμηλότερη αξία μεταξύ της λογιστικής τους αξίας και της εύλογης αξίας αφαιρουμένων των εξόδων πωλήσεως. Η ζημιά η οποία προκύπτει από την ανωτέρω επιμέτρηση αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα και μπορεί να αντλιογιστεί μελλοντικά. Όταν η ζημία αφορά ομάδα στοιχείων που έχουν ταξινομηθεί ως κατεχόμενα προς πώληση, αυτή κατανέμεται στα επιμέρους στοιχεία της ομάδας.

Ο Όμιλος παρουσιάζει τις μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες σε ξεχωριστή γραμμή στην ενοποιημένη κατάσταση αποτελεσμάτων εάν μία εταιρεία του Ομίλου ή ένα τμήμα μίας εταιρείας του Ομίλου έχει πωληθεί ή έχει ταξινομηθεί ως κατεχόμενο προς πώληση και:

- (α) Αντιπροσωπεύει μία ξεχωριστή σημαντική δραστηριότητα ή γεωγραφική περιοχή λειτουργίας,
- (β) Είναι μέρος ενός μοναδικού σχεδίου πώλησης μίας ξεχωριστής σημαντικής δραστηριότητας ή γεωγραφικής περιοχής λειτουργίας, ή
- (γ) Αποτελεί μία θυγατρική η οποία αποκτήθηκε αποκλειστικά με σκοπό την μεταπώλησή της.

Τα κέρδη ή ζημιές από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες περιλαμβάνουν τα κέρδη ή ζημιές προ φόρων από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες, τα κέρδη ή ζημιές προ φόρων λόγω πώλησης των μη συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων ή λόγω επιμέτρησης αυτών στην εύλογη αξία, αφαιρουμένων των εξόδων της πώλησης και το φόρο των μη συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων. Οι ενδοεταιρικές συναλλαγές μεταξύ συνεχιζόμενων και μη συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων παρουσιάζονται σε μικτή βάση στη κατάσταση αποτελεσμάτων. Κατά την ταξινόμηση, μιας εταιρείας του Ομίλου ως μη συνεχιζόμενη δραστηριότητα, ο Όμιλος αναμορφώνει τις προηγούμενες περιόδους στην ενοποιημένη κατάσταση αποτελεσμάτων.

2.2.26 Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα

Τα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα, περιλαμβάνουν μετρητά στο ταμείο, καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες που δεν υπόκεινται σε περιορισμούς, απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και άλλες βραχυπρόθεσμες επενδύσεις υψηλής ρευστοποίησης, με αρχικές ημερομηνίες λήξης τριών ή λιγότερων μηνών.

2.2.27 Δραστηριότητες εμπιστευματοδόχου

Ο Όμιλος παρέχει υπηρεσίες θεματοφυλακής, εταιρικής διαχείρισης, διαχείρισης επενδύσεων, καθώς και παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε τρίτους. Αυτό προϋποθέτει από τον Όμιλο να λαμβάνει αποφάσεις για την κατανομή, αγορά και πώληση σχετικά με ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών μέσων. Ο Όμιλος λαμβάνει έσοδο αμοιβών για την παροχή των υπηρεσιών αυτών. Τα περιουσιακά στοιχεία που κρατούνται υπό την ιδιότητα ως εμπιστευματοδόχου δεν αποτελούν περιουσιακά στοιχεία του Ομίλου και δεν αναγνωρίζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Επιπλέον, ο Όμιλος δεν εγγυάται για τις επενδύσεις αυτές και συνεπώς δεν είναι εκτεθειμένος σε οποιονδήποτε πιστωτικό κίνδυνο σε σχέση με αυτές.

2.3 Μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9, «Χρηματοοικονομικά μέσα» και αξιολόγηση της επίπτωσης

2.3.1 Υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9

Ο Όμιλος υιοθέτησε το ΔΠΧΑ 9 στο πρώτο τρίμηνο του 2018, ενώ οι απαιτήσεις του Προτύπου εφαρμόστηκαν αναδρομικά μέσω της αναμόρφωσης του ισολογισμού του Ομίλου κατά την ημερομηνία μετάβασης την 1 Ιανουαρίου 2018. Ο Όμιλος εφάρμοσε την εξαίρεση του Προτύπου που επιτρέπει τη μη αναμόρφωση των συγκριτικών στοιχείων της προηγούμενης περιόδου. Κατά συνέπεια, τα συγκριτικά στοιχεία του Ομίλου για το 2017 παρουσιάζονται σύμφωνα με το ΔΛΠ 39. Η επίπτωση στις λογιστικές αξίες των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων κατά την ημερομηνία μετάβασης στο ΔΠΧΑ 9 αναγνωρίστηκε ως προσαρμογή των αποθεματικών και των αποτελεσμάτων εις νέο έναρξης της χρήσης. Η ανάλυση των επιπτώσεων λόγω της υιοθέτησης του ΔΠΧΑ 9 κατά την 1 Ιανουαρίου 2018 παρουσιάζεται στη σημείωση 2.3.2.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος ξεκίνησε την εκπόνηση του Προγράμματος εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 το 2015 υπό την κοινή καθοδήγηση των Διευθύνσεων Διαχείρισης Κίνδυνων και Οικονομικών Υπηρεσιών με σκοπό την αυστηρή και υψηλής ποιότητας εφαρμογή του σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Προτύπου και τις αντίστοιχες οδηγίες από εποπτικούς φορείς.

Η συνολική διακυβέρνηση του Προγράμματος διενεργήθηκε από μία κεντρική Μονάδα Διαχείρισης Προγραμμάτων (Program Management Office - PMO), η οποία συντονίζει την εφαρμογή του μεταξύ των εμπλεκόμενων παραγόντων και είναι υπεύθυνη για την τρέχουσα διαχείριση των έργων, καθώς και από δυο διοικητικές επιτροπές διαχείρισης, τη Συντονιστική Επιτροπή (Steering Committee) και την Τεχνική Επιτροπή (Technical Committee). Η Συντονιστική Επιτροπή, η οποία αποτελούνταν από ανώτερα στελέχη από όλες τις κύριες μονάδες του Ομίλου, είχε εντολή να εποπτεύει την εφαρμογή του Προγράμματος σύμφωνα με το Πρότυπο, να παρακολουθεί το χρονοδιάγραμμα και την ποιότητα των παραδοτέων, να αξιολογεί τα αποτελέσματα του Προγράμματος, να εγκρίνει τα παραδοτέα και τις αλλαγές στο πεδίο εφαρμογής του Προγράμματος όπου αυτές απαιτούνται και να ενημερώνει σε τακτική βάση το Εκτελεστικό Συμβούλιο (Executive Board), την Επιτροπή Κινδύνων (Board Risk Committee), την Επιτροπή Ελέγχου (Audit Committee) και το Διοικητικό Συμβούλιο για την πρόοδο εφαρμογής του Προγράμματος. Η Τεχνική Επιτροπή αποτελούνταν από εμπειρογνώμονες οι οποίοι για λογαριασμό της Συντονιστικής Επιτροπής αξιολογούσαν σημαντικά τεχνικά θέματα και ανέλυαν προτεινόμενες αλλαγές σε λογιστικές πολιτικές και μεθόδους διαχείρισης κινδύνου πριν την υποβολή και έγκρισή τους από τα αρμόδια όργανα της Τράπεζας.

Λόγω της κλίμακας και της πολυπλοκότητας της εφαρμογής του πλάνου, το Πρόγραμμα δομήθηκε με διάφορες ομάδες έργου (Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών, Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων, Μονάδα Πληροφοριακών Συστημάτων, Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου, Δανειακές Μονάδες, Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων Ομίλου, Οργάνωση, Γενική Διεύθυνση Global Markets & Treasury και Γενική Διεύθυνση Διεθνών Δραστηριοτήτων), οι οποίες ήταν επιφορτισμένες με καθεμία από τις διαφορετικές πτυχές εφαρμογής του Προτύπου. Οι εν λόγω ομάδες υποστηρίχθηκαν από δύο εταιρείες εξωτερικών συμβούλων.

Η εφαρμογή του Προγράμματος για τις θυγατρικές της Τράπεζας στο εξωτερικό αποτέλεσε αντικείμενο διαχείρισης τοπικά με τη σύσταση Ειδικών Μονάδων Διαχείρισης Προγραμμάτων και Συντονιστικών Επιτροπών. Η πρόοδος κάθε Προγράμματος παρακολουθούνταν από την κεντρική Μονάδα Διαχείρισης Προγραμμάτων (Group PMO) και την κεντρική Συντονιστική Επιτροπή (Group Steering Committee), οι οποίες παρείχαν υποστήριξη και κατευθύνσεις έτσι ώστε να διασφαλιστεί η συνέπεια στην εφαρμογή του εντός του Ομίλου.

Επιπροσθέτως, ο Όμιλος επί του παρόντος συμμετείχε στη θεματική επισκόπηση του ΔΠΧΑ 9 (IFRS 9 Thematic Review), η οποία διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχοντας ως σκοπό να αξιολογήσει την ετοιμότητα του και την επίπτωση των νέων λογιστικών αρχών επί των διαδικασιών, υποδομών και εποπτικών κεφαλαίων. Στο πλαίσιο αυτό, επαρκώς τεκμηριωμένες υπηρεσίες διασφάλισης έχουν παρασχεθεί από τους εξωτερικούς ελεγκτές της χρήσης 2017 για την εφαρμογή των αρχών του ΔΠΧΑ 9 στον Όμιλο, όπως επίσης και σημαντική ελεγκτική εργασία έχει διενεργηθεί από την ομάδα των εσωτερικών ελεγκτών του Ομίλου.

Ο Όμιλος έχει δεσμευτεί για τη διασφάλιση της υψηλής ποιότητας εφαρμογής, τόσο στην αρχική εφαρμογή όσο και σε συνεχή βάση, του ΔΠΧΑ 9, που διασφαλίζει ορθό πλαίσιο διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου στο πλαίσιο του Προγράμματος ΔΠΧΑ 9, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα υπάρχοντα πλαίσια σχετικά με τη διαχείριση κινδύνου και την εταιρική διακυβέρνηση. Συγκεκριμένα, η Μονάδα Διαχείρισης Προγραμμάτων (PMO) και η Διοίκηση συμμετέχουν στην παρακολούθηση και εποπτεία της εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 καθ' όλη τη διάρκεια της τρέχουσας οικονομικής χρήσης, η οποία αποτελεί τη χρήση της αρχικής εφαρμογής του. Επιπροσθέτως, ο Όμιλος ενίσχυσε τις διαδικασίες που αφορούν τον υπολογισμό των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών (ECL) προκειμένου να διασφαλίσει ορθό πλαίσιο διακυβέρνησης, κατάλληλη παρακολούθηση από λειτουργίες του Ομίλου, καθώς και συμφωνία με το συνολικό πλαίσιο διαχείρισης κινδύνου της Τράπεζας και με τις εποπτικές απαιτήσεις.

Ο Όμιλος διεξάγει εκπαιδευτικά προγράμματα σε συνεχή βάση, τα οποία απευθύνονται προς όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, σχετικά με τις συνέπειες του ΔΠΧΑ 9 στις πρακτικές δανειοδότησης και στις συνήθεις επιχειρησιακές δραστηριότητες, με σκοπό τη διασφάλιση της επαρκούς κατανόησης των νέων απαιτήσεων του Προτύπου και της συνεπούς εφαρμογής τους στον Όμιλο και ενσωματώνοντας εν προκειμένω τις επιπτώσεις του ΔΠΧΑ 9 στις συνήθεις δραστηριότητες του και στην συνολική επιχειρησιακή στρατηγική.

2.3.2 Επίπτωση από τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9

Η επίπτωση από τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9, προ φόρων, ανέρχεται στα € 1.090 εκατ. όπως απεικονίζεται στον κάτωθι πίνακα και οφείλεται κατά κύριο λόγο στο Ελληνικό δανειακό χαρτοφυλάκιο, η επίπτωση του οποίου ανέρχεται σε € 949 εκατ. Η μετάβαση

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

στο ΔΠΧΑ 9 έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των ίδιων κεφαλαίων που αναλογούν στους μετόχους κατά € 1.085 εκατ. η οποία αναγνωρίζεται ως προσαρμογή του υπολοίπου έναρξης της 1 Ιανουαρίου 2018.

	Επίπτωση ΔΠΧΑ 9 € εκατ.
<i>Επίπτωση προερχόμενη από :</i>	
Απομείωση χρηματοοικονομικών στοιχείων	
- Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	(1.022)
- Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού	(64)
Σύνολο απομείωσης	(1.086)
Ταξινόμηση και επιμέτρηση	(4)
Αντιστάθμιση	-
Συνολική επίπτωση του ΔΠΧΑ 9, προ φόρου	(1.090)
Αναβαλλόμενος φόρος	5
Συνολική επίπτωση του ΔΠΧΑ 9, μετά από φόρους	(1.085)

Ο Όμιλος, βασιζόμενος στην αξιολόγηση που πραγματοποιήθηκε από τη Διοίκηση την 1 Ιανουαρίου 2018, δεν αναγνώρισε αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που ανέρχονται σε € 300 εκατ. περίπου, επί της επίπτωσης λόγω της μετάβασης στο ΔΠΧΑ 9 της Τράπεζας και των Ελληνικών θυγατρικών της. Στο τέταρτο τρίμηνο του 2018, μετά από επαναξιολόγηση της ανακτησιμότητας των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, ο Όμιλος έχει αναγνωρίσει € 27 εκατ. αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, επηρεάζοντας αντίστοιχα την κατάσταση αποτελεσμάτων.

Περαιτέρω ανάλυση της επίπτωσης του ΔΠΧΑ 9 παρουσιάζεται παρακάτω.

(i) Αναταξινομήσεις και επαναμετρήσεις κατά τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9

Προκειμένου να μεταβεί στο ΔΠΧΑ 9, ο Όμιλος διενήργησε αξιολόγηση του επιχειρηματικού μοντέλου στα χαρτοφυλάκια χρεωστικών τίτλων με σκοπό τον εντοπισμό πιθανών μεταβολών στην ταξινόμηση και επιμέτρηση αυτών. Η αξιολόγηση διενεργήθηκε με βάση τα γεγονότα και τις συνθήκες που επικρατούσαν κατά την ημερομηνία της αρχικής εφαρμογής, δηλαδή την 1 Ιανουαρίου 2018.

Ο παρακάτω πίνακας γνωστοποιεί τις μεταβολές στις λογιστικές αξίες και τις ταξινομήσεις των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων κατά τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9 την 1 Ιανουαρίου 2018.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού	ΔΛΠ 39		Αναταξινόμηση	Επαναμέτρηση		ΔΠΧΑ 9	
	Κατηγορία	Λογιστική Αξία		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές (ECL)	Λοιπά	Λογιστική Αξία	Κατηγορία
		€ εκατ.				€ εκατ.	
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	Δάνεια και απαιτήσεις						Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		1.524		(0)			
Επαναμέτρηση				(0)			
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		1.524		(0)		1.524	
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	Δάνεια και απαιτήσεις						Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		2.123		(1)			
Επαναμέτρηση				(1)			
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		2.123		(1)		2.122	
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες στο αποσβέσιμο κόστος	Δάνεια και απαιτήσεις						Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		37.108					
Αναταξινομήσεις σε			(71)				FVTPL (υποχρεωτικά)
Επαναμέτρηση				(1.022)			
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		37.108	(71)	(1.022)		36.015	

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	ΔΛΠ 39		Αναταξινόμηση	Επαναμέτρηση		ΔΠΧΑ 9	
	Κατηγορία	Λογιστική Αξία € εκατ.		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές (ECL)	Λοιπά € εκατ.	Λογιστική Αξία € εκατ.	Κατηγορία
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού							
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων (FVTPL)							FVTPL (υποχρεωτικά)
Αναταξινόμησης από	Δάνεια και απαιτήσεις		71		(6)		
Επαναμέτρηση					(6)		
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018			71		(6)	65	
Σύνολο δανείων και απαιτήσεων από πελάτες		37.108	-	(1.022)	(6)	36.080	
Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλάκιου	Δάνεια και απαιτήσεις	1.654					
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017							
Αναταξινόμησης σε			(1.043) (511)				Αποσβέσιμο κόστος FVOCI
			(100)				FVTPL (υποχρεωτικά)
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		1.654	(1.654)			-	
Διακρατούμενο μέχρι τη λήξη χαρτοφυλάκιου	Διακρατούμενα μέχρι τη λήξη	442					
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017							
Αναταξινόμησης σε			(294) (148)				Αποσβέσιμο κόστος FVOCI
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		442	(442)			-	
Χρεωστικοί τίτλοι στο αποσβέσιμο κόστος							Αποσβέσιμο κόστος
Αναταξινόμησης από/Επαναμετρήσεις	Δάνεια και απαιτήσεις		1.043	(55)	5		
	Διακρατούμενα μέχρι τη λήξη		294	(1)			
	Διαθέσιμα προς πώληση		113	(0)			
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018			1.450	(57)	5	1.398	
Διαθέσιμα προς πώληση χαρτοφυλάκιου	Διαθέσιμα προς πώληση	5.509					
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017							
Αναταξινόμησης σε			(113) (5.309)				Αποσβέσιμο κόστος FVOCI-Χρεωστικοί τίτλοι FVTPL-Χρεωστικοί τίτλοι FVTPL-Συμμετοχικοί τίτλοι
			(86)				
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		5.509	(5.509)			-	FVOCI
Χρεωστικοί τίτλοι FVOCI							
Αναταξινόμησης από/Επαναμετρήσεις	Διαθέσιμα προς πώληση		5.309				
	Δάνεια και απαιτήσεις		511		3		
	Διακρατούμενα μέχρι τη λήξη		148		(5)		
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018			5.968		(2)	5.966	
Επενδυτικοί τίτλοι υποχρεωτικά FVTPL							FVTPL (υποχρεωτικά)
Αναταξινόμησης από/Επαναμετρήσεις	Δάνεια και απαιτήσεις		100		(1)		
	Διαθέσιμα προς πώληση-Χρεωστικοί τίτλοι		1				
	Διαθέσιμα προς πώληση-Συμμετοχικοί τίτλοι		86				
	FVTPL-Συμμετοχικοί τίτλοι		1				
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018			188		(1)	187	
Επενδύσεις σε συμμετοχικούς τίτλους FVOCI							
Αναταξινόμησης από	Διαθέσιμα προς πώληση		-			-	FVOCI
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018			-			-	
Σύνολο επενδυτικών τίτλων		7.605	1	(57)	2	7.551	

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού	ΔΛΠ 39		Αναταξινόμηση	Επαναμέτρηση		ΔΠΧΑ 9	
	Κατηγορία	Λογιστική Αξία		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές (ECL)	Λοιπά	Λογιστική Αξία	Κατηγορία
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017	FVTPL	49					FVTPL
Αναταξινόμησης σε			(1)				FVTPL-Συμμετοχικοί τίτλοι
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		49	(1)			48	
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (ενεργητικού)	FVTPL						FVTPL
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		1.878			0		
Επαναμέτρηση					0		
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		1.878			0	1.878	
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	Δάνεια και απαιτήσεις						Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		1.724					
Επαναμέτρηση				(6)			
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		1.724		(6)		1.718	
Χρηματοοικονομικά στοιχεία παθητικού							
Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες	Αποσβέσιμο κόστος						Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		9.994					
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		9.994				9.994	
Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	Αποσβέσιμο κόστος						Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		3.997					
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		3.997				3.997	
Υποχρεώσεις προς πελάτες FVTPL (προσδιορισμένο)	FVTPL						
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		2					
Αναταξινόμησης σε			(2)				Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		2	(2)			-	
Υποχρεώσεις προς πελάτες στο αποσβέσιμο κόστος	Αποσβέσιμο κόστος						Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		33.841					
Αναταξινόμησης από	FVTPL		2		(0)		
Επαναμέτρηση					(0)		
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		33.841	2		(0)	33.843	
Συνολικές υποχρεώσεις προς πελάτες		33.843	-		(0)	33.843	
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους FVTPL (προσδιορισμένο)	FVTPL						
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		3					
Αναταξινόμησης σε			(3)				Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		3	(3)			-	
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους στο αποσβέσιμο κόστος	Αποσβέσιμο κόστος						Αποσβέσιμο κόστος
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		546					
Αναταξινόμησης από			3				
Επαναμέτρηση	FVTPL				0		
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		546	3		0	549	
Σύνολο πιστωτικών τίτλων σε κυκλοφορία		549	-		0	549	
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (υποχρεώσεις)	FVTPL						FVTPL
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		1.853			0		
Επαναμέτρηση					0		
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		1.853			0	1.853	
Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις / (υποχρεώσεις)							
Υπόλοιπο λήξης 31.12.2017		4.855			5		
Επαναμέτρηση					5		
Υπόλοιπο έναρξης 1.1.2018		4.855			5	4.860	
Συνολική επίπτωση από ΔΠΧΑ 9				(1.086)	1		

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι σημαντικότερες αλλαγές στην ταξινόμηση και επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων του Ομίλου λόγω της μετάβασης στο ΔΠΧΑ 9, έχουν ως εξής:

- Τα δάνεια και οι απαιτήσεις από τράπεζες και πελάτες, τα οποία επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος βάσει του ΔΛΠ 39, επιμετρώνται επίσης στο αποσβέσιμο κόστος βάσει του ΔΠΧΑ 9, εκτός από ένα μη σημαντικό μέρος (0,2%) των δανείων και απαιτήσεων σε πελάτες λογιστικής αξίας € 71 εκατ., το οποίο έχει αναταξινομηθεί στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (υποχρεωτικά).
- Η πλειονότητα των ομολόγων λογιστικής αξίας € 5.309 εκατ. (σε σύνολο επενδυτικών τίτλων AFS € 5.509 εκατ.), τα οποία ήταν ταξινομημένα ως διαθέσιμα προς πώληση βάσει του ΔΛΠ 39, επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση βάσει του ΔΠΧΑ 9.
- Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι € 442 εκατ. και χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου € 1.554 εκατ. επιμετρούμενοι στο αποσβέσιμο κόστος βάσει του ΔΛΠ 39, επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος ή στην εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση βάσει του ΔΠΧΑ 9 ανάλογα με το επιχειρηματικό μοντέλο διαχείρισής τους.
- Ελάχιστες περιπτώσεις χρεωστικών τίτλων λογιστικής αξίας € 101 εκατ. δεν πέρασαν τον έλεγχο του SPPI και συνεπώς επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων βάσει του ΔΠΧΑ 9.
- Μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια λογιστικής αξίας € 86 εκατ. τα οποία ταξινομούνταν ως διαθέσιμα προς πώληση βάσει του ΔΛΠ 39 επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων βάσει του ΔΠΧΑ 9.
- Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου και παράγωγα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού ύψους € 49 εκατ. και € 1.878 εκατ. αντιστοίχως, επιμετρούμενα στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων βάσει του ΔΛΠ 39, επίσης επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων βάσει του ΔΠΧΑ 9.
- Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που προσδιορίζονταν ως επιμετρούμενες στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 (σύνθετοι τίτλοι, σύνθετες καταθέσεις) επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, ενώ όπου κρίνεται κατάλληλο, τα ενσωματωμένα παράγωγα διαχωρίζονται από τα κύρια συμβόλαιά τους. Η Τράπεζα έχει αλλάξει το χειρισμό, όπως επιτρέπεται από το ΔΠΧΑ 9, και τα ενσωματωμένα παράγωγα αντισταθμίζονται πλήρως χρησιμοποιώντας οικονομική αντιστάθμιση μέσω αντίθετων θέσεων σε μεμονωμένα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την επίπτωση από τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9 στο αποθεματικό αναπροσαρμογής εύλογης αξίας και στα αποτελέσματα εις νέον:

	Επίπτωση ΔΠΧΑ 9 € εκατ.
Ειδικά αποθεματικά	
Υπόλοιπο λήξης βάσει ΔΛΠ 39	8.005
εκ των οποίων αποθεματικό διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων (AFS)	282
Επαναμέτρηση βάσει κατηγοριών επιμέτρησης ΔΠΧΑ 9	4
Επαναμέτρηση αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών βάσει ΔΠΧΑ 9	
χαρτοφυλακίου σε FVOCI	14
Αναβαλλόμενος φόρος	(4)
Επαναμέτρηση βάσει ΔΠΧΑ 9 των μη συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων (μετά από φόρο)	(5)
Υπόλοιπο έναρξης βάσει ΔΠΧΑ 9	8.014
Αποτελέσματα εις νέον	
Υπόλοιπο λήξης βάσει ΔΛΠ 39	(10.561)
Επαναμέτρηση βάσει κατηγοριών επιμέτρησης ΔΠΧΑ 9	(8)
Επαναμέτρηση αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών βάσει ΔΠΧΑ 9	
συμπεριλαμβανομένου του χαρτοφυλακίου σε FVOCI	(1.100)
Αναβαλλόμενος φόρος	9
Επαναμέτρηση βάσει ΔΠΧΑ 9 των μη συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων (μετά από φόρο)	5
Υπόλοιπο έναρξης βάσει ΔΠΧΑ 9	(11.655)

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η συμφωνία της πρόβλεψης απομείωσης της προηγούμενης χρήσης των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες και των χρεωστικών τίτλων υπολογιζόμενη σύμφωνα με το μοντέλο πραγματοποιηθεισών ζημιών του ΔΛΠ 39 και των προβλέψεων για δανειακές δεσμεύσεις και χρηματοοικονομικές εγγυήσεις σύμφωνα με το ΔΛΠ 37, με τη νέα πρόβλεψη απομείωσης υπολογιζόμενη σύμφωνα με το μοντέλο των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών του ΔΠΧΑ 9 την 1

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ιανουαρίου 2018. Η πρόβλεψη απομείωσης των δανειακών δεσμεύσεων και χρηματοοικονομικών εγγυήσεων περιλαμβάνεται στον κατωτέρω πίνακα στη γραμμή των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες στο αποσβέσιμο κόστος.

	31 Δεκεμβρίου 2017 κατά ΔΛΠ 39/ΔΛΠ 37	την 1 Ιανουαρίου 2018 κατά ΔΠΧΑ 9			
		Επαναμέτρηση			
		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων στοιχείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων στοιχείων	Πρόβλεψη απομείωσης σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9	
Πρόβλεψη απομείωσης ⁽¹⁾ € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες στο αποσβέσιμο κόστος	10.085	(23)	469	576	11.107
Χρεωστικοί τίτλοι στο αποσβέσιμο κόστος	-	4	53	-	57
Χρεωστικοί τίτλοι στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση	-	13	1	-	14
Σύνολο	10.085	(6)	523	576	11.178

⁽¹⁾ Στην κατά ΔΛΠ 39/ ΔΛΠ 37 πρόβλεψη απομείωσης δεν περιλαμβάνεται ποσό € 49 εκατ. για δανειακά ανοίγματα που επιμετρώνται σε FVTPL.

Επιπρόσθετη πρόβλεψη απομείωσης € 1.093 εκατ. αναγνωρίζεται ως αποτέλεσμα της μετάβασης στο ΔΠΧΑ 9 για τα αναφερθέντα χρηματοοικονομικά μέσα. Η πρόβλεψη απομείωσης που σχετίζεται με τις ζημιές λόγω πιστωτικού κινδύνου των χρεωστικών τίτλων σε FVOCI (€ 14 εκατ.) αναγνωρίζεται στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση και δεν μειώνει τη λογιστική τους αξία στον ισολογισμό.

(ii) Εποπτικά κεφάλαια

Η επίπτωση στα εποπτικά κεφάλαια του Ομίλου λόγω της αρχικής εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Επίπτωση στα εποπτικά κεφάλαια από την αρχική εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9	Κατά την		
	31 Δεκεμβρίου 2017 κατά ΔΛΠ 39 € εκατ.	1 Ιανουαρίου 2018 Επίπτωση πλήρους εφαρμογής ΔΠΧΑ 9 € εκατ.	1 Ιανουαρίου 2018 ΔΠΧΑ 9 μεταβατικές διατάξεις € εκατ.
Κεφάλαια κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	6.887	5.731	6.757
Σύνολο Σταθμισμένου Ενεργητικού	38.387	37.864	38.097
	%	%	%
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1)	17,9	15,1	17,7

Η κεφαλαιακή επίπτωση στον pro-forma δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 του Ομίλου (fully loaded CET 1 Capital ratio) την 1 Ιανουαρίου 2018, με βάση την πλήρη εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας III το 2024, λαμβάνοντας υπόψη την ολοκλήρωση της πώλησης των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία (σημ. 17), παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα :

Pro-forma πλήρης εφαρμογή Βασιλείας III με την ολοκλήρωση της πώλησης των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία	Κατά την		
	31 Δεκεμβρίου 2017 κατά ΔΛΠ 39 € εκατ.	1 Ιανουαρίου 2018 Επίπτωση πλήρους εφαρμογής ΔΠΧΑ 9 € εκατ.	Επίπτωση εφαρμογής ΔΠΧΑ 9 € εκατ.
Κεφάλαια κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	5.653	4.498	(1.155)
Σύνολο Σταθμισμένου Ενεργητικού	37.154	36.631	(523)
	%	%	%
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1)	15,2	12,3	(2,9)

Ο Όμιλος αποφάσισε να εφαρμόσει τη σταδιακή μέθοδο (phase-in approach) σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία (Κανονισμός ΕΕ 2017/2395) για την άμβλυνση των επιπτώσεων, από τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9, στα εποπτικά κεφάλαια. Σύμφωνα με τον ανωτέρω Κανονισμό, η μεταβατική περίοδος είναι πέντε έτη ενώ το ποσοστό της επίπτωσης που θα αναγνωρίζεται είναι 5% για το

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2018 και 15%, 30%, 50% και 75% για τα επόμενα τέσσερα έτη. Η πλήρης επίπτωση στα εποπτικά κεφάλαια λόγω της αρχικής εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 αναμένεται να απεικονιστεί την 1 Ιανουαρίου 2023. Βάσει των ανωτέρω, ο δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (CET 1) έχει μειωθεί περίπου κατά 20 μονάδες βάσης τον πρώτο χρόνο υιοθέτησης του ΔΠΧΑ 9, το οποίο αντιστοιχεί σε μείωση των εποπτικών κεφαλαίων € 130 εκατ. εφαρμόζοντας τις εποπτικές μεταβατικές διατάξεις.

3. Σημαντικές λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές στην εφαρμογή των λογιστικών αρχών

Κατά την εφαρμογή των λογιστικών αρχών του Ομίλου, η Διοίκηση προβαίνει σε εκτιμήσεις και παραδοχές που ενδέχεται να επηρεάσουν τα ποσά των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων, των εσόδων και εξόδων στις οικονομικές καταστάσεις, κατά τη διάρκεια του επόμενου οικονομικού έτους και τις γνωστοποιήσεις που τις συνοδεύουν. Οι εκτιμήσεις και οι παραδοχές αξιολογούνται διαρκώς και βασίζονται στις παρούσες συνθήκες, σε ιστορικά στοιχεία και σε άλλους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων για μελλοντικά γεγονότα, οι οποίες, με βάση τις παρούσες συνθήκες, θεωρούνται λογικές. Κάθε αναθεώρηση των εκτιμήσεων, αναγνωρίζεται μελλοντικώς. Οι κυριότεροι τομείς για τους οποίους ο Όμιλος προβαίνει σε εκτιμήσεις και παραδοχές στην εφαρμογή των λογιστικών του αρχών αναλύονται παρακάτω:

3.1 Ζημίες απομείωσης για δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Πολιτική σε ισχύ από την 1 Ιανουαρίου 2018

Επιμέτρηση αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών

Η επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών απαιτεί από τη Διοίκηση να ασκήσει σημαντική κρίση, και συγκεκριμένα την εκτίμηση του ποσού και του χρονοδιαγράμματος των μελλοντικών ταμειακών ροών καθώς και της αξίας των εξασφαλίσεων κατά τον προσδιορισμό των ζημιών απομείωσης και την εκτίμηση της σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου. Αυτές οι εκτιμήσεις προσδιορίζονται από πλήθος παραγόντων, μεταβολές στους οποίους μπορεί να οδηγήσουν σε σημαντικές αλλαγές στο χρονοδιάγραμμα και στο ποσό της πρόβλεψης απομείωσης για πιστωτικές ζημίες που πρέπει να αναγνωρισθεί.

Ο υπολογισμός των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών του Ομίλου είναι αποτέλεσμα σύνθετων μοντέλων με μια σειρά υποκείμενων υποθέσεων σχετικά με την επιλογή μεταβλητών δεδομένων και τις αλληλεξαρτήσεις τους. Τα στοιχεία των εν λόγω μοντέλων που θεωρούνται λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές περιλαμβάνουν:

Καθορισμός σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου

Το ΔΠΧΑ 9 δεν περιλαμβάνει ορισμό του τι συνιστά σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου (SICR). Η αξιολόγηση του κατά πόσο ο πιστωτικός κίνδυνος έχει αυξηθεί σημαντικά από την αρχική αναγνώριση πραγματοποιείται σε κάθε περίοδο αναφοράς λαμβάνοντας υπόψη κατά κύριο λόγο τη μεταβολή του κινδύνου αθέτησης κατά την εναπομένουσα διάρκεια του χρηματοπιστωτικού μέσου. Ο Όμιλος αξιολογεί κατά πόσο έχει πραγματοποιηθεί μια σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου από την αρχική αναγνώριση βασιζόμενος σε ποιοτικές και ποσοτικές, εύλογες και βάσιμες πληροφορίες για τις μελλοντικές συνθήκες που απαιτούν την άσκηση σημαντικής κρίσης από τη Διοίκηση. Η εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων θα μπορούσε να αυξήσει σημαντικά τον αριθμό των χρηματοοικονομικών μέσων που απαιτείται να μεταφερθούν στο Στάδιο 2.

Σχετικά με τα ανοίγματα σε δάνεια λιανικής τραπεζικής, το βασικό κριτήριο είναι η αλλαγή της πιθανότητας αθέτησης (PD) κατά την συνολική υπολειπόμενη διάρκεια του δανείου πάνω από τα όρια που έχουν οριστεί. Ο καθορισμός των συγκεκριμένων ορίων διαφέρει ανά χαρτοφυλάκιο, κατάσταση τροποποίησης (τροποποιημένο ή μη δάνειο), τύπο προϊόντος καθώς και ύψους της πιθανότητας αθέτησης κατά την αρχική αναγνώριση του δανείου. Σε γενικές γραμμές, τα όρια για δάνεια με χαμηλή πιθανότητα αθέτησης κατά την αρχική αναγνώριση είναι υψηλότερα σε σχέση με τα δάνεια που αξιολογήθηκαν με υψηλή πιθανότητα αθέτησης κατά την αρχική αναγνώριση.

Σύμφωνα με τον παραπάνω διαχωρισμό, την 31 Δεκεμβρίου 2018 για τα δάνεια λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα, το εύρος των ορίων σχετικά με την πιθανότητα αθέτησης (PD) κατά την υπολειπόμενη διάρκεια δανείων, η υπέρβαση των οποίων συνιστά και ταξινόμηση του δανείου σε Στάδιο 2, αναλύονται ως :

Δάνεια λιανικής τραπεζικής	Εύρος ορίων SICR
Στεγαστικά δάνεια	30%-50%
Ενοποιησεις δανειακών υποχρεώσεων	10%-80%
Δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις	10%-65%
Καταναλωτικά δάνεια	60%-100%

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Για τα χαρτοφυλάκια επιχειρηματικών δανείων, οι καμπύλες PD κατά την αρχική αναγνώριση και της υπολειπομένης διάρκειας σε κάθε ημερομηνία αναφοράς αντιστοιχίζονται σε κατηγορίες πιστοληπτικής διαβάθμισης. Ακολουθώντας, τα σχετικά όρια SICR βασίζονται στην σύγκριση των πιστοληπτικών διαβαθμίσεων κατά την αρχική αναγνώριση και κατά την ημερομηνία αναφοράς, ενώ υποβαθμίσεις στην κατηγορία διαβάθμισης, αντιπροσωπεύουν αλλαγές στην πιθανότητα αθέτησης κατά την συνολική υπολειπόμενη διάρκεια του δανείου. Ο Όμιλος, όπως και στα δάνεια λιανικής τραπεζικής, κατηγοριοποιεί τα χαρτοφυλάκια επιχειρηματικών δανείων με βάση την κατηγορία του περιουσιακού στοιχείου, τον τύπο δανείου και την πιστοληπτική διαβάθμιση κατά την αρχική αναγνώριση.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, για το χαρτοφυλάκιο επιχειρηματικών δανείων στην Ελλάδα, τα όρια επιδείνωσης της πιστοληπτικής διαβάθμισης με βάση την ισχύουσα εσωτερική κλίμακα αξιολόγησης ανά δανειολήπτη, η υπέρβαση των οποίων συνιστά και ταξινόμηση του δανείου σε Στάδιο 2, παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες :

Κατηγορίες εσωτερικής αξιολόγησης των επιχειρηματικών δανείων	Εύρος ορίων SICR
1-2	Δύο έως τρεις βαθμίδες
3-4	Δύο ή περισσότερες βαθμίδες
5-8	Μία ή περισσότερες βαθμίδες

Προσδιορισμός των σεναρίων, των σταθμίσεων κάθε σεναρίου και των μακροοικονομικών παραγόντων

Για να επιτευχθεί ο στόχος της επιμέτρησης των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών, ο Όμιλος αξιολογεί μια σειρά πιθανών αποτελεσμάτων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 9, εφαρμόζοντας τουλάχιστον τρία μακροοικονομικά σενάρια, δηλαδή βασικό, δυσμενές και αισιόδοξο, με τρόπο που εξασφαλίζει ένα αμερόληπτο και σταθμισμένο βάσει πιθανοτήτων αποτέλεσμα. Κάθε ένα από τα σενάρια βασίζεται στις παραδοχές της Διοίκησης σχετικά με τις μελλοντικές οικονομικές συνθήκες υπό τη μορφή μακροοικονομικών παραγόντων, παραγόντων σχετικών με την αγορά και λοιπών παραγόντων. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι σταθμίσεις βάσει πιθανοτήτων για τα σενάρια που αναφέρονται παραπάνω και που εφαρμόζονται από τον Όμιλο στην επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών είναι 50% για το βασικό σενάριο και 25% για το δυσμενές και για το αισιόδοξο σενάριο αντίστοιχα.

Ο Όμιλος διασφαλίζει ότι οι εκτιμήσεις απομείωσης και οι μακροοικονομικές προβλέψεις που διενεργούνται για επιχειρηματικούς και εποπτικούς σκοπούς είναι απολύτως συνεπείς. Ως εκ τούτου, το βασικό σενάριο το οποίο εφαρμόζεται στον υπολογισμό των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών συμπίπτει με αυτό που χρησιμοποιείται στα πλαίσια της Διαδικασίας Αξιολόγησης της Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ICAAP), για σκοπούς επιχειρηματικού σχεδιασμού και για ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing). Επιπλέον, στην ανάπτυξη των μακροοικονομικών σεναρίων έχει ληφθεί υπόψη η εμπειρία που αποκτήθηκε κατά τη διενέργεια των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων οι οποίες επιβλήθηκαν από τον επόπτη, ενώ οι προβλέψεις απομείωσης βασίστηκαν στην κατά ΔΠΧΑ 9 μεθοδολογία των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών.

Σε ό,τι αφορά τις μακροοικονομικές παραδοχές, ο Όμιλος αξιολογεί συγκεκριμένο αριθμό ενδείξεων για την πρόβλεψη των παραμέτρων ρίσκου, και πιο συγκεκριμένα τους δείκτες τιμών οικιστικών και εμπορικών ακινήτων, αυτόν της ανεργίας και του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, το περιθώριο των ελληνικών κρατικών ομολόγων σε σχέση με το επιτόκιο αναφοράς Euribor τον δείκτη πληθωρισμού, όπως επίσης επιτόκια και συναλλαγματικές ισοτιμίες. Σχετικά με τους κύριους μακροοικονομικούς δείκτες που χρησιμοποιούνται στην επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών του δανειακού χαρτοφυλακίου στη Ελλάδα για την χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο αριθμητικός μέσος όρος των σταθμισμένων βάσει πιθανοτήτων ετήσιων προβλέψεων των σεναρίων για τις χρονιές 2019 έως 2022, παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Κύριοι μακροοικονομικοί δείκτες	Αριθμητικός μέσος όρος (2019-2022) των σταθμισμένων βάσει πιθανοτήτων ετήσιων προβλέψεων
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	1,74%
Ανεργία	17,72%
Δείκτης τιμών οικιστικών ακινήτων	1,70%
Δείκτης τιμών εμπορικών ακινήτων	2,20%

Τυχόν μεταβολές στα σενάρια και τις σταθμίσεις αυτών, στο αντίστοιχο σύνολο μακροοικονομικών μεταβλητών και στις παραδοχές που έγιναν σχετικά με αυτές τις μεταβλητές για τον χρονικό ορίζοντα της πρόβλεψης, θα είχαν σημαντική επίδραση στο ποσό της αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς. Τα μοντέλα και οι βασικές μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται στη μέτρηση της

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς επικυρώνονται από τις αρμόδιες μονάδες του Ομίλου, οι οποίες είναι ανεξάρτητες από τη διαδικασία της ανάπτυξης των μοντέλων.

Ανάπτυξη μοντέλων αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων υπολογιστικών τύπων, της επιλογής των δεδομένων και των αλληλεξαρτήσεων

Για σκοπούς επιμέτρησης των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών, ο Όμιλος πραγματοποιεί την απαραίτητη παραμετροποίηση του μοντέλου με βάση τα διάφορα δεδομένα που παρατηρούνται σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή (point-in-time) χρησιμοποιώντας μηνιαία διαστήματα. Οι υπολογισμοί αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς βασίζονται σε παραμέτρους δεδομένων, δηλαδή έκθεση κατά την αθέτηση (EAD), πιθανότητα αθέτησης (PD), ζημιά δεδομένης της αθέτησης (LGD), συντελεστή μετατροπής (CCF), κλπ., ενσωματώνοντας την άποψη της Διοίκησης για τις μελλοντικές συνθήκες. Ο Όμιλος καθορίζει επίσης τις συνδέσεις μεταξύ των μακροοικονομικών σεναρίων και των οικονομικών δεδομένων, όπως τα επίπεδα ανεργίας και τις αξίες των εξασφαλίσεων, καθώς και τις επιδράσεις αυτών στα PDs, EADs και LGDs.

Επιπλέον, ο καθορισμός των PDs δεν είναι συντηρητικός, αλλά αμερόληπτος και αντικειμενικός και ενσωματώνει σχετικές πληροφορίες για τις μελλοντικές συνθήκες, συμπεριλαμβανομένων των μακροοικονομικών σεναρίων. Τα παραμετρικά μοντέλα πρόβλεψης κινδύνου ενσωματώνουν έναν αριθμό μεταβλητών, όπως το ΑΕΠ, την ανεργία κλπ. που χρησιμοποιούνται ως ανεξάρτητες μεταβλητές για την επίτευξη της βέλτιστης πρόβλεψης. Τα μοντέλα βασίζονται σε λογιστικές παλινδρομήσεις και λειτουργούν κάτω από τα διαφορετικά μακροοικονομικά σενάρια και τις σχετικές αλλαγές και κλυδωνισμούς στο μακροοικονομικό περιβάλλον οι οποίες αντικατοπτρίζονται αναλόγως με μη γραμμικό τρόπο.

Τμηματοποίηση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού για τα οποία η αναμενόμενη πιστωτική ζημιά αξιολογείται σε συλλογική βάση

Ο Όμιλος κατατάσσει τα ανοίγματα του με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου κατά την αρχική αναγνώριση, τόσο για την εκτίμηση της σημαντικής αύξησης του πιστωτικού κινδύνου όσο και για την επιμέτρηση της πρόβλεψης απομείωσης των δανείων σε συλλογική βάση. Οι διαφορετικές κατηγορίες αποσκοπούν να καταγράψουν τις διαφορές στα PDs και στα ποσοστά ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης. Σε επόμενες περιόδους, ο Όμιλος επανεξετάζει την ομαδοποίηση των ανοιγμάτων του τουλάχιστον σε ετήσια βάση, προκειμένου να διασφαλίσει ότι οι εν λόγω ομαδοποιήσεις παραμένουν ομοιογενείς ως προς την ανταπόκρισή τους στα κοινά χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου που έχουν εντοπιστεί. Τυχόν αναδιάταξη αντικατοπτρίζει την αντίληψη της Διοίκησης σχετικά με την αλλαγή του πιστωτικού κινδύνου που σχετίζεται με τα συγκεκριμένα ανοίγματα σε σύγκριση με την αρχική αναγνώριση.

Ανάπτυξη μοντέλων και προσαρμογές από την Διοίκηση (management overlays)

Ένα πλήθος πολύπλοκων μοντέλων έχει αναπτυχθεί ή τροποποιηθεί για τον υπολογισμό της αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς, ενώ ενδέχεται να απαιτούνται προσωρινές προσαρμογές από τη Διοίκηση για να ληφθούν υπόψη νέες εξελίξεις και διαθέσιμες πληροφορίες, οι οποίες δεν αντικατοπτρίζονται ακόμη στον υπολογισμό της αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς μέσω των μοντέλων κινδύνου. Οι αλλαγές της εσωτερικής διαβάθμισης του αντισυμβαλλομένου, νέα ή αναθεωρημένα μοντέλα και δεδομένα ενδέχεται να επηρεάσουν σημαντικά την αναμενόμενη πιστωτική ζημιά. Τα μοντέλα διέπονται από το πλαίσιο επικύρωσης του Ομίλου, το οποίο αποσκοπεί στην εξασφάλιση ανεξάρτητης επαλήθευσης, και εγκρίνονται από την Επιτροπή Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου (Board Risk Committee – BRC).

Ανάλυση ευαισθησίας σε δανειακά χαρτοφυλάκια

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η εκτιμώμενη επίπτωση στην επιμέτρηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών του Ομίλου (συμπεριλαμβανομένων στοιχείων εκτός ισολογισμού), από πιθανές λογικές και συνδυασμένες αλλαγές στις προβλέψεις των κύριων μακροοικονομικών δεικτών για την επόμενη πενταετία (2019-2023) :

Σενάριο ευαισθησίας				Επίπτωση			
Κύριοι μακροοικονομικοί δείκτες	Συνδυαστική αλλαγή %			σε € εκατ.		% πρόβλεψης	
	Θετική μεταβολή	Δυσμενής μεταβολή		Θετική μεταβολή	Δυσμενής μεταβολή	Θετική μεταβολή	Δυσμενής μεταβολή
Αύξηση ΑΕΠ	+30%	-30%	αλλαγή στις ετήσιες προβλέψεις	Δανειακό χαρτοφυλάκιο			
				Επιχειρηματικά δάνεια	-48	60	-1,47 + 1,85
Δείκτης ανεργίας	- 6,5%	+ 6,5%	αλλαγή στις ετήσιες προβλέψεις	Δάνεια λιανικής τραπεζικής			
					-114	133	-1,99 + 2,33
Δείκτης τιμών ακινήτων (RRE/CRE)	+ 2%	- 2%	αλλαγή στις προσαρμοσμένες αγοραίες τιμές ακινήτων που κατέχονται ως εξασφάλιση	Σύνολο Ομίλου			
					-162	193	-1,80 + 2,14

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Σημειώνεται ότι η ανάλυση ευαισθησίας, όταν διενεργείται επί συγκεκριμένων σημαντικών παραμέτρων, μπορεί να παράσχει ουσιώδη πληροφόρηση μόνο για χαρτοφυλάκια στα οποία οι παράμετροι κινδύνου έχουν σημαντική επίδραση στο συνολικό πιστωτικό κίνδυνο ενός δανειακού χαρτοφυλακίου, ειδικά όταν τέτοιες αναλύσεις ευαισθησίας χρησιμοποιούνται και για εσωτερικούς σκοπούς διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου. Σε διαφορετική περίπτωση, η ανάλυση ευαισθησίας πάνω σε συγκεκριμένους συνδυασμούς κάποιων παραμέτρων κινδύνου δύναται να μην παράγει ουσιαστικά αποτελέσματα καθώς στην πραγματικότητα υπάρχουν αλληλεξαρτήσεις μεταξύ διαφόρων οικονομικών δεδομένων καθιστώντας οποιεσδήποτε αλλαγές στις παραμέτρους ως αλλαγές που συσχετίζονται με διαφόρους παράγοντες.

Ο Όμιλος επικαιροποιεί και εξετάζει τη λογικότητα και εκτελεί εκ των υστέρων έλεγχο των βασικών παραδοχών που χρησιμοποιούνται στη μεθοδολογία αξιολόγησης των SICR και ECL, τουλάχιστον σε ετήσια βάση ή νωρίτερα, βάσει διαφόρων γεγονότων και συνθηκών. Σ' αυτό το πλαίσιο, εξειδικευμένο και με εμπειρία προσωπικό από τη Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων του Ομίλου παρακολουθεί τις παραμέτρους κινδύνου που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της αναμενομένης πιστωτικής ζημιάς. Επιπροσθέτως, ως μέρος του σαφώς καθορισμένου πλαισίου διακυβέρνησης, τυχόν αναθεωρήσεις στη μεθοδολογία εγκρίνονται από τις αρμόδιες επιτροπές του Ομίλου και τελικά από την Επιτροπή Κινδύνων.

Πολιτική σε ισχύ πριν την 1 Ιανουαρίου 2018

Ο Όμιλος εξετάζει το δανειακό του χαρτοφυλάκιο σε διαρκή βάση προκειμένου να αξιολογήσει εάν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης. Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται σε ατομική βάση για τα δάνεια και απαιτήσεις που είναι από μόνα τους σημαντικά και σε συλλογική βάση (α) για τα δάνεια και απαιτήσεις που δεν είναι μεμονωμένα σημαντικά και (β) για αυτά τα δάνεια και απαιτήσεις που θεωρούνται μεμονωμένα σημαντικά αλλά δεν βρέθηκαν να είναι απομειωμένα μετά την αξιολόγησή τους σε ατομική βάση. Η Διοίκηση εξασκεί την κρίση της κατά την υιοθέτηση των παραδοχών και εκτιμήσεων που χρησιμοποιεί για τον υπολογισμό της παρούσας αξίας των ταμειακών ροών που αναμένονται να εισπραχθούν από τα δάνεια και απαιτήσεις, είτε αυτά αξιολογούνται σε ατομική είτε σε συλλογική βάση.

Αξιολόγηση της πρόβλεψης απομείωσης σε ατομική βάση

Για τα δάνεια που αξιολογούνται σε ατομική βάση, κυρίως το επιχειρηματικό δανειακό χαρτοφυλάκιο του Ομίλου, η Διοίκηση προβαίνει στην καλύτερη δυνατή εκτίμηση για να προσδιορίσει την παρούσα αξία των ταμειακών ροών που αναμένονται να εισπραχθούν. Ο ανωτέρω προσδιορισμός περιλαμβάνει εκτιμήσεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση του πιστούχου και την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία των υφιστάμενων εξασφαλίσεων. Οι προσδοκώμενες ανακτήσεις από τα ακίνητα που λαμβάνονται ως εξασφαλίσεις, επηρεάζονται από την πτωτική τάση που παρατηρείται στις εμπορικές τους αξίες. Μείωση της τάξεως του 5% στις εκτιμώμενες ανακτήσιμες αξίες όλων των ακινήτων που λαμβάνονται ως εξασφαλίσεις και οι οποίες χρησιμοποιούνται για την επιμέτρηση της πρόβλεψης απομείωσης του επιχειρηματικού δανειακού χαρτοφυλακίου του Ομίλου, θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πρόσθετης πρόβλεψης απομείωσης το 2017 ποσού € 117 εκατ. περίπου.

Κάθε δάνειο που αξιολογείται για απομείωση σε ατομική βάση, αξιολογείται κατά περίπτωση (σε συνεργασία της μονάδας Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου και των επιχειρησιακών μονάδων) και στη συνέχεια εγκρίνεται ανεξάρτητα από τη μονάδα Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου.

Αξιολόγηση της πρόβλεψης απομείωσης σε συλλογική βάση

Η πρόβλεψη απομείωσης σε συλλογική βάση σχηματίζεται για (α) ομάδες μη απομειωμένων ή απομειωμένων δανείων λιανικής τραπεζικής που δε θεωρούνται μεμονωμένα σημαντικά, και (β) για ομάδες επιχειρηματικών ή δανείων λιανικής τραπεζικής που θεωρούνται μεμονωμένα σημαντικά αλλά δεν είναι απομειωμένα σε ατομική βάση.

Προκειμένου να καθορίσει εάν υπάρχουν ζημιές απομείωσης που θα πρέπει να αναγνωριστούν στην κατάσταση αποτελεσμάτων, η Διοίκηση εξετάζει κατά πόσο υπάρχουν αντικειμενικές ενδείξεις που να οδηγούν σε μετρήσιμη μείωση των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών ροών ενός χαρτοφυλακίου δανείων, πριν την αναγνώριση της μείωσης αυτής σε μεμονωμένα δάνεια του χαρτοφυλακίου. Τέτοια ένδειξη είναι δυνατόν να περιλαμβάνει παρατηρήσιμα δεδομένα που υποδηλώνουν ότι υπάρχει μια δυσμενής μεταβολή στη δυνατότητα αποπληρωμής μιας ομάδας πιστούχων, ή στις εθνικές ή τοπικές οικονομικές συνθήκες που συσχετίζονται με την ομαλή εξυπηρέτηση των δανείων της ομάδας.

Αξιολογώντας την ανάγκη για συλλογική πρόβλεψη απομείωσης, η Διοίκηση λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως πιστοληπτική διαβάθμιση, μέγεθος του χαρτοφυλακίου, συγκεντρώσεις κινδύνου, καθώς και οικονομικούς παράγοντες. Οι εκτιμήσεις της Διοίκησης για τον προσδιορισμό των μελλοντικών ταμειακών ροών βασίζονται σε ιστορικά δεδομένα ζημιών περιουσιακών στοιχείων με χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου παρόμοια με αυτά του δανειακού χαρτοφυλακίου υπό αξιολόγηση. Η Διοίκηση επίσης ασκεί σημαντική κρίση προκειμένου να εκτιμήσει εάν οι τρέχουσες οικονομικές και πιστωτικές συνθήκες ενδέχεται να

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

οδηγήσουν σε επίπεδο ζημιάς απομείωσης υψηλότερο ή χαμηλότερο από αυτό το οποίο προκύπτει με βάση τα ιστορικά δεδομένα. Υπό κανονικές συνθήκες, τα ιστορικά δεδομένα παρέχουν αντικειμενική και συναφή πληροφόρηση για την αξιολόγηση της ζημιάς του κάθε δανειακού χαρτοφυλακίου. Υπό άλλες συνθήκες, τα ιστορικά δεδομένα παρέχουν λιγότερο συναφή πληροφόρηση, για παράδειγμα όταν οι πρόσφατες τάσεις κινδύνου δεν αντικατοπτρίζονται επαρκώς στην ιστορική πληροφόρηση. Ειδικότερα, όταν οι αλλαγές στις οικονομικές, εποπτικές και συναλλακτικές συνθήκες μεταβάλουν τους παράγοντες κινδύνου του υπό εξέταση χαρτοφυλακίου οι οποίοι πλέον δεν αντικατοπτρίζονται πλήρως στο μοντέλο υπολογισμού της πρόβλεψης απομείωσης, τότε ο Όμιλος αναπροσαρμόζει ανάλογα την πρόβλεψη απομείωσης που προκύπτει με βάση τα ιστορικά δεδομένα.

Η αβεβαιότητα που ενέχεται στην εκτίμηση της ζημιάς απομείωσης, έχει αυξηθεί λόγω του τρέχοντος μακροοικονομικού περιβάλλοντος και επηρεάζεται από παράγοντες όπως το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας, τους δείκτες χρεοκοπίας, τη γεωγραφική συγκέντρωση, τις αλλαγές σε νόμους και κανονισμούς, τις τιμές των ακινήτων και το ύψος των επιτοκίων.

Για το στεγαστικό δανειακό χαρτοφυλάκιο του Ομίλου, οι δείκτες ανάκτησης που υπολογίζονται με βάση στατιστικά μοντέλα, αντιπροσωπεύουν την καλύτερη δυνατή εκτίμηση της Διοίκησης σχετικά με την καθαρή ρευστοποιήσιμη αξία των αστικών ακινήτων που κατέχονται ως εξασφάλιση και το χρόνο πλειστηριασμού των ακινήτων αυτών, ο οποίος με τη σειρά του επηρεάζεται από το τοπικό νομικό πλαίσιο. Τόσο το ποσό όσο και ο χρόνος των αναμενόμενων ταμειακών ροών έχουν επηρεαστεί από την μείωση του επιπέδου δραστηριότητας στην αγορά ακινήτων και τις αλλαγές του εγχώριου φορολογικού και νομικού περιβάλλοντος. Μείωση της τάξεως του 3% στους εκτιμώμενους δείκτες ανάκτησης που χρησιμοποιήθηκαν για την επιμέτρηση της πρόβλεψης απομείωσης του χαρτοφυλακίου στεγαστικών δανείων του Ομίλου, θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πρόσθετης πρόβλεψης το 2017 ποσού € 141 εκατ. περίπου.

Για τα λοιπά χαρτοφυλάκια λιανικής τραπεζικής του Ομίλου, η στατιστική ανάλυση των ιστορικών δεδομένων ζημιών είναι το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της μελλοντικής συμπεριφοράς του πελάτη και του προγράμματος αποπληρωμής των υποχρεώσεών του. Εξαιτίας του δυσμενούς μακροοικονομικού περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων, υπάρχει ένας βαθμός αβεβαιότητας, ανάλογα με το υπό εξέταση χαρτοφυλάκιο, όσον αφορά το επίπεδο των μελλοντικών ταμειακών ροών και του χρόνου είσπραξης αυτών. Όσον αφορά την έκθεση σε καταναλωτικά και δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις χωρίς εξασφάλιση, η Διοίκηση σκεπάζεται σημαντική κρίση για να καθορίσει τις παραδοχές που είναι υποκείμενες στους ισχύοντες δείκτες ανάκτησης, οι οποίοι υπολογίζονται με βάση στατιστικά μοντέλα και επηρεάζονται από τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες. Μείωση στους εκτιμώμενους δείκτες ανάκτησης που χρησιμοποιήθηκαν για την επιμέτρηση της πρόβλεψης απομείωσης του χαρτοφυλακίου καταναλωτικών δανείων χωρίς εξασφάλιση κατά 5%, θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πρόσθετης πρόβλεψης απομείωσης το 2017 ποσού € 28 εκατ. περίπου, ενώ η ίδια μείωση στους εκτιμώμενους δείκτες ανάκτησης του χαρτοφυλακίου δανείων μικρών επιχειρήσεων, θα είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση πρόσθετης πρόβλεψης ποσού € 45 εκατ. περίπου.

3.2 Εύλογη αξία χρηματοοικονομικών μέσων

Η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων είναι η τιμή που μία οντότητα θα λάμβανε κατά την πώληση ενός περιουσιακού στοιχείου ή θα κατέβαλε για τη μεταβίβαση μιας υποχρέωσης σε μια κανονική συναλλαγή μεταξύ συμμετεχόντων στην κύρια (ή πιο συμφέρουσα) αγορά, κατά την ημερομηνία της επιμέτρησης και υπό τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς (δηλ. τιμή εξόδου) ανεξαρτήτως εάν η τιμή αυτή είναι άμεσα παρατηρήσιμη ή προσδιορίζεται με τη χρήση άλλων κατάλληλων τεχνικών αποτίμησης.

Η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων που δε διαπραγματεύονται σε ενεργή αγορά, προσδιορίζεται χρησιμοποιώντας άλλες τεχνικές αποτίμησης οι οποίες περιλαμβάνουν τη χρήση μοντέλων αποτίμησης. Επιπρόσθετα, η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων που δεν έχουν συχνές συναλλαγές και η τιμολόγηση των οποίων χαρακτηρίζεται από μικρή διαφάνεια, είναι λιγότερο αντικειμενική και απαιτεί διαφόρων βαθμών κρίση, ανάλογα με την ρευστότητα, τη συγκέντρωση, την αβεβαιότητα των παραγόντων της αγοράς, τις παραδοχές για τις τιμές και τους λοιπούς κινδύνους που επηρεάζουν το εν λόγω χρηματοοικονομικό μέσο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι εύλογες αξίες εκτιμώνται βάσει παρατηρήσιμων δεδομένων παρόμοιων χρηματοοικονομικών μέσων ή χρησιμοποιώντας άλλες τεχνικές αποτίμησης.

Τα μοντέλα αποτίμησης που χρησιμοποιούνται περιλαμβάνουν μεθόδους παρούσας αξίας και άλλα μοντέλα που βασίζονται κυρίως σε παρατηρήσιμα δεδομένα, και σε μικρότερο βαθμό σε μη παρατηρήσιμα, προκειμένου ο προσδιορισμός της εύλογης αξίας να παραμένει αξιόπιστος.

Τα μοντέλα αποτίμησης χρησιμοποιούνται κυρίως για την αποτίμηση εξωχρηματοστηριακών παραγώγων και τίτλων που επιμετρούνται σε εύλογη αξία.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Όπου χρησιμοποιούνται τεχνικές αποτίμησης για τον καθορισμό της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων που δεν διαπραγματεύονται σε ενεργή αγορά, αυτές επικυρώνονται και εξετάζονται περιοδικά από αρμόδιο προσωπικό, τα οποίο είναι ανεξάρτητο από το προσωπικό που τις ανέπτυξε. Όλα τα μοντέλα πιστοποιούνται πριν τη χρησιμοποίησή τους και προσαρμόζονται έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι τα παραγόμενα αποτελέσματα αντικατοπτρίζουν τα πραγματικά δεδομένα και τις συγκριτικές τιμές αγοράς. Οι κύριες παραδοχές και εκτιμήσεις που λαμβάνονται υπόψη από την Διοίκηση όταν χρησιμοποιείται ένα μοντέλο αποτίμησης περιλαμβάνουν:

- την πιθανότητα και το χρόνο πραγματοποίησης των μελλοντικών ταμειακών ροών,
- την επιλογή του κατάλληλου προεξοφλητικού επιτοκίου, που βασίζεται σε εκτίμηση ενός συμμετέχοντος στην αγορά για το κατάλληλο περιθώριο επιτοκίου επί του επιτοκίου μηδενικού κινδύνου, και
- της άσκηση κρίσης για τον καθορισμό του μοντέλου που θα χρησιμοποιηθεί για τον υπολογισμό της εύλογης αξίας.

Όπου είναι δυνατό, τα μοντέλα χρησιμοποιούν μόνο παρατηρήσιμα δεδομένα. Ωστόσο, σε παράγοντες όπως ο πιστωτικός κίνδυνος (τόσο του Ομίλου όσο και του αντισυμβαλλόμενου), οι μεταβλητότητες (volatilities) και οι συσχετίσεις (correlations), απαιτείται η εκτίμηση της Διοίκησης, προκειμένου οι προσδιοριζόμενες εύλογες αξίες να αντανακλούν την αβεβαιότητα που υπάρχει ως αποτέλεσμα της έλλειψης σχετικών δεδομένων της αγοράς. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στις αποτιμήσεις που βασίζονται σε μη παρατηρήσιμα δεδομένα είναι εγγενώς αβέβαια, εξαιτίας της περιορισμένης πληροφόρησης ή της απουσίας τρεχόντων δεδομένων της αγοράς. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις θα υπάρχουν κάποια διαθέσιμα ιστορικά δεδομένα στα οποία μπορεί να βασιστεί η επιμέτρηση της εύλογης αξίας, και συνεπώς ακόμη και όταν χρησιμοποιούνται μέθοδοι αποτίμησης που βασίζονται σε μη παρατηρήσιμα δεδομένα, οι προσδιοριζόμενες εύλογες αξίες θα βασίζονται, κατά ένα περιορισμένο βαθμό σε παρατηρήσιμα δεδομένα.

Πληροφορίες σχετικά με την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων παρατίθενται στη σημ. 6.3.

3.3 Απομείωση μετοχών χαρτοφυλακίου διαθέσιμων προς πώληση

Πολιτική που εφαρμόστηκε πριν από την 1 Ιανουάριου 2018

Για τις μετοχές του χαρτοφυλακίου διαθέσιμων προς πώληση, μία σημαντική ή παρατεταμένη μείωση στην εύλογη αξία κάτω του κόστους, αποτελεί αντικειμενική ένδειξη απομείωσης. Προκειμένου να καθοριστούν τα κριτήρια χαρακτηρισμού της ανωτέρω μείωσης ως σημαντική ή παρατεταμένη, η Διοίκηση του Ομίλου εξασκεί κρίση. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Όμιλος θεωρεί μία μείωση ως «σημαντική», όταν η εύλογη αξία των εισηγμένων μετοχών υπολείπεται της αξίας κτήσης περισσότερο από 30% με 40%, βάσει του χρηματιστηριακού δείκτη της κάθε μετοχής, και ως «παρατεταμένη» την μείωση της τιμής αγοράς μιας μετοχής κάτω του κόστους αυτής για περίοδο δώδεκα μηνών. Ο Όμιλος επίσης υπολογίζει, μεταξύ άλλων παραγόντων, την ιστορική μεταβλητότητα της τιμής της μετοχής, την οικονομική ευρωστία του εκδότη, την απόδοση του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται, τις αλλαγές στην τεχνολογία, καθώς και τις λειτουργικές και χρηματοδοτικές ταμειακές ροές.

3.4 Ταξινόμηση χρηματοοικονομικών μέσων

Ο Όμιλος προβαίνει σε σημαντικές εκτιμήσεις κατά την αξιολόγηση της ταξινόμησης των χρηματοοικονομικών μέσων και ειδικότερα στα ακόλουθα πεδία:

Αξιολόγηση επιχειρηματικού μοντέλου

Ο Όμιλος ασκεί κρίση για να καθορίσει το κατάλληλο επίπεδο στο οποίο το επιχειρηματικό μοντέλο θα αξιολογηθεί. Κατά την αξιολόγηση του επιχειρηματικού μοντέλου των χρηματοοικονομικών μέσων, αυτά ομαδοποιούνται (σε επιχειρηματικούς τομείς) σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο διαχείρισής τους με σκοπό την επίτευξη των επιχειρηματικών στόχων του Ομίλου. Σε γενικές γραμμές, η αξιολόγηση πραγματοποιείται σε επίπεδο επιχειρηματικής μονάδας τόσο για τα δάνεια όσο και για τους χρεωστικούς τίτλους. Ωστόσο, τα χρηματοοικονομικά μέσα είναι δυνατόν να ομαδοποιηθούν περαιτέρω με βάση την επιχειρηματική στρατηγική/περιφέρεια κ.ο.κ.

Κατά την αξιολόγηση του επιχειρηματικού μοντέλου των χρηματοοικονομικών μέσων, ο Όμιλος αξιολογεί τις πωλήσεις που πραγματοποιήθηκαν σε προγενέστερες περιόδους και εκτιμά τη μελλοντική τους εξέλιξη. Ανάλογα με το στόχο, το αποδεκτό επίπεδο και τη συχνότητα των πωλήσεων, ασκείται κρίση στο κατά πόσο αυτές επιδρούν στο επιχειρηματικό μοντέλο που αποσκοπεί στη διακράτηση χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού μέχρι τη λήξη.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Αξιολόγηση ελέγχου συμβατικών ταμειακών ροών που αφορούν αποκλειστικά σε πληρωμές κεφαλαίου και τόκων (SPPI test)

Ο Όμιλος διενεργεί την αξιολόγηση του SPPI των δανείων και των χρεωστικών τίτλων λαμβάνοντας υπόψη όλα τα χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν δυνητικά να οδηγήσουν στην αποτυχία του ελέγχου. Οι αρμόδιες επιχειρηματικές μονάδες ασκούν κρίση κατά την αξιολόγηση ως προς το εάν συγκεκριμένοι συμβατικοί όροι επηρεάζουν σημαντικά τις μελλοντικές ταμειακές ροές. Ως εκ τούτου, για την αξιολόγηση δανείων χωρίς το δικαίωμα αναγωγής, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη από κοινού κριτήρια όπως την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων, τους δείκτες LTV (Loan-to-Value) και DSCR (Debt-Service-Coverage Ratio) καθώς επίσης και την ύπαρξη εταιρικών και προσωπικών εγγυήσεων. Επιπροσθέτως, για να αξιολογήσει εάν το τροποποιημένο στοιχείο της διαχρονικής αξίας του χρήματος (modified time value of money element) εισάγει μεταβλητότητα στις ταμειακές ροές, ο Όμιλος διενεργεί μια ποσοτική άσκηση (όπως περιγράφεται στη σημείωση 2). Επιπλέον, ο Όμιλος αξιολογεί συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου η ύπαρξη όρων σχετικά με την απόδοση εκθέτουν τον Όμιλο στον κίνδυνο του υπό χρηματοδότηση περιουσιακού στοιχείου παρά στον πιστωτικό κίνδυνο του πιστούχου.

Ο Όμιλος έχει δημιουργήσει ένα ισχυρό πλαίσιο για τη διενέργεια των απαραίτητων αξιολογήσεων σύμφωνα με τις πολιτικές του Ομίλου με σκοπό να διασφαλίσει την ορθή ταξινόμηση των χρηματοοικονομικών μέσων, περιλαμβανομένων των αξιολογήσεων που διενεργούνται από πεπειραμένο προσωπικό τόσο για τα δανειακά ανοίγματα όσο και τους χρεωστικούς τίτλους.

3.5 Εκτιμήσεις για τον έλεγχο σε άλλες εταιρίες

Η Διοίκηση εξασκεί κρίση προκειμένου να αξιολογήσει εάν ο Όμιλος έχει τον έλεγχο μίας άλλης εταιρίας βάσει των στοιχείων που συνιστούν τον έλεγχο, όπως αυτά παρουσιάζονται στην σημ. 2.2.1(i).

(α) Θυγατρικές εταιρείες

Ο Όμιλος κατέχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου σε όλες τις θυγατρικές του εταιρείες, εκτός από την Hellenic Post Credit A.E. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με την αξιολόγηση της άσκησης ελέγχου για την εν λόγω εταιρεία παρατίθενται στην σημείωση 27.

(β) Οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης

Ως μέρος των χρηματοδοτικών του δραστηριοτήτων, ο Όμιλος προβαίνει στην τιτλοποίηση περιουσιακών στοιχείων μέσω της σύστασης εταιριών ειδικού σκοπού, οι σχετικές δραστηριότητες των οποίων προκαθορίζονται από τον Όμιλο στα πλαίσια του αρχικού τους σχεδιασμού. Ο Όμιλος έχει έκθεση στη μεταβλητότητα των αποδόσεων των εταιριών αυτών μέσω της κατοχής χρεωστικών τίτλων που εκδίδουν ή μέσω των διαφόρων μορφών κάλυψης πιστωτικού κινδύνου που παρέχονται σε αυτές από τον Όμιλο βάσει των εκάστοτε συμβατικών όρων. Για να αξιολογήσει την ύπαρξη ελέγχου στις ανωτέρω εταιρίες ειδικού σκοπού, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη κατά πόσον μπορεί να επηρεάσει τις ουσιώδεις αποφάσεις που θα μπορούσαν να μεταβάλουν τις αποδόσεις τους. Συνεπώς, ο Όμιλος έχει καταλήξει ότι ελέγχει αυτές τις εταιρίες ειδικού σκοπού.

Ο Όμιλος συμμετέχει στον αρχικό σχεδιασμό διαφόρων αμοιβαίων κεφαλαίων προκειμένου να παρέχει στους πελάτες του επενδυτικές ευκαιρίες. Ο Όμιλος λειτουργεί κυρίως ως διαχειριστής κεφαλαίων, λαμβάνοντας αποφάσεις εντός του προκαθορισμένου εποπτικού πλαισίου. Συνεπώς, ο Όμιλος έχει καταλήξει ότι δεν ελέγχει αυτά τα αμοιβαία κεφάλαια.

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης που συμμετέχει ο Όμιλος, είτε αυτές ενοποιούνται είτε όχι, παρατίθενται στη σημείωση 29.

3.6 Φόρος εισοδήματος

Ο Όμιλος υπόκειται σε φόρο εισοδήματος σε διάφορες χώρες και προβαίνει σε εκτιμήσεις για τον προσδιορισμό της πρόβλεψης αυτού. Επίσης, ο Όμιλος αναγνωρίζει υποχρεώσεις για θέματα που ενδεχομένως ανακύψουν από φορολογικούς ελέγχους, βάσει των εκτιμήσεων για το κατά πόσο αυτά θα επιφέρουν επιπρόσθετους φόρους ή για την έκβαση φορολογικών δικαστικών υποθέσεων. Εάν υπάρχει διαφορά μεταξύ του τελικού φόρου των ανωτέρω περιπτώσεων και των ποσών που αναγνωρίστηκαν αρχικά, τότε αυτή θα επηρεάσει τις φορολογικές και τις αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις του Ομίλου, κατά την περίοδο προσδιορισμού του τελικού φόρου. Περαιτέρω πληροφόρηση σχετικά με τα ανωτέρω παρέχεται στη σημ. 15.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος αναγνωρίζει αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις στο βαθμό που είναι πιθανό ότι θα υπάρξουν επαρκή φορολογητέα κέρδη έναντι των οποίων οι μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές και οι εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Συνεπώς, η αναγνώριση των ανωτέρω αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων περιλαμβάνει την διενέργεια εκτιμήσεων σχετικά με τη μελλοντική χρηματοοικονομική απόδοση των εταιριών του Ομίλου στις οποίες, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, έχουν αναγνωριστεί. Ειδικότερα, ο προσδιορισμός των αναβαλλόμενων

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

φορολογικών απαιτήσεων που μπορούν να αναγνωριστούν, απαιτεί τη διενέργεια σημαντικών εκτιμήσεων για το χρόνο επίτευξης και το ύψος των μελλοντικών φορολογητέων κερδών. Κατά την διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη όλα τα διαθέσιμα στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων της πρόβλεψης της Διοίκησης για τα μελλοντικά φορολογητέα έσοδα και της φορολογικής νομοθεσίας σε κάθε χώρα.

Η σημαντικότερη εκτίμηση που διενεργείται από την Διοίκηση αφορά την αναγνώριση των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που σχετίζονται με τις πραγματοποιηθείσες ζημιές στην Ελλάδα. Σε περίπτωση που, ο Όμιλος εκτιμήσει ότι δεν θα είναι σε θέση να ανακτήσει στο μέλλον ένα μέρος των αναγνωριζόμενων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, το μη ανακτήσιμο ποσό θα επηρεάσει το υπόλοιπο των αναβαλλόμενων φόρων την χρονική στιγμή διενέργειας της ανωτέρω εκτίμησης.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος επανεξέτασε τις εκτιμήσεις του σχετικά με το ύψος των μελλοντικών φορολογητέων κερδών έναντι των οποίων οι μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές και οι εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν και αξιολόγησε αναλόγως την ανακτησιμότητα των αναγνωρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων βασιζόμενος (α) στο τριετές Επιχειρηματικό Σχέδιό του, το οποίο εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο τον Ιανουάριο 2018 και έχει υποβληθεί στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) και στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ), παρέχοντας τις προοπτικές σχετικά με την κερδοφορία του και την κεφαλαιακή του θέση για την περίοδο έως το τέλος του 2020 και (β) στην επικαιροποίηση του Σχεδίου το οποίο υποβλήθηκε στο Διοικητικό Συμβούλιο και στο ΤΧΣ τον Δεκέμβριο του 2018 για την περίοδο μέχρι το τέλος του 2021. Η εφαρμογή του ανωτέρω Επιχειρηματικού Σχεδίου και της επικαιροποίησης του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από του κινδύνους και τις αβεβαιότητες που απορρέουν από το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα καθώς και στις χώρες τις οποίες δραστηριοποιείται ο Όμιλος.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, ποσό € 63 εκατ. έχει αναγνωριστεί για αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις από μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές, με βάση τις εκτιμήσεις και παραδοχές του Ομίλου, στον καλύτερο δυνατό βαθμό, όπως περιγράφονται παραπάνω. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις του Ομίλου και τις εκτιμήσεις για την ανακτησιμότητα αυτών παρατίθενται στη σημ. 16.

3.7 Παροχές στο προσωπικό λόγω συνταξιοδότησης

Η παρούσα αξία των υποχρεώσεων λόγω συνταξιοδότησης του προσωπικού εξαρτάται από παράγοντες που καθορίζονται σε αναλογιστική βάση με την χρήση διαφόρων παραδοχών, όπως το επιτόκιο προεξόφλησης και οι μελλοντικές μισθολογικές αυξήσεις. Οποιοσδήποτε αλλαγές σε αυτές τις παραδοχές θα επηρεάσουν τη λογιστική αξία των υποχρεώσεων λόγω συνταξιοδότησης.

Ο Όμιλος καθορίζει το κατάλληλο επιτόκιο προεξόφλησης για τον υπολογισμό της παρούσας αξίας των εκτιμώμενων συνταξιοδοτικών υποχρεώσεων στο τέλος κάθε χρόνου βάση των επιτοκίων εταιρικών ομολόγων υψηλής πιστωτικής διαβάθμισης. Σε χώρες όπου το βάθος αγοράς για τέτοια ομόλογα είναι ανεπαρκές, χρησιμοποιούνται οι αποδόσεις κυβερνητικών ομολόγων. Το νόμισμα και η λήξη των ομολόγων που χρησιμοποιούνται συνάδουν με το νόμισμα και την εκτιμώμενη διάρκεια των υποχρεώσεων λόγω συνταξιοδότησης. Το ποσοστό αύξησης των μισθών βασίζεται σε εκτιμήσεις σχετικά με μελλοντικό επίπεδο του πληθωρισμού και αντανακλά επίσης το σύστημα ανταμοιβών του Ομίλου και τις αναμενόμενες συνθήκες της αγοράς.

Οι υπόλοιπες παραδοχές για την υποχρέωση συνταξιοδότησης, όπως η μεταβολή του πληθωρισμού, βασίζονται εν μέρει στις εκάστοτε συνθήκες αγοράς.

Για πληροφορίες σχετικά με την ανάλυση ευαισθησίας των υποχρεώσεων λόγω εξόδου από την υπηρεσία, σε λογικά πιθανές, κατά τον χρόνο προετοιμασίας αυτών των οικονομικών καταστάσεων, αλλαγές στις προαναφερθείσες κύριες αναλογιστικές παραδοχές, βλέπε σημείωση 39.

3.8 Επενδύσεις σε ακίνητα και ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία

Ο Όμιλος εξετάζει, σε κάθε ημερομηνία αναφοράς, το χαρτοφυλάκιο επενδύσεων σε ακίνητα προκειμένου να αξιολογήσει κατά πόσο υπάρχουν ενδείξεις απομείωσης, όπως μείωση στις τιμές της αγοράς και το επίπεδο δραστηριότητας αυτής για διαφορετικές κατηγορίες ακινήτων, τα οποία βρίσκονται σε διάφορες τοποθεσίες. Εάν υπάρχουν τέτοιες ενδείξεις απομείωσης, η Διοίκηση πρέπει να εξασκήσει κρίση για την εκτίμηση της εύλογης αξίας, μειωμένης με τα έσοδα πώλησης, των επενδύσεων σε ακίνητα. Οι εύλογες αξίες προσδιορίζονται από πιστοποιημένους ανεξάρτητους εκτιμητές, και από την Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε. και τις θυγατρικές της (σημ. 27), η οποία εξειδικεύεται στην αποτίμηση των ακινήτων, χρησιμοποιεί εσωτερικούς ή εξωτερικούς πιστοποιημένους ανεξάρτητους εκτιμητές και εποπτεύεται από το Royal Institute of Chartered Surveyors. Οι κυριότεροι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας σχετίζονται με την είσπραξη των συμβατικών

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

μισθωμάτων, τις τιμές των μελλοντικών μισθωμάτων και τη χρονική διάρκεια της μίσθωσης, τα επιτόκια προεξόφλησης ή τους συντελεστές απόδοσης, τις τελικές αξίες, καθώς επίσης και το επίπεδο των μελλοντικών εξόδων συντήρησης και λοιπών λειτουργικών εξόδων. Επιπρόσθετα, όταν η εύλογη αξία, μειωμένη με τα έξοδα πώλησης, προσδιορίζεται βάσει των τιμών αγοράς συγκρίσιμων συναλλαγών, τότε αυτές υπόκεινται σε κατάλληλες προσαρμογές έτσι ώστε να αντανακλούν τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες και τις εκτιμήσεις της Διοίκησης, στον καλύτερο δυνατό βαθμό, σχετικά με τις μελλοντικές τάσεις των τιμών της αγοράς ακινήτων.

Οι διαδικασίες και οι υποκείμενες παραδοχές για τον προσδιορισμό της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας των ακινήτων από πλειστηριασμό είναι αντίστοιχες με εκείνες που περιγράφονται ανωτέρω για τις επενδύσεις σε ακίνητα.

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των επενδύσεων σε ακίνητα του Ομίλου παρατίθενται στη σημείωση 31.

3.9 Προβλέψεις και ενδεχόμενες υποχρεώσεις

Ο Όμιλος αναγνωρίζει προβλέψεις όταν έχει μια υπάρχουσα νομική ή τεκμηριωμένη υποχρέωση, είναι πιθανό ότι για να γίνει ο διακανονισμός της υποχρέωσης θα απαιτηθεί μια εκροή πόρων που ενσωματώνουν οικονομικό όφελος και το ποσό του διακανονισμού μπορεί να εκτιμηθεί αξιόπιστα.

Πρόβλεψη δεν αναγνωρίζεται και μια ενδεχόμενη υποχρέωση γνωστοποιείται στις περιπτώσεις που δεν είναι πιθανό ότι για να γίνει ο διακανονισμός της υποχρέωσης θα απαιτηθεί μια εκροή πόρων, όταν το ποσό της υποχρέωσης δεν μπορεί να μετρηθεί αξιόπιστα ή στις περιπτώσεις τις οποίες η υποχρέωση θεωρείται πιθανή και έγκειται στην εκδήλωση ή μη ενός ή περισσότερων αβέβαιων μελλοντικών γεγονότων.

Με βάση την υποκειμενικότητα και την εγγενή αβεβαιότητα που συνεπάγεται ο προσδιορισμός της πιθανότητας και του ποσού των προαναφερθέντων εκροών, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη του έναν αριθμό από παράγοντες, όπως την παροχή νομικών συμβουλών, το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η υπόθεση και ιστορικά στοιχεία από παρόμοιες υποθέσεις. Στην περίπτωση μιας προσφοράς η οποία γίνεται μέσα στο πλαίσιο ενός προγράμματος εθελούσιας εξόδου του Ομίλου, ο αριθμός των υπαλλήλων οι οποίοι αναμένεται να αποδεχθούν την προαναφερθείσα προσφορά μαζί με την ηλικιακή τους ομάδα, αποτελούν σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει την επιμέτρηση της εκροής για την παροχή εξόδου από την υπηρεσία.

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τις προβλέψεις και τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις που έχουν αναγνωριστεί από τον Όμιλο παρατίθενται στις σημ. 38 και 46.

3.10 Λοιπές σημαντικές λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές

Πληροφορίες σχετικά με τις λοιπές εκτιμήσεις και παραδοχές που διενεργούνται από τον Όμιλο παρατίθενται στις σημ. 4 και 17.

4. Πιστωτικός κίνδυνος από απαιτήσεις Ελληνικού Δημοσίου

Η λογιστική αξία των κυριότερων απαιτήσεων του Ομίλου από το Ελληνικό Δημόσιο είναι:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	3.180	2.530
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα με το Ελληνικό Δημόσιο	1.189	1.181
Χρηματοοικονομική εγγύηση που σχετίζεται με τον πιστωτικό κίνδυνο του Ελληνικού Δημοσίου	197	196
Δάνεια με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου	103	117
Δάνεια προς ελληνικές τοπικές αρχές και δημόσιους οργανισμούς	55	54
Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου	0	1.044
Σύνολο	4.724	5.122

Η επάρκεια της πρόβλεψης απομείωσης των δανείων και απαιτήσεων, τα οποία είτε είναι εγγυημένα από το Ελληνικό Δημόσιο είτε έχουν χορηγηθεί σε εταιρείες του δημοσίου τομέα, αξιολογήθηκε στο πλαίσιο της πολιτικής απομείωσης στοιχείων ενεργητικού του Ομίλου. Ο Όμιλος παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις σχετικά με το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα προκειμένου να προσαρμόσει κατάλληλα τις εκτιμήσεις και παραδοχές του με βάση την πιο πρόσφατη διαθέσιμη πληροφόρηση (σημ. 2.1).

Πληροφορίες σχετικά με την εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων του Ομίλου παρατίθενται στη σημ. 6.3.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

5. Διαχείριση ιδίων κεφαλαίων

Η κεφαλαιακή θέση του Ομίλου παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Ίδια κεφάλαια	5.031	7.150
Συν: Αναπροσαρμογές λόγω μεταβατικών διατάξεων εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9	1.003	-
Μείον: Προνομιούχοι Τίτλοι	(42)	(43)
Μείον: Υπεραξία	(1)	-
Μείον: Λοιπές εποπτικές αναπροσαρμογές	(482)	(220)
Κεφάλαια κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1)	5.509	6.887
Συν: Προνομιούχοι τίτλοι – αναπροσαρμογή (phase out)	17	21
Μείον: Λοιπές εποπτικές αναπροσαρμογές	-	(21)
Κεφάλαια της κατηγορίας 1 (Tier 1)	5.526	6.887
Μέσα κεφαλαίου και δάνεια μειωμένης εξασφάλισης αποδεκτά ως μέσα κεφαλαίου της κατηγορίας 2	950	-
Συν: Λοιπές εποπτικές αναπροσαρμογές	25	28
Συνολικά Εποπτικά Κεφάλαια	6.501	6.915
Σύνολο Σταθμισμένου Ενεργητικού	38.849	38.387
Δείκτες:	%	%
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1 Capital ratio)	14,2	17,9
Δείκτης κεφαλαίου της κατηγορίας 1 (Tier 1 ratio)	14,2	17,9
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (Total Capital Adequacy Ratio)	16,7	18,0

Σημείωση: Την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο CET1 του Ομίλου, με βάση την πλήρη εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας III to 2024 (fully loaded CET1) θα ήταν 11,3% (31 Δεκεμβρίου 2017: 14,9%) ενώ ο αντίστοιχος pro-forma δείκτης με την ολοκλήρωση της συγχώνευσης της Grivalia Properties A.E.E.A.Π (σημ. 48) θα ήταν 13,4%.

Ο Όμιλος επιδιώκει να διατηρήσει μια ενεργά διαχειρίσιμη κεφαλαιακή βάση, ώστε να καλύπτει τους κινδύνους που σχετίζονται με τις δραστηριότητές του. Η κεφαλαιακή επάρκεια του Ομίλου παρακολουθείται χρησιμοποιώντας, μεταξύ άλλων μεθόδων, τους κανόνες και τους δείκτες που θεσπίστηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας («Κανόνες/δείκτες της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών») όπως υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Τράπεζα της Ελλάδος για την εποπτεία της Τράπεζας. Το πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, όπως ισχύει, ενσωματώθηκε στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με την Οδηγία 2013/36/ΕΕ (γνωστή ως CRD IV), μαζί με τον Κανονισμό 575/2013/ΕΕ (γνωστός ως CRR). Η Οδηγία 2013/36/ΕΕ ενσωματώθηκε στην Ελληνική νομοθεσία με το Νόμο 4261/2014. Επιπλέον, στο πλαίσιο της «Διαδικασίας Αξιολόγησης της Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ)» (Internal Capital Adequacy Assessment Process – ICAAP), ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη του ένα ευρύτερο φάσμα κατηγοριών κινδύνου και τις δυνατότητές του σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων αυτών. Η ΔΑΕΕΚ έχει ως απώτερο σκοπό να διασφαλίσει ότι ο Όμιλος διαθέτει επαρκή κεφάλαια για την κάλυψη όλων των σημαντικών κινδύνων στους οποίους εκτίθεται, σε ορίζοντα τριών ετών.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 1024/2013 του Συμβουλίου, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) διενεργεί σε ετήσια βάση, τη Διαδικασία Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης (Supervisory Review and Evaluation Process - (SREP)), ώστε να καθορίσει τις εποπτικές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων που βρίσκονται υπό την εποπτεία της. Ο κύριος σκοπός της διαδικασίας SREP είναι να διασφαλίσει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα διαθέτουν επαρκείς ρυθμίσεις, στρατηγικές, διαδικασίες, μηχανισμούς, κεφάλαια και ρευστότητα ώστε να εξασφαλίζεται η ορθή διαχείριση και κάλυψη των κινδύνων που έχουν αναλάβει ή στους οποίους ενδέχεται να εκτεθούν. Στους παραπάνω κινδύνους συμπεριλαμβάνονται εκείνοι που προέκυψαν από τις ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing) και οι κίνδυνοι που μπορεί το πιστωτικό ίδρυμα να δημιουργήσει στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Σύμφωνα με την απόφαση SREP του 2018, από την 1 Μαρτίου 2019 η Τράπεζα υποχρεούται να διατηρεί σε ενοποιημένη βάση το Δείκτη κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 τουλάχιστον στο 10,25% και το Συνολικό Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας τουλάχιστον στο 13,75% (Συνολικές Κεφαλαιακές Απαιτήσεις συμπεριλαμβανομένου του Κεφαλαιακού Αποθέματος Ασφαλείας και του Αποθέματος Ασφαλείας των Συστημικά Σημαντικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων).

Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών - Άσκηση Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων («stress test») 2018

Την 31 Ιανουαρίου 2018, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών - ΕΒΑ ξεκίνησε την άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΕΕ») (EBA EU-wide stress test) για το 2018 και ανακοίνωσε τα μακροοικονομικά σενάρια. Η ΕΒΑ συντόνισε το stress test σε επίπεδο ΕΕ σε συνεργασία με την ΕΚΤ και τις εθνικές αρχές. Τα αποτελέσματα του stress test παρέχουν στα ενδιαφερόμενα μέρη και στο κοινό πληροφορίες σχετικά με την ανθεκτικότητα των τραπεζών, ιδίως την ικανότητά τους να απορροφούν τους κλυδωνισμούς και να ικανοποιούν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις υπό δυσμενείς μακροοικονομικές συνθήκες.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Το stress test σε επίπεδο ΕΕ διεξήχθη σύμφωνα με τη μεθοδολογία, η οποία δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο 2017, τα υποδείγματα και τα σενάρια της ΕΒΑ. Η άσκηση πραγματοποιήθηκε με βάση τα στοιχεία τέλους χρήσης 2017, όπως αυτά αναμορφώθηκαν για να περιλαμβάνουν την επίπτωση της υιοθέτησης του ΔΠΧΑ 9 και αξιολόγησε την ανθεκτικότητα των τραπεζών της ΕΕ στο πλαίσιο ενός κοινού μακροοικονομικού βασικού σεναρίου και ενός κοινού μακροοικονομικού δυσμενούς σεναρίου που καλύπτουν την περίοδο 2018-2020. Το βασικό σενάριο ήταν σύμφωνο με τις προβλέψεις του Δεκεμβρίου 2017 που δημοσίευσε η ΕΚΤ, ενώ το δυσμενές σενάριο, το οποίο αναπτύχθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Board - ESRB) και την ΕΚΤ σε στενή συνεργασία με την ΕΒΑ και τις αρμόδιες αρχές, είχε σχεδιαστεί για να διασφαλιστεί επαρκής βαθμός αυστηρότητας για όλες τις χώρες της ΕΕ. Δεν περιείχε κάποιο όριο επιτυχίας/αποτυχίας, καθώς τα αποτελέσματα της άσκησης είχαν σχεδιαστεί για να χρησιμοποιηθούν ως στοιχεία στη Διαδικασία Εποπτικού Ελέγχου και Αξιολόγησης (Supervisory Review and Evaluation Process -SREP).

Η Eurobank, μαζί με τις άλλες τρεις ελληνικές συστημικές τράπεζες που εποπτεύονται άμεσα από την ΕΚΤ, υποβλήθηκε στο ίδιο stress test σύμφωνα με τα σενάρια και τη μεθοδολογία της ΕΒΑ. Το χρονοδιάγραμμα της διενέργειας του Stress test για τις ελληνικές συστημικές τράπεζες επιταχύνθηκε, προκειμένου αυτό, να ολοκληρωθεί πριν από το τέλος του ΤΠΟΣ του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας για την Ελλάδα.

Αποτελέσματα 2018 Stress Test για την Eurobank

Την 5 Μαΐου 2018, η ΕΚΤ ανακοίνωσε τα αποτελέσματα της Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων - Stress Test για τις τέσσερις Ελληνικές συστημικές τράπεζες, συμπεριλαμβανομένης της Eurobank. Βάσει της ενημέρωσης που έλαβε η Τράπεζα από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ), σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Stress Test, το οποίο συνεξετάστηκε με άλλους παράγοντες από το Εποπτικό Συμβούλιο του ΕΕΜ, δεν προέκυψε κεφαλαιακό έλλειμμα για την Τράπεζα, ούτε ανάγκη υποβολής σχεδίου κεφαλαιακής της ενίσχυσης.

Στο δυσμενές σενάριο, ο δείκτης συνολικής κεφαλαιακής επάρκειας (CAD) της Τράπεζας, συμπεριλαμβανομένων των ομολόγων Tier 2 εκδόσεως Ιανουαρίου 2018, είναι 9,5% και ο δείκτης βασικών ιδίων κεφαλαίων (CET1) 6,8%. Και οι δύο δείκτες θα ήταν περίπου 40 μονάδες βάσης (μ.β.) υψηλότεροι, στο 9,9% και 7,2% αντίστοιχα, εάν είχε συνυπολογιστεί η θετική επίδραση από την πώληση των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία οι οποίες είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση, η οποία ολοκληρώθηκε στις αρχές Απριλίου 2018. Η απομείωση κεφαλαίου ανήλθε σε € 3,4 δις (8,7 ποσοστιαίες μονάδες, εξαιρουμένης της αρνητικής επίπτωσης κατά 250 μ.β. λόγω του ότι οι προνομιούχες μετοχές έπαυσαν να λογίζονται στα βασικά ίδια κεφάλαια (CET1)). Στο βασικό σενάριο, η Τράπεζα ενισχύει την κεφαλαιακή της θέση με τους δείκτες CAD και CET1 να ανέρχονται σε 19,3% και 16,6% αντίστοιχα. Και σε αυτό το σενάριο, οι εν λόγω δείκτες θα ήταν περίπου 40 μ.β. υψηλότεροι, συνυπολογιζόμενης της θετικής επίδρασης από την πώληση των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία οι οποίες είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση.

Η επίδοση της Τράπεζας στο Stress Test επιβεβαιώνει ότι παραμένει ανθεκτική σε αρνητικούς εξωγενείς παράγοντες. Τα συνολικά κεφάλαια της Τράπεζας και η συνολική ισχυρή της επίδοση, της επιτρέπει να επικεντρωθεί περαιτέρω στην αποδοτική εφαρμογή του επιχειρησιακού της σχεδιασμού, εστιάζοντας στην αποτελεσματική διαχείριση και στην ταχεία μείωση του υπολοίπου μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, με βάση τους στόχους που έχουν τεθεί, καθώς επίσης στη χρηματοδότηση των πελατών της, της ελληνικής οικονομίας και των άλλων χωρών όπου δραστηριοποιείται. Οι ανωτέρω επιχειρησιακοί σχεδιασμοί, μαζί με πρόσθετες πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την αναδιάρθρωση, το μετασχηματισμό ή τη βελτιστοποίηση των δραστηριοτήτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, θα δημιουργήσουν ή θα αποδεσμεύσουν περαιτέρω κεφάλαια και/ή θα μειώσουν τα σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού συμβάλλοντας στην περαιτέρω ενίσχυση της κεφαλαιακής θέσης του Ομίλου.

Σχέδιο αναδιάρθρωσης και Τραπεζικός Επίτροπος (Monitoring Trustee)

Οι δεσμεύσεις της Τράπεζας που περιλαμβάνονταν στο αναθεωρημένο σχέδιο αναδιάρθρωσης, όπως αυτό εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 26 Νοεμβρίου 2015, ικανοποιήθηκαν πλήρως μέχρι το τέλος του 2018. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια του 2018 ο Όμιλος εκπλήρωσε/τήρησε τις εναπομείνουσες δεσμεύσεις του σχεδίου αναδιάρθρωσης που περιελάμβαναν: (α) τη μείωση του χαρτοφυλακίου στοιχείων ενεργητικού του Ομίλου στο εξωτερικό (μη σχετιζόμενων με Έλληνες πελάτες), μετά την ολοκλήρωση της πώλησης, τον Απρίλιο του 2018, των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση (σημ. 17) και (β) τη μείωση του δείκτη χορηγήσεων μετά από προβλέψεις προς καταθέσεις για τις τραπεζικές δραστηριότητες του Ομίλου στην Ελλάδα κάτω από το όριο 115%, καθώς ο αντίστοιχος δείκτης έχει βελτιωθεί σε 105% την 31 Δεκεμβρίου 2018 (31 Δεκεμβρίου 2017: 128%).

Η Grant Thornton A.E. η οποία ορίστηκε ως ο Monitoring Trustee της Τράπεζας, είχε αναλάβει να παρακολουθεί την εφαρμογή του σχεδίου αναδιάρθρωσης, το οποίο έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 και να αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με το σχέδιο αναδιάρθρωσης, τις σχετικές βασικές δεσμεύσεις που περιλαμβάνονται σε αυτό και τον Monitoring Trustee της Τράπεζας παρέχονταν στη σημείωση 6 των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων για τη χρήση που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2017.

6. Διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων και εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων

6.1 Χρήση χρηματοοικονομικών μέσων

Οι δραστηριότητες του Ομίλου σχετίζονται κυρίως με τη χρήση χρηματοοικονομικών μέσων, στα οποία περιλαμβάνονται και παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα. Ο Όμιλος αποδέχεται καταθέσεις από πελάτες, τόσο με σταθερό όσο και κυμαινόμενο επιτόκιο για διάφορες χρονικές περιόδους και επιδιώκει την επίτευξη κέρδους, επενδύοντας τα κεφάλαια αυτά σε υψηλής ποιότητας περιουσιακά στοιχεία με επιτοκιακά περιθώρια μεγαλύτερα από το μέσο όρο. Ο Όμιλος επιδιώκει την αύξηση αυτών των περιθωρίων, μέσω της συγκέντρωσης βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων και της χορήγησης δανείων για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους με υψηλότερα επιτόκια, τηρώντας παράλληλα επαρκή ρευστότητα ώστε να ικανοποιεί όλες τις υποχρεώσεις του που μπορεί να καταστούν απαιτητές από τους δικαιούχους.

Επίσης, ο Όμιλος επιδιώκει την αύξηση των επιτοκιακών περιθωρίων, μέσω της είσπραξης περιθωρίων πάνω από το μέσο όρο, μετά από προβλέψεις, από τα δάνεια σε επιχειρήσεις και τα δάνεια λιανικής τραπεζικής εντός ενός εύρους πιστωτικού κινδύνου. Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει τόσο δάνεια όσο και στοιχεία εκτός ισολογισμού όπως εγγυήσεις, ενέγγυες πιστώσεις και λοιπές δεσμεύσεις.

Ο Όμιλος επενδύει σε χρηματοοικονομικά μέσα, τα οποία διαπραγματεύονται σε οργανωμένες και μη οργανωμένες χρηματοοικονομικές αγορές, συμπεριλαμβανομένων παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, με σκοπό την επίτευξη κέρδους από βραχυπρόθεσμες διακυμάνσεις στην αγορά μετοχών και ομολόγων, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και στα επιτόκια.

6.2 Παράγοντες Χρηματοοικονομικού Κινδύνου

Λόγω της φύσης των δραστηριοτήτων του, ο Όμιλος εκτίθεται σε διάφορους χρηματοοικονομικούς κινδύνους, όπως πιστωτικό κίνδυνο, κίνδυνο αγοράς (περιλαμβανομένου του συναλλαγματικού και επιτοκιακού κινδύνου), κίνδυνο ρευστότητας, καθώς και λειτουργικούς κινδύνους. Η στρατηγική διαχείρισης κινδύνων του Ομίλου αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων που ενδέχεται να έχουν οι ανωτέρω κίνδυνοι στη χρηματοοικονομική επίδοση, στη χρηματοοικονομική θέση και στις ταμειακές ροές του Ομίλου.

Διαχείριση Κινδύνων στόχοι και πολιτικές

Ο Όμιλος αναγνωρίζει ότι η ανάληψη κινδύνων είναι ένα αναπόσπαστο μέρος των δραστηριοτήτων του για την επίτευξη των στρατηγικών και επιχειρηματικών του στόχων. Ως εκ τούτου, η Διοίκηση του Ομίλου θεσπίζει επαρκείς μηχανισμούς για την έγκαιρη αναγνώριση των κινδύνων και την αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεών τους στην επίτευξη των στόχων που έχει θέσει.

Λόγω του ότι οι οικονομικές, τραπεζικές, κανονιστικές και λειτουργικές συνθήκες διαρκώς εξελίσσονται και μεταβάλλονται, ο Όμιλος έχει υιοθετήσει τους μηχανισμούς διαχείρισης κινδύνων με στόχο τη συνεχή και βέλτιστη προσαρμογή του στο περιβάλλον αυτό. Η δομή, οι εσωτερικές διαδικασίες και οι υφιστάμενοι μηχανισμοί ελέγχου της Τράπεζας διασφαλίζουν τόσο την αρχή της ανεξαρτησίας όσο και την άσκηση επαρκούς εποπτείας.

Η αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων αποτελεί βασική προτεραιότητα της Διοίκησης, όπως επίσης και ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τον Όμιλο. Ως εκ τούτου, ο Όμιλος έχει διαθέσει σημαντικά μέσα για την αναβάθμιση των πολιτικών, μεθόδων και υποδομών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (European Banking Authority - ΕΒΑ) και της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, και τις βέλτιστες διεθνείς τραπεζικές πρακτικές. Ο Όμιλος εφαρμόζει μια σαφώς προσδιορισμένη εγκριτική διαδικασία πιστοδοτήσεων, ανεξάρτητες αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών και αποτελεσματικές πολιτικές διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, κινδύνου αγοράς, κινδύνου ρευστότητας και λειτουργικού κινδύνου, στην Ελλάδα και σε κάθε χώρα του εξωτερικού όπου δραστηριοποιείται. Οι πολιτικές διαχείρισης κινδύνων που εφαρμόζονται από την Τράπεζα και τις θυγατρικές της αναθεωρούνται σε ετήσια βάση.

Η Στρατηγική Κινδύνων και Κεφαλαίου, η οποία είναι επίσημα καταγεγραμμένη, περιγράφει την κατεύθυνση του Ομίλου σχετικά με θέματα διαχείρισης κινδύνων και κεφαλαίων, την αποστολή και τους στόχους της διαχείρισης κινδύνων, τους ορισμούς των κινδύνων, τις βασικές αρχές διαχείρισης κινδύνων, το πλαίσιο διάθεσης ανάληψης κινδύνων, το πλαίσιο διακυβέρνησης της διαχείρισης, τους στρατηγικούς στόχους και τις κύριες διοικητικές πρωτοβουλίες για την βελτίωση του υφιστάμενου πλαισίου διαχείρισης κινδύνου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Το μέγιστο ύψος των κινδύνων που προτίθεται να αναλάβει ο Όμιλος για την επιδίωξη των στρατηγικών του στόχων καθορίζεται στο εσωτερικό έγγραφο «Πλαίσιο διάθεσης για ανάληψη κινδύνων» μέσω ποσοτικών και ποιοτικών διατυπώσεων, που συμπεριλαμβάνουν και συγκεκριμένα όρια ανοχής ανά είδος κινδύνου. Οι βασικοί στόχοι του προσδιορισμού της διάθεσης ανάληψης κινδύνων είναι, η υποστήριξη της επιχειρηματικής ανάπτυξης του Ομίλου, η διατήρηση ισχυρής κεφαλαιακής επάρκειας σε συνδυασμό με την επίτευξη υψηλής αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων και η συμμόρφωση με τις εποπτικές απαιτήσεις.

Το επίπεδο ανάληψης κινδύνου επικοινωνείται διακριτά σε όλο τον Όμιλο, καθορίζοντας την κουλτούρα διαχείρισης κινδύνου και τη βάση στην οποία οι πολιτικές κινδύνου και τα αντίστοιχα όρια αυτών καθορίζονται, τόσο σε επίπεδο Ομίλου όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Επιτροπή Κινδύνων (ΕΔΚ του ΔΣ) - (Board Risk Committee - BRC)

Η ΕΔΚ του ΔΣ έχει ως αρμοδιότητα να υποστηρίξει το ΔΣ και να διασφαλίσει ότι ο Όμιλος έχει μια σαφώς καθορισμένη στρατηγική διαχείρισης κινδύνων σύμφωνα με το επιχειρηματικό σχέδιο και τη διάθεση ανάληψης κίνδυνου.

Η ΕΔΚ του ΔΣ αξιολογεί το προφίλ κινδύνων του Ομίλου, παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τα εγκεκριμένα επίπεδα διάθεσης και ανεκτικότητας ανάληψης κινδύνων και διασφαλίζει ότι ο Όμιλος έχει εφαρμόσει ένα πλαίσιο διαχείρισης κίνδυνου με τις κατάλληλες μεθοδολογίες, εργαλεία μοντελοποίησης, πηγές δεδομένων καθώς και επαρκές και καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό για να εντοπίζει, αξιολογεί, παρακολουθεί και να μετράει τους κινδύνους.

Η ΕΔΚ του ΔΣ αποτελείται από έξι μη εκτελεστικούς διευθυντές, συνεδριάζει τουλάχιστον σε μηνιαία βάση και αναφέρεται στο ΔΣ σε τριμηνιαία βάση και σε έκτακτες περιπτώσεις όταν κρίνεται αναγκαίο.

Εκτελεστική Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων (MRC)

Η Εκτελεστική Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων (Management Risk Committee - MRC) είναι μια διοικητική επιτροπή που συστήθηκε από τον Διευθύνοντα Σύμβουλο το 2016 και λειτουργεί ως συμβουλευτική επιτροπή της ΕΔΚ του ΔΣ.

Η κύρια ευθύνη της MRC είναι η επίβλεψη του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων του Ομίλου. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η MRC υποβάλλει αναφορές προς την Επιτροπή Κινδύνων του Δ.Σ. για θέματα που σχετίζονται με κινδύνους και εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της. Η MRC διασφαλίζει ότι οι σημαντικοί κίνδυνοι αναγνωρίζονται και τίθενται άμεσα υπόψη της ΕΔΚ του ΔΣ, καθώς και ότι οι ισχύουσες πολιτικές και διαδικασίες είναι επαρκείς για την ορθή διαχείριση των κινδύνων και τη συμμόρφωση με τις εποπτικές απαιτήσεις. Επιπλέον, η MRC καθορίζει τα κατάλληλα μέτρα διαχείρισης, τα οποία παρουσιάζονται και συζητούνται στην Εκτελεστική Επιτροπή (EXBO) και στη συνέχεια υποβάλλονται στη ΕΔΚ του ΔΣ για έγκριση.

Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων του Ομίλου

Η Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων του Ομίλου, με επικεφαλής τον Group Chief Risk Officer (GCRO), ενεργεί ανεξάρτητα από τις επιχειρηματικές μονάδες και είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση, την επιμέτρηση και τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου, των κινδύνων αγοράς και ρευστότητας και των λειτουργικών κινδύνων. Αποτελείται από τη Γενική Διεύθυνση Πίστης του Ομίλου, τον Τομέα Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου (GCCS), τον Τομέα Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας Πιστωτικού Κινδύνου του Ομίλου (GCRCACS), τον Τομέα Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς και Κινδύνου Αντισυμβαλλόμενου (GMCRS), τον Τομέα Λειτουργικού Κινδύνου του Ομίλου, τον Τομέα Επικύρωσης Μοντέλων και Διακυβέρνησης του Ομίλου, τη Μονάδα Στρατηγικού Σχεδιασμού και Λειτουργιών Διαχείρισης Κίνδυνου του Ομίλου (Group Risk Management Strategy Planning and Operations Unit) και τη Διεύθυνση Εποπτικών Σχέσεων & Σχεδιασμού Εξυγίανσης (η οποία έχει διπλή γραμμή αναφοράς ήτοι και προς το Group CFO). Επιπρόσθετα, έχει δημιουργηθεί μια θέση Ανώτατου Συμβούλου ο οποίος αναφέρεται απ' ευθείας στον GCRO.

Διαχείριση Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (MEA)

Σε συνέχεια της Πράξης της Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) 42/30.05.2014, όπως τροποποιήθηκε με την Πράξη 47/9.2.2015, την Πράξη 102/30.08.2016 και την Πράξη 134/5.3.2018, η οποία ενισχύει περαιτέρω τις υφιστάμενες εποπτικές οδηγίες σχετικά με τη διαχείριση των πιστωτικών ανοιγμάτων σε καθυστέρηση και των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η Τράπεζα ανέλαβε μια σειρά πρωτοβουλιών με σκοπό την προσαρμογή στις απαιτήσεις της ανωτέρω οδηγίας και την ενίσχυση των διαδικασιών διαχείρισης των προβληματικών δανείων. Ειδικότερα, η Τράπεζα μετέβαλε το λειτουργικό μοντέλο προβληματικών δανείων σε μία κάθετη οργανωτική δομή μέσω της δημιουργίας της Επιτροπής Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων (Troubled Assets Committee – TAC) και της Γενικής Διεύθυνσης Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων του Ομίλου (Troubled Assets Group General Division- TAG).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Επιτροπή Διαχείριση Προβληματικών Δανείων (Troubled Assets Committee – TAC)

Η TAC με απευθείας γραμμή αναφοράς στη BRC, έχει συσταθεί με σκοπό να παράσχει στρατηγική καθοδήγηση και παρακολούθηση των προβληματικών δανείων της Τράπεζας διασφαλίζοντας την ανεξαρτησία της από τις υπόλοιπες επιχειρηματικές μονάδες και τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της Απόφασης 42/2014. Ειδικότερα, οι κυριότερες αρμοδιότητες της TAC αφορούν την παρακολούθηση της διαχείρισης των δανείων σε καθυστέρηση και της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τη διαμόρφωση και εφαρμογή της στρατηγικής διαχείρισης των προβληματικών δανείων, καθώς και την έγκριση και αξιολόγηση της βιωσιμότητας των μέτρων ρύθμισης και οριστικής διευθέτησης.

Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων του Ομίλου (Troubled Assets Group General Division- TAG)

Η TAG, η οποία έχει δημιουργηθεί ως μία ανεξάρτητη μονάδα, έχει ως επικεφαλής τον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο και Εκτελεστικό μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου και είναι η υπεύθυνη για τη διαδικασία διαχείρισης των προβληματικών δανείων του Ομίλου, από το στάδιο που το δάνειο δεν παρουσιάζει καθυστέρηση για την περίπτωση δανείων υψηλού κινδύνου, έως το στάδιο της νομικής διευθέτησης. Διασφαλίζει τη στενή παρακολούθηση, τον αυστηρό έλεγχο και την προσαρμογή των προγραμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις μακροοικονομικές εξελίξεις, το εποπτικό και νομοθετικό πλαίσιο, τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές και τις νέες ή εξελιγμένες εσωτερικές απαιτήσεις.

Η TAG αποτελείται από τη Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Καθυστερήσεων Retail, τη Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Καθυστερήσεων Τραπεζικής Επιχειρήσεων, τον Τομέα Ανάκτησης Εξασφαλίσεων, τον Τομέα TAG Επιχειρηματικού Σχεδιασμού, τον Τομέα TAG Risk Management & Business Policies, τον Τομέα TAG Διαχείρισης Λειτουργικού Κινδύνου, και τον Τομέα Business Improvement Program Management. Η δομή της TAG είναι πλήρως διαχωρισμένη από τις επιχειρηματικές μονάδες της Τράπεζας τόσο σε όρους διαχείρισης λογαριασμών (account management) όσο και διαδικασίας πιστωτικής έγκρισης, διασφαλίζοντας διαφάνεια, ευελιξία, καλύτερη ιεράρχηση και υπεύθυνη διαχείριση και μετατοπίζει τη διαχείριση από την ελαχιστοποίηση των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων στην ποιοτική διαχείρισή τους με γνώμονα την δημιουργία αξίας για την Τράπεζα, σύμφωνα με τη διάθεση ανάληψης κινδύνου του Ομίλου.

Η TAG συνεργάζεται με τον Τομέα Διαχείρισης Κινδύνων για την αμοιβαία κατανόηση των πρακτικών που εφαρμόζονται και την ανάπτυξη των κατάλληλων μεθοδολογιών σχετικά με την αξιολόγηση των κινδύνων που απορρέουν από κάθε τύπο ρύθμισης δανείων και γενικά, την ανάπτυξη στρατηγικής διαχείρισης προβληματικών δανείων για όλα τα χαρτοφυλάκια. Οι εισηγήσεις και αναφορές της TAG στο Διοικητικό Συμβούλιο και τις Επιτροπές του υποβάλλονται και στον GCRO, ο οποίος εκφράζει γνώμη.

Οι βασικές αρχές διακυβέρνησης της TAG περιλαμβάνουν:

- διατήρηση μιας σαφούς διαχωριστικής γραμμής μεταξύ των επιχειρηματικών μονάδων και της διαχείρισης προβληματικών δανείων,
- διασφάλιση της άμεσης συμμετοχής της ανώτατης διοίκησης στη διαχείριση των προβληματικών δανείων και στη στενή παρακολούθηση των αντίστοιχων χαρτοφυλακίων,
- ανάπτυξη αποτελεσματικής στρατηγικής επίλυσης προβλημάτων μέσω καινοτόμων προτάσεων που θα οδηγήσουν σε βιώσιμες λύσεις, εξασφαλίζοντας μια ενιαία προσέγγιση για τη διαχείριση προβληματικών δανείων όλων των χαρτοφυλακίων,
- σχεδιασμό βελτιώσεων στην παρακολούθηση και παροχή στοχευμένων λύσεων με την κατηγοριοποίηση των δανειοληπτών σε καθυστέρηση σε τομείς και το σχεδιασμό των μεθόδων διαχείρισης και ανάκτησης απαιτήσεων ανά τομέα,
- περιορισμός των μη ενήμερων δανείων μέσω έγκαιρης παρέμβασης και σαφούς ορισμού των βασικών χρηματοοικονομικών στόχων των προβληματικών δανείων,
- παρακολούθηση των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τον βαθμό καθυστέρησης των δανείων, καθώς και προσδιορισμός των ενεργειών περιορισμού του πιστωτικού κινδύνου,
- μεγιστοποίηση των στόχων σχετικά με τους πιστούχους που επιστρέφουν σε ενήμερη κατάσταση μέσω μέτρων ρύθμισης ή αποπληρωμών,
- παρακολούθηση των ζημιών που προέρχονται από προβληματικά δάνεια, και
- καθορισμός των κριτηρίων για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας των προτεινόμενων μέτρων ρύθμισης ή λύσεων, καθώς και των μέτρων οριστικής διευθέτησης, και σχεδιασμός των σχετικών δέντρων αποφάσεων.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Επιχειρησιακοί στόχοι για τα Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (ΜΕΑ)

Στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής για τη μείωση των ΜΕΑ, η ΤτΕ, σε συνεργασία με τον εποπτικό μηχανισμό της ΕΚΤ, σχεδίασε ένα πλαίσιο επιχειρησιακών στόχων για τη διαχείριση των ΜΕΑ, οι οποίοι συνοδεύονται από βασικούς δείκτες απόδοσης. Σύμφωνα με αυτό το πλαίσιο, οι Ελληνικές τράπεζες υπέβαλλαν στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2016 μια σειρά από επιχειρησιακούς στόχους για τα ΜΕΑ μαζί με μια αναλυτική στρατηγική διαχείρισης των ΜΕΑ με τριετή χρονικό ορίζοντα, η οποία επαναξιολογείται σε ετήσια βάση για να ευθυγραμμιστεί με τυχόν μεταβολές στο επιχειρησιακό περιβάλλον και τις στρατηγικές προτεραιότητες της Τράπεζας. Τον Σεπτέμβριο του 2018, υποβλήθηκε από τις Ελληνικές τράπεζες επικαιροποίηση των επιχειρησιακών στόχων και της στρατηγικής διαχείρισης των ΜΕΑ για τα έτη 2018-2021. Σύμφωνα με τους αναθεωρημένους στόχους για τα ΜΕΑ, το υπόλοιπο τους στην Τράπεζα αναμένεται να ανέλθει στο τέλος του 2019 στα € 11,6 δις (δείκτης NPE 33,0%) και στα € 5,4 δις (δείκτης NPE 16,9%) μέχρι το τέλος του 2021, το οποίο αντιστοιχεί σε 70% μείωση του υπολοίπου των ΜΕΑ από το Δεκέμβριο 2017 έως το 2021 (74% για τη λιανική τραπεζική και 63% για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο). Ο συνδυασμός λύσεων που θα εφαρμοστούν διαφοροποιείται σε σχέση με την προηγούμενη υποβολή, περιλαμβάνοντας την τιτλοποίηση ΜΕΑ, την αύξηση των πωλήσεων και ρευστοποιήσεις.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το υπόλοιπο των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων της Τράπεζας μειώθηκε κατά € 2,8 δις σε σχέση με την 31 Δεκεμβρίου 2017 και ανήλθε σε € 15,3 δις, σύμφωνα με τον αναθεωρημένο στόχο που υποβλήθηκε στον ΕΕΜ τον Σεπτέμβριο του 2018.

Η Τράπεζα έχει ενσωματώσει πλήρως τη στρατηγική για τα ΜΕΑ στις διαδικασίες διαχείρισης τους και στο επιχειρησιακό της σχέδιο. Η εποπτική αρχή παρακολουθεί στενά την πορεία για την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων σε τριμηνιαία βάση και δύναται, εφόσον κριθεί σκόπιμο, να ζητήσει επιπρόσθετα διορθωτικά μέτρα.

Η Τράπεζα προετοιμάζεται για την επανυποβολή της αναθεωρημένης στρατηγικής και των αναθεωρημένων επιχειρησιακών στόχων για τα ΜΕΑ (2019-2021) στο τέλος Μαρτίου του 2019, τόσο σε επίπεδο Τράπεζας όσο και για πρώτη φορά σε επίπεδο Ομίλου, όπως απαιτείται από τον SSM και σύμφωνα με τους κύκλους υποβολής αναφορών που ισχύουν για τα Σημαντικά Ιδρύματα της ΕΕ (EU Significant Institutions) βάσει των οδηγιών της ΕΚΤ και του νέου υποδείγματος για την στρατηγική των ΜΕΑ. Σε αυτό το πλαίσιο, ξεκίνησε η εκπόνηση ενός έργου το οποίο έχει ως σκοπό να καταστήσει δυνατή τη συμμόρφωση όλων των εμπλεκόμενων μονάδων του Ομίλου με τις υψηλές εποπτικές απαιτήσεις. Η νέα υποβολή λαμβάνει υπόψη το Σχέδιο Επιτάχυνσης για τη μείωση των ΜΕΑ που ανακοινώθηκε προσφάτως στα πλαίσια του Σχεδίου Μετασχηματισμού της Τράπεζας, στόχος του οποίου είναι η επίτευξη της μείωσης του δείκτη ΜΕΑ σε 16% το 2019 και σε μονοψήφιο ποσοστό μέχρι το 2021.

Νομοθετικό πλαίσιο

Τον Ιούνιο του 2018, σημαντικές νομοθετικές αλλαγές προς την κατεύθυνση μείωσης των ΜΕΑ περιλαμβάνουν την ψήφιση του Νόμου 4549/2018, ο οποίος τροποποιεί τον υφιστάμενο Νόμο 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Νοικοκυριά και το Νόμο 4469/2017 για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών για τις επιχειρήσεις. Σε συνέχεια της διαπραγμάτευσης ανάμεσα, στην Ελληνική Κυβέρνηση και τους Θεσμούς, την 29 Μαρτίου 2019 ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο το νέο πλαίσιο προστασίας της πρώτης κατοικίας.

6.2.1 Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος ζημιάς λόγω αδυναμίας του αντισυμβαλλόμενου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις πληρωμών του κατά την ημερομηνία λήξης τους.

Ο κίνδυνος χώρας είναι ο κίνδυνος ζημιών που προκύπτουν από οικονομικές δυσκολίες ή πολιτικές αναταραχές σε μια χώρα, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου ζημιών μετά την εθνικοποίηση, την απαλλοτρίωση και την αναδιάρθρωση του χρέους.

Ο κίνδυνος διακανονισμού είναι ο κίνδυνος που προκύπτει κατά την εκκαθάριση των πληρωμών, για παράδειγμα για συναλλαγές σε χρηματοπιστωτικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων των παραγώγων και των συναλλαγών νομισμάτων. Ο κίνδυνος προκύπτει όταν εμβάζονται χρηματικά ποσά προτού εξακριβωθεί ότι έχουν ληφθεί οι πληρωμές των αντισυμβαλλομένων.

Ο πιστωτικός κίνδυνος του Ομίλου προκύπτει κυρίως από το δανεισμό ιδιωτών και επιχειρήσεων, περιλαμβανομένων των μέτρων προστασίας που παρέχονται, όπως χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και πιστωτικές επιστολές, καθώς και από άλλες δραστηριότητες, όπως επενδύσεις σε χρεωστικούς τίτλους, εμπορικές δραστηριότητες, δραστηριότητες σε κεφαλαιαγορές και δραστηριότητες διακανονισμού. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο κυριότερος κίνδυνος στον οποίο εκτίθεται ο Όμιλος, η διαχείρισή του γίνεται ενεργά, και παρακολουθείται στενά από κεντροποιημένες μονάδες κινδύνου, οι οποίες αναφέρονται στον GCRO.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(α) Πιστοδοτική διαδικασία εγκρίσεων

Οι διαδικασίες έγκρισης των πιστοδοτήσεων και αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πιστούχων είναι κεντροποιημένες σε επίπεδο χώρας. Ο επαρκής διαχωρισμός των καθηκόντων διασφαλίζει την ανεξαρτησία μεταξύ των στελεχών που είναι υπεύθυνοι για την σχέση με τον πελάτη, την διαδικασία έγκρισης και εκταμίευσης του δανείου, καθώς και την παρακολούθηση αυτού σε όλη τη διάρκεια του.

Επιτροπές Πιστοδοτήσεων

Η διαδικασία έγκρισης των πιστοδοτήσεων των επιχειρηματικών δανείων είναι κεντροποιημένη και πραγματοποιείται μέσω επιτροπών πιστοδοτήσεων με κλιμακούμενα εγκριτικά όρια, με σκοπό τη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου. Οι βασικές επιτροπές είναι οι εξής:

- Επιτροπές Πιστοδοτήσεων (κεντρικές και τοπικές), οι οποίες είναι εξουσιοδοτημένες να εγκρίνουν νέες πιστοδοτήσεις, να ανανεώνουν ή να τροποποιούν τα υπάρχοντα όρια στα επίπεδα εγκρίσεών τους, τα οποία καθορίζονται με βάση τη συνολική έκθεση στον πιστούχο, την κατηγορία κινδύνου (υψηλή, μεσαία ή χαμηλή), όπως επίσης και την αξία και το είδος των παρεχόμενων εξασφαλίσεων,
- Επιτροπές Πιστωτικών Χειρισμών (ΕΠΙΧ), οι οποίες λαμβάνουν αποφάσεις για θέματα πιστοδοτήσεων και ενεργειών που πρέπει να πραγματοποιηθούν για πελάτες σε δυσχερή οικονομική θέση,
- Διεθνείς Επιτροπές Πιστοδοτήσεων (Περιφερειακή και Χωρών), που έχουν συσταθεί για πιστοδοτήσεις σε επιχειρηματικούς πελάτες των θυγατρικών τραπεζών του Ομίλου στο εξωτερικό, εξουσιοδοτημένες να εγκρίνουν νέα όρια, να ανανεώνουν ή να τροποποιούν υφιστάμενα μέσα στα επίπεδα εγκριτικών ευχερειών τους, ανάλογα με τη συνολική έκθεση στον πιστούχο, την κατηγορία κινδύνου του (υψηλή, μεσαία ή χαμηλή), καθώς και με την αξία και το είδος των παρεχόμενων εξασφαλίσεων,
- Διεθνείς Επιτροπές Ειδικού Χειρισμού που έχουν συσταθεί για το χειρισμό επιχειρηματικών πιστούχων σε δυσχερή οικονομική θέση των θυγατρικών τραπεζών του Ομίλου στο εξωτερικό.

Οι επιτροπές πιστοδοτήσεων συνεδριάζουν σε εβδομαδιαία βάση ή και συχνότερα, όταν αυτό απαιτείται.

Γενική Διεύθυνση Πίστης του Ομίλου

Οι κύριες δραστηριότητες της Γενικής Διεύθυνσης Πίστης του Ομίλου είναι οι ακόλουθες:

- Επισκόπηση και αξιολόγηση πιστοδοτικών αιτημάτων που αφορούν σε:
 - (α) εγχώριες μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις όλων των διαβαθμίσεων κινδύνου,
 - (β) εξειδικευμένες χρηματοδοτήσεις, όπως του ναυτιλιακού κλάδου και χρηματοδοτήσεων υποδομών, μεγάλων εμπορικών ακινήτων και ξενοδοχειακών μονάδων (structured finance), και
 - (γ) πελάτες λιανικής τραπεζικής (μικρές επιχειρήσεις και ιδιώτες) πάνω από ένα προκαθορισμένο όριο,
- Σύσταση ανεξάρτητης γνωμοδότησης κινδύνου για κάθε πιστοδοτικό αίτημα που περιλαμβάνει:
 - (α) αξιολόγηση του προφίλ κινδύνου του πιστούχου λαμβάνοντας υπόψη ποιοτικούς και ποσοτικούς παράγοντες κινδύνου (όπως κινδύνους αγοράς, λειτουργικούς, διαρθρωτικούς και οικονομικούς),
 - (β) την ανάλυση του τομέα δραστηριοποίησης του πιστούχου, και
 - (γ) προτάσεις για τη διαμόρφωση πιστοδοτικών συναλλαγών που να είναι ικανοποιητικά καλυμμένες και επαρκώς ελεγχόμενες από την Τράπεζα,
- Αξιολόγηση και επιβεβαίωση των πιστοληπτικών διαβαθμίσεων για κάθε πιστούχο ώστε να αντικατοπτρίζουν τους αντίστοιχους κινδύνους,
- Συμμετοχή με δικαίωμα ψήφου σε όλες τις επιτροπές πιστοδοτήσεων σύμφωνα με τις διαδικασίες εγκρίσεων (με εξαίρεση την ΕΠΙΧ Ι - συμμετοχή χωρίς δικαίωμα ψήφου),
- Ενεργή συμμετοχή σε κανονιστικούς και εξωτερικούς ελέγχους της Τράπεζας,
- Προετοιμασία εξειδικευμένων αναφορών προς τη Διοίκηση της Τράπεζας σε τακτή βάση, σε σχέση με τους 25 μεγαλύτερους πιστοδοτούμενους ομίλους της Τράπεζας και στατιστικά αναφορικά με τις εγκρίσεις νέων χρηματοδοτήσεων,
- Διαφύλαξη της συμμόρφωσης των πιστοδοτικών μονάδων με συγκεκριμένες πολιτικές (όπως διαδικασία SPPI/Derognition, αξιολόγηση πελατών σε εξατομικευμένη βάση για σκοπούς απομείωσης, περιβαλλοντική και κοινωνική πολιτική) και,
- Παροχή εξειδικευμένης γνώσης, εμπειρίας και υποστήριξης σε άλλες διευθύνσεις της Τράπεζας, σε σχέση με επιχειρηματικές και πιστοδοτικές διαδικασίες, πολιτικές καλύψεων, νέα δανειακά προϊόντα και σχήματα ρύθμισης.

Η Γενική Διεύθυνση Πίστης του Ομίλου μέσω του εξειδικευμένου Διεθνούς Τομέα Πίστωσης είναι υπεύθυνη για την ενεργή συμμετοχή στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την επισκόπηση της πιστοδοτικής διαδικασίας για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

των θυγατρικών στο εξωτερικό. Επιπρόσθετα, ο Τομέας συμβουλεύει και υποστηρίζει τις Διευθύνσεις Διαχείρισης Κινδύνων των θυγατρικών στο εξωτερικό.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο Τομέας είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση, ανάμεσα σε άλλα και των παρακάτω δραστηριοτήτων:

- Συμμετοχή με δικαίωμα ψήφου σε όλες τις Διεθνείς επιτροπές (Περιφερειακή, Χωρών και Ειδικού Χειρισμού),
- Συμμετοχή στις συνεδριάσεις των Επιτροπών Παρακολούθησης Ειδικού Χειρισμού που παρακολουθούν και αποφασίζουν την στρατηγική των προβληματικών επιχειρηματικών σχέσεων με δανειακά υπόλοιπα μεγαλύτερα ενός ορίου που από κοινού θέτει ο Τομέας Διεθνούς Πίστης και ο Τομέας TAG της κάθε χώρας,
- Παροχή συμβουλών για βέλτιστες πρακτικές στις μονάδες πιστοδοτήσεων των θυγατρικών στο εξωτερικό και υλοποίηση ειδικών έργων του Ομίλου όπως η απόκτηση ή/και πωλήσεις δανείων του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου που σχετίζονται με τον κίνδυνο των πιστοδοτήσεων και
- Σε συνεργασία με τον Τομέα Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου διενεργεί ελέγχους σχετικά με την ποιότητα των δανειακών χαρτοφυλακίων καθώς επίσης και ειδικών κατηγοριών δανείων.

Οι θυγατρικές του Ομίλου σε Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία, Κύπρο και Λουξεμβούργο έχουν την ίδια δομή διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου και τις ίδιες διαδικασίες ελέγχου με τη Τράπεζα και αναφέρονται απευθείας στον GCRO. Οι πολιτικές και οι διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου εγκρίνονται και παρακολουθούνται από τους τομείς πιστωτικού κινδύνου της Τράπεζας, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι οδηγίες σε επίπεδο Ομίλου τηρούνται και ότι η στρατηγική πιστωτικού κινδύνου εφαρμόζεται ομοιόμορφα στον Όμιλο.

Επιπροσθέτως, πληροφόρηση αναφορικά με την παρακολούθηση του πιστωτικού κινδύνου των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων παρατίθεται στην ενότητα των «Διαχείριση Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (MEA)».

Εγκριτική διαδικασία Λιανικής Τραπεζικής

Η εγκριτική διαδικασία για πιστοδοτήσεις προς μικρές επιχειρήσεις (με κύκλο εργασιών μέχρι € 5 εκατ.) γίνεται κεντροποιημένα, βάσει συγκεκριμένων οδηγιών σχετικά με τις αποδεκτές εξασφαλίσεις και την αρχή “four eyes principle”. Η αξιολόγηση στηρίζεται στην ανάλυση της οικονομικής κατάστασης του πιστούχου, καθώς και σε στατιστικά υποδείγματα (statistical scorecards).

Η εγκριτική διαδικασία για πιστοδοτήσεις προς ιδιώτες (Individual Banking, καταναλωτικά και στεγαστικά δάνεια) γίνεται επίσης κεντροποιημένα και διαφοροποιείται μεταξύ ενήμερου και μη ενήμερου χαρτοφυλακίου. Υποστηρίζεται από την χρήση εξειδικευμένων υποδειγμάτων (credit scoring models), καθώς και την εφαρμογή πιστοδοτικών κριτηρίων που βασίζονται στη συναλλακτική συμπεριφορά και την οικονομική κατάσταση των δανειοληπτών, περιλαμβανομένης της ύπαρξης ακίνητης περιουσίας, το είδος και την ποιότητα των εξασφαλίσεων και άλλους παράγοντες. Η συνεχής παρακολούθηση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου και τυχόν αποκλίσεων που μπορεί να προκύψουν, οδηγεί σε αναπροσαρμογή των πολιτικών και των διαδικασιών πιστοδοτήσεων, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

(β) Παρακολούθηση Πιστωτικού Κινδύνου

Τομέας Πιστωτικού Ελέγχου Ομίλου

Ο Τομέας Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου παρακολουθεί και αξιολογεί την ποιότητα όλων των δανειακών χαρτοφυλακίων και λειτουργεί ανεξάρτητα από τις επιχειρησιακές μονάδες της Τράπεζας. Ο Τομέας Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου αναφέρεται απευθείας στον GCRO.

Οι κύριες δραστηριότητες του Τομέα Πιστωτικού Ελέγχου του Ομίλου περιλαμβάνουν:

- επίβλεψη, υποστήριξη και συντήρηση των συστημάτων διαβάθμισης πιστοληπτικής ικανότητας και απομείωσης που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου,
- ανάπτυξη, επίβλεψη και υποστήριξη της εφαρμογής Transactional Rating (TR), η οποία υπολογίζει, για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο, το συνολικό κίνδυνο μιας δανειακής σχέσης λαμβάνοντας υπόψη την πιστοληπτική ικανότητα του πιστούχου και τις προβλεπόμενες εξασφαλίσεις,
- παρακολούθηση και αξιολόγηση της απόδοσης των δανειακών χαρτοφυλακίων του Ομίλου,
- επίβλεψη και έλεγχο των μονάδων διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου των θυγατρικών του εξωτερικού,
- τακτική παρακολούθηση και παρουσίαση ανά τρίμηνο της συνολικής εικόνας των πιστωτικών ανοιγμάτων στο Διοικητικό Συμβούλιο και στην Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, με συνοδευτικές αναλύσεις,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υιοθετημένων στρατηγικών και προτεινόμενων λύσεων σχετικά με την αντιμετώπιση και επίτευξη των στόχων μείωσης των μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (NPEs), όπως αυτοί κοινοποιήθηκαν και συμφωνήθηκαν με τις Εποπτικές Αρχές,
- πραγματοποίηση ελέγχων και σύνταξη γραπτών αναφορών προς τη Διοίκηση για την ποιότητα όλων των δανειακών χαρτοφυλακίων του Ομίλου και την τήρηση των υφιστάμενων κανονισμών της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (EBA),
- διασφάλιση ότι οι κατηγοριοποιήσεις κατά EBA γίνονται σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις και οδηγίες,
- συμμετοχή στην έγκριση νέων πιστωτικών πολιτικών και νέων δανειακών προϊόντων,
- συμμετοχή στην Επιτροπή Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων,
- παρουσία στις συνεδριάσεις των εγκριτικών Επιτροπών Πιστοδοτήσεων, καθώς επίσης και των Επιτροπών Πιστωτικών Χειρισμών χωρίς δικαίωμα ψήφου,
- χάραξη της πολιτικής προβλέψεων πιστωτικού κινδύνου του Ομίλου και τακτή αξιολόγηση της επάρκειάς τους για όλα τα δανειακά χαρτοφυλάκια του Ομίλου,
- σύνταξη, σε συνεργασία με τις αρμόδιες δανειακές μονάδες, των εγχειριδίων πιστωτικής πολιτικής για τους ενήμερους πελάτες, και
- παροχή καθοδήγησης και παρακολούθηση της διαδικασίας σχεδιασμού και αξιολόγησης των πιστωτικών πολιτικών πριν την έγκρισή τους από τη Διοίκηση.

Επιπροσθέτως, στα πλαίσια της αξιολόγησης της απόδοσης του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου του Ομίλου, ο Τομέας Πιστωτικού Ελέγχου μέσω της εξειδικευμένης μονάδας Early Warning Unit (EWU) είναι επίσης υπεύθυνος να αξιολογεί το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο και να εντοπίζει σημάδια πιθανής δυσκολίας αποπληρωμής στο μέλλον (distress signals) για συγκεκριμένους πιστούχους. Το EWU έχει αναπτύξει μία πολυπαραμετρική εφαρμογή η οποία λειτουργεί παράλληλα με τα συστήματα αξιολόγησης της Τράπεζας (rating systems) και στοχεύει στην εύρεση εκείνων των πιστούχων, των οποίων η χρηματοοικονομική κατάσταση μπορεί να χειροτερεύσει σημαντικά στο μέλλον και συνεπώς η Τράπεζα θα πρέπει να προβεί σε ενέργειες στενής παρακολούθησης και πιο αποτελεσματικής διαχείρισης.

Τομέας Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας Πιστωτικού Κινδύνου Ομίλου

Ο Τομέας Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας Πιστωτικού Κινδύνου του Ομίλου εφαρμόζει και τηρεί τη μέθοδο των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Ratings Based - IRB approach) σύμφωνα με το πλαίσιο της Βασιλείας (Basel framework) και της Οδηγίας για τις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Capital Requirements Directive - CRD) και τηρεί επίσης τα μοντέλα αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου για τα δανειακά χαρτοφυλάκια του Ομίλου. Ο Τομέας αναφέρεται στον GCRO.

Συγκεκριμένα, οι κύριες δραστηριότητες του Τομέα Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας Πιστωτικού Κινδύνου περιλαμβάνουν:

- έλεγχο, επιμέτρηση και παρακολούθηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων που απορρέουν από το δανειακό χαρτοφυλάκιο της Τράπεζας καθώς και των αναφορών προς τη Διοίκηση και τις εποπτικές αρχές (EKT/SSM),
- επιμέτρηση, παρακολούθηση των παραμέτρων κινδύνου (PD, LGD, EAD) για σκοπούς υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και την εκτίμηση σχετικών παραμέτρων κινδύνου (όπως αυτήν της πιθανότητας αθέτησης - PD κατά το επόμενο 12μηνο καθώς επίσης και για καθ' όλη τη διάρκεια ζωής των δανείων) για σκοπούς υπολογισμού απομείωσης,
- αξιολόγηση της ομαδοποίησης των δανειακών ανοιγμάτων, διασφάλιση της ομοιογένειάς τους σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ, επαναξιολόγηση και επανακαθορισμός του ορίου σχετικά με τη σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου (SICR threshold),
- μηνιαίος υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας (Pillar 1) και προετοιμασία των σχετικών αναφορών (Common Reporting - COREP, Supervisory Review and Evaluation Process - SREP) προς τη Διοίκηση και τις εποπτικές αρχές σε τριμηνιαία βάση,
- διενέργεια stress tests για εσωτερικούς και εποπτικούς σκοπούς (EBA/SSM) και συντήρηση της υποδομής για τη διενέργεια αυτών των ασκήσεων,
- συντονισμός της διενέργειας των stress test για τα δανειακά χαρτοφυλάκια σε επίπεδο Ομίλου,
- παρακολούθηση του εποπτικού πλαισίου σε σχέση με το πλαίσιο IRB, εκτίμηση της επίπτωσης μέσω της εκπόνησης και διαχείρισης των σχετικών έργων,
- διαχείριση της ανάπτυξης, εφαρμογής, τήρησης και επικαιροποίησης των IRB μοντέλων για τη μέτρηση της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης (probability of default - PD), της ζημιάς δεδομένης της αθέτησης υποχρέωσης (loss given default - LGD) και της έκθεσης κατά την αθέτηση υποχρέωσης (exposure at default - EAD) για την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου,
- προετοιμασία αναλύσεων πιστωτικού κινδύνου για την αξιολόγηση της επάρκειας του εσωτερικού κεφαλαίου (ICAAP) με βάση τον Πυλώνα 2,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- υλοποίηση του σχεδίου σταδιακής εφαρμογής (roll out) των IRB μοντέλων του Ομίλου,
- προετοιμασία των δημοσιοποιήσεων του Πυλώνα 3 για τον πιστωτικό κίνδυνο,
- παρακολούθηση του ρυθμιστικού πλαισίου σε σχέση με τα παραπάνω, εκτίμηση της επίπτωσης τους και έναρξη και διαχείριση των σχετικών έργων,
- προετοιμασία τακτικών αναφορών προς τον GCRO, την MRC και την BRC για: τα αποτελέσματα επικύρωσης των μοντέλων αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου, την εξέλιξη των παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου (PD, LGD, EAD), την ενημέρωση αναφορικά με αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο και εκτίμηση της επίπτωσης τους, και τα αποτελέσματα ασκήσεων AQRs,
- καθοδήγηση, παρακολούθηση και επίβλεψη των διευθύνσεων Πιστωτικού Κινδύνου των θυγατρικών σε ό,τι αφορά τη μοντελοποίηση, τις μεθοδολογίες για την διενέργεια stress tests και άλλα θεσμικά θέματα αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο,
- παρακολούθηση και καθοδήγηση των θυγατρικών του εξωτερικού για θέματα που άπτονται του πιστωτικού κινδύνου ICAAP, διενέργεια stress tests και λοιπών εποπτικών θεμάτων, σύμφωνα με τα πρότυπα του Ομίλου, καθώς και αξιολόγηση σχετικά με τη διενέργεια ασκήσεων stress σε τοπικό επίπεδο,
- συμμετοχή στην προετοιμασία του επιχειρηματικού πλάνου, του πλάνου που αφορά τους στόχους μείωσης των NPEs και του πλάνου ανακεφαλαιοποίησης (recovery plan) του Ομίλου σε σχέση με την εξέλιξη της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού και των κεφαλαιακών απαιτήσεων των δανειακών χαρτοφυλακίων (εκτιμώμενες προβλέψεις και σταθμισμένο ενεργητικό - RWAs) καθώς επίσης και συμμετοχή στις αρμόδιες επιτροπές,
- υποστήριξη των επιχειρηματικών μονάδων στη χρήση μοντέλων πιστωτικού κινδύνου για λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων και αποφάσεων για σκοπούς χρηματοδότησης, στην εκτίμηση της κεφαλαιακής επίπτωσης των στρατηγικών πρωτοβουλιών και στην ανάπτυξη και χρήση των δεικτών που σχετίζονται με κινδύνους όπως ο δείκτης RAROC (Risk Adjusted Return on Capital) κλπ. και
- παροχή βοήθειας στη Διεύθυνση Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων του Ομίλου στην αξιολόγηση της επίπτωσης του κινδύνου για διάφορα προγράμματα και προϊόντα.

Τομέας Επικύρωσης Μοντέλων και Διακυβέρνησης Ομίλου

Ο Τομέας Επικύρωσης Μοντέλων και Διακυβέρνησης του Ομίλου συστάθηκε το Σεπτέμβριο του 2018 έχοντας ως κύρια εντολή:

- τη σύσταση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου διακυβέρνησης και επικύρωσης των μοντέλων, και
- την ανεξάρτητη επικύρωση της τεχνικής και λειτουργικής αρτιότητας όλων των μοντέλων που χρησιμοποιούνται από τον Όμιλο και των παραμέτρων τους, καθώς και τη συμμόρφωσή τους με τις διατάξεις του κανονιστικού πλαισίου.

Πιο συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες του τομέα περιγράφονται ως εξής:

- προετοιμασία και επικαιροποίηση του πλαισίου μοντέλων του Ομίλου (για να περιλαμβάνει ορισμό μοντέλου, ρόλοι ανά μοντέλο, αρχές και μεθοδολογία κατηγοριοποίησης μοντέλων, αρχές επικύρωσης μοντέλων, κατάταξη σημαντικότητας και καθορισμός ορίων, διαχείριση μητρώου μοντέλων, κ.ο.κ.),
- δημιουργία και επικαιροποίηση του Μητρώου Μοντέλων του Ομίλου,
- αξιολόγηση της κατηγοριοποίησης των μοντέλων σύμφωνα με την προβλεπόμενη μεθοδολογία του Πλαισίου Μοντέλων του Ομίλου,
- προετοιμασία και επικαιροποίηση του Πλαισίου Επικύρωσης Μοντέλων του Ομίλου και παροχή υποστήριξης στις θυγατρικές του Ομίλου κατά την εφαρμογή του,
- παρακολούθηση για τυχόν τροποποιήσεις στις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΚΤ σχετικά με την επικύρωση μοντέλων,
- υποβολή προτάσεων και παραπομπή για έγκριση των ποσοτικών ορίων με σκοπό την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των ελέγχων επικύρωσης των μοντέλων,
- διενέργεια ελέγχων επικύρωσης μοντέλων σύμφωνα με το Πλαίσιο Επικύρωσης Μοντέλων του Ομίλου και τις εποπτικές απαιτήσεις,
- προετοιμασία λεπτομερών αναφορών προς την BRC σε ετήσια βάση για τα αποτελέσματα επικύρωσης των μοντέλων σύμφωνα με τις συγκεκριμένες απαιτήσεις του επικυρωμένου μοντέλου και τυχόν υποβολή προτεινόμενου σχεδίου αποκατάστασης,
- διάδοση των αποτελεσμάτων σχετικά με τον έλεγχο επικύρωσης των μοντέλων στις BRC ή MRC του Ομίλου κατόπιν αναφοράς τους στον CRO του Ομίλου, όπου κρίνεται αναγκαίο,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- προετοιμασία σχεδίου δράσης για τυχόν ανάληψη ενεργειών αποκατάστασης ως αποτέλεσμα των ελέγχων που εφαρμόστηκαν σχετικά με την επικύρωση των μοντέλων και παραπομπή του σχεδίου προς έγκριση από την αρμόδια Διοικούσα Αρχή,
- συμμετοχή στη διαδικασία έγκρισης των νέων μοντέλων τα οποία αξιολογούν την ακρίβεια και καταλληλότητα των συστημάτων αξιολόγησης, και
- παρακολούθηση πρακτικών του κλάδου σχετικά με την ανάπτυξη και χρήση των μοντέλων καθώς και παρακολούθηση σχετικών κατευθυντήριων γραμμών της ΕΚΤ και περιοριστικών μέτρων.

Τομέας Group Market and Counterparty Risk

Ο τομέας Group Market and Counterparty Risk (GMCRS) έχει την ευθύνη για την επιμέτρηση, παρακολούθηση και αναφορά της έκθεσης του Ομίλου στον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, δηλ. του κινδύνου ζημιάς λόγω αδυναμίας του αντισυμβαλλομένου να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις στο πλαίσιο δραστηριοτήτων της μονάδας διαχείρισης διαθεσίμων, όπως συναλλαγές χρεογράφων και παραγώγων, συμφωνίες επαναγοράς και επαναπώλησης τίτλων, τοποθετήσεις στην διατραπεζική αγορά και λοιπά.

Ο Όμιλος θεσπίζει όρια κινδύνου αντισυμβαλλομένου (βλέπε 6.2.1 (στ) Τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου, Κίνδυνος Αντισυμβαλλομένου), τα οποία βασίζονται κυρίως στην πιστοληπτική διαβάθμιση του αντισυμβαλλομένου, όπως αυτή παρέχεται από διεθνείς οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, και στην κατηγορία του προϊόντος (π.χ. όρια ελέγχου καθαρών ανοιχτών θέσεων σε παράγωγα ανά ποσό και διάρκεια, έκθεσης σε κυβερνητικά ομόλογα και σε χρεόγραφα από τιτλοποιήσεις). Η χρήση των ανωτέρω ορίων, τυχόν υπερβάσεις αυτών, καθώς και η συνολική έκθεση ανά θυγατρική του Ομίλου, ανά αντισυμβαλλόμενο και κατηγορία προϊόντος παρακολουθούνται καθημερινά από τον Τομέα GMCRS. Οι συμβάσεις που μειώνουν τον κίνδυνο λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της τελικής έκθεσης.

Στην περίπτωση των μη εξασφαλισμένων συναλλαγών παραγώγων, ο Όμιλος επιμετρά την τρέχουσα έκθεση παράλληλα με το μελλοντικό δυνητικό άνοιγμα (ΜΔΑ) χρησιμοποιώντας χρηματοοικονομικά μοντέλα. Η συνολική έκθεση χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση της χρήσης των καθορισμένων ορίων.

Το σύστημα μέτρησης και αναφορών της έκθεσης στον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου που χρησιμοποιείται από το GMCRS είναι επίσης διαθέσιμο στις διευθύνσεις διαχείρισης διαθεσίμων των θυγατρικών του Ομίλου, δίνοντάς τους με αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα παρακολούθησης τόσο της έκθεσης όσο και των διαθεσίμων ορίων ανά αντισυμβαλλόμενο.

(γ) Δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο

Ο κύριος σκοπός των δεσμεύσεων που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο, είναι η διασφάλιση της διαθεσιμότητας των συμφωνηθέντων κεφαλαίων στους πελάτες. Οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις φέρουν τον ίδιο πιστωτικό κίνδυνο όπως τα δάνεια, καθώς αντιπροσωπεύουν ανέκκλητες διαβεβαιώσεις ότι ο Όμιλος θα προβεί σε πληρωμές, σε περίπτωση που κάποιος πελάτης δεν μπορεί να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις του προς τρίτους. Οι ενέγγυες πιστώσεις, οι οποίες είναι γραπτές δεσμεύσεις του Ομίλου, εκ μέρους ενός πελάτη που εξουσιοδοτεί κάποιον τρίτο να εκδίδει διαταγές πληρωμής εις βάρος του Ομίλου, μέχρι ενός προκαθορισμένου ποσού και υπό ειδικούς όρους και συνθήκες, είναι εξασφαλισμένες από το υποκείμενο φορτίο εμπορευμάτων που σχετίζονται και συνεπώς φέρουν μικρότερο κίνδυνο από ότι ένα δάνειο. Οι δεσμεύσεις για επέκταση της πίστωσης αντιπροσωπεύουν συμβατικές υποχρεώσεις για παροχή πίστωσης με προκαθορισμένους όρους και προϋποθέσεις (σημ. 46) σε μορφή δανείων, εγγυήσεων ή ενέγγυων πιστώσεων για τις οποίες ο Όμιλος συνήθως εισπράττει προμήθεια δέσμευσης. Οι δεσμεύσεις αυτές είναι ανέκκλητες μέχρι τη λήξη της πίστωσης ή μπορούν να ανακληθούν μόνο μετά από σημαντικό δυσμενές γεγονός.

(δ) Κίνδυνος συγκέντρωσης

Ο Όμιλος καθορίζει τα επίπεδα πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνει, με την επιβολή ορίων έκθεσης ανά πιστούχο ή ομάδα πιστούχων και ανά κλάδο δραστηριότητας. Η έκθεση σε κάθε πιστούχο περιορίζεται περαιτέρω με υπό-όρια που καλύπτουν την έκθεση σε στοιχεία εντός και εκτός ισολογισμού, και με ημερήσια όρια κινδύνου διακανονισμού σε σχέση με εμπορεύσιμα στοιχεία, όπως προθεσμιακά συμβόλαια ξένου συναλλάγματος.

Αυτού του είδους οι κίνδυνοι παρακολουθούνται σε περιοδική βάση και υπόκεινται σε ετήσια ή συχνότερη αναθεώρηση. Οι συγκεντρώσεις κινδύνου παρακολουθούνται τακτικά και αναφέρονται στην Επιτροπή Κινδύνων του Διοικητικού Συμβουλίου (Board Risk Committee – BRC). Οι αναφορές αυτές περιλαμβάνουν τα 25 μεγαλύτερα πιστωτικά ανοίγματα, τους κυριότερους

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

πελάτες υπό επιτήρηση και προβληματικούς πελάτες, ανάλυση ανά κλάδο, ανάλυση ανά βαθμίδα διαβάθμισης πιστοληπτικής ικανότητας, βαθμού καθυστέρησης και τα δανειακά χαρτοφυλάκια ανά χώρα.

(ε) Συστήματα διαβάθμισης

Διαβάθμιση επιχειρηματικών δανείων

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί διαφορετικά συστήματα αξιολόγησης των επιχειρήσεων-πιστούχων, προκειμένου να προσδιορίζονται ορθότερα οι κίνδυνοι από πιστούχους με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Κατά συνέπεια, ο Όμιλος χρησιμοποιεί τα ακόλουθα συστήματα αξιολόγησης για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο:

- Το μοντέλο Moody's Risk Analyst («MRA») ή η «Θεμελιώδης Ανάλυση» (“Fundamental Analysis”- “FA”) χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση του κινδύνου των δανειοληπτών Επιχειρηματικής Πίστης.
- Το μοντέλο της εσωτερικής πιστοληπτικής διαβάθμισης (“Internal Credit Rating” – “ICR”) για πελάτες που δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθούν με το MRA.
- Το μοντέλο Αξιολόγησης Συναλλαγών (“Transactional Rating”, “TR”) έχει αναπτυχθεί για την αξιολόγηση του κινδύνου συναλλαγών λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση από παράγοντες σε επίπεδο δανειολήπτη. Συγκεκριμένα, για την καλύτερη εκτίμηση της αναμενόμενης ζημίας κατά την έγκριση πιστωτικού ορίου, η Τράπεζα έχει αναπτύξει μία εφαρμογή όπου η πιστωτική διαβάθμιση του δανειολήπτη μαζί με το προτεινόμενο πιστωτικό όριο και τις παρεχόμενες εξασφαλίσεις/εγγυήσεις λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό του “TR”.
- Τα μοντέλα της ειδικής (slotting) διαβάθμισης χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση του κινδύνου ειδικών εκθέσεων που αποτελούν μέρος των ειδικών χρηματοδοτήσεων επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου.
- Τέλος, πραγματοποιείται αξιολόγηση της βιωσιμότητας του πιστούχου και προσδιορίζονται οι παράγοντες απομείωσης χρησιμοποιώντας τα υποδείγματα Βιωσιμότητας και Απομείωσης (Viability and Impairment scorecards).

Οι λειτουργίες των MRA, ICR, των Ειδικών υποδειγμάτων καθώς και των υποδειγμάτων Βιωσιμότητας και Απομείωσης υποστηρίζονται από την υπολογιστική πλατφόρμα του Risk Analyst (“RA”) που παρέχεται από εξωτερικό πάροχο (Moody's Analytics), ενώ το TR έχει αναπτυχθεί εσωτερικά και υποστηρίζεται από τις λειτουργικές εφαρμογές της Τράπεζας.

Το MRA ακολουθεί την προσέγγιση της «Θεμελιώδους Ανάλυσης» (FA) των Moody's. Τα FA μοντέλα ανήκουν στην οικογένεια των μοντέλων που ορίζονται ως «Συστήματα Γνώσεων» (Knowledge Based Systems) και βασίζονται στην προσέγγιση της πιθανολογικής αιτιολογίας. Χρησιμοποιούν ποσοτικές και ποιοτικές πληροφορίες για τις επιχειρήσεις, προκειμένου να αξιολογήσουν την φερεγγυότητά τους και να διαβαθμίσουν την πιστοληπτική τους ικανότητα. Ειδικότερα, το MRA λαμβάνει υπόψη τους ισολογισμούς, τα οικονομικά αποτελέσματα και τις ταμειακές ροές της επιχείρησης, για να υπολογίσει τους βασικούς της δείκτες. Η ανάλυση δεικτών περιλαμβάνει αξιολογήσεις της τάσης του κάθε δείκτη στην διάρκεια πολλαπλών περιόδων, τόσο σε επίπεδο κλίσης όσο και μεταβλητότητας της τάσης. Επίσης, συγκρίνει την τιμή του δείκτη της πιο πρόσφατης περιόδου με τις τιμές των τεταρτημορίων για συγκρίσιμες ομάδες ομότιμων ιδρυμάτων. Επιπρόσθετα, το MRA τροφοδοτείται με μία σειρά ποιοτικών παραγόντων που χρησιμοποιούνται ευρέως και σχετίζονται με την ποιότητα της διοίκησης της επιχείρησης, την διαβάθμιση της επιχείρησης στον κλάδο δραστηριοποίησής της και τον θεωρούμενο κίνδυνο του κλάδου. Το MRA χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση όλων των επιχειρήσεων που τηρούν πλήρη φορολογικά βιβλία, ανεξάρτητα από την νομική τους μορφή, και προσαρμόζεται στο ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον.

Το MRA δεν απευθύνεται σε ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν διαφορετικές λογιστικές μεθόδους για να συντάξουν τις οικονομικές τους καταστάσεις όπως οι ασφαλιστικές και οι χρηματιστηριακές εταιρείες. Επιπρόσθετα, νεοσύστατες επιχειρήσεις οι οποίες δεν έχουν παρουσιάσει οικονομικά στοιχεία για τουλάχιστον δύο ετήσιες οικονομικές περιόδους δεν μπορούν να αξιολογηθούν με το MRA. Στις περιπτώσεις αυτές, αξιοποιείται η «Εσωτερική Πιστοληπτική Διαβάθμιση» (“Internal Credit Rating”/“ICR”) η οποία αποτελεί υπόδειγμα που συνίσταται από ένα σύνολο παραγόντων ομαδοποιημένων σε τρεις κύριες ενότητες που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένους τομείς ανάλυσης: Οικονομικών Στοιχείων, Ποιοτικά Κριτήρια και Ανάλυση Συμπεριφοράς.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος διενεργεί συνολική αξιολόγηση των επιχειρήσεων, η οποία βασίζεται τόσο στη διαβάθμιση πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου (MRA ή ICR) όσο και στις εξασφαλίσεις και εγγυήσεις της παρεχόμενης πίστωσης, με χρήση δεκατεταρτοβάθμιας (14) κλίμακας. Η έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο, αποτελεί αντικείμενο λεπτομερούς αξιολόγησης από το κατά περίπτωση αρμόδιο εγκριτικό κλιμάκιο της Τράπεζας, βάσει της αντίστοιχης συνολικής πιστοληπτικής κλίμακας. Οι επιχειρήσεις-

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

πιστούχοι χαμηλού κινδύνου εξετάζονται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, ενώ αυτές που είναι υψηλότερου κινδύνου είτε σε εξαμηνιαία βάση ή σε τριμηνιαία βάση.

Αναφορικά με το χαρτοφυλάκιο των Ειδικών Χρηματοδοτήσεων (για το οποίο η Τράπεζα χρησιμοποιεί μοντέλα ειδικής διαβάθμισης) και σε συνάφεια με τους ορισμούς της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (EBA), το χαρτοφυλάκιο αυτό περιλαμβάνει τα πιστωτικά ανοίγματα σε επιχειρήσεις που έχουν ειδικά δημιουργηθεί για να χρηματοδοτήσουν ή να χειριστούν φυσικά περιουσιακά στοιχεία, όπου η πρωταρχική πηγή εσόδου και αποπληρωμής της υποχρέωσης συνδέεται άμεσα με τα χρηματοδοτούμενα στοιχεία ενεργητικού. Κατά συνέπεια, τρεις κατηγορίες δανείων που συμπεριλαμβάνονται στις Ειδικές Χρηματοδοτήσεις είναι: Χρηματοδότηση Έργων (αξιολογούνται με το Υπόδειγμα της Χρηματοδότησης Έργων), Εμπορικά Ακίνητα (αξιολογούνται με τα Υποδείγματα των CRE για επενδύσεις και CRE για αξιοποιήσιμες ακινήτων) και Χρηματοδότηση Αντικειμένων (αξιολογούνται με το Υπόδειγμα της Χρηματοδότησης Αντικειμένων ειδικά προσαρμοσμένο για το χαρτοφυλάκιο Ναυτιλίας).

Αναφορικά με την αξιολόγηση της βιωσιμότητας του πιστούχου και την ταξινόμηση κατά αντιστοιχία σε Βιώσιμο-Μη-Βιώσιμο, αυτή διενεργείται από τον υπεύθυνο διευθυντή σχέσεων τουλάχιστον ετήσια, ως μέρος της διαδικασίας του πιστωτικού ελέγχου. Η αξιολόγηση γίνεται μέσα από την πλατφόρμα του RA ως μέρος της εφαρμογής του πιστωτικού ορίου και της διαδικασίας ανανέωσης ή τροποποίησης. Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για την ταξινόμηση ενός πιστούχου ως «Βιώσιμου» ή «Μη-Βιώσιμου» συμπεριλαμβάνουν το επίπεδο του κύκλου εργασιών, τις τιμές συγκεκριμένων οικονομικών δεικτών, τη μελλοντική ικανότητα παραγωγής ταμειακών ροών, καθώς και ένα σύνολο από ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος έχει αναπτύξει ένα Υπόδειγμα Διαβάθμισης Απομείωσης σύμφωνα με το οποίο οι πιστούχοι θα πρέπει να αξιολογούνται και να ταξινομούνται ως απομειωμένοι ή όχι. Το Υπόδειγμα Διαβάθμισης Απομείωσης είναι ενσωματωμένο στην πλατφόρμα του RA, για να απεικονίσει και να αρχαιοθετήσει με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο, τις πληροφορίες που λαμβάνονται υπόψη κατά τη διάρκεια των ελέγχων των πιστωτικών ορίων, ειδικά σε σχέση με την αξιολόγηση των παραγόντων πρόκλησης της απομείωσης.

Η Τράπεζα έχει περαιτέρω ενισχύσει την αξιολόγηση των μοντέλων πιστωτικού κινδύνου των επιχειρήσεων συνδέοντας την εκτίμηση των παραμέτρων κινδύνου με μακροοικονομικούς παράγοντες και λαμβάνοντας υπόψη την πρόβλεψη της μετάβασης των διαβαθμίσεων κάτω από διαφορετικά μακροοικονομικά σενάρια (το βασικό, το δυσμενές και το αισιόδοξο).

Τα συστήματα διαβάθμισης που αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελούν αναπόσπαστο μέρος στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διαχείρισης κινδύνων στις πιστοδοτήσεις επιχειρήσεων:

- στην έγκριση ή απόρριψη πιστοδοτικών ορίων, τόσο στην αρχική έγκριση όσο και στην διαδικασία ανανέωσης ορίων,
- στην κατανομή επαρκών επιπέδων για την έγκριση πιστοδοτικών ορίων,
- στην τιμολόγηση η οποία προσαρμόζεται στον κίνδυνο
- στον υπολογισμό της προστιθέμενης αξίας από μια δανειακή σχέση (Economic Value Added) και την κατανομή εσωτερικού κεφαλαίου και
- στον υπολογισμό απομείωσης (κριτήρια για κατάταξη σε στάδια και μεταγενέστερη εκτίμηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών βάσει των προβλεπόμενων παραμέτρων κινδύνου).

Διαβάθμιση δανείων λιανικής τραπεζικής

Ο Όμιλος αξιολογεί την διαβάθμιση των δανείων λιανικής τραπεζικής, βάσει στατιστικών υποδειγμάτων τόσο κατά την έναρξη της χρηματοδότησης, όσο και σε διαρκή βάση, λαμβάνοντας υπόψη και τα υποδείγματα συμπεριφοράς (behavioral scorecards). Τα υποδείγματα αυτά έχουν αναπτυχθεί για να προβλέπουν, με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης (probability of default), την ζημία εφόσον υπάρξει αθέτηση (loss given default) και την έκθεση κατά την αθέτηση. Επίσης καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των προϊόντων της λιανικής τραπεζικής (πιστωτικές κάρτες, καταναλωτικά δάνεια, μη ασφαλισμένες ανακυκλούμενες χρηματοδοτήσεις, δάνεια για αγορά αυτοκινήτου, προσωπικά δάνεια, στεγαστικά δάνεια και χρηματοδοτήσεις μικρών επιχειρήσεων).

Τα υποδείγματα αναπτύχθηκαν βάσει ιστορικών στοιχείων τόσο της Τράπεζας όσο και της αγοράς. Τα υποδείγματα συμπεριφοράς υπολογίζονται αυτόματα σε μηνιαία βάση, διασφαλίζοντας έτσι ότι η εκτίμηση για τον πιστωτικό κίνδυνο είναι επικαιροποιημένη.

Τα υποδείγματα χρησιμοποιούνται στην εγκριτική διαδικασία, στη διαχείριση των πιστοδοτικών ορίων, καθώς και στο πλαίσιο της διαδικασίας είσπραξης για την προτεραιοποίηση των δανειακών λογαριασμών προς άμεση ενέργεια. Επίσης, συχνά τα υποδείγματα χρησιμοποιούνται στην κατηγοριοποίηση των πελατών κατά πιστωτικό κίνδυνο και για την τιμολόγηση βάσει

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

πιστωτικού κινδύνου συγκεκριμένων τομέων και νέων προϊόντων, καθώς επίσης και στον υπολογισμό της προστιθέμενης αξίας από μια δανειακή σχέση (Economic Value Added) και του δείκτη RAROC (Risk Adjusted Return on Capital).

Τα συστήματα διαβάθμισης που χρησιμοποιούνται από την Τράπεζα πληρούν τις απαιτήσεις της Προσέγγισης Εσωτερικών Διαβαθμίσεων της Βασιλείας III (Basel III IRB approach). Η Τράπεζα είναι πιστοποιημένη σε IRB από το 2008 για τα ελληνικά χαρτοφυλάκια, τόσο τα επιχειρηματικά όσο και τα χαρτοφυλάκια λιανικής τραπεζικής (όπως περιγράφεται στις γνωστοποιήσεις της Βασιλείας III, Πυλώνας 3, τα οποία είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο της Τράπεζας).

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΔΠΧΠ9, η Τράπεζα έχει περαιτέρω ενισχύσει την αξιολόγηση των μοντέλων πιστωτικού κινδύνου της λιανικής πίστης, συνδέοντας την εκτίμηση των παραμέτρων κινδύνου με μακροοικονομικούς παράγοντες και λαμβάνοντας υπόψη την πρόβλεψή τους για πάνω από ένα χρόνο και σε ορίζοντα συνολικής διάρκειας ζωής κάτω από διαφορετικά μακροοικονομικά σενάρια (το βασικό, το δυσμενές και το αισιόδοξο) και υποστηρίζοντας την ανάλυση σε στάδια και τον επιμερισμό σε κατηγορίες κινδύνου μέσα σε ομοιογενείς ομάδες.

Ο Τομέας Ελέγχου Κεφαλαιακής Επάρκειας Πιστωτικού Κινδύνου παρακολουθεί την επάρκεια των συστημάτων διαβάθμισης και υποδειγμάτων αξιολόγησης προκειμένου να κατηγοριοποιήσει τους πιστούχους βάσει κινδύνου, καθώς και για να προβλέψει την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης και την ζημία εφόσον υπάρξει αθέτηση και την έκθεση κατά την αθέτηση σε συνεχή βάση. Ο Τομέας Επικύρωσης Μοντέλων και Διακυβέρνησης Ομίλου εφαρμόζει την πολιτική επικύρωσης της Τράπεζας η οποία είναι σύμφωνη με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές και τις απαιτήσεις των εποπτικών αρχών. Η Τράπεζα επιβεβαιώνει την εγκυρότητα των συστημάτων διαβάθμισης και υποδειγμάτων αξιολόγησης σε ετήσια βάση και η επιβεβαίωση αυτή περιλαμβάνει τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά χαρακτηριστικά. Οι διαδικασίες επικύρωσης καταγράφονται και επισκοπούνται σε τακτική βάση και αναφέρονται στην Επιτροπή Κινδύνων.

Επιπλέον, η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου του Ομίλου ελέγχει ανεξάρτητα σε ετήσια βάση τη διαδικασία επικύρωσης στα συστήματα διαβάθμισης των δανείων επιχειρήσεων και λιανικής τραπεζικής.

(στ) Τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου

Ένα βασικό στοιχείο της επιχειρηματικής στρατηγικής του Ομίλου είναι η μείωση του κινδύνου μέσω της χρήσης διαφόρων τεχνικών. Τα κυριότερα μέσα περιορισμού κινδύνων είναι οι ενεχυριάσεις περιουσιακών στοιχείων, οι εγγυήσεις και οι κύριες συμβάσεις συμψηφισμού.

Είδη εξασφαλίσεων που γίνονται αποδεκτά από τον Όμιλο

Ο Όμιλος έχει εσωτερικές πολιτικές που περιλαμβάνουν τους παρακάτω τύπους εξασφαλίσεων που συνήθως γίνονται αποδεκτοί σε μία δανειακή σχέση:

- οικιστικά και εμπορικά ακίνητα (γραφεία, εμπορικά κέντρα, κλπ.), βιομηχανικά κτίρια και οικόπεδα,
- εμπορικές απαιτήσεις, μεταχρονολογημένες επιταγές,
- χρεόγραφα συμπεριλαμβανομένων εισηγμένων μετοχών και ομολόγων,
- καταθέσεις,
- εγγυήσεις και πιστωτικές επιστολές,
- ασφαλιστήρια συμβόλαια, και
- εξοπλισμός, κυρίως οχήματα και πλοία.

Ένα συγκεκριμένο ποσοστό εξασφάλισης είναι προαπαιτούμενο, τόσο κατά την έγκριση της δανειακής σχέσης όσο και σε διαρκή βάση για κάθε τύπο εξασφαλίσεων, όπως παρουσιάζεται στην πιστωτική πολιτική του Ομίλου.

Για θέσεις, εκτός από δάνεια πελατών (δηλαδή συμφωνίες επαναγοράς, παράγωγα), ο Όμιλος αποδέχεται ως εξασφάλιση μόνο μετρητά ή ρευστοποιήσιμα ομόλογα.

Αρχές αποτίμησης των αποδεκτών εξασφαλίσεων

Προκειμένου να προσδιοριστεί ο μέγιστος δείκτης εξασφάλισης για τα δάνεια, ο Όμιλος λαμβάνει υπόψη όλη τη σχετική διαθέσιμη πληροφόρηση, περιλαμβανομένων των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών των εξασφαλίσεων, εφόσον οι συμμετέχοντες στην αγορά θα λάμβαναν υπόψη τα εν λόγω χαρακτηριστικά κατά την τιμολόγηση των αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων. Η αποτίμηση και οι προδιαγραφές των αποδεκτών εξασφαλίσεων στηρίζονται στις ακόλουθες αρχές:

- η εύλογη αξία της εξασφάλισης, δηλ. η τιμή εξόδου (exit price) που θα λάμβανε κάποιος για την πώληση του περιουσιακού στοιχείου σε μια κανονική συναλλαγή στις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- η εύλογη αξία αντιπροσωπεύει την ικανότητα των συμμετεχόντων στην αγορά να δημιουργούν οικονομικά οφέλη από την μέγιστη και βέλτιστη χρήση του περιουσιακού στοιχείου ή από την πώληση του,
- μείωση της αξίας της εξασφάλισης εξετάζεται όταν ο τύπος, η τοποθεσία ή η κατάσταση (όπως η φθορά και η απαξίωση) του περιουσιακού στοιχείου το υποδεικνύουν,
- δεν υπάρχει αξία εξασφάλισης εάν η ενεργοποίηση της ενεχυρίασης στο αντικείμενο που αποτελεί την εξασφάλιση δεν μπορεί να εκτελεστεί νόμιμα.

Ο Όμιλος διενεργεί εκτιμήσεις της αξίας των εξασφαλίσεων σύμφωνα με τις διαδικασίες και τις πολιτικές του. Εκτός ειδικών περιπτώσεων (π.χ. κοινοπρακτικά δάνεια), οι εκτιμήσεις των ακινήτων για όλες τις μονάδες πραγματοποιούνται από την Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε. και τις θυγατρικές της (σημ. 27), η οποία αναφέρεται στο Γενικό Διευθυντή του Τομέα Επενδυτικής Τραπεζικής, Διαχείρισης Επενδύσεων και του τομέα Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας του Ομίλου (Global Markets, Wealth Management and Group Real Estate Asset Management). Η Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε. εποπτεύεται από το Royal Institute of Chartered Surveyors και χρησιμοποιεί εσωτερικούς ή εξωτερικούς πιστοποιημένους εκτιμητές σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια (πιστοποιήσεις και εμπειρία). Όλες οι εκτιμήσεις λαμβάνουν υπόψη την περιοχή που βρίσκεται το ακίνητο, την ηλικία του και την εμπορευσιμότητά του, ελέγχονται δε επιπρόσθετα και προσυπογράφονται από έμπειρο προσωπικό της θυγατρικής. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται βασίζεται σε διεθνή πρότυπα εκτιμήσεων (International Valuation Standards), ενώ υπάρχουν μηχανισμοί ποιοτικού ελέγχου, όπως διαδικασίες επισκόπησης και ανεξάρτητοι έλεγχοι δείγματος από ανεξάρτητους και αξιόπιστους οίκους εκτιμήσεων.

Προκειμένου να παρακολουθείται η αποτίμηση των οικιστικών ακινήτων που κατέχονται ως εξασφάλιση, η Τράπεζα χρησιμοποιεί τον δείκτη μεταβολών αξιών οικιστικών ακινήτων, ο οποίος αναπτύχθηκε σε συνεργασία με άλλες μεγάλες ελληνικές τράπεζες. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία έχει εγκριθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος, η δε χρήση του δείκτη επιτρέπει την δυναμική παρακολούθηση των τιμών των οικιστικών ακινήτων και των τάσεων της αγοράς σε ετήσια βάση. Ο δείκτης μεταβολών αξιών οικιστικών ακινήτων χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με φυσική αυτοψία και εκτιμήσεις με επισκόπηση εγγράφων, ανάλογα με το βαθμό σημαντικότητας της έκθεσης ανά πιστούχο και την κατηγοριοποίηση του δανειολήπτη (κατηγορία κινδύνου του πιστούχου EBA status).

Για τα εμπορικά ακίνητα, η Τράπεζα χρησιμοποιεί τον δείκτη μεταβολών αξιών εμπορικών ακινήτων που αναπτύχθηκε από την Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε. Ο συγκεκριμένος δείκτης βασίζεται σε διεθνώς αποδεκτή μεθοδολογία και αποτελεί εργαλείο για τη στατιστική παρακολούθηση πιθανών μεταβολών στις αξίες των εμπορικών ακινήτων, καθώς και στις τάσεις της εν λόγω αγοράς. Ο δείκτης επικαιροποιείται σε ετήσια βάση. Ο δείκτης μεταβολών αξιών εμπορικών ακινήτων χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με φυσική αυτοψία και εκτιμήσεις με επισκόπηση εγγράφων, ανάλογα με το βαθμό σημαντικότητας της έκθεσης ανά πιστούχο και την κατηγοριοποίηση του δανειολήπτη (κατηγορία κινδύνου του πιστούχου EBA status).

Προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα των μεταχρονολογημένων επιταγών που γίνονται αποδεκτές ως εξασφάλιση, η Τράπεζα έχει αναπτύξει ένα σύστημα προεπιλογής, το οποίο λαμβάνει υπόψη έναν αριθμό κριτηρίων και παραμέτρων κινδύνου, ώστε να αξιολογηθεί η καταλληλότητά τους. Επιπρόσθετα, η αποτίμηση των μεταχρονολογημένων επιταγών παρακολουθείται με τη χρήση εξελιγμένων στατιστικών αναφορών και μέσω της επισκόπησης λεπτομερούς πληροφόρησης σχετικά με την εισπραξιμότητα, την αντικατάσταση και σφράγιση τους ανά εκδότη.

Πολιτική εξασφαλίσεων και καταγραφή

Αναφορικά με τις εξασφαλίσεις, η πολιτική του Ομίλου δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη οι εξασφαλίσεις καθώς και οι σχετικές διαδικασίες να πραγματοποιούνται εγκαίρως και με την δέουσα προσοχή προκειμένου να διασφαλίζεται ότι μπορούν νομίμως να εκτελεστούν σε κάθε περίπτωση που αυτό απαιτηθεί. Ο Όμιλος διατηρεί το δικαίωμα να εκποιήσει τις εξασφαλίσεις όταν ο οφειλέτης βρίσκεται σε οικονομική δυσχέρεια και να είναι σε θέση να διεκδικήσει και να ελέγξει το προϊόν από τη διαδικασία εκποίησης.

Εγγυήσεις

Οι εγγυήσεις που χρησιμοποιούνται ως τεχνική μείωσης πιστωτικού κινδύνου από τον Όμιλο, παρέχονται σε μεγάλο βαθμό από τις κεντρικές και τοπικές κυβερνήσεις στις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται. Το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ ΑΕ) και παρόμοια ταμεία, τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες είναι επιπροσθέτως σημαντικοί εγγυητές πιστωτικού κινδύνου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Διαχείριση ανακτηθέντων ακινήτων

Ο αντικειμενικός σκοπός της διαχείρισης των ανακτηθέντων περιουσιακών στοιχείων από τον Όμιλο είναι να ελαχιστοποιηθεί η χρονική περίοδος μέχρι την εκποίηση του περιουσιακού στοιχείου και να μεγιστοποιηθεί η ανάκτηση του δεσμευμένου κεφαλαίου.

Για τον σκοπό αυτό, η διαχείριση των ανακτηθέντων περιουσιακών στοιχείων στοχεύει στη βελτίωση του εσόδου από ενοίκια και των άλλων εσόδων, μέσω της εκμετάλλευσης αυτών των περιουσιακών στοιχείων, και ταυτόχρονα στη μείωση του κόστους διακράτησης και συντήρησής τους. Επιπροσθέτως, Ο Όμιλος ασχολείται ενεργά με τον εντοπισμό κατάλληλων ενδεχόμενων αγοραστών για το χαρτοφυλάκιο των ανακτηθέντων ακινήτων (περιλαμβανομένων εξειδικευμένων εταιρειών που ασχολούνται με την εξαγορά ειδικών χαρτοφυλακίων ανακτηθέντων ακινήτων), τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, προκειμένου να μειώσει το απόθεμα των ακινήτων σε έναν χρονικό ορίζοντα 3-5 ετών.

Τα ανακτηθέντα ακίνητα παρακολουθούνται στενά μέσω τεχνικών και νομικών αναφορών, προκειμένου η εμπορική τους αξία να αναφέρεται με ακρίβεια και να είναι επικαιροποιημένη σύμφωνα με τις τάσεις της αγοράς.

Κίνδυνος Αντισυμβαλλόμενου

Ο Όμιλος περιορίζει τον κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου που απορρέει από τις δραστηριότητες διαχείρισης διαθεσίμων μέσω της σύναψης γενικών συμβάσεων συμψηφισμού και παρόμοιων συμφωνιών, καθώς και συμβάσεων ενεχυρίασης με τους αντισυμβαλλόμενους με τους οποίους διενεργεί ένα μεγάλο όγκο συναλλαγών. Οι γενικές συμβάσεις συμψηφισμού δεν καταλήγουν συνήθως στο συμψηφισμό των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού του ισολογισμού, καθώς οι συναλλαγές συνήθως διακανονίζονται σε μικτή βάση (gross basis). Εντούτοις, ο πιστωτικός κίνδυνος κάθε αντισυμβαλλόμενου μειώνεται μέσω των συμβάσεων-πλαισίων συμψηφισμού, στο βαθμό όπου σε περίπτωση αδυναμίας του αντισυμβαλλόμενου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, όλες οι ανοιχτές θέσεις με τον αντισυμβαλλόμενο κλείνουν και διακανονίζονται αφού ληφθεί υπόψη ο συμψηφισμός (net basis).

Στην περίπτωση των παραγώγων, ο Όμιλος χρησιμοποιεί συμβάσεις ISDA (International Swaps and Derivatives Association), οι οποίες περιορίζουν την έκθεσή του μέσω του συμψηφισμού των ανοικτών θέσεων, και συμβάσεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου (CSAs - Credit Support Annex) οι οποίες μειώνουν περαιτέρω τη συνολική έκθεση ανά αντισυμβαλλόμενο. Κατά την εφαρμογή αυτών των συμβάσεων, η συνολική έκθεση με τον αντισυμβαλλόμενο υπολογίζεται σε ημερήσια βάση λαμβάνοντας υπόψη τυχόν συμψηφισμούς και εξασφαλίσεις.

Η ίδια διαδικασία εφαρμόζεται και στην περίπτωση των συμφωνιών επαναγοράς χρεογράφων (repos), στις οποίες χρησιμοποιούνται συμβάσεις GMRA (Global Master Repurchase Agreements). Η έκθεση (η καθαρή διαφορά μεταξύ του ποσού που δανείστηκε στην συμφωνία επαναγοράς (repo) και της τρέχουσας αξίας των χρεογράφων) υπολογίζεται σε ημερήσια βάση, ενώ το υπόλοιπο των εξασφαλίσεων αναπροσαρμόζεται μεταξύ των αντισυμβαλλόμενων, ελαχιστοποιώντας με αυτόν τον τρόπο την έκθεση.

Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό Υποδομών για τις Χρηματοοικονομικές Αγορές (European Market Infrastructure Regulation – EMIR), η Τράπεζα ξεκίνησε συναλλαγές για επιλεγμένες συμβάσεις παραγώγων που εκκαθαρίζονται κεντροποιημένα μέσω ενός εξουσιοδοτημένου κεντρικού αντισυμβαλλόμενου (central counterparty – CCP) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ο οποίος είναι καταγεγραμμένος στα αρχεία καταγραφής συναλλαγών (trade repositories). Η χρήση του CCP αυξάνει τη διαφάνεια στην αγορά και μειώνει τον κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου και τους λειτουργικούς κινδύνους που σχετίζονται με την αγορά των παραγώγων.

Η Τράπεζα χρησιμοποιεί ένα σύστημα διαχείρισης εξασφαλίσεων για την παρακολούθηση των συμβάσεων ISDA, CSAs και GMRA, δηλαδή η ημερήσια αποτίμηση των παραγώγων και η τρέχουσα αξία των χρεογράφων χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της έκθεσης με κάθε αντισυμβαλλόμενο. Οι εξασφαλίσεις που θα πρέπει να δοθούν επιπρόσθετα ή να απαιτηθούν από τον αντισυμβαλλόμενο υπολογίζονται καθημερινά.

Με αυτό το σύστημα η Τράπεζα παρακολουθεί και ελέγχει τη ροή των εξασφαλίσεων στην περίπτωση των παραγώγων και των συμφωνιών επαναγοράς χρεογράφων, ανεξάρτητα από τον αντισυμβαλλόμενο. Η επίδραση κάθε διακύμανσης της αγοράς που αυξάνει την έκθεση της Τράπεζας αναφέρεται και η Τράπεζα προχωρά άμεσα σε αίτημα για αύξηση της εξασφάλισης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις
6.2.1.1 Μέγιστη έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο προ εξασφαλίσεων

Ποσά σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9

	2018	
	€ εκατ.	
Η έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο των στοιχείων ενεργητικού εντός ισολογισμού έχει ως εξής:		
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	2.309	
Μείον: πρόβλεψη απομείωσης	(2)	2.307
Χρεωστικοί τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου		22
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα		1.871
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες στο αποσβέσιμο κόστος		
- Επιχειρηματικά δάνεια	18.302	
- Στεγαστικά δάνεια	16.262	
- Καταναλωτικά δάνεια	3.988	
- Μικρές επιχειρήσεις	6.421	
Μείον: πρόβλεψη απομείωσης	(8.800)	36.173
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες επιμετρούμενα υποχρεωτικά στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων		59
Επενδυτικοί τίτλοι:		
- Χρεωστικοί τίτλοι επιμετρούμενοι στο αποσβέσιμο κόστος	1.451	
Μείον: πρόβλεψη απομείωσης	(31)	1.420
- Χρεωστικοί τίτλοι επιμετρούμενοι στην εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση		6.248
Επενδυτικοί τίτλοι επιμετρούμενοι στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων		104
Λοιπές χρηματοοικονομικές απαιτήσεις ⁽¹⁾	71	
Μείον: πρόβλεψη απομείωσης	(18)	53
Έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο στοιχείων εκτός ισολογισμού (σημ. 46)		
- Δανειακές δεσμεύσεις		3.585
- Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και λοιπές δεσμεύσεις		1.122
Σύνολο		52.964

⁽¹⁾ Αφορά χρηματοοικονομικές απαιτήσεις για τις οποίες υπολογίζονται προβλέψεις απομείωσης με βάση τις απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 9, οι οποίες αναγνωρίζονται στα λοιπά στοιχεία ενεργητικού.

Ο παραπάνω πίνακας απεικονίζει τη μέγιστη έκθεση του Ομίλου σε πιστωτικό κίνδυνο την 31 Δεκεμβρίου 2018, χωρίς να ληφθούν υπ' όψιν τυχόν εξασφαλίσεις ή άλλα μέτρα προστασίας που δεν πληρούν τα κριτήρια για συμψηφισμό στις οικονομικές καταστάσεις.

Σχετικά με τα εντός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού, τα ποσά έκθεσης που αναφέρονται παραπάνω βασίζονται στα λογιστικά υπόλοιπα του ισολογισμού κατά την ημερομηνία αναφοράς. Για τα εκτός ισολογισμού στοιχεία, η μέγιστη έκθεση αφορά τα ονομαστικά ποσά που ενδέχεται να απαιτηθεί να καταβληθούν από τον Όμιλο εάν τα συμβόλαια χρηματοοικονομικών εγγυήσεων και λοιπών δεσμεύσεων ενεργοποιηθούν και οι δανειακές δεσμεύσεις εκταμιευθούν. Οι εκτός ισολογισμού δανειακές δεσμεύσεις που παρουσιάζονται παραπάνω, περιλαμβάνουν ανακλητές δανειακές δεσμεύσεις αξίας € 3 δις για τις οποίες υπολογίζονται αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ποσά σύμφωνα με το ΔΛΠ 39

	2017 € εκατ.
Έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο στοιχείων ισολογισμού:	
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	2.123
Χρεωστικοί τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	20
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	1.878
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες:	
- Επιχειρηματικά δάνεια	18.351
- Στεγαστικά δάνεια	16.667
- Καταναλωτικά δάνεια	5.251
- Δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις	6.973
Μείον: Πρόβλεψη απομείωσης	(10.134)
Επενδυτικοί τίτλοι:	
- Χρεωστικοί τίτλοι	7.519
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	1.349
Έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο στοιχείων εκτός ισολογισμού (σημ. 46)	1.406
Σύνολο	51.403

Σημείωση: Στα λοιπά στοιχεία ενεργητικού εξαιρούνται ανακτηθέντα ακίνητα και σχετικές προκαταβολές αξίας € 375 εκατ.

Ο παραπάνω πίνακας απεικονίζει τη μέγιστη έκθεση του Ομίλου σε πιστωτικό κίνδυνο την 31 Δεκεμβρίου 2017, χωρίς να ληφθούν υπ' όψιν τυχόν εξασφαλίσεις ή άλλα μέτρα προστασίας που δεν πληρούν τα κριτήρια για συμψηφισμό στις οικονομικές καταστάσεις.

Τα στοιχεία του ισολογισμού, που περιλαμβάνονται στον παραπάνω πίνακα, εμφανίζονται στην λογιστική τους αξία, όπως αυτή αναφέρεται στον ισολογισμό. Τα στοιχεία εκτός ισολογισμού περιλαμβάνουν εγγυήσεις, πιστωτικές επιστολές σε αναμονή, ανέκκλητες δεσμεύσεις πιστωτικών ορίων και ενέγγυες πιστώσεις.

6.2.1.2 Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Παρακάτω παρατίθεται μια επισκόπηση της έκθεσης του Ομίλου σε πιστωτικό κίνδυνο προερχόμενο από δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες, σύμφωνα με τις δημοσιευμένες, την 30 Σεπτεμβρίου 2013, οδηγίες της Ελληνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ). Επιπρόσθετα, τα είδη ρύθμισης δανείων του Ομίλου είναι σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της ΤτΕ 42/30.05.2014 και τις τροποποιήσεις της. Μετά την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9 από την 1 Ιανουάριου 2018, ο Όμιλος επικαιροποίησε τις γνωστοποιήσεις σχετικά με τις παραπάνω οδηγίες με σκοπό να συμμορφωθεί με τις αναθεωρημένες γνωστοποιήσεις του ΔΠΧΑ 7 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Γνωστοποιήσεις». Δεδομένου ότι ο Όμιλος υιοθέτησε το ΔΠΧΑ 9 χωρίς την αναδιατύπωση των συγκριτικών στοιχείων, η πληροφόρηση σχετικά με το ΔΠΧΑ 9, όπου κρίνεται αναγκαίο, παρουσιάζεται σε ξεχωριστές ενότητες από τις αντίστοιχες γνωστοποιήσεις του ΔΛΠ 39.

(α) Ποιότητα του χαρτοφυλακίου των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες

Σε εφαρμογή από την 1 Ιανουάριου 2018

Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που επιμετρούνται στο αποσβέσιμο κόστος, κατηγοριοποιούνται σύμφωνα με τον τρόπο επιμέτρησης των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών.

Ως εκ τούτου, τα δάνεια που παρουσιάζονται ως μη απομειωμένα, περιλαμβάνουν δάνεια για τα οποία αναγνωρίζεται 12μηνη πρόβλεψη απομείωσης για αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθώς δεν παρουσιάζουν σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου, και δάνεια για τα οποία αναγνωρίζεται πρόβλεψη απομείωσης ίση με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για τη συνολική διάρκεια τους καθώς παρουσιάζουν σημαντική αύξηση του πιστωτικού κινδύνου από την αρχική τους αναγνώριση χωρίς, ωστόσο, να θεωρούνται ότι βρίσκονται σε κατάσταση αθέτησης.

Η κατηγορία των απομειωμένων δανείων περιλαμβάνει δάνεια τα οποία βρίσκονται σε κατάσταση αθέτησης (default) για τα οποία αναγνωρίζεται πρόβλεψη απομείωσης ίση με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για τη συνολική διάρκεια τους, καθώς και τα δάνεια που κατηγοριοποιούνται ως «Αγορασμένα ή κατά την αρχική τους αναγνώριση πιστωτικά απομειωμένα» (POCI), των οποίων πάντοτε η πρόβλεψη απομείωσης θα επιμετράται με βάση τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για το σύνολο της διάρκειας τους.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες επιμετρώνενα στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων δεν υπόκεινται σε επιμέτρηση αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών και επομένως δε συμπεριλαμβάνονται στα ποσοτικά στοιχεία που παρατίθενται στις κάτωθι ενότητες των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες τα οποία επιμετρώνονται στο αποσβέσιμο κόστος, εκτός και αν υποδεικνύεται διαφορετικά.

Η λογιστική πολιτική του Ομίλου σχετικά με την απομείωση των στοιχείων του ενεργητικού παρατίθεται στη σημείωση 2.2.13.

Σε εφαρμογή πριν από την 1 Ιανουαρίου 2018

Τα δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες κατηγοριοποιούνται σε «δάνεια χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα», «δάνεια σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα» και «απομειωμένα δάνεια».

Η κατηγορία «δάνεια χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα» περιλαμβάνει τα δάνεια για τα οποία δεν υπάρχουν εκπρόθεσμες καταβολές, βάσει σύμβασης, καθώς και καμία άλλη ένδειξη απομείωσης.

Η κατηγορία «δάνεια σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα» περιλαμβάνει τα δάνεια για τα οποία υπάρχουν εκπρόθεσμες καταβολές, βάσει σύμβασης, τουλάχιστον για μία ημέρα, χωρίς ωστόσο να έχει απομειωθεί η αξία τους εκτός εάν υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες που να υποδεικνύουν το αντίθετο. Για τα δάνεια λιανικής τραπεζικής, συνήθως συμβαίνει όταν είναι υπερήμερα λιγότερο από 90 ημέρες, ενώ για τα επιχειρηματικά δάνεια λαμβάνονται υπόψη τόσο οι ημέρες υπερημερίας όσο και η εσωτερική διαβάθμισή τους, η οποία αντανακλά τη γενικότερη χρηματοοικονομική κατάσταση του πιστούχου.

Για τα δάνεια των ανωτέρω κατηγοριών, παρόλο που δεν θεωρούνται απομειωμένα, ο Όμιλος αναγνωρίζει «συλλογική» ζημιά απομείωσης (όπως αναφέρεται στη σημ. 2.2.13 «Απομείωση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού»).

Η κατηγορία «απομειωμένα δάνεια», τα οποία αξιολογούνται για απομείωση «σε ατομική βάση», περιλαμβάνει τα επιχειρηματικά δάνεια καθώς και τα δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις και τα στεγαστικά δάνεια, για τα οποία αναγνωρίζεται «ατομική» πρόβλεψη απομείωσης. Τα υπόλοιπα δάνεια λιανικής τραπεζικής θεωρούνται απομειωμένα, όταν είναι σε υπερημερία μεγαλύτερη από 90 ημέρες ή μικρότερη στις περιπτώσεις όπου υπάρχει αντικειμενική ένδειξη απομείωσης και για τα οποία αναγνωρίζεται «συλλογική» πρόβλεψη απομείωσης. Επιπρόσθετα, τα απομειωμένα δάνεια λιανικής τραπεζικής σε καθεστώς ρύθμισης ενδέχεται να περιλαμβάνουν δάνεια σε υπερημερία μικρότερη από 90 ημέρες.

Τα παρατηρήσιμα δεδομένα που αξιολογούνται από τον Όμιλο, ώστε να προσδιοριστεί αν υπάρχει αντικειμενική ένδειξη ότι ένα δάνειο ή ομάδα δανείων έχουν απομειωθεί αναφέρονται στη σημ. 2.2.13.

Εποπτικοί ορισμοί

Τα «ανοίγματα σε αθέτηση», σύμφωνα με τον εποπτικό ορισμό όπως αυτός υιοθετήθηκε από τον Όμιλο, περιλαμβάνουν σημαντικά ανοίγματα που είναι σε καθυστέρηση μεγαλύτερη από 90 ημέρες, ανοίγματα τα οποία έχουν αξιολογηθεί από τον Όμιλο με πιθανή αδυναμία πληρωμής, καθώς και εκείνα που αξιολογούνται για απομείωση σε ατομική βάση και για τα οποία αναγνωρίζεται «ατομική» πρόβλεψη απομείωσης. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, τα ανοίγματα σε αθέτηση του Ομίλου ανήλθαν σε € 15.655 εκατ. (2017: € 18.516 εκατ.).

Τα «μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα» (ΜΕΑ) όπως παρακολουθούνται και γνωστοποιούνται από τον Όμιλο, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες που ορίζονται από τα Εκτελεστικά Τεχνικά Πρότυπα της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (European Banking Authority Implementing Technical Standards), περιλαμβάνουν σημαντικά ανοίγματα που είναι υπερήμερα περισσότερο από 90 ημέρες ή που έχουν αξιολογηθεί με πιθανή αδυναμία πληρωμής, απομειωμένα ανοίγματα που αξιολογούνται για απομείωση σε ατομική ή συλλογική βάση, ανοίγματα που κατηγοριοποιούνται ως ανοίγματα σε αθέτηση για εποπτικούς σκοπούς, καθώς και ρυθμισμένα ΜΕΑ. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, τα ΜΕΑ του Ομίλου τα οποία περιλαμβάνονται στα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες και επιμετρώνονται στο αποσβέσιμο κόστος ανήλθαν σε € 16.653 εκατ. (1 Ιανουαρίου 2018: € 20.022 εκατ.) Αντίστοιχα, τα «Εξυπηρετούμενα ανοίγματα» περιλαμβάνουν ανοίγματα χωρίς καθυστέρηση, υπερήμερα λιγότερο από 90 ημέρες ή που δεν έχουν αξιολογηθεί με πιθανή αδυναμία πληρωμής, μη απομειωμένα και χωρίς αθέτηση ανοίγματα. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, τα εξυπηρετούμενα ανοίγματα του Ομίλου τα οποία περιλαμβάνονται στα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες και επιμετρώνονται στο αποσβέσιμο κόστος ανήλθαν σε € 28.320 εκατ. (1 Ιανουαρίου 2018: € 27.100 εκατ.).

Η κατηγορία «πιθανή αδυναμία πληρωμής» αναφέρεται σε ανοίγματα όπου η ικανότητα του πιστούχου αξιολογείται ως μη πιθανή για πλήρη εξόφληση χωρίς ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων, ανεξάρτητα από την ύπαρξη καθυστέρησης ή τον αριθμό των ημερών σε καθυστέρηση.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις**Ποσοτικά στοιχεία****Ποσά σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9**

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την αξία προ απομειώσεων και την ονομαστική αξία, οι οποίες αποτελούν τη μέγιστη έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο προ απομείωσης των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες και των δεσμεύσεων που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο, αντίστοιχα, καθώς και την κατηγοριοποίηση αυτών σε μη απομειωμένα (Στάδιο 1 και Στάδιο 2) και απομειωμένα (Στάδιο 3 και POCI). Επίσης, οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το υπόλοιπο της πρόβλεψης απομείωσης που έχει αναγνωρισθεί ανά κατηγορία δάνειων και απαιτήσεων από πελάτες καθώς και των δεσμεύσεων που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο, βάσει του τρόπου υπολογισμού της (δηλ. «ατομική» ή συλλογική» αξιολόγηση), τη λογιστική αξία των δανείων και απαιτήσεων, καθώς και την αξία των εξασφαλίσεων που κατέχονται για την μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

Τα δανειακά ανοίγματα του Δημοσίου Τομέα, τα οποία παρουσιάζονται ξεχωριστά στους ακόλουθους πίνακες, περιλαμβάνουν ανοίγματα προς την κεντρική κυβέρνηση, τις τοπικές αρχές, σε εταιρείες που συνδέονται με το κράτος και εταιρείες που ελέγχονται μερικώς ή πλήρως από το κράτος, εξαιρώντας τις δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις με εμπορική δραστηριότητα. Για σκοπούς διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, ο Δημόσιος Τομέας συμπεριλαμβάνεται στα επιχειρηματικά δάνεια.

Επιπρόσθετα, η αξία των εξασφαλίσεων που παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες έχει ανώτατο όριο το ύψος του δανείου, προ απομείωσης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει στοιχεία, προ απομείωσης, για την ποιότητα του χαρτοφυλακίου των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες που επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, της ονομαστικής αξίας των ανοιγμάτων των δεσμεύσεων που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο και της αντίστοιχης πρόβλεψης απομείωσης όπως επίσης την αξία των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες που επιμετρώνται σε FVTPL, την 31 Δεκεμβρίου 2018:

	31 Δεκεμβρίου 2018										
	Μη απομειωμένα		Απομειωμένα		Πρόβλεψη απομείωσης						
			Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων						
	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων € εκατ.	Ατομική αξιολόγηση € εκατ.	Συλλογική αξιολόγηση € εκατ.	Συνολική λογιστική αξία προ απομείωσης/ ονομαστική αξία ανοίγματος € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων € εκατ.	Ατομική αξιολόγηση € εκατ.	Συλλογική αξιολόγηση € εκατ.	Συνολική λογιστική αξία μετά την απομείωση € εκατ.	Αξία εξασφαλίσεων € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	10.535	5.080	615	10.441	26.671	(89)	(600)	(307)	(4.644)	21.031	16.565
- Στεγαστικά δάνεια	6.706	3.513	297	5.746	16.262	(35)	(284)	(143)	(2.085)	13.715	
Αξία εξασφαλίσεων	5.959	2.751	175	3.837							12.722
- Καταναλωτικά δάνεια	1.468	308	2	1.008	2.786	(32)	(90)	(1)	(771)	1.892	
Αξία εξασφαλίσεων	44	5	2	128							179
- Πιστωτικές κάρτες	757	51	0	394	1.202	(7)	(13)	(0)	(321)	861	
Αξία εξασφαλίσεων	0	0	0	0							0
- Μικρές επιχειρήσεις	1.604	1.208	316	3.293	6.421	(15)	(213)	(163)	(1.467)	4.563	
Αξία εξασφαλίσεων	1.014	800	168	1.682							3.664
Επιχειρηματικά	10.759	1.880	4.280	1.316	18.235	(56)	(111)	(2.394)	(597)	15.077	9.924
- Μεγάλες επιχειρήσεις	8.332	1.166	2.299	71	11.868	(40)	(63)	(1.264)	(33)	10.468	
Αξία εξασφαλίσεων	4.374	918	1.105	28							6.425
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	2.427	714	1.981	1.245	6.367	(16)	(48)	(1.130)	(564)	4.609	
Αξία εξασφαλίσεων	1.580	503	960	456							3.499
Δημόσιος τομέας	65	1	0	1	67	(1)	(0)	(0)	(1)	65	5
- Ελλάδα	56	-	0	1	57	(1)	-	(0)	(1)	55	
Αξία εξασφαλίσεων	5	-	-	0							5
- Λουπές χώρες	9	1	-	-	10	-	(0)	-	-	10	
Δάνεια και απαιτήσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων										59	52
Σύνολο	21.359	6.961	4.895	11.758	44.973	(146)	(711)	(2.701)	(5.242)	36.232	26.546
Συνολική αξία εξασφαλίσεων	12.976	4.977	2.410	6.131							26.546
Δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο	4.406	194	96	11	4.707	(12)	(1)	(42)	(3)		
Δανειακές δεσμεύσεις	3.511	69	4	1	3.585	(7)	(0)	(1)	(0)		
Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και λουπές δεσμεύσεις	895	125	92	10	1.122	(5)	(1)	(41)	(3)		
Αξία εξασφαλίσεων	448	30	3	2							

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος αξιολογεί την ποιότητα του χαρτοφυλακίου των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες που υπόκεινται σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές κάνοντας χρήση των εσωτερικών μοντέλων αξιολόγησης του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου, τα οποία στηρίζονται σε διάφορους ποσοτικούς και ποιοτικούς παράγοντες, ενώ η αξιολόγηση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου λιανικής τραπεζικής στηρίζεται στην κατανομή των βαθμίδων κινδύνου σε ομοιογενείς ομάδες.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τη κατανομή των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες προ απομείωσης και της ονομαστικής αξίας των ανοιγμάτων των δεσμεύσεων που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο, βάσει της κατηγοριοποίησης της πιστωτικής τους ποιότητας και της κατάταξης σε στάδια:

		31 Δεκεμβρίου 2018			
		Μη απομειωμένα		Απομειωμένα	
		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων 12μήνου		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	
Εσωτερικά συστήματα διαβάθμισης		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων 12μήνου	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	Συνολική λογιστική αξία προ απομείωσης
		€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική					
- Στεγαστικά δάνεια					
	PD <2,5 %	3.509	49	-	3.558
	2,5%<=PD<4%	2.119	593	-	2.712
	4%<=PD<10%	915	616	-	1.531
	10%<=PD<16%	57	392	-	449
	16%<=PD<99,99%	106	1.863	-	1.969
	100%	-	-	6.043	6.043
- Καταναλωτικά δάνεια					
	PD <2,5 %	712	5	-	717
	2,5%<=PD<4%	440	11	-	451
	4%<=PD<10%	141	31	-	172
	10%<=PD<16%	170	9	-	179
	16%<=PD<99,99%	5	252	-	257
	100%	-	-	1.010	1.010
- Πιστωτικές κάρτες					
	PD <2,5 %	540	-	-	540
	2,5%<=PD<4%	167	17	-	184
	4%<=PD<10%	25	7	-	32
	10%<=PD<16%	21	3	-	24
	16%<=PD<99,99%	4	24	-	28
	100%	-	-	394	394
- Μικρές επιχειρήσεις					
	PD <2,5 %	254	3	-	257
	2,5%<=PD<4%	1.188	8	-	1.196
	4%<=PD<10%	70	23	-	93
	10%<=PD<16%	46	12	-	58
	16%<=PD<99,99%	46	1.162	-	1.208
	100%	-	-	3.609	3.609
Επιχειρηματικά					
- Μεγάλες επιχειρήσεις					
	Υψηλής διαβάθμισης	5.015	26	-	5.041
	Ικανοποιητικής διαβάθμισης	3.304	523	-	3.827
	Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου)	13	617	-	630
	Απομειωμένα (Defaulted)	-	-	2.370	2.370
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ					
	Υψηλής διαβάθμισης	979	27	-	1.006
	Ικανοποιητικής διαβάθμισης	1.404	220	-	1.624
	Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου)	44	467	-	511
	Απομειωμένα (Defaulted)	-	-	3.226	3.226
Δημόσιος τομέας					
Όλες οι χώρες					
	Υψηλής διαβάθμισης	6	0	-	6
	Ικανοποιητικής διαβάθμισης	59	1	-	60
	Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου)	0	0	-	0
	Απομειωμένα (Defaulted)	-	-	1	1
Σύνολο		21.359	6.961	16.653	44.973

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

		31 Δεκεμβρίου 2018			
		Μη απομειωμένα		Απομειωμένα	
		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων 12μήνου		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	
Εσωτερικά συστήματα διαβάθμισης		€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	Ονομαστική αξία € εκατ.
Δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο					
Λιανική Τραπεζική					
Δανειακές δεσμεύσεις					
	PD <2,5 %	1.513	2	-	1.515
	2,5%≤PD<4%	1.034	1	-	1.035
	4%≤PD<10%	72	13	-	85
	10%≤PD<16%	21	2	-	23
	16%≤PD<99,99%	1	11	-	12
	100%	-	-	1	1
Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και λοιπές δεσμεύσεις					
	PD <2,5 %	38	0	-	38
	2,5%≤PD<4%	93	0	-	93
	4%≤PD<10%	0	0	-	0
	10%≤PD<16%	-	0	-	0
	16%≤PD<99,99%	-	-	-	-
	100%	-	-	1	1
Επιχειρηματικά					
Δανειακές δεσμεύσεις					
	Υψηλής διαβάθμισης	315	9	-	324
	Ικανοποιητικής διαβάθμισης	545	20	-	565
	Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου)	10	11	-	21
	Απομειωμένα (Defaulted)	-	-	4	4
Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και λοιπές δεσμεύσεις					
	Υψηλής διαβάθμισης	496	0	-	496
	Ικανοποιητικής διαβάθμισης	261	64	-	325
	Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου)	7	61	-	68
	Απομειωμένα (Defaulted)	-	-	101	101
Σύνολο		4.406	194	107	4.707

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις κατηγορίες εσωτερικής πιστοληπτικής διαβάθμισης (το MRA ή αντίστοιχο σύστημα διαβάθμισης) του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου που αντιστοιχούν στις κατηγορίες πιστωτικής ποιότητας.

Επιχειρηματικά δάνεια	
Κατηγορίες κατάταξης πιστωτικής ποιότητας	Εσωτερικά Συστήματα διαβάθμισης
Υψηλής διαβάθμισης	1-4
Ικανοποιητικής διαβάθμισης	5-6
Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου)	7 - 9
Απομειωμένα (Defaulted)	10

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την κίνηση των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες προ απομείωσης ανά κατηγορία προϊόντος και ανά στάδιο η οποία υπολογίστηκε βάσει του αρχικού και τελικού υπολοίπου για την περίοδο αναφοράς από την 1 Ιανουαρίου 2018 έως 31 Δεκεμβρίου 2018 :

	31 Δεκεμβρίου 2018												
	Επιχειρηματικά			Στεγαστικά			Καταναλωτικά			Μικρές επιχειρήσεις			
	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λογιστική αξία προ απομείωσης την 1 Ιανουαρίου	9.209	2.464	6.558	6.657	3.557	6.453	2.148	441	2.662	1.506	1.118	4.349	47.122
Νέα δάνεια αναγνωρισθέντα ή αγορασθέντα	3.222	-	-	310	-	-	484	-	-	297	-	-	4.313
Μεταφορές μεταξύ σταδίων													
-σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου	873	(853)	(20)	559	(536)	(23)	140	(136)	(4)	123	(116)	(7)	-
-σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	(434)	518	(84)	(191)	973	(782)	(107)	200	(93)	(75)	416	(341)	-
-σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	(53)	(289)	342	(73)	(430)	503	(57)	(86)	143	(29)	(177)	206	-
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που αποαναγνωρίστηκαν /ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια της χρήσης	(2)	(0)	(190)	(0)	-	(6)	(11)	(2)	(995)	(6)	(1)	(6)	(1.219)
Διαγραφές	-	-	(566)	-	-	(105)	-	-	(265)	-	-	(536)	(1.472)
Αποπληρωμές	(1.668)	(138)	(509)	(709)	(186)	(136)	(407)	(73)	(86)	(219)	(87)	(107)	(4.325)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	(323)	179	66	153	135	139	35	15	42	7	55	51	554
Λογιστική αξία προ απομείωσης την 31 Δεκεμβρίου	10.824	1.881	5.597	6.706	3.513	6.043	2.225	359	1.404	1.604	1.208	3.609	44.973
Πρόβλεψη απομείωσης	(57)	(111)	(2.992)	(35)	(284)	(2.228)	(39)	(103)	(1.093)	(15)	(213)	(1.630)	(8.800)
Λογιστική αξία την 31 Δεκεμβρίου	10.767	1.770	2.605	6.671	3.229	3.815	2.186	256	311	1.589	995	1.979	36.173

Σημείωση 1: Η κατηγορία του επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου περιλαμβάνει και τα δάνεια του Δημοσίου Τομέα.

Σημείωση 2: Τα «Δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες που αποαναγνωρίστηκαν /ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια της χρήσης», περιλαμβάνουν τα δάνεια τα οποία πουλήθηκαν, τα τροποποιημένα δάνεια (σε περιπτώσεις που η τροποποίησή τους οδήγησε σε αποαναγνώριση) και εκείνα τα οποία ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια της χρήσης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Πιστωτικά απομειωμένα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την χρονοανάλυση των πιστωτικά απομειωμένων (Στάδιο 3) δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ανά κατηγορία δανείου προ απομείωσης, την πρόβλεψη απομείωσης καθώς και την αξία των εξασφαλίσεων που κατέχονται για τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

Για τα νομικώς καταγγελλόμενα δάνεια, ο Όμιλος παύει να παρακολουθεί την κατάσταση καθυστέρησής τους και συνεπώς τα υπόλοιπα τους περιλαμβάνονται στην κατηγορία «άνω των 360 ημερών», με εξαίρεση τα καταναλωτικά δάνεια τα οποία παρακολουθούνται μέχρι τις 360 μέρες καθυστέρησης.

	31 Δεκεμβρίου 2018							Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων
	Λιανική Τραπεζική			Επιχειρηματικά			Δημόσιος τομέας	
	Στεγαστικά δάνεια € εκατ.	Καταναλωτικά δάνεια € εκατ.	Πιστωτικές κάρτες € εκατ.	Μικρές επιχειρήσεις € εκατ.	Μεγάλες επιχειρήσεις € εκατ.	Μικρομεσαίες ΜΜΕ € εκατ.	Ελλάδα € εκατ.	
έως 90 ημέρες	1.280	135	25	574	885	573	-	3.472
90 έως 179 ημέρες	250	51	12	84	40	56	-	493
180 έως 360 ημέρες	175	67	16	73	35	46	-	412
άνω των 360 ημερών	4.338	757	341	2.878	1.410	2.551	1	12.276
Λογιστική αξία προ απομείωσης	6.043	1.010	394	3.609	2.370	3.226	1	16.653
Πρόβλεψη απομείωσης	(2.228)	(772)	(321)	(1.630)	(1.297)	(1.694)	(1)	(7.943)
Λογιστική αξία	3.815	238	73	1.979	1.073	1.532	0	8.710
Αξία εξασφαλίσεων	4.012	130	0	1.850	1.133	1.416	0	8.541

Σημείωση: Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η λογιστική αξία προ απομείωσης των απομειωμένων δανείων περιλαμβάνει και τα δάνεια της κατηγορίας POCI τα οποία ανήλθαν σε € 5 εκατ.

Ποσά σύμφωνα με το ΔΛΠ 39

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την αξία των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες, προ απομείωσης, η οποία αποτελεί και τη μέγιστη έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο προ απομείωσης, καθώς και την κατηγοριοποίηση αυτών σε μη απομειωμένα (δηλ. «δάνεια χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα» και «δάνεια σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα») και απομειωμένα. Επίσης, οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν το υπόλοιπο της πρόβλεψης απομείωσης που έχει αναγνωρισθεί ανά κατηγορία δανείων και απαιτήσεων από πελάτες βάσει του τρόπου αξιολόγησής τους (δηλ. «ατομική» ή «συλλογική» αξιολόγηση), τη συνολική καθαρή αξία των δανείων και απαιτήσεων, μετά την απομείωση, καθώς και την αξία των εξασφαλίσεων που κατέχονται για την μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

Τα δανειακά ανοίγματα του Δημοσίου Τομέα, τα οποία παρουσιάζονται ξεχωριστά στους ακόλουθους πίνακες, περιλαμβάνουν ανοίγματα προς την κεντρική κυβέρνηση, τις τοπικές αρχές, σε εταιρείες που συνδέονται με το κράτος και εταιρείες που ελέγχονται μερικώς ή πλήρως από το κράτος, εξαιρώντας τις δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις με εμπορική δραστηριότητα.

Το 2018 ο Όμιλος προέβη σε τροποποίηση της παρουσίασης των ανοιγμάτων υπό τον τίτλο «Δημόσιος Τομέας» με σκοπό την εναρμόνιση με τους τύπους των ανοιγμάτων του Δημοσίου Τομέα που χρησιμοποιούνται τόσο για εποπτικούς σκοπούς όσο και για σκοπούς διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου. Ως εκ τούτου, την 31 Δεκεμβρίου 2017, τα ανοίγματα του Δημοσίου Τομέα καθαρής αξίας € 653 εκατ., αναμορφώθηκαν και ανέρχονταν σε € 72 εκατ., ενώ ποσό ύψους € 581 εκατ., παρουσιάζεται στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο. Οι πίνακες για την 31 Δεκεμβρίου 2017 παρουσιάζονται διακριτά και επικαιροποιήθηκαν αναλόγως.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Επιπρόσθετα, η αξία των εξασφαλίσεων που παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα έχει ανώτατο όριο το ύψος του δανείου, προ απομείωσης.

	31 Δεκεμβρίου 2017								
	Μη απομειωμένα		Απομειωμένα			Συσσωρευμένη πρόβλεψη		Συνολική καθαρή αξία μετά την απομείωση	Αξία εξασφαλίσεων
	Χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα € εκατ.	Σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα € εκατ.	Ατομική αξιολόγηση € εκατ.	Συλλογική αξιολόγηση € εκατ.	Συνολική αξία προ απομείωσης € εκατ.	Ατομική αξιολόγηση € εκατ.	Συλλογική αξιολόγηση € εκατ.		
Λιανική Τραπεζική	12.573	2.850	374	13.094	28.891	(171)	(6.292)	22.428	17.217
- Στεγαστικά δάνεια	8.353	1.858	161	6.295	16.667	(87)	(2.231)	14.349	13.071
- Καταναλωτικά δάνεια	1.447	316	2	2.048	3.813	(1)	(1.633)	2.179	184
- Πιστωτικές κάρτες	770	55	0	613	1.438	(0)	(442)	996	34
- Μικρές επιχειρήσεις	2.003	621	211	4.138	6.973	(83)	(1.986)	4.904	3.928
Επιχειρηματικά	10.575	1.065	6.627	8	18.275	(3.461)	(206)	14.608	10.394
- Μεγάλες επιχειρήσεις	7.866	870	2.830	3	11.569	(1.576)	(107)	9.886	6.720
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	2.709	195	3.797	5	6.706	(1.885)	(99)	4.722	3.674
Δημόσιος τομέας	75	0	1	-	76	(1)	(3)	72	4
- Ελλάδα	73	0	1	-	74	(1)	(3)	70	4
- Λουπές Χώρες	2	0	-	-	2	-	-	2	-
Σύνολο	23.223	3.915	7.002	13.102	47.242	(3.633)	(6.501)	37.108	27.615

Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα

Τα εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης των πιστούχων που χρησιμοποιούνται από τον Όμιλο, παρακολουθούν τα σημαντικά υπόλοιπα, βάσει ποσοτικών και ποιοτικών παραγόντων. Σχετικά με τα δάνεια και απαιτήσεις χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα, τα επιχειρηματικά δάνεια κατηγοριοποιούνται σε υψηλή διαβάθμιση, ικανοποιητική διαβάθμιση και υπό παρακολούθηση, ενώ τα δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις και τα στεγαστικά δάνεια, τα οποία αξιολογούνται για απομείωση σε «ατομική βάση», κατηγοριοποιούνται σε ικανοποιητική διαβάθμιση και υπό παρακολούθηση. Τα υπόλοιπα δάνεια λιανικής τραπεζικής, τα οποία δεν αξιολογούνται σε «ατομική βάση», δεν διαβαθμίζονται και κατηγοριοποιούνται σε ικανοποιητική διαβάθμιση βάσει της μη ύπαρξης καθυστέρησης πληρωμών.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα:

	31 Δεκεμβρίου 2017					
	Υψηλής διαβάθμισης € εκατ.	Ικανοποιητικής διαβάθμισης € εκατ.	Υπό παρακολούθηση (υψηλότερου κινδύνου) € εκατ.	Σύνολο των χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένων € εκατ.	Αξία εξασφαλίσεων	
					€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	32	12.541	-	12.573	-	8.643
- Στεγαστικά δάνεια	-	8.353	-	8.353	-	7.211
- Καταναλωτικά δάνεια	-	1.447	-	1.447	-	52
- Πιστωτικές κάρτες	-	770	-	770	-	0
- Μικρές επιχειρήσεις	32	1.971	-	2.003	-	1.380
Επιχειρηματικά	6.931	3.274	370	10.575	-	6.543
- Μεγάλες επιχειρήσεις	5.226	2.466	174	7.866	-	4.771
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	1.705	808	196	2.709	-	1.772
Δημόσιος τομέας	1	74	-	75	-	4
- Ελλάδα	1	72	-	73	-	4
- Λουπές Χώρες	-	2	-	2	-	-
Σύνολο	6.964	15.889	370	23.223	-	15.190

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την χρονοανάλυση των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες σε καθυστέρηση και μη απομειωμένων, προ αναγνωρισθείσας πρόβλεψης, ανά κατηγορία δανείου:

	31 Δεκεμβρίου 2017								Σύνολο των καθυστερημένων και μη απομειωμένων
	Λιανική Τραπεζική			Επιχειρηματικά			Δημόσιος τομέας		
	Στεγαστικά δάνεια	Καταναλωτικά δάνεια	Πιστωτικές κάρτες	Μικρές επιχειρήσεις	Μεγάλες επιχειρήσεις	Μικρομεσαίες ΜΜΕ	Ελλάδα	Λοιπές Χώρες	
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	
έως 29 ημέρες	1.479	270	40	502	705	134	0	-	3.130
30 έως 59 ημέρες	269	32	10	74	60	29	-	-	474
60 έως 89 ημέρες	110	14	5	45	105	32	-	0	311
Σύνολο	1.858	316	55	621	870	195	0	0	3.915
Αξία εξασφαλίσεων	1.517	2	-	395	593	155	-	-	2.662

Απομειωμένα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την κίνηση των απομειωμένων δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ανά κατηγορία δανείου:

	31 Δεκεμβρίου 2017								
	Λιανική Τραπεζική			Επιχειρηματικά		Δημόσιος τομέας		Σύνολο των απομειωμένων δανείων € εκατ.	
	Στεγαστικά δάνεια	Καταναλωτικά δάνεια	Πιστωτικές κάρτες	Μικρές επιχειρήσεις	Μεγάλες επιχειρήσεις	Μικρομεσαίες ΜΜΕ	Ελλάδα		Λοιπές Χώρες
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.		€ εκατ.
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2016	6.759	2.742	741	4.733	3.258	4.651	1	-	22.885
Μεταφορές μεταξύ κατηγοριών δανείων	0	0	(0)	(0)	203	(203)	-	-	-
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	6.759	2.742	741	4.733	3.461	4.448	1	-	22.885
Μεταφορά σε μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(106)	(10)	(6)	(81)	(17)	(37)	-	-	(257)
Αξία δανείων που χαρακτήριστikan ως απομειωμένα εντός της χρήσης	694	145	24	310	188	126	-	-	1.487
Αξία δανείων που εξήλθαν από την κατηγορία των απομειωμένων δανείων	(738)	(140)	(16)	(563)	(211)	(104)	-	-	(1.772)
Εισπράξεις από απομειωμένα δάνεια	(114)	(64)	(15)	(63)	(142)	(134)	-	-	(532)
Διαγραφές απομειωμένων δανείων	(59)	(122)	(64)	(34)	(391)	(453)	-	-	(1.123)
Πωλήσεις απομειωμένων δανείων	(0)	(546)	(62)	(0)	(6)	(16)	-	-	(630)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	20	45	11	47	(49)	(28)	0	-	46
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	6.456	2.050	613	4.349	2.833	3.802	1	-	20.104
Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.166)	(1.536)	(426)	(2.015)	(1.576)	(1.886)	(1)	-	(9.606)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου (καθαρή αξία)	4.290	514	187	2.334	1.257	1.916	0	-	10.498

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την χρονοανάλυση των απομειωμένων δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ανά κατηγορία δανείου, μετά από απομείωση, καθώς και την αξία των εξασφαλίσεων που κατέχονται για τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

Για τα καταγγελλόμενα δάνεια, ο Όμιλος παύει να παρακολουθεί την κατάσταση καθυστέρησής τους και συνεπώς τα υπόλοιπα τους περιλαμβάνονται στην κατηγορία «άνω των 360 ημερών», με εξαίρεση τα καταναλωτικά δάνεια τα οποία παρακολουθούνται μέχρι τις 360 μέρες καθυστέρησης.

	31 Δεκεμβρίου 2017							Σύνολο των απομειωμένων δανείων € εκατ.
	Λιανική Τραπεζική				Επιχειρηματικά		Δημόσιος	
	Στεγαστικά δάνεια € εκατ.	Καταναλωτικά δάνεια € εκατ.	Πιστωτικές κάρτες € εκατ.	Μικρές επιχειρήσεις € εκατ.	Μεγάλες επιχειρήσεις € εκατ.	Μικρομεσαίες ΜΜΕ € εκατ.	Ελλάδα € εκατ.	
έως 29 ημέρες	826	104	8	378	740	348	-	2.404
30 έως 59 ημέρες	193	21	1	60	4	20	-	299
60 έως 89 ημέρες	148	9	0	82	83	67	-	389
90 έως 179 ημέρες	245	19	5	91	46	83	-	489
180 έως 360 ημέρες	213	18	4	100	40	67	-	442
άνω των 360 ημερών	2.665	343	169	1.623	344	1.331	0	6.475
Σύνολο	4.290	514	187	2.334	1.257	1.916	0	10.498
Αξία εξασφαλίσεων	4.343	130	34	2.153	1.356	1.747	0	9.763

(β) Εξασφαλίσεις και ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία

Εξασφαλίσεις

Ο δείκτης δανείων προς αξία εξασφάλισης των στεγαστικών δανείων προσδιορίζει τη σχέση μεταξύ του δανειακού υπολοίπου, προ απομείωσης, και της τρέχουσας αξίας των ακινήτων που κατέχονται ως εξασφάλιση κατά την ημερομηνία του ισολογισμού.

Ο δείκτης δανείων προς αξία εξασφάλισης των στεγαστικών δανείων παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

	2018 € εκατ.
Στεγαστικά Δάνεια	
Μικρότερο από 50%	3.366
50%-70%	2.101
71%-80%	1.445
81%-90%	1.250
91%-100%	2.625
101%-120%	1.554
121%-150%	1.362
Μεγαλύτερο από 150%	2.559
Συνολική έκθεση	16.262
Μέσος όρος του δείκτη δανείου προς αξία εξασφάλισης	89,79%
	2017 € εκατ.
Στεγαστικά Δάνεια	
Μικρότερο από 50%	3.451
50%-70%	2.302
71%-80%	1.202
81%-90%	1.075
91%-100%	965
101%-120%	1.802
121%-150%	2.180
Μεγαλύτερο από 150%	3.690
Συνολική έκθεση	16.667
Μέσος όρος του δείκτη δανείου προς αξία εξασφάλισης	98,25%

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η ανάλυση των εξασφαλίσεων και εγγυήσεων για δάνεια και απαιτήσεις πελατών στο αποσβέσιμο κόστος παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες:

31 Δεκεμβρίου 2018					
Αξία εξασφαλίσεων					
Ακίνητη περιουσία	Χρηματ/κές	Λοιπές	Σύνολο	Εγγυήσεις	
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	
Λιανική Τραπεζική	15.979	361	225	16.565	215
Επιχειρηματικά ⁽¹⁾	4.601	870	4.453	9.924	180
Δημόσιος τομέας	2	3	-	5	-
Σύνολο	20.582	1.234	4.678	26.494	395

31 Δεκεμβρίου 2017					
Αξία εξασφαλίσεων					
Ακίνητη περιουσία	Χρηματ/κές	Λοιπές	Σύνολο	Εγγυήσεις	
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	
Λιανική Τραπεζική	16.625	286	306	17.217	176
Επιχειρηματικά ⁽¹⁾	5.240	897	4.257	10.394	194
Δημόσιος τομέας	2	2	0	4	1
Σύνολο	21.867	1.185	4.563	27.615	371

⁽¹⁾ Οι λοιπές εξασφαλίσεις περιλαμβάνουν εκχωρημένες απαιτήσεις, εξοπλισμό, αποθέματα, πλωτά μέσα κλπ.

Ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία

Ο Όμιλος αναγνωρίζει στον ισολογισμό τα περιουσιακά στοιχεία που κρατούνται ως εξασφαλίσεις, όταν αυτά έρχονται στην κατοχή του συνήθως μέσω νομικών διαδικασιών ή επικαλούμενος άλλες πιστωτικές ενισχύσεις. Η κύρια κατηγορία εξασφαλίσεων που ανακτάται από τον Όμιλο, για την αποπληρωμή ή μείωση του υπολοίπου των δανείων, αφορά σε ακίνητα περιουσιακά στοιχεία. Τα ακίνητα κατηγοριοποιούνται στα ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία στην χαμηλότερη αξία μεταξύ του κόστους και της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας (βλέπε επίσης σημ. 2.2.18 και 33). Στις περιπτώσεις που τα ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία χρησιμοποιούνται από τον Όμιλο για τις δραστηριότητες του, τότε αυτά κατηγοριοποιούνται ως ιδιοχρησιμοποιούμενα πάγια στοιχεία ή ως επενδύσεις σε ακίνητα αναλόγως (βλέπε σημ. 2.2.6, 30 και 31).

Στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζονται οι εξασφαλίσεις τις οποίες ο Όμιλος απέκτησε και τις αναγνώρισε στα ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, καθώς επίσης τα καθαρά κέρδη/(ζημιές) που προέκυψαν από πωλήσεις τέτοιων περιουσιακών στοιχείων μέσα στη χρήση:

31 Δεκεμβρίου 2018							
Αξία ανακτηθέντων εξασφαλίσεων	Εκ των οποίων: εντός της χρήσης	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Εκ της οποίας: εντός της χρήσης	Καθαρή αξία ανακτηθέντων εξασφαλίσεων	Καθαρή αξία πώλησης	Καθαρό κέρδος/(ζημιά)	Καθαρό κέρδος/(ζημιά) πώλησης
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Ανακτηθείσα ακίνητη περιουσία από πλειστηριασμούς	663	175	(188)	(5)	475	36	(1)
- Κατοικίες	279	62	(63)	4	216	21	(1)
- Εμπορικά ακίνητα	384	113	(125)	(9)	259	15	0
Λοιπές εξασφαλίσεις	1	0	0	0	1	0	0

31 Δεκεμβρίου 2017							
Αξία ανακτηθέντων εξασφαλίσεων	Εκ των οποίων: εντός της χρήσης	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Εκ της οποίας: εντός της χρήσης	Καθαρή αξία ανακτηθέντων εξασφαλίσεων	Καθαρή αξία πώλησης	Καθαρό κέρδος/(ζημιά)	Καθαρό κέρδος/(ζημιά) πώλησης
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Ανακτηθείσα ακίνητη περιουσία από πλειστηριασμούς	547	53	(185)	(18)	362	28	(5)
- Κατοικίες	249	13	(68)	(5)	181	22	(2)
- Εμπορικά ακίνητα	298	40	(117)	(13)	181	6	(3)
Λοιπές εξασφαλίσεις	1	1	(0)	1	1	1	0

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα πάγια περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχουν κατηγοριοποιηθεί ως επενδύσεις σε ακίνητα ή ως ιδιοχρησιμοποιούμενα πάγια στοιχεία το 2018 και τα οποία προήλθαν είτε από ανάκτηση ή από μεταφορά από τα ανακτηθέντα πάγια περιουσιακά στοιχεία, ανήλθαν σε € 22 εκατ. (2017: € 6 εκατ.). Το 2017 ο Όμιλος ανέκτησε μετοχικούς τίτλους αξίας € 20 εκατ., οι οποίοι κατηγοριοποιήθηκαν στο χαρτοφυλάκιο των διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων.

(γ) Γεωγραφική κατανομή και τομέας δραστηριότητας των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες

Όπως αναφέρεται στη σημ. 6.2.1, ο Όμιλος κατέχει διαφοροποιημένα χαρτοφυλάκια σε διαφορετικές αγορές και χώρες και εφαρμόζει όρια στη συγκέντρωση ανά γεωγραφική περιοχή ή τομέα δραστηριότητας των ομάδων των πιστούχων που μπορεί να επηρεαστούν παρόμοια από αλλαγές στις οικονομικές ή άλλες συνθήκες, ώστε να περιορίσει τον πιστωτικό κίνδυνο.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ποσά σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα ανοίγματα του Ομίλου σε δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες και δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο στη λογιστική αξία προ απομείωσης και σε ονομαστική αξία αντίστοιχα, ανά στάδιο αναμενόμενης πιστωτικής ζημιάς, κατηγορία δανείων, τομέα δραστηριότητας και γεωγραφική περιοχή και την πρόβλεψη απομείωσης ανά κατηγορία δανείων, τομέα δραστηριότητας και γεωγραφική περιοχή:

	31 Δεκεμβρίου 2018											
	Ελλάδα				Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες				Λοιπές χώρες			
	Λογιστική αξία προ απομείωσης/Ονομαστική αξία				Λογιστική αξία προ απομείωσης/Ονομαστική αξία				Λογιστική αξία προ απομείωσης/Ονομαστική αξία			
	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	
	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Πρόβλεψη απομείωσης € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Πρόβλεψη απομείωσης € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Πρόβλεψη απομείωσης € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	8.580	4.833	10.630	(5.433)	1.948	247	425	(207)	7	0	1	(0)
- Στεγαστικά δάνεια	5.686	3.398	5.812	(2.454)	1.014	115	230	(93)	6	0	1	(0)
- Καταναλωτικά δάνεια	899	230	967	(860)	568	78	43	(34)	1	0	0	(0)
- Πιστωτικές κάρτες	664	33	389	(336)	93	18	5	(5)	0	0	0	(0)
- Μικρές επιχειρήσεις	1.331	1.172	3.462	(1.783)	273	36	147	(75)	-	-	-	-
Επιχειρηματικά	6.514	1.501	5.018	(2.831)	2.442	296	469	(250)	1.803	83	109	(77)
-Εμπόριο και Υπηρεσίες	2.435	621	2.308	(1.388)	493	3	144	(80)	51	25	56	(43)
-Βιομηχανία	1.980	262	1.026	(556)	455	71	31	(17)	6	-	-	(0)
-Ναυτιλία	39	0	-	(0)	161	8	78	(59)	1.549	52	35	(24)
-Κατασκευές	751	319	1.158	(692)	536	56	83	(54)	78	6	18	(10)
-Τουρισμός	677	286	506	(180)	275	94	13	(5)	0	-	-	(0)
-Ενέργεια	594	11	9	(14)	55	0	17	(6)	16	-	-	(0)
-Λοιπές	38	2	11	(1)	467	64	103	(29)	103	-	-	(0)
Δημόσιος τομέας	56	0	1	(2)	1	1	0	(0)	8	0	-	(0)
Σύνολο	15.150	6.334	15.649	(8.266)	4.391	544	894	(457)	1.818	83	110	(77)
Δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο												
-Δανειακές δεσμεύσεις	2.971	91	102	(55)	1.370	87	5	(3)	65	16	0	(0)
-Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις και λοιπές δεσμεύσεις	2.400	7	1	(6)	1.054	62	4	(2)	57	0	0	(0)
	571	84	101	(49)	316	25	1	(1)	8	16	0	(0)

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η λογιστική αξία των δανείων του Ομίλου που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων ανήλθε σε € 59 εκατ. τα οποία περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο επιχειρηματικών δανείων, εκ των οποίων τα € 46 εκατ. αφορούν δραστηριότητες στην Ελλάδα ενώ ποσά € 13 εκατ. αφορούν δραστηριότητες στην Υπόλοιπη Ευρώπη.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ποσά σύμφωνα με το ΔΛΠ 39

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα συνολικά δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες, προ απομείωσης, τα απομειωμένα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες, καθώς και τις προβλέψεις απομείωσης, ανά κατηγορία δανείων, τομέα δραστηριότητας και γεωγραφική περιοχή:

	31 Δεκεμβρίου 2017								
	Ελλάδα			Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες			Λοιπές χώρες		
	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	Σύνολο δανείων	Εκ των οποίων: απομειωμένα δάνεια	Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Λιανική Τραπεζική	26.251	12.839	(6.159)	2.636	629	(304)	4	0	(0)
- Στεγαστικά δάνεια	15.295	6.153	(2.204)	1.368	303	(114)	4	-	(0)
- Καταναλωτικά δάνεια	3.225	2.003	(1.607)	588	47	(27)	0	0	-
- Πιστωτικές κάρτες	1.320	609	(439)	118	4	(3)	0	-	-
- Μικρές επιχειρήσεις	6.411	4.074	(1.909)	562	275	(160)	-	-	-
Επιχειρηματικά	13.197	5.625	(3.024)	3.231	846	(506)	1.847	164	(137)
- Εμπόριο και Υπηρεσίες	5.764	2.730	(1.631)	1.317	353	(200)	638	103	(96)
- Βιομηχανία	3.081	1.033	(516)	438	74	(47)	10	-	(0)
- Ναυτιλία	94	31	(18)	160	68	(61)	973	60	(40)
- Κατασκευές	2.265	1.250	(658)	934	317	(178)	90	1	(1)
- Τουρισμός	1.478	570	(181)	143	2	(1)	0	-	-
- Ενέργεια	504	9	(20)	51	17	(5)	11	-	-
- Λοιπές	11	2	(0)	188	15	(14)	125	-	(0)
Δημόσιος τομέας	74	1	(4)	2	-	-	-	-	-
Σύνολο	39.522	18.465	(9.187)	5.869	1.475	(810)	1.851	164	(137)

(δ) Μέτρα ρύθμισης δανείων και απαιτήσεων από πελάτες

Οι συμβατικοί όροι των δανείων ενδέχεται να τροποποιηθούν λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως αλλαγές στις συνθήκες της αγοράς, διακράτηση πελατείας και λοιπών παραγόντων, καθώς και λόγω ενδεχόμενης επιδείνωσης στην οικονομική κατάσταση του οφειλέτη. Ο Όμιλος εφαρμόζει διάφορα προγράμματα ρύθμισης δανείων, προκειμένου να ενισχύσει τη διαχείριση των σχέσεων του με τους πελάτες και την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών είσπραξης των απαιτήσεων του, καθώς και να βελτιώσει την ανακτησιμότητα των αντίστοιχων ταμιακών ροών και να περιορίσει τις ζημιές από πιστωτικούς κινδύνους που προέρχονται τόσο από τα δάνεια λιανικής τραπεζικής όσο και από το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο.

Κατηγοριοποίηση Μέτρων Ρύθμισης

Οι πρακτικές ρύθμισης δανείων, όπως παρακολουθούνται και γνωστοποιούνται από τον Όμιλο, βάσει των εκτελεστικών τεχνικών προτύπων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής περιλαμβάνουν μόνο τις περιπτώσεις τροποποίησης των συμβατικών όρων αποπληρωμής του δανείου λόγω οικονομικής αδυναμίας του οφειλέτη να ανταποκριθεί στις δανειακές του υποχρεώσεις βάσει των υφιστάμενων όρων, και ο Όμιλος παρέχει διευκολύνσεις, μέσω ευνοϊκής τροποποίησης των όρων και προϋποθέσεων που προβλέπονται από την δανειακή σύμβαση, ενέργεια στην οποία δεν θα προέβαινε εάν ο οφειλέτης δεν βρισκόταν σε οικονομική δυσχέρεια.

Όλα τα άλλα είδη τροποποιήσεων που παρέχονται από τον Όμιλο και δεν οφείλονται στην οικονομική αδυναμία του οφειλέτη, αλλά καθορίζονται από παράγοντες επιχειρηματικής φύσεως, δεν αποτελούν μέτρα ρύθμισης.

Λύσεις Ρύθμισης Δανείων

Οι λύσεις ρύθμισης παρέχονται κατόπιν αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του πελάτη και της πρόθεσής του να αποπληρώσει την οφειλή του, και μπορεί να είναι προσωρινής φύσης ή μεγαλύτερης διάρκειας. Ο σκοπός των προγραμμάτων αυτών είναι η διευκόλυνση των οφειλετών που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες μέσω επαναπροσδιορισμού των όρων αποπληρωμής των δανείων τους με βιώσιμο τρόπο και ταυτόχρονα η προστασία του Ομίλου από ενδεχόμενες πιστωτικές ζημιές. Ο Όμιλος αναπτύσσει στοχευμένες στρατηγικές κατηγοριοποίησης οφειλετών με σκοπό την εξεύρεση κατάλληλων βραχυπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων και βιώσιμων λύσεων, οι οποίες θα ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες οικονομικές ανάγκες των εν λόγω επιλεγμένων ομάδων οφειλετών.

Τα μέτρα ρύθμισης δανείων μπορεί να περιλαμβάνουν, αλλά δεν περιορίζονται απαραίτητα σε ένα ή και περισσότερα από τα παρακάτω:

- κεφαλαιοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών,
- τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών,
- καταβολή δόσης μεγαλύτερης των οφειλόμενων τόκων,

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

- καταβολή μόνο τόκων,
- καταβολή δόσης μικρότερης των οφειλόμενων τόκων,
- περίοδος χάριτος,
- μείωση επιτοκίου,
- παράταση διάρκειας,
- διαχωρισμός οφειλής,
- μερική διαγραφή οφειλής,
- λειτουργική αναδιάρθρωση και
- συμφωνίες ανταλλαγής χρέους με μετοχικό κεφάλαιο.

Ειδικά για τα καταναλωτικά δάνεια χωρίς εξασφάλιση (περιλαμβανομένων των πιστωτικών καρτών), τα προγράμματα ρύθμισης (π.χ. παράταση διάρκειας) πραγματοποιούνται κυρίως μέσω της ενοποίησης των δανειακών υποχρεώσεων, όπου όλα τα υφιστάμενα υπόλοιπα καταναλωτικών δανείων συγκεντρώνονται σε ένα. Αυτές οι ρυθμίσεις εφαρμόζονται τόσο για να επιτυγχάνεται η επαρκής μείωση των δόσεων του δανείου όσο και ο βιώσιμος χαρακτήρας της ρύθμισης για τον οφειλέτη. Σε επιλεγμένες περιπτώσεις, η ενοποίηση των δανειακών υποχρεώσεων μπορεί να συνδυάζεται με εγγραφή προσημείωσης σε ακίνητα, μετατρέποντας έτσι τα μη εξασφαλισμένα ανοίγματα του Ομίλου σε εξασφαλισμένα.

Στην περίπτωση των στεγαστικών δανείων, η μείωση της δόσης μπορεί να επιτευχθεί μέσω διαφόρων προγραμμάτων ρύθμισης, όπως η παράταση διάρκειας της αποπληρωμής του δανείου, η κεφαλαιοποίηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών, ο διαχωρισμός οφειλής και σχέδια για καταβολή μειωμένης δόσης.

Τα επιχειρηματικά δάνεια υπόκεινται σε ρύθμιση, όταν υπάρχουν ενδείξεις οικονομικών δυσχερειών του οφειλέτη, η οποία στοιχειοθετείται από ένα συνδυασμό παραγόντων μεταξύ των οποίων η επιδείνωση των οικονομικών του στοιχείων, η υποβάθμιση της πιστοληπτικής του αξιολόγησης, οι καθυστερήσεις πληρωμών και λοιποί παράγοντες.

Η Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Προβληματικών Δανείων του Ομίλου (Troubled Assets Group General Division- TAG) αποτελεί μία ανεξάρτητη αρχή, η οποία έχει την συνολική ευθύνη για την διαχείριση των προβληματικών δανείων, σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος 42/30.05.2014 και τις τροποποιήσεις της. Η Διεύθυνση ελέγχει και παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων ρύθμισης και διασφαλίζει τη συνεχή βελτίωση και προσαρμογή των σχετικών πολιτικών και των διαδικασιών.

Η TAG συνεργάζεται με τον Τομέα Διαχείρισης Κινδύνων για την αμοιβαία κατανόηση και ανάπτυξη της κατάλληλης μεθοδολογίας σχετικά με την αξιολόγηση των κινδύνων που απορρέουν από κάθε τύπο ρύθμισης και κατηγορία καθυστέρησης, ανά δανειακό χαρτοφυλάκιο. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη δομή και τις κυριότερες δραστηριότητες της TAG παρατίθενται στις σημ. 6.2.

Ανταλλαγή χρέους με απόκτηση μετοχών του οφειλέτη

Για τα χαρτοφυλάκια επιχειρηματικών δανείων, ο Όμιλος συμμετέχει σε ορισμένες περιπτώσεις σε συναλλαγές ανταλλαγής χρέους με μετοχές, ως μέρος των λύσεων ρύθμισης, όπως περιγράφεται στη σημ. 2.2.9. Το 2018 οι μετοχικοί τίτλοι που αποκτήθηκαν και διακρατούνται από τον Όμιλο την 31 Δεκεμβρίου 2018 είναι: (α) 10,67% μετοχικούς τίτλους χωρίς δικαίωμα ψήφου της Pillarstone Bidco S.C.A. για € 0,02 εκατ., που σχετίζεται με την αναδιάρθρωση χρέους της Famar S.A. (σημ. 28) και (β) 12,1% της Regency Hellenic Investments S.A. για € 8,5 εκατ., που σχετίζεται με την αναδιάρθρωση χρέους της Regency Entertainment S.A. Παρομοίως το 2017 οι μετοχικοί τίτλοι που αποκτήθηκαν και διακρατούνται από τον Όμιλο κατά την 31 Δεκεμβρίου 2017 ήταν: (α) 100% της Στάνταρτ Κτηματικής Α.Ε. (σημ. 27) (β) 24,37% της Famar S.A. (γ) 47,66% των προνομιούχων μετοχών χωρίς δικαίωμα ψήφου της ΕΛΤΕΡ Α.Τ.Ε. για € 0,3 εκατ. (δ) 0,86% της FRIGOGLOSS A.B.E.E. για € 0,03 εκατ. και (ε) 18,02% της UNISOFT Α.Ε. για € 27.

Σε εφαρμογή μετά από την 1 Ιανουάριου 2018

ι. Ταξινόμηση ρυθμισμένων δανείων

Τα ρυθμισμένα δάνεια κατηγοριοποιούνται ως μη απομειωμένα (Στάδιο 2) ή ως απομειωμένα (Στάδιο 3) αξιολογώντας τον βαθμό καθυστέρησης και την πιστοληπτική τους διαβάθμιση.

Τα απομειωμένα ρυθμισμένα δάνεια υπόκεινται αρχικά σε περίοδο επιτήρησης ενός έτους, κατά την οποία η συναλλακτική συμπεριφορά των οφειλετών παρακολουθείται επισταμένως. Εάν, στο τέλος της ανωτέρω περιόδου, οι οφειλέτες έχουν ανταποκριθεί στους όρους του προγράμματος και δεν υπάρχουν καθόλου ποσά σε καθυστέρηση, καθώς και αμφιβολίες για την

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

πλήρη εξόφληση των δανείων, τότε αυτά γνωστοποιούνται ως μη απομειωμένα ρυθμισμένα δάνεια (Στάδιο 2). Επιπροσθέτως, τα μη απομειωμένα ρυθμισμένα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων αυτών που προγενέστερα κατηγοριοποιήθηκαν ως απομειωμένα και τήρησαν του όρους της ρύθμισης, υπόκεινται σε διετή παρακολούθηση. Εάν, στο τέλος αυτής της περιόδου, οι οφειλότες έχουν προβεί σε τακτικές πληρωμές κατά ένα σημαντικό ποσό σωρευτικά, δεν υπάρχουν ποσά σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 30 ημερών και τα δάνεια δεν είναι ούτε απομειωμένα ούτε πληρούνται άλλα κριτήρια αύξησης πιστωτικού κινδύνου, τότε αυτά εξέρχονται από το καθεστώς ρύθμισης και ταξινομούνται στο Στάδιο 1.

Ειδικότερα, η κατηγορία των απομειωμένων ρυθμισμένων δανείων περιλαμβάνει εκείνα που (α) κατά την ημερομηνία της ρύθμισης ήταν σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών ή θεωρούνταν πιθανό να μην αποπληρωθούν, (β) στο τέλος της περιόδου επιτήρησης του ενός έτους ικανοποίησαν τα κριτήρια για την μεταφορά τους στην κατηγορία των μη απομειωμένων δανείων και κατά την διετή περίοδο παρακολούθησης τα νέα μέτρα ρύθμισης είχαν παραταθεί ή υπήρξαν ποσά σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 30 ημερών και (γ) κατηγοριοποιήθηκαν αρχικά ως μη απομειωμένα και κατά την διάρκεια της διετούς περιόδου παρακολούθησης ικανοποίησαν τα κριτήρια για την μεταφορά τους στην κατηγορία των απομειωμένων.

Επίσης, τα ρυθμισμένα δάνεια που δεν εξυπηρετούνται σύμφωνα με τους νέους τροποποιημένους όρους και τα οποία μεταγενέστερα καταγγέλλονται, παύουν να παρακολουθούνται ξεχωριστά βάσει των διαδικασιών που ο Όμιλος εφαρμόζει για τα προγράμματα ρύθμισης, και γνωστοποιούνται ως καταγγελλόμενα απομειωμένα δάνεια (Στάδιο 3) σύμφωνα με τις διαδικασίες του Ομίλου για την διαχείριση και παρακολούθηση των καταγγελλόμενων δανείων.

ii. Αξιολόγηση Απομείωσης

Στις περιπτώσεις που παρέχονται μέτρα ρύθμισης, ο Όμιλος αξιολογεί την οικονομική κατάσταση του πιστούχου και την ικανότητα αποπληρωμής των υποχρεώσεων του βάσει των πολιτικών απομείωσης του Ομίλου που περιγράφονται στις σημειώσεις 2.2.13 και 6.2.1. Συγκεκριμένα, τα ρυθμισμένα επιχειρηματικά δάνεια, τα ανοίγματα λιανικής τραπεζικής, τα οποία είναι από μόνα τους σημαντικά καθώς και αυτά προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αξιολογούνται σε ατομική βάση. Επιπροσθέτως, τα ρυθμισμένα δάνεια λιανικής τραπεζικής αξιολογούνται σε συλλογική βάση ξεχωριστά από τα υπόλοιπα χαρτοφυλάκια λιανικής καθώς συμπεριλαμβάνουν μεγάλη ομογενή ομάδα δανείων.

iii. Αναδιαρθρώσεις δανείων

Όταν οι τροποποιήσεις στους συμβατικούς όρους ενός ρυθμισμένου δανείου είναι σημαντικές, το αρχικό ρυθμισμένο δάνειο αποαναγνωρίζεται και αναγνωρίζεται ένα καινούργιο. Ο Όμιλος αναγνωρίζει το τροποποιημένο χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού ως «καινούργιο» σε εύλογη αξία και η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας του παλιού δανείου και της εύλογης αξίας του νέου αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων ως κέρδος ή ζημιά από από-αναγνώριση.

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η τροποποίηση ως αποτέλεσμα λύσεων ρύθμισης δεν θεωρείται σημαντική, ο Όμιλος υπολογίζει εκ νέου την λογιστική αξία προ απομείωσης του δανείου και αναγνωρίζει τη διαφορά ως κέρδος ή ζημιά από τροποποίηση στα αποτελέσματα χρήσης. Ο Όμιλος συνεχίζει να παρακολουθεί το τροποποιημένο ρυθμισμένο δάνειο κατά τη περίοδο επιτήρησης για να προσδιορίσει κατά ποσό έχει αυξηθεί ο πιστωτικός κίνδυνος από την αρχική του αναγνώριση.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η λογιστική αξία των ρυθμισμένων δανείων του Ομίλου τα οποία επιμετρούνται σε εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων ανέρχεται σε € 35 εκατ.

Σε εφαρμογή πριν από την 1 Ιανουάριου 2018

i. Ταξινόμηση ρυθμισμένων δανείων

Τα ρυθμισμένα δάνεια κατηγοριοποιούνται ως απομειωμένα ή μη απομειωμένα αξιολογώντας τον βαθμό καθυστέρησης και την πιστοληπτική τους διαβάθμιση, κατά την ημερομηνία της ρύθμισης και κατά την ημερομηνία αναφοράς.

Τα απομειωμένα ρυθμισμένα δάνεια υπόκεινται αρχικά σε περίοδο επιτήρησης ενός έτους, κατά την οποία η συναλλακτική συμπεριφορά των οφειλετών παρακολουθείται επισταμένως. Εάν, στο τέλος της ανωτέρω περιόδου, οι οφειλότες έχουν ανταποκριθεί στους όρους του προγράμματος και δεν υπάρχουν καθόλου ποσά σε καθυστέρηση, καθώς και αμφιβολίες για την πλήρη εξόφληση των δανείων, τότε αυτά γνωστοποιούνται ως μη απομειωμένα. Επιπροσθέτως, τα μη απομειωμένα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων κι αυτών που προγενέστερα κατηγοριοποιήθηκαν ως απομειωμένα και τήρησαν του όρους της ρύθμισης, υπόκεινται σε διετή παρακολούθηση. Εάν, στο τέλος αυτής της περιόδου, οι οφειλότες έχουν προβεί σε τακτικές πληρωμές κατά ένα σημαντικό ποσό, δεν υπάρχουν ποσά σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 30 ημερών και τα δάνεια δεν είναι απομειωμένα, τότε αυτά εξέρχονται από το καθεστώς ρύθμισης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ειδικότερα, η κατηγορία των απομειωμένων δανείων περιλαμβάνει εκείνα που (α) κατά την ημερομηνία της ρύθμισης ήταν σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών ή θεωρούνταν πιθανό να μην αποπληρωθούν, (β) στο τέλος της περιόδου επιτήρησης του ενός έτους ικανοποίησαν τα κριτήρια για την μεταφορά τους στην κατηγορία των μη απομειωμένων δανείων και κατά την διετή περίοδο παρακολούθησης τα νέα μέτρα ρύθμισης είχαν παραταθεί ή υπήρξαν ποσά σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 30 ημερών και (γ) κατηγοριοποιήθηκαν αρχικά ως μη απομειωμένα και κατά την διάρκεια της διετούς περιόδου παρακολούθησης ικανοποίησαν τα κριτήρια για την μεταφορά τους στην κατηγορία των απομειωμένων.

Επιπροσθέτως, τα μη απομειωμένα δάνεια λιανικής τραπεζικής κατηγοριοποιούνται είτε ως «ενήμερα και μη απομειωμένα» είτε ως «σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα» ανάλογα με τον βαθμό καθυστέρησής τους κατά την ημερομηνία αναφοράς. Για την αντίστοιχη κατηγοριοποίηση των επιχειρηματικών δανείων, λαμβάνεται υπόψη τόσο η πιστοληπτική διαβάθμιση των οφειλετών όσο και ο βαθμός καθυστέρησης των δανείων.

Επίσης, τα ρυθμισμένα δάνεια που δεν εξυπηρετούνται σύμφωνα με τους νέους τροποποιημένους όρους και τα οποία μεταγενέστερα καταγγέλλονται, παύουν να παρακολουθούνται ξεχωριστά βάσει των διαδικασιών που ο Όμιλος εφαρμόζει για τα προγράμματα ρύθμισης, και γνωστοποιούνται ως καταγγελλόμενα απομειωμένα δάνεια σύμφωνα με τις διαδικασίες του Ομίλου για την διαχείριση και παρακολούθηση των καταγγελλόμενων δανείων.

ii. Αξιολόγηση Απομείωσης

Στις περιπτώσεις που παρέχονται μέτρα ρύθμισης, ο Όμιλος αξιολογεί την οικονομική κατάσταση του πιστούχου και την ικανότητα αποπληρωμής των υποχρεώσεων του βάσει των πολιτικών απομείωσης του Ομίλου που περιγράφονται στις σημειώσεις 2.2.13 και 6.2.1. Συγκεκριμένα, τα δάνεια λιανικής τραπεζικής διαχωρίζονται από τα άλλα χαρτοφυλάκια δανείων και η συλλογική αξιολόγηση απομείωσης που διενεργείται αντανακλά τον κίνδυνο μεγαλύτερων ζημιών, με αποτέλεσμα τις υψηλότερες προβλέψεις απομείωσης/κάλυψη σε σχέση με τα μη τροποποιημένα δάνεια. Η αξιολόγηση για την απομείωση των επιχειρηματικών δανείων πραγματοποιείται σε ατομική βάση, λαμβάνοντας υπόψη τις διάφορες πτυχές του κινδύνου (όπως η πιστοληπτική αξιολόγηση του δανειολήπτη, η οικονομική του κατάσταση, η τήρηση του προγράμματος ρύθμισης και το επίπεδο των εξασφαλίσεων) και η σχετική ζημιά απομείωσης υπολογίζεται αναλόγως.

iii. Αναδιαρθρώσεις δανείων

Ένα δάνειο του οποίου οι όροι έχουν τροποποιηθεί ενδέχεται να αποαναγνωριστεί και το ρυθμισμένο δάνειο να αναγνωριστεί ως νέο, όταν οι αλλαγές στους αρχικούς συμβατικούς όρους έχουν ως συνέπεια το δάνειο που υπόκειται σε μέτρα ρύθμισης να χαρακτηριστεί ως ένα ουσιωδώς διαφορετικό χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού. Περιπτώσεις που είναι πιθανό να οδηγήσουν σε αποαναγνώριση περιγράφονται στη σημ. 2.2.13. Κατά την αποαναγνώριση, η διαφορά μεταξύ της αξίας του παλιού δανείου και της εύλογης αξίας του νέου δανείου αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Τα απομειωμένα δάνεια που αποαναγνωρίστηκαν ως συνέπεια των μέτρων ρύθμισης, εξακολουθούν να κατηγοριοποιούνται ως απομειωμένα έως ότου υπάρχουν επαρκή στοιχεία που αποδεικνύουν την σημαντική μείωση στον κίνδυνο αθέτησης των μελλοντικών πληρωμών και την μη ύπαρξη άλλων ενδείξεων απομείωσης.

Ποσά σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9

Οι παρακάτω πίνακες εμπεριέχουν ανάλυση των δανείων που επιμετρούνται σε αποσβέσιμο κόστος σχετικά με τις δραστηριότητες ρύθμισης του Ομίλου. Για λόγους συγκρισιμότητας με τις ποσοτικές πληροφορίες στην ενότητα (α) οι οποίες βασίζονται στις αναθεωρημένες απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 7, τα ποσά στους πίνακες παρακάτω παρατίθενται σε λογιστικές αξίες προ πρόβλεψης απομείωσης ενώ οι συσσωρευμένες προβλέψεις απομείωσης παρουσιάζονται ξεχωριστά, σύμφωνα με τον εσωτερικό τρόπο παρακολούθησης και αναφοράς του πιστωτικού κινδύνου στον Όμιλο.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας συμπεριλαμβάνει μια σύνοψη των ρυθμισμένων δανείων ανά είδος ρύθμισης του Ομίλου:

	2018 € εκατ.
Μέτρα ρύθμισης δανείων:	
Διαχωρισμός οφειλής	3.218
Παράταση διάρκειας	3.318
Κεφαλαιοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών	564
Μειωμένη δόση: μικρότερη των οφειλόμενων τόκων	285
Μείωση επιτοκίου	825
Μειωμένη δόση: μεγαλύτερη των οφειλόμενων τόκων	568
Τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών	308
Καταβολή μόνο τόκων	75
Περίοδος χάριτος	113
Συμφωνίες ανταλλαγής χρέους με μετοχικό κεφάλαιο	65
Μερική διαγραφή οφειλής	54
Λειτουργική αναδιάρθρωση επιχείρησης	95
Λοιπά	174
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης	9.662
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.236)
Λογιστική αξία	7.426

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει μια σύνοψη των ρυθμισμένων δανείων και των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ανά ποιοτική διαβάθμιση:

	31 Δεκεμβρίου 2018		
	Συνολικά δάνεια και απαιτήσεις στο αποσβέσιμο κόστος € εκατ.	Ρυθμισμένα δάνεια € εκατ.	% Ρυθμισμένων δανείων
Συνολική αξία προ απομείωσης:			
Δάνεια με αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου	21.359	0	0,0
Μη απομειωμένα δανεία με αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια	6.961	4.883	70,1
Απομειωμένα δανεία με αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια	16.653	4.779	28,7
Συνολική αξία προ απομείωσης	44.973	9.662	21,5
Συσσωρευμένες προβλέψεις για αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές:			
Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου	(146)	(0)	
Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	(711)	(546)	
Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια απομειωμένων δανείων :	(7.943)	(1.690)	
- Ατομική αξιολόγηση	(2.701)	(579)	
- Συλλογική αξιολόγηση	(5.242)	(1.111)	
Συνολική λογιστική αξία	36.173	7.426	20,5
Ληφθείσες εξασφαλίσεις	26.494	6.498	

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την κίνηση των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης:

	2018 € εκατ.
Λογιστική αξία προ απομείωσης την 1 Ιανουρίου 2018	11.074
Δάνεια που εντάχθηκαν σε καθεστώς ρύθμισης εντός της χρήσης ⁽¹⁾	1.253
Δάνεια σε καθεστώς ρύθμισης που αποαναγνωρίστηκαν/ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια της χρήσης ⁽²⁾	(42)
Διαγραφές δανείων που ήταν σε καθεστώς ρύθμισης	(81)
Αποπληρωμές δανείων	(484)
Δάνεια και απαιτήσεις που εξήλθαν από το καθεστώς της ρύθμισης ⁽³⁾	(2.201)
Λοιπά	143
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.236)
Λογιστική αξία την 31 Δεκεμβρίου 2018	7.426

⁽¹⁾ Δάνεια που εντάχθηκαν σε καθεστώς ρύθμισης συμπεριλαμβάνουν δάνεια για τα οποία ο Όμιλος προέβη για πρώτη φορά σε διαδικασίες ρύθμισης κατά τη διάρκεια της χρήσης.

⁽²⁾ Τα δάνεια και απαιτήσεις σε καθεστώς ρύθμισης που αποαναγνωρίστηκαν/ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια της χρήσης περιλαμβάνουν δάνεια τα οποία πωλήθηκαν, τροποποιήθηκαν (στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η τροποποίηση είχε ως αποτέλεσμα την αποαναγνώριση) και εκείνα τα οποία έχουν αναταξινομηθεί ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια της χρήσης.

⁽³⁾ Ποσό € 946 εκατ. δανείων και απαιτήσεων τα οποία τα οποία εξήλθαν από το καθεστώς ρύθμισης αναφέρεται σε καταγγελλόμενα δάνεια.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης ανά είδος δανείου:

	2018 € εκατ.
Λιανική	
Τραπεζική	7.276
- Στεγαστικά δάνεια	5.071
- Καταναλωτικά δάνεια	423
- Πιστωτικές κάρτες	75
- Μικρές επιχειρήσεις	1.707
Επιχειρηματικά	2.386
- Μεγάλες επιχειρήσεις	1.391
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	995
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης	9.662
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.236)
Λογιστική αξία	7.426

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης ανά γεωγραφική κατανομή:

	2018 € εκατ.
Ελλάδα	9.084
Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες	544
Λοιπές Χώρες	34
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης	9.662
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.236)
Λογιστική αξία	7.426

Ο παρακάτω πίνακας εμπεριέχει πληροφορίες σχετικά με τροποποιήσεις δανείων λόγω μέτρων ρύθμισης, οι οποίες δεν συνιστούν αποαναγνώριση. Τα εν λόγω τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία τροποποιήθηκαν ενώ είχαν πρόβλεψη για αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές υπολογισμένη καθ' όλη τη διάρκεια τους.

Τροποποιημένα δανειακά ανοίγματα	2018 € εκατ.
Τροποποιημένα κατά τη διάρκεια της χρήσης δάνεια με πρόβλεψη απομείωσης ίση με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για τη συνολική διάρκειά τους	
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης την 31 Δεκεμβρίου ⁽¹⁾	2.221
Ζημιά από την τροποποίηση	70
Τροποποιημένα δάνεια κατά την αρχική αναγνώριση στα οποία η πρόβλεψη απομείωσης βασιζόταν στις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για τη συνολική διάρκειά τους	
Λογιστική αξία δανείων προ πρόβλεψης την 31 Δεκεμβρίου για τα οποία η πρόβλεψη απομείωσης άλλαξε στη χρήση, μετά την τροποποίηση, σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου	1.461

⁽¹⁾ Η λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης την 31 Δεκεμβρίου συμπεριλαμβάνει όλες τις τροποποιήσεις δανείων λόγω ρύθμισης κατά τη διάρκεια της χρήσης.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η λογιστική αξία προ προβλέψεων δανείων που είχαν τροποποιηθεί στο παρελθόν και για τα οποία η πρόβλεψη απομείωσης για πιστωτικές ζημιές επανήλθε σε υπολογισμό καθ' όλη τη διάρκεια τους, ανήλθε σε € 306 εκατ. Το συμβατικό απαιτητό ποσό από δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που είχαν διαγραφεί κατά τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 αλλά ο Όμιλος βρίσκεται ακόμα σε διαδικασίες ανάκτησης ανέρχεται σε € 1.238 εκατ.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ποσά σύμφωνα με το ΔΛΠ 39

Για σκοπούς σύγκρισης, οι πίνακες που παρουσιάζουν ρυθμισμένα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες i) ανά τύπο ρύθμισης, ii) ανά είδος δανείου και iii) ανά γεωγραφική περιοχή, έχουν τροποποιηθεί ώστε να παρουσιάζονται με βάση την αξία προ απομείωσης, ενώ η συνολική πρόβλεψη απομείωσης παρουσιάζεται ξεχωριστά, σύμφωνα με την εσωτερικό τρόπο παρακολούθησης και αναφοράς του πιστωτικού κινδύνου στον Όμιλο.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες του Ομίλου ανά είδος ρύθμισης:

	2017 € εκατ.
Μέτρα ρύθμισης δανείων:	
Διαχωρισμός οφειλής	3.998
Παράταση διάρκειας	3.574
Κεφαλαιοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών	732
Μειωμένη δόση μικρότερη των οφειλόμενων τόκων	753
Μείωση επιτοκίου	642
Μειωμένη δόση μεγαλύτερη των οφειλόμενων τόκων	385
Τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών	358
Καταβολή μόνο τόκων	227
Περίοδος χάριτος	189
Συμφωνίες ανταλλαγής χρέους με μετοχικό κεφάλαιο	91
Μερική διαγραφή οφειλής	44
Λειτουργική αναδιάρθρωση επιχείρησης	51
Λοιπά	110
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης	11.154
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.353)
Λογιστική αξία	8.801

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης ανά ποιοτική διαβάθμιση:

	31 Δεκεμβρίου 2017		
	Συνολικό ποσό δανείων € εκατ.	Συνολικό ποσό ρυθμισμένων δανείων € εκατ.	% Ρυθμισμένων δανείων
Χωρίς καθυστέρηση και μη απομειωμένα	23.223	3.533	15,2
Σε καθυστέρηση και μη απομειωμένα	3.915	1.552	39,6
Απομειωμένα	20.104	6.069	30,2
Σύνολο	47.242	11.154	23,6
Ατομική πρόβλεψη απομείωσης	(3.633)	(667)	
Συλλογική πρόβλεψη απομείωσης	(6.501)	(1.686)	
Σύνολο (καθαρή αξία)	37.108	8.801	23,7
Ληφθείσες Εξασφαλίσεις	27.615	7.214	

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την κίνηση των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης:

	2017 € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	9.556
Δάνεια που εντάχθηκαν σε καθεστώς ρύθμισης εντός της χρήσης ⁽²⁾	1.207
Έσοδα από τόκους	207
Αποπληρωμές δανείων (μερικώς ή ολικώς)	(476)
Δάνεια που εξήλθαν από το καθεστώς της ρύθμισης ⁽¹⁾	(1.218)
Πρόβλεψη για πιστωτικούς κινδύνους	(184)
Μεταφορά σε μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(104)
Λοιπά	(187)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	8.801

⁽¹⁾ Για το 2017, ποσό € 669 εκατ. των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες τα οποία εξήλθαν από το καθεστώς ρύθμισης αφορά δάνεια τα οποία ήταν καταγγελλόμενα

⁽²⁾ «Δάνεια που εντάχθηκαν σε καθεστώς ρύθμισης» συμπεριλαμβάνουν δάνεια για τα οποία ο Όμιλος προέβη για πρώτη φορά σε διαδικασίες ρύθμισης κατά τη διάρκεια της χρήσης.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης ανά είδος δανείου:

	2017 € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	8.552
- Στεγαστικά δάνεια	5.726
- Καταναλωτικά δάνεια	765
- Πιστωτικές κάρτες	71
- Μικρές επιχειρήσεις	1.990
Επιχειρηματικά	2.602
- Μεγάλες επιχειρήσεις	1.449
- Μικρομεσαίες ΜΜΕ	1.153
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης	11.154
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.353)
Λογιστική αξία	8.801

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που υπόκεινται σε μέτρα ρύθμισης ανά γεωγραφική κατανομή:

	2017 € εκατ.
Ελλάδα	10.520
Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες	500
Λοιπές Χώρες	134
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης	11.154
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(2.353)
Λογιστική αξία	8.801

6.2.1.3 Χρεωστικοί τίτλοι

Σε συνέχεια της μετάβασης στο ΔΠΧΑ 9 την 1 Ιανουαρίου 2018, ο Όμιλος τροποποίησε όπου ήταν απαραίτητο τις σχετικές πληροφορίες που γνωστοποιεί για την χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, σύμφωνα με το τροποποιημένο ΔΠΧΑ 7 «Χρηματοπιστωτικά Μέσα: Γνωστοποιήσεις». Καθώς ο Όμιλος έχει υιοθετήσει το ΔΠΧΑ 9 χωρίς να αναμορφώσει συγκριτικές πληροφορίες, η γνωστοποιημένη πληροφορία σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο των χρεωστικών τίτλων για την χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 με βάση το ΔΠΧΑ 9, παρουσιάζεται ξεχωριστά από τις αντίστοιχες γνωστοποιήσεις με βάση το ΔΛΠ 39.

Ποσά σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα ομόλογα του εμπορικού και του επενδυτικού χαρτοφυλακίου ανά κατηγορία πιστωτικής διαβάθμισης την 31 Δεκεμβρίου 2018 σύμφωνα με τις διαβαθμίσεις της Moody's ή αντίστοιχες διαβαθμίσεις:

	31 Δεκεμβρίου 2018		
	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των επενδυτικών τίτλων € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Επενδυτικοί τίτλοι στο αποσβέσιμο κόστος			
Aaa	100	-	100
Aa1 έως Aa3	-	-	-
A1 έως A3	-	-	-
Χαμηλότερα από A3	597	754	1.351
Χωρίς διαβάθμιση	-	-	-
Αξία προ απομείωσης	697	754	1.451
Πρόβλεψη απομείωσης	(3)	(28)	(31)
Λογιστική αξία	694	726	1.420
Επενδυτικοί τίτλοι που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω λουτών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση			
Aaa	480	-	480
Aa1 έως Aa3	1.119	-	1.119
A1 έως A3	437	-	437
Χαμηλότερα από A3	4.108	26	4.134
Χωρίς διαβάθμιση	78	-	78
Λογιστική αξία	6.222	26	6.248

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

31 Δεκεμβρίου 2018	
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	Επενδυτικοί τίτλοι που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων
€ εκατ.	€ εκατ.

Επενδυτικοί τίτλοι που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων

Aaa	-	-
Aa1 έως Aa3	-	4
A1 έως A3	-	-
Χαμηλότερα από A3	22	0
Χωρίς διαβάθμιση	0	-
Λογιστική αξία	22	4

Τα ομόλογα με διαβάθμιση χαμηλότερη από A3 περιλαμβάνουν: ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου αξίας € 3.180 εκατ., κρατικά ομόλογα χωρών μελών της Ευρωζώνης αξίας € 1.533 εκατ. και κρατικά ομόλογα αξίας € 384 εκατ. που έχουν εκδοθεί κυρίως από λοιπά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και υποψήφια μέλη.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα ομόλογα του επενδυτικού χαρτοφυλακίου ανά στάδιο, ανά γεωγραφική περιοχή με βάση τη χώρα εγκατάστασης των αντισυμβαλλόμενων και τον τομέα δραστηριότητας.

31 Δεκεμβρίου 2018							
Ελλάδα		Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες		Λοιπές Χώρες			
Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων	Σύνολο
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
216	754	481	-	-	-	-	1.451
-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-
216	754	481	-	-	-	-	1.451
(2)	(28)	(1)	-	-	-	-	(31)
214	726	480	-	-	-	-	1.420

Επενδυτικοί τίτλοι στο αποσβέσιμο κόστος

Δημόσιο	216	754	481	-	-	-	1.451
Τράπεζες	-	-	-	-	-	-	-
Επιχειρήσεις	-	-	-	-	-	-	-
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης	216	754	481	-	-	-	1.451
Πρόβλεψη απομείωσης	(2)	(28)	(1)	-	-	-	(31)
Λογιστική αξία	214	726	480	-	-	-	1.420

Επενδυτικοί τίτλοι που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση

Δημόσιο	2.224	5	3.112	-	50	-	5.391
Τράπεζες	61	-	273	-	4	-	338
Επιχειρήσεις	215	16	202	5	81	-	519
Λογιστική αξία	2.500	21	3.587	5	135	-	6.248

31 Δεκεμβρίου 2018		
Ελλάδα	Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες	Σύνολο
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.

Επενδυτικοί τίτλοι που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων

Δημόσιο	-	-	-
Τράπεζες	-	-	-
Επιχειρήσεις	0	4	4
Λογιστική αξία	0	4	4

Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου

Δημόσιο	11	4	15
Τράπεζες	-	6	6
Επιχειρήσεις	1	-	1
Λογιστική αξία	12	10	22

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ποσά σύμφωνα με το ΔΛΠ 39

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα ομόλογα του εμπορικού και του επενδυτικού χαρτοφυλακίου ανά κατηγορία πιστωτικής διαβάθμισης την 31 Δεκεμβρίου 2017, σύμφωνα με τις διαβαθμίσεις της Moody's ή αντίστοιχες διαβαθμίσεις:

	31 Δεκεμβρίου 2017				
	Ομόλογα εμπορικού χαρτοφυλακίου € εκατ.	Ομόλογα διαθέσιμα προς πώληση € εκατ.	Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου € εκατ.	Ομόλογα διακρατούμενα μέχρι τη λήξη € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Aaa	-	272	-	115	387
Aa1 έως Aa3	-	742	362	65	1.169
A1 έως A3	-	238	109	34	381
Χαμηλότερα από A3	20	4.104	1.183	228	5.535
Χωρίς διαβάθμιση	0	67	-	0	67
Σύνολο	20	5.423	1.654	442	7.539

Τα ομόλογα με διαβάθμιση χαμηλότερη από A3 περιλαμβάνουν: ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου αξίας € 3.574 εκατ., κρατικά ομόλογα χωρών μελών της Ευρωζώνης αξίας € 1.157 εκατ. και κρατικά ομόλογα αξίας € 507 εκατ. που έχουν εκδοθεί κυρίως από λοιπά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και υποψήφια μέλη.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα ομόλογα του εμπορικού και του επενδυτικού χαρτοφυλακίου ανά γεωγραφική περιοχή, με βάση τη χώρα εγκατάστασης των αντισυμβαλλόμενων και τον τομέα δραστηριότητας:

	31 Δεκεμβρίου 2017			
	Ελλάδα € εκατ.	Λοιπές Ευρωπαϊκές € εκατ.	Λοιπές Χώρες € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Δημόσιο	3.574	3.350	16	6.940
Τράπεζες	30	100	-	130
Επιχειρήσεις	227	182	60	469
Σύνολο	3.831	3.632	76	7.539

6.2.1.4 Συμψηφισμός χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων

Οι γνωστοποιήσεις όπως παρατίθενται στους παρακάτω πίνακες περιλαμβάνουν χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων τα οποία:

α) συμψηφίζονται στον ισολογισμό του Ομίλου σύμφωνα με τα κριτήρια του ΔΛΠ 32 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Γνωστοποίηση και Παρουσίαση» ή

β) υπόκεινται σε κύριες συμβάσεις συμψηφισμού ή παρόμοιες συμφωνίες οι οποίες καλύπτουν παρόμοια χρηματοοικονομικά μέσα, ανεξάρτητα από το εάν συμψηφίζονται στον ισολογισμό.

Αναφορικά με την πρώτη κατηγορία, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων συμψηφίζονται και το καθαρό ποσό αυτών παρουσιάζεται στον ισολογισμό, όταν υπάρχει νόμιμο δικαίωμα συμψηφισμού και πρόθεση διακανονισμού του καθαρού ποσού αυτών ή πρόθεση ταυτόχρονης είσπραξης της απαίτησης και εξόφλησης της υποχρέωσης («τα κριτήρια συμψηφισμού»), όπως παρατίθενται και στην λογιστική αρχή του Ομίλου 2.2.4.

Αναφορικά με την δεύτερη κατηγορία, οι συναλλαγές που εμπίπτουν σε συμβάσεις ISDA (International Swaps and Derivatives Association) και παρόμοιες κύριες συμβάσεις συμψηφισμού δεν πληρούν τα κριτήρια του συμψηφισμού στον ισολογισμό, καθώς το δικαίωμα συμψηφισμού τίθεται σε ισχύ μόνο σε περίπτωση αθέτησης, χρεοκοπίας ή πτώχευσης του Ομίλου ή των αντισυμβαλλόμενων ή μετά από άλλα προκαθορισμένα γεγονότα. Επιπρόσθετα, ο Όμιλος και οι αντισυμβαλλόμενοι του μπορεί να μην έχουν πρόθεση διακανονισμού του καθαρού ποσού των συναλλαγών ή πρόθεση ταυτόχρονης είσπραξης της απαίτησης και εξόφλησης της υποχρέωσης.

Παρόμοιες συμβάσεις με τις ISDA περιλαμβάνουν συμφωνίες εκκαθάρισης παραγώγων, global master repurchase agreements (GMRA) και global master securities lending agreements. Παρόμοια χρηματοοικονομικά μέσα περιλαμβάνουν παράγωγα, συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς χρεογράφων («repos»), συμφωνίες αγοράς και επαναπώλησης τίτλων («reverse repos») και

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

χρεόγραφα που δανείζονται από ή δανείζονται σε τρίτους. Χρηματοοικονομικά μέσα όπως δάνεια και καταθέσεις δεν υπόκεινται σε αυτήν την γνωστοποίηση εκτός εάν συμψηφίζονται στον ισολογισμό.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων που πληρούν τα κριτήρια του συμψηφισμού και συνεπώς στον ισολογισμό παρουσιάζεται το καθαρό ποσό αυτών, καθώς και ποσά που υπόκεινται σε εφαρμοστέες κύριες συμβάσεις συμψηφισμού και παρόμοιες συμφωνίες για τα οποία τα κριτήρια συμψηφισμού που αναφέρονται παραπάνω δεν πληρούνται. Τα τελευταία ποσά, τα οποία έχουν κυρίως σχέση με παράγωγα, συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων και συμφωνίες επαναπώλησης χρεογράφων, δεν συμψηφίζονται στον ισολογισμό.

Όσον αφορά αυτές τις συναλλαγές, ο Όμιλος λαμβάνει και παρέχει εξασφαλίσεις με την μορφή χρεογράφων και ταμειακών διαθεσίμων, τα οποία περιλαμβάνονται στους παρακάτω πίνακες στις στήλες «Χρηματοοικονομικά μέσα» και «Εγγυήσεις σε μετρητά» στην εύλογη αξίας τους.

31 Δεκεμβρίου 2018						
		Σχετιζόμενα υπόλοιπα που δεν συμψηφίστηκαν στον ισολογισμό				
Λογιστική αξία χρηματ./μικρών στοιχείων ενεργητικού προ συμψηφισμού € εκατ.	Λογιστική αξία χρηματ./μικρών υποχρεώσεων που συμψηφίστηκαν € εκατ.	Καθαρή αξία χρηματ./μικρών απαιτήσεων € εκατ.	Χρηματ./μικά μέσα (περιλαμβ. μη-ταμειακών εξασφαλίσεων) € εκατ.	Ληφθείσες εγγυήσεις σε μετρητά € εκατ.	Καθαρό υπόλοιπο € εκατ.	
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού						
Συμφωνίες επαναπώλησης χρεογράφων με κεντρικές τράπεζες	38	-	38	(38)	-	-
Συμφωνίες επαναπώλησης χρεογράφων με τράπεζες	168	(100)	68	(68)	-	-
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	1.870	-	1.870	(1.788)	(21)	61
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού	48	(48)	-	-	-	-
Σύνολο	2.124	(148)	1.976	(1.894)	(21)	61

31 Δεκεμβρίου 2018						
		Σχετιζόμενα υπόλοιπα που δεν συμψηφίστηκαν στον ισολογισμό				
Λογιστική αξία χρηματ./μικρών υποχρεώσεων προ συμψηφισμού € εκατ.	Λογιστική αξία χρηματ./μικρών στοιχείων ενεργητικού που συμψηφίστηκαν € εκατ.	Καθαρή αξία χρηματ./μικρών υποχρεώσεων € εκατ.	Χρηματ./μικά μέσα (περιλαμβ. μη-ταμειακών εξασφαλίσεων) € εκατ.	Δεσμευμένες εγγυήσεις σε μετρητά € εκατ.	Καθαρό υπόλοιπο € εκατ.	
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων						
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	1.893	-	1.893	(598)	(1.282)	13
Συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων με τράπεζες	5.752	(100)	5.652	(5.652)	-	-
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων	48	(48)	-	-	-	-
Σύνολο	7.693	(148)	7.545	(6.250)	(1.282)	13

31 Δεκεμβρίου 2017						
		Σχετιζόμενα υπόλοιπα που δεν συμψηφίστηκαν στον ισολογισμό				
Λογιστική αξία χρηματ./μικρών στοιχείων ενεργητικού προ συμψηφισμού € εκατ.	Λογιστική αξία χρηματ./μικρών υποχρεώσεων που συμψηφίστηκαν € εκατ.	Καθαρή αξία χρηματ./μικρών απαιτήσεων € εκατ.	Χρηματ./μικά μέσα (περιλαμβ. μη-ταμειακών εξασφαλίσεων) € εκατ.	Ληφθείσες εγγυήσεις σε μετρητά € εκατ.	Καθαρό υπόλοιπο € εκατ.	
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού						
Συμφωνίες επαναπώλησης χρεογράφων με κεντρικές τράπεζες	38	-	38	(38)	-	-
Συμφωνίες επαναπώλησης χρεογράφων με τράπεζες	281	(235)	46	(46)	-	-
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	1.869	-	1.869	(1.747)	(2)	120
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού	40	(40)	-	-	-	-
Σύνολο	2.228	(275)	1.953	(1.831)	(2)	120

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2017					
	Σχετιζόμενα υπόλοιπα που δεν συμψηφίστηκαν στον ισολογισμό					
	Λογιστική αξία χρηματ/μικών υποχρεώσεων προ συμψηφισμού € εκατ.	Λογιστική αξία χρηματ/μικών στοιχείων ενεργητικού που συμψηφίστηκαν € εκατ.	Καθαρή αξία χρηματ/μικών υποχρεώσεων € εκατ.	Χρηματ/μικά μέσα (περιλαμβ. μη-ταμειακών εξασφαλίσεων) € εκατ.	Δεσμευμένες εγγυήσεις σε μετρητά € εκατ.	Καθαρό υπόλοιπο € εκατ.
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων						
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	1.849	-	1.849	(566)	(1.274)	9
Συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων με τράπεζες	3.603	(235)	3.368	(3.368)	-	-
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων	40	(40)	-	-	-	-
Σύνολο	5.492	(275)	5.217	(3.934)	(1.274)	9

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων παρατίθενται στους παραπάνω πίνακες στην αξία με την οποία αναγνωρίστηκαν, είτε την εύλογη αξία (παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα) είτε στην αποσβέσιμη αξία κτήσης (όλα τα υπόλοιπα χρηματοοικονομικά στοιχεία), ανάλογα με τον τύπο του χρηματοοικονομικού μέσου.

6.2.2 Κίνδυνος αγοράς

Ο Όμιλος εκτίθεται σε κίνδυνο αγοράς ο οποίος είναι ο κίνδυνος πιθανής ζημιάς λόγω δυσμενών αλλαγών στις μεταβλητές της αγοράς. Μεταβολές σε επιτόκια, συναλλαγματικές ισοτιμίες, περιθώρια φερεγγυότητας (credit spreads), τιμές μετοχών και σε άλλους σχετικούς παράγοντες, όπως στην τεκμαρτή μεταβλητότητα των προηγούμενων, μπορούν να επηρεάσουν τα έσοδα του Ομίλου ή την εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών μέσων του. Ο Τομέας Διαχείρισης Κινδύνων Αγορών και Αντισυμβαλλόμενων Ομίλου (GMCRS) διαχειρίζεται και παρακολουθεί τους κινδύνους αγοράς στους οποίους εκτίθεται ο Όμιλος.

Ο Τομέας Διαχείρισης Κινδύνων Αγορών και Αντισυμβαλλόμενων Ομίλου είναι υπεύθυνος για την επιμέτρηση, παρακολούθηση και αναφορά του κινδύνου αγοράς και ειδικότερα του επιτοκιακού κινδύνου του Επενδυτικού χαρτοφυλακίου του Ομίλου (Interest rate risk in the Banking Book – IRRBB). Ο Τομέας αναφέρεται στον GCRO και οι κύριες δραστηριότητές του περιλαμβάνουν:

- Την παρακολούθηση όλων των βασικών ενδείξεων που οδηγούν σε κίνδυνο αγοράς και επιτοκιακό κίνδυνο του Επενδυτικού χαρτοφυλακίου του Ομίλου (μέθοδο αξίας σε κίνδυνο/VaR, αναλύσεις ευαισθησίας, ανοίγματα επιτοκιακού κινδύνου),
- Εφαρμογή μεθοδολογιών για την προσομοίωση ακραίων καταστάσεων (stress testing) για τον κίνδυνο αγοράς (ιστορικό και υποθετικό) και επιτοκιακό κίνδυνο του Επενδυτικού χαρτοφυλακίου του Ομίλου,
- Παρακολούθηση και αναφορά της χρήσης των πιστωτικών ορίων αναφορικά με τον κίνδυνο αγοράς και τον επιτοκιακό κίνδυνο του επενδυτικού χαρτοφυλακίου του Ομίλου, και
- Ανάπτυξη, συντήρηση και διεύρυνση των υποδομών διαχείρισης κινδύνου.

Οι κίνδυνοι αγοράς στους οποίους εκτίθεται ο Όμιλος είναι οι ακόλουθοι:

(α) Επιτοκιακός κίνδυνος

Οι ταμειακές ροές και η εύλογη αξία της χρηματοοικονομικής θέσης του Ομίλου εκτίθενται σε κίνδυνο λόγω των διακυμάνσεων στα ισχύοντα επιτόκια αγοράς. Ο κίνδυνος επιτοκίου ταμειακών ροών, είναι ο κίνδυνος οι μελλοντικές ταμειακές ροές ενός χρηματοοικονομικού μέσου να διακυμανθούν λόγω των αλλαγών στα επιτόκια της αγοράς. Ο κίνδυνος επιτοκίου εύλογης αξίας είναι ο κίνδυνος η αξία ενός χρηματοοικονομικού μέσου να διακυμανθεί λόγω των αλλαγών στα επιτόκια της αγοράς. Ο κίνδυνος επιτοκίου εύλογης αξίας αναλύεται περαιτέρω σε «Γενικό» και «Ειδικό». Ο πρώτος αναφέρεται σε αλλαγές στην εύλογη αξία θέσεων λόγω μεταβολών των επιτοκίων αναφοράς, ενώ ο τελευταίος αναφέρεται σε αλλαγές στην εύλογη αξία θέσεων λόγω κινήσεων σε συγκεκριμένες αποδόσεις εκδοτών και σε περιθώρια φερεγγυότητας (credit spreads).

(β) Συναλλαγματικός κίνδυνος

Η χρηματοοικονομική θέση και οι ταμειακές ροές του Ομίλου εκτίθενται σε κίνδυνο από την επίδραση των διακυμάνσεων στις ισχύουσες συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

(γ) Μετοχικός κίνδυνος

Ο κίνδυνος τιμής μετοχών ορίζεται ως ο κίνδυνος μείωσης της εύλογης αξίας τους, ως αποτέλεσμα της μεταβολής των μετοχικών δεικτών και της αξίας μεμονωμένων μετοχών. Η έκθεση στον κίνδυνο διακύμανσης των τιμών των μετοχών προέρχεται κυρίως από το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο.

(δ) Τεκμαρτή μεταβλητότητα

Ο Όμιλος εκτίθεται σε περιορισμένο κίνδυνο τεκμαρτής μεταβλητότητας (implied volatility (vega) risk), κυρίως ως αποτέλεσμα των θέσεων του σε δικαιώματα προαίρεσης επί συμφωνιών ανταλλαγής (swaptions).

Η Επιτροπή Κινδύνων (Board Risk Committee) καθορίζει τα όρια της έκθεσης σε κινδύνους αγοράς, τα οποία παρακολουθούνται σε τακτική βάση.

Ο Όμιλος εφαρμόζει τη μέθοδο της Αξίας σε Κίνδυνο (Value at Risk - VaR) για τη διαχείριση και παρακολούθηση του κινδύνου αγοράς σε Ελλάδα και Κύπρο. Ο κίνδυνος αγοράς στον τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων, εξαιρουμένης της Κύπρου, υπολογίζεται και παρακολουθείται χρησιμοποιώντας κυρίως αναλύσεις ευαισθησίας. Οι πληροφορίες για τον τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων παρουσιάζονται ξεχωριστά, δεδομένου ότι προέρχονται από σημαντικά διαφορετικά οικονομικά περιβάλλοντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κινδύνου.

(i) VaR για 2018 και 2017

Η μέθοδος VaR χρησιμοποιείται για την επιμέτρηση του χρηματοοικονομικού κινδύνου, υπολογίζοντας την πιθανή αρνητική μεταβολή της αγοραίας αξίας ενός χαρτοφυλακίου σε συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης και για προκαθορισμένη διάρκεια. Το VaR που υπολογίζει ο Όμιλος είναι βασισμένο σε διάστημα εμπιστοσύνης 99% και περίοδο διακράτησης 1 ημέρας, υπολογισμένο με τη μέθοδο προσομοίωσης Monte Carlo (ολοκληρωμένη επανατιμολόγηση).

Τα μοντέλα VaR είναι σχεδιασμένα για την επιμέτρηση του κινδύνου αγοράς σε ομαλές συνθήκες. Γίνεται η υπόθεση ότι οι ενδεχόμενες μεταβολές στους παράγοντες κινδύνου που επηρεάζουν τις ομαλές συνθήκες αγοράς, θα ακολουθήσουν κανονική κατανομή.

Παρόλο που το VaR είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την επιμέτρηση του κινδύνου αγοράς, οι υποθέσεις πάνω στις οποίες βασίζεται εγείρουν συγκεκριμένους περιορισμούς. Για το λόγο αυτό τα πραγματικά αποτελέσματα παρακολουθούνται συστηματικά μέσω της διενέργειας εκ των υστέρων ελέγχων («back testing»), ώστε να ελεγχθεί η εγκυρότητα των υποθέσεων και των παραμέτρων που χρησιμοποιήθηκαν για τον υπολογισμό του VaR.

Επειδή η μέθοδος VaR αποτελεί βασικό εργαλείο για την παρακολούθηση του κινδύνου αγοράς που είναι εκτεθειμένος ο Όμιλος, έχουν θεσπιστεί όρια VaR για όλες τις ανοικτές θέσεις (εμπορικά και επενδυτικά χαρτοφυλάκια), ενώ η πραγματική έκθεση του Ομίλου επισκοπείται από τη διοίκηση σε καθημερινή βάση. Παρόλα αυτά, η χρήση αυτής της μεθοδολογίας δεν αποτρέπει ζημιές έξω από αυτά τα όρια σε περίπτωση ακραίων μεταβολών στην αγορά.

Μέσο VaR ανά κατηγορία κινδύνου (εμπορικό και επενδυτικό χαρτοφυλάκιο⁽¹⁾) - Ελλάδα και Κύπρος

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Κίνδυνος Επιτοκίου	35	17
Κίνδυνος Συναλλάγματος	1	1
Μετοχικός Κίνδυνος	1	1
Σύνολο VaR	35	18

⁽¹⁾ Η διακύμανση των επιτοκίων έχει εφαρμοσθεί σε όλα τα χαρτοφυλάκια. Η διακύμανση των περιθωρίων φερεγγυότητας (credit spreads) έχει εφαρμοστεί μόνο στις θέσεις του χαρτοφυλακίου που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (FVTPL) και του χαρτοφυλακίου που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση.

Η διαφοροποίηση κινδύνων επιδρά θετικά στο συνολικό VaR από τον επιτοκιακό, συναλλαγματικό και μετοχικό κίνδυνο.

Το VaR επιτοκιακού κινδύνου λαμβάνει υπόψη τις μεταβολές στην εύλογη αξία όλων των στοιχείων που κατέχει ο Όμιλος, οι οποίες οφείλονται σε μεταβολές των επιτοκίων. Σε αυτό περιλαμβάνονται τα δάνεια και οι καταθέσεις, (πελάτες και διατραπεζική), χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα και πιστωτικοί τίτλοι, τα χρεόγραφα και τα παράγωγα που κατέχονται από τον Όμιλο. Παρά το μεγάλο σχετικό μέγεθος των χαρτοφυλακίων δανείων και καταθέσεων, της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα και τους πιστωτικούς τίτλους, η αντιστοίχιση (matching) ημερομηνιών λήξης και ποσών, σε συνδυασμό με το τρέχον

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

επίπεδο των επιτοκίων, σημαίνει ότι η οριακή συνεισφορά αυτών των στοιχείων στο VaR επιτοκιακού κινδύνου δεν είναι σημαντική. Το VaR επιτοκιακού κινδύνου του Ομίλου, οφείλεται κυρίως στον κίνδυνο που σχετίζεται με τα χρεόγραφα και τα παράγωγα που επιδεικνύουν ευαισθησία σε μεταβολές των επιτοκίων.

Η έκθεση σε επιτοκιακό κίνδυνο των χρεογράφων, παραγώγων, καλυμμένων ομολογιών, ομολόγων από τιτλοποίηση και ομολόγων μειωμένης εξασφάλισης (Tier 2) του Ομίλου αναλύεται σε χρονικές περιόδους όπως παρουσιάζεται στους ακόλουθους πίνακες:

	31 Δεκεμβρίου 2018				
	Εντός 1 μήνα	1-3 μήνες	3-12 μήνες	1-5 έτη	Άνω των 5 ετών
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	-	2	1	3	16
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	-	-	1	3	16
Ομόλογα μεταβλητού επιτοκίου	-	2	-	-	-
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	76	269	605	2.812	3.491
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	29	91	605	2.812	3.491
Ομόλογα μεταβλητού επιτοκίου	47	178	-	-	-
Εκδόσεις ομολογιών	-	(1.246)	-	(500)	(950)
Καλυμμένες Ομολογίες σταθερού επιτοκίου	-	-	-	(500)	-
Ομολογίες μειωμένης εξασφάλισης σταθερού επιτοκίου (Tier 2)	-	-	-	-	(950)
Ομολογίες από τιτλοποιήσεις μεταβλητού επιτοκίου	-	(1.246)	-	-	-
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα⁽¹⁾	348	1.837	1.439	(1.471)	(2.197)

	31 Δεκεμβρίου 2017				
	Εντός 1 μήνα	1-3 μήνες	3-12 μήνες	1-5 έτη	Άνω των 5 ετών
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	18	3	1	12	11
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	18	3	1	12	11
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	677	631	494	2.846	2.383
Ομόλογα σταθερού επιτοκίου	410	432	473	2.846	2.383
Ομόλογα μεταβλητού επιτοκίου	267	199	21	-	-
Καλυμμένες Ομολογίες	-	-	-	(500)	-
Καλυμμένες Ομολογίες σταθερού επιτοκίου	-	-	-	(500)	-
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα⁽¹⁾	300	(645)	1.227	81	(984)

⁽¹⁾ Για γραμμικά παράγωγα επιτοκίου, οι ονομαστικές αξίες παρουσιάζονται αθροιστικά για όλα τα νομίσματα, στην κατάλληλη χρονική περίοδο. Για μη γραμμικά παράγωγα επιτοκίου, οι delta ισοδύναμες ονομαστικές αξίες παρουσιάζονται αθροιστικά για όλα τα νομίσματα, στην κατάλληλη χρονική περίοδο.

(ii) Ανάλυση ευαισθησίας για το 2018 και 2017

Η ανάλυση ευαισθησίας που χρησιμοποιείται για την επιμέτρηση του κινδύνου αγοράς στον τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων, εκτός Κύπρου, δεν αντιπροσωπεύει το χειρότερο δυνατό σενάριο.

	31 Δεκεμβρίου 2018		
	Ευαισθησία αποτελεσμάτων χρήσης	Ευαισθησία καθαρής θέσης	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Επιτόκιο: +100 μονάδες βάσης μετακίνηση	5	(6)	(1)
Μετοχές/Δείκτες μετοχών/Αμοιβαία κεφάλαια: -10% μείωση των τιμών	(0)	-	(0)
Συνάλλαγμα: -10% υποτίμηση στο νόμισμα βάσης σε σχέση με τα ξένα νομίσματα	9	(58)	(49)

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2017		
	Ευαισθησία αποτελεσμάτων χρήσης € εκατ.	Ευαισθησία καθαής θέσης € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Επιτόκιο: +100 μονάδες βάσης μετακίνηση	4	(12)	(8)
Μετοχές/Δείκτες μετοχών/Αμοιβαία κεφάλαια: -10% μείωση των τιμών	(0)	-	(0)
Συναλλάγμα: -10% υποτίμηση στο νόμισμα βάσης σε σχέση με τα ξένα νομίσματα	3	(60)	(57)

(iii) Συναλλαγματικός κίνδυνος

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την έκθεση του Ομίλου σε συναλλαγματικό κίνδυνο για την 31 Δεκεμβρίου 2018 και 2017:

	31 Δεκεμβρίου 2018							
	USD € εκατ.	CHF € εκατ.	RON € εκατ.	RSD € εκατ.	BGN € εκατ.	Λοιπά € εκατ.	ΕΥΡΩ € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ								
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	12	3	0	99	362	7	1.441	1.924
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	216	19	25	0	0	97	1.950	2.307
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	0	-	-	1	4	-	38	43
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	13	2	-	0	0	0	1.856	1.871
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	1.920	3.546	22	393	1.945	275	28.131	36.232
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	537	-	0	101	4	-	7.130	7.772
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	12	1	1	53	107	3	7.638	7.815
Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	-	-	-	-	-	-	20	20
Σύνολο ενεργητικού	2.710	3.571	48	647	2.422	382	48.204	57.984
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ								
Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	172	1	0	0	15	3	8.235	8.426
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	12	0	0	0	0	1	1.880	1.893
Υποχρεώσεις προς πελάτες	3.411	80	0	229	2.218	447	32.698	39.083
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	0	-	-	-	-	-	2.707	2.707
Λοιπές υποχρεώσεις	27	1	18	8	33	2	755	844
Σύνολο υποχρεώσεων	3.622	82	18	237	2.266	453	46.275	52.953
Συναλλαγματική θέση στοιχείων ισολογισμού	(912)	3.489	30	410	156	(71)	1.929	5.031
Προθεσμιακές συμβάσεις συναλλάγματος	939	(3.485)	(25)	27	0	69	1.508	(967)
Σύνολο συναλλαγματικής θέσης	27	4	5	437	156	(2)	3.437	4.064

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2017						
	USD	CHF	RON	RSD	BGN	Λοιπά	ΕΥΡΩ
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ							
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	9	2	0	104	189	5	1.215
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	385	11	0	1	0	81	1.645
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	1	-	-	3	7	-	38
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	9	2	-	1	0	0	1.866
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	1.459	3.729	25	355	1.746	250	29.544
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	219	-	0	101	3	2	7.280
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	9	3	3	51	53	3	7.436
Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	53	102	1.477	-	-	8	544
Σύνολο ενεργητικού	2.144	3.849	1.505	616	1.998	349	60.029
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ							
Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	77	0	0	0	14	3	13.897
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	11	0	0	0	-	1	1.841
Υποχρεώσεις προς πελάτες	3.362	92	1	185	1.898	351	27.954
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	0	-	-	-	-	-	549
Λοιπές υποχρεώσεις	22	1	1	5	25	6	624
Στοιχεία παθητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	53	4	1.255	-	-	6	641
Σύνολο υποχρεώσεων	3.525	97	1.257	190	1.937	367	45.506
Συναλλαγματική θέση στοιχείων ισολογισμού	(1.381)	3.752	248	426	61	(18)	4.062
Προθεσμιακές συμβάσεις συναλλάγματος	1.419	(3.762)	(274)	(3)	(0)	13	1.007
Σύνολο συναλλαγματικής θέσης	38	(10)	(26)	423	61	(5)	5.550

⁽¹⁾ Τα λοιπά στοιχεία ενεργητικού περιλαμβάνουν τις επενδύσεις σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες, τα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία, τις επενδύσεις σε ακίνητα, άυλα πάγια στοιχεία, αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και λοιπές απαιτήσεις.

6.2.3 Κίνδυνος ρευστότητας

Ο Όμιλος εκτίθεται καθημερινά σε κινδύνους ρευστότητας από αναλήψεις καταθέσεων, λήξεις τίτλων μεσοπρόθεσμης ή μακροπρόθεσμης διάρκειας, λήξεις εξασφαλισμένης ή μη εξασφαλισμένης χρηματοδότησης (συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων («geros») και διατραπεζικός δανεισμός), χρηματοδοτήσεις δανείων και καταπτώσεις εγγυήσεων. Επιπρόσθετα, οι υποχρεώσεις κάλυψης των λογαριασμών περιθωρίου για συναλλαγές εξασφαλισμένης χρηματοδότησης (από την ΕΚΤ και την αγορά), για συμβόλαια μείωσης κινδύνου (CSAs, GMRAs) και για εκκαθάριση συναλλαγών από κεντρικό αντισυμβαλλόμενο (CCPs) έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των επιπέδων ρευστότητας. Ο Όμιλος διατηρεί διαθέσιμα για να καλύψει όλες αυτές τις ανάγκες. Η Επιτροπή Κινδύνων της Τράπεζας καθορίζει επαρκή όρια ρευστότητας για να καλυφθούν οι ενδεχόμενες ανάγκες.

Η προηγούμενη εμπειρία έχει δείξει ότι οι ανάγκες ρευστότητας που δημιουργούνται από καταπτώσεις εγγυητικών και πιστωτικών επιστολών είναι σημαντικά λιγότερες από το ποσό της δέσμευσης. Το ίδιο ισχύει και για τις δεσμεύσεις για αύξηση της πίστωσης, όπου το συνολικό συμβατικό ποσό δεν αντιπροσωπεύει κατ' ανάγκη μελλοντικές ανάγκες μετρητών, καθώς αρκετές από αυτές τις δεσμεύσεις θα λήξουν ή θα τερματιστούν χωρίς να χρηματοδοτηθούν.

Θεμελιώδης αρχή της διοίκησης του Ομίλου, είναι η αντιστοίχιση (matching) και η ελεγχόμενη αναντιστοιχία (mismatch) των ημερομηνιών λήξης και των επιτοκίων των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων. Είναι ασυνήθιστο για τράπεζες να έχουν πλήρη αντιστοίχιση, καθώς οι συναλλαγές είναι συχνά αβέβαιης διάρκειας και διαφορετικής φύσεως. Όταν οι λήξεις δε συμπίπτουν, η αποδοτικότητα μπορεί να αυξηθεί αλλά ταυτόχρονα μπορεί να αυξηθεί και ο κίνδυνος ζημιών.

Οι λήξεις των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων και η δυνατότητα αντικατάστασης, με αποδεκτό κόστος, των τοκοφόρων υποχρεώσεων κατά τη λήξη τους, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την αξιολόγηση της ρευστότητας του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Πλαίσιο Διαχείρισης Κινδύνου Ρευστότητας

Η Πολιτική Διαχείρισης Κινδύνου Ρευστότητας του Ομίλου ορίζει την ακόλουθη εποπτική και ελεγκτική δομή:

- Η Επιτροπή Κινδύνων είναι υπεύθυνη για τη λήψη αποφάσεων για τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και για την παρακολούθηση των ποσοτικών και ποιοτικών διαστάσεων του κινδύνου ρευστότητας.
- Η Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού και Υποχρεώσεων του Ομίλου (Assets and Liabilities Committee) είναι εξουσιοδοτημένη να διαμορφώνει και να εφαρμόζει την πολιτική διαχείρισης ρευστότητας και να ελέγχει τη διαθέσιμη ρευστότητα τουλάχιστον σε μηνιαία βάση.
- Η Διεύθυνση Διαχείρισης Διαθεσίμων του Ομίλου (Treasury) είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της στρατηγικής της Τράπεζας όσον αφορά στη ημερήσια διαχείριση ρευστότητας της Τράπεζας και για την προετοιμασία και παρακολούθηση του προϋπολογισμού ρευστότητας της Τράπεζας.
- Ο Τομέας Global Market and Counterparty Risk Sector (GMCRS) είναι υπεύθυνος για την επιμέτρηση, παρακολούθηση και ενημέρωση σχετικά με τη ρευστότητα του Ομίλου.

Η παρακάτω λίστα περιλαμβάνει τις κύριες αναφορές που ετοιμάζονται σε περιοδική βάση:

- (α) Η εποπτική ανάλυση του ανοίγματος ρευστότητας (liquidity gap) μαζί με τους εποπτικούς δείκτες ρευστότητας,
- (β) Οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Οι ασκήσεις αυτές αξιολογούν τον αντίκτυπο ενός αριθμού συστημικών έκτακτων γεγονότων στη ρευστότητα του Ομίλου,
- (γ) Αναφορά επί των αναλύσεων ευαισθησίας κινδύνων αγοράς που επηρεάζουν τη ρευστότητα,
- (δ) Εκτίμηση δεικτών κάλυψης ρευστότητας (Liquidity coverage ratios -LCR) (νέος δείκτης στα πλαίσια της Βασιλείας III), και
- (ε) Αναφορά σχετικά με τη σύσταση βαρών σε στοιχεία ενεργητικού.

Χρονοανάλυση στοιχείων ενεργητικού και στοιχεία ενεργητικού διακρατούμενα για την αντιμετώπιση του κινδύνου ρευστότητας

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν ανάλυση της ληκτότητας των στοιχείων ενεργητικού του Ομίλου την 31 Δεκεμβρίου 2018 και 2017, βασισμένη στις λογιστικές τους αξίες. Τα δάνεια μη ορισμένης λήξης παρουσιάζονται στην «εντός ενός μηνός» κατηγορία. Ο Όμιλος έχει συνάψει συμβάσεις μείωσης πιστωτικού κινδύνου με αντισυμβαλλόμενους στη διατραπεζική αγορά (ISDA/CSA). Με βάση τις συμβάσεις αυτές, ο Όμιλος έχει δώσει ή λάβει εξασφαλίσεις, οι οποίες καλύπτουν τις αντίστοιχες καθαρές υποχρεώσεις ή απαιτήσεις από συναλλαγές παραγώγων. Οι εξασφαλίσεις που έχουν δοθεί δεν παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες. Για τις απαιτήσεις από παράγωγα που δεν καλύπτονται από συμβάσεις ISDA/CSA, η θετική αποτίμηση παρουσιάζεται στην εύλογη αξία στην «άνω του ενός έτους» κατηγορία.

	31 Δεκεμβρίου 2018				
	Εντός 1 μήνα € εκατ.	1 - 3 μήνες € εκατ.	3 μήνες έως 1 έτος € εκατ.	Άνω του 1 έτους € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
- Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	1.924	-	-	-	1.924
- Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	390	74	5	274	743
- Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	3.723	655	2.664	29.190	36.232
- Ομόλογα	24	97	619	6.954	7.694
- Μετοχές	-	-	-	121	121
- Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	-	-	-	67	67
- Λουτά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	55	15	7	7.738	7.815
- Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώλησης	20	-	-	-	20
Σύνολο	6.136	841	3.295	44.344	54.616

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2017				
	Εντός 1 μήνα € εκατ.	1 - 3 μήνες € εκατ.	3 μήνες έως 1 έτος € εκατ.	Άνω του 1 έτους € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
- Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	1.524	-	-	-	1.524
- Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	647	51	2	36	736
- Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	4.081	825	2.376	29.826	37.108
- Ομόλογα	437	528	448	6.126	7.539
- Μετοχές	-	-	-	115	115
- Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	-	-	-	78	78
- Λοιπά στοιχεία ενεργητικού ⁽¹⁾	54	14	7	7.483	7.558
- Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	775	27	106	1.276	2.184
	7.518	1.445	2.939	44.940	56.842

⁽¹⁾ Τα λοιπά στοιχεία ενεργητικού περιλαμβάνουν συμμετοχές σε θυγατρικές και συγγενείς εταιρείες, τα ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία, τις επενδύσεις σε ακίνητα, τα άυλα πάγια στοιχεία, τις αναβαλλόμενες φορολογικές και τις λουπές απαιτήσεις.

Ο Όμιλος κατέχει ένα διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο μετρητών και στοιχείων ενεργητικού υψηλής ρευστοποίησης, προκειμένου να εξυπηρετήσει τις υποχρεώσεις του και ενδεχόμενες αναλήψεις καταθέσεων σε συνθήκες πίεσης αγοράς. Τα διακρατούμενα στοιχεία ενεργητικού του Ομίλου για την αντιμετώπιση του κινδύνου ρευστότητας περιλαμβάνουν τα παρακάτω:

(α) Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες,

(β) Ομόλογα υψηλής ρευστοποίησης και λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού αποδεκτά ως εγγύηση, και

(γ) Τρεχούμενοι λογαριασμοί και διατραπεζικές καταθέσεις λήξης εντός ενός μήνα.

Τα μη χρησιμοποιηθέντα στοιχεία ενεργητικού, τα οποία περιλαμβάνουν στοιχεία ενεργητικού υψηλής ρευστοποίησης και αποδεκτά από τις κεντρικές τράπεζες, παρέχουν δυνητικό απόθεμα ρευστότητας αξίας € 13,0 δις την 31 Δεκεμβρίου 2018 (2017: € 7,7 δις). Επιπρόσθετα, ο Όμιλος κατέχει και άλλους τύπους στοιχείων ενεργητικού υψηλής ρευστοποίησης, όπως ορίζονται από τις εποπτικές αρχές, αξίας € 1,3 δις (ρευστοποιήσιμη αξία) (2017: € 2,2 δις). Πρέπει να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων εξασφαλίσεων για την ΕΚΤ ποσού € 2,6 δις (ρευστοποιήσιμη αξία) (2017: € 2,8 δις) διακρατείται από τις θυγατρικές του Ομίλου και για τις εξασφαλίσεις αυτές έχουν εφαρμοστεί προσωρινοί περιορισμοί από τις τοπικές εποπτικές αρχές και προσωρινά περιορίζεται η μεταφορά τους μεταξύ των εταιρειών του Ομίλου.

Χρονοανάλυση των υποχρεώσεων

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται οι συμβατικές μη προεξοφλημένες ταμειακές ροές για το 2018 και το 2017. Τα στοιχεία των υποχρεώσεων μη ορισμένης λήξης (καταθέσεις όψεως και ταμειευτηρίου) εμφανίζονται στην «εντός ενός μηνός» κατηγορία. Ο Όμιλος έχει συνάψει συμβάσεις μείωσης πιστωτικού κινδύνου με αντισυμβαλλόμενους στη διατραπεζική αγορά (ISDA/CSA). Λόγω αυτών των συμβάσεων, ο Όμιλος έχει ήδη δώσει εξασφαλίσεις οι οποίες καλύπτουν την αποτίμηση των καθαρών του υποχρεώσεων από παράγωγα στη διατραπεζική αγορά. Για τις υποχρεώσεις από παράγωγα που δεν καλύπτονται από συμβάσεις ISDA/CSA η υποχρέωση παρουσιάζεται στην εύλογη αξία στην «εντός ενός μηνός» κατηγορία.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει το χειρότερο πιθανό σενάριο αφού βασίζεται στην παραδοχή ότι όλες οι υποχρεώσεις θα αποπληρωθούν νωρίτερα από το αναμενόμενο (όλες οι προθεσμιακές καταθέσεις αποσύρονται στη συμβατική τους λήξη). Το πρόσφατο παρελθόν έχει δείξει ότι ακόμη και σε περιόδους συστημικής χρηματοοικονομικής κρίσης, η πιθανότητα ενός τέτοιου γεγονότος είναι απομακρυσμένη.

	31 Δεκεμβρίου 2018				
	Εντός 1 μήνα € εκατ.	1 - 3 μήνες € εκατ.	3 μήνες έως 1 έτος € εκατ.	Άνω του 1 έτους € εκατ.	(εισορές)/ εκροές € εκατ.
Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις εκτός παραγώγων:					
- Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	5.858	778	57	1.737	8.430
- Υποχρεώσεις προς πελάτες	29.285	3.797	5.791	247	39.120
- Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	1	85	327	3.059	3.472
- Λοιπές υποχρεώσεις	289	129	404	22	844
	35.433	4.789	6.579	5.065	51.866
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	13	-	-	-	13

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Στοιχεία εκτός ισολογισμού

	Εντός 1 έτους € εκατ.	Άνω του 1 έτους € εκατ.
Δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο	3.780	927
Κεφαλαιουχικές δαπάνες	18	-
Υποχρεώσεις από λειτουργικές μισθώσεις	33	101
Σύνολο	3.831	1.028

	31 Δεκεμβρίου 2017				
	Εντός 1 μήνα € εκατ.	1 - 3 μήνες € εκατ.	3 μήνες έως 1 έτος € εκατ.	Άνω του 1 έτους € εκατ.	(εισορές)/ εκροές € εκατ.
Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις εκτός παραγώγων:					
- Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	11.435	880	17	1.668	14.000
- Υποχρεώσεις προς πελάτες	24.742	3.775	5.215	130	33.862
- Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	50	-	14	531	595
- Λοιπές υποχρεώσεις	234	104	327	18	683
- Υποχρεώσεις δραστηριοτήτων προς πώληση	1.315	233	376	37	1.961
	37.776	4.992	5.949	2.384	51.101
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	9	-	-	-	9

Στοιχεία εκτός ισολογισμού

	Εντός 1 έτους € εκατ.	Άνω 1 έτους € εκατ.
Δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο	559	935
Κεφαλαιουχικές δαπάνες	31	-
Υποχρεώσεις από λειτουργικές μισθώσεις	37	96
Σύνολο	627	1.031

6.3 Εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων

Η εύλογη αξία είναι η τιμή που μία οντότητα θα λάμβανε κατά την πώληση ενός περιουσιακού στοιχείου ή θα κατέβαλε για τη μεταβίβαση μιας υποχρέωσης σε μια κανονική συναλλαγή μεταξύ συμμετεχόντων στην κύρια (ή πιο συμφέρουσα) αγορά, κατά την ημερομηνία της επιμέτρησης και υπό τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς (δηλ. τιμή εξόδου). Όταν δεν υπάρχει παρατηρήσιμη τιμή για πανομοιότυπο περιουσιακό στοιχείο ή υποχρέωση, η εύλογη αξία επιμετράται με τη χρήση άλλων κατάλληλων τεχνικών αποτίμησης μεγιστοποιώντας τη χρήση συναφών παρατηρήσιμων δεδομένων και ελαχιστοποιώντας τη χρήση μη παρατηρήσιμων δεδομένων. Τα παρατηρήσιμα δεδομένα προκύπτουν χρησιμοποιώντας στοιχεία της αγοράς, όπως πληροφορίες διαθέσιμες στο κοινό σχετικά με πραγματικά γεγονότα ή συναλλαγές, και αντανακλούν τις παραδοχές που θα χρησιμοποιούσαν οι συμμετέχοντες στην αγορά για την τιμολόγηση χρηματοοικονομικών μέσων, όπως διαθέσιμες επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές για παρόμοια μέσα, επιτόκια και καμπύλες επιτοκίων, τεκμαρτή μεταβλητότητα και περιθώρια φερεγγυότητας (credit spreads).

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του Ομίλου που αποτιμώνται στην εύλογη αξία ή στην αποσβέσιμη αξία κτήσης και η εύλογη αξία τους έχει γνωστοποιηθεί, κατηγοριοποιούνται σε ένα από τα τρία επίπεδα ιεραρχίας εύλογης αξίας ανάλογα με το αν η αποτίμησή τους βασίζεται σε παρατηρήσιμα ή μη παρατηρήσιμα δεδομένα, ως ακολούθως:

- Επίπεδο 1 - Χρηματοοικονομικά στοιχεία που αποτιμώνται βάσει επίσημων τιμών (μη προσαρμοσμένες) σε ενεργές αγορές για πανομοιότυπα χρηματοοικονομικά στοιχεία στα οποία ο Όμιλος μπορεί να έχει πρόσβαση κατά την ημερομηνία επιμέτρησης. Ενεργή θεωρείται η αγορά στην οποία οι τιμές αυτές είναι άμεσα και σε τακτά χρονικά διαστήματα διαθέσιμες από κάποιο χρηματιστήριο, χρηματιστή, διαπραγματευτή, βιομηχανικό κλάδο, υπηρεσία τιμών ή ρυθμιστική αρχή και αντιπροσωπεύουν πραγματικές και συχνές συναλλαγές. Στο επίπεδο 1 περιλαμβάνονται ενεργά διαπραγματεύσιμοι χρεωστικοί τίτλοι κατοχής ή έκδοσης του Ομίλου, μετοχές και παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

που διαπραγματεύονται σε χρηματιστήρια, καθώς επίσης και αμοιβαία κεφάλαια τα οποία έχουν τακτικά και συχνά δημοσιευμένες τιμές.

- β) Επίπεδο 2 - Χρηματοοικονομικά στοιχεία αποτιμώμενα χρησιμοποιώντας τεχνικές αποτίμησης με δεδομένα, διαφορετικά των επίσημων τιμών του Επιπέδου 1, τα οποία είναι παρατηρήσιμα είτε απευθείας ή εμμέσως, όπως : i) επίσημες τιμές για παρεμφερή χρηματοοικονομικά μέσα σε ενεργές αγορές, ii) επίσημες τιμές για πανομοιότυπα ή παρεμφερή χρηματοοικονομικά μέσα σε αγορές που δεν είναι ενεργές, iii) δεδομένα, εκτός των επίσημων τιμών, που είναι άμεσα ή έμμεσα παρατηρήσιμα, όπως επιτόκια και καμπύλες επιτοκίων παρατηρήσιμα σε τακτά χρονικά διαστήματα, επιτόκια προθεσμιακών συμβολαίων ξένου συναλλάγματος, τιμές μετοχών, περιθώρια φερεγγυότητας και τεκμαρτή μεταβλητότητα που λαμβάνονται από διεθνείς οργανισμούς παροχής τιμών αγοράς και iv) άλλα μη παρατηρήσιμα δεδομένα που δεν είναι σημαντικά για τη συνολική επιμέτρηση της εύλογης αξίας. Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του Επιπέδου 2 περιλαμβάνουν εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, μη άμεσα ρευστοποιήσιμους χρεωστικούς τίτλους, που κατέχονται ή εκδίδονται από τον Όμιλο και μετοχές.
- γ) Επίπεδο 3 - Χρηματοοικονομικά στοιχεία αποτιμώμενα χρησιμοποιώντας τεχνικές αποτίμησης στις οποίες τα σημαντικότερα δεδομένα είναι μη παρατηρήσιμα. Κατά τη συλλογή των μη παρατηρήσιμων δεδομένων, χρησιμοποιούνται οι καλύτερες διαθέσιμες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων δεδομένων του Ομίλου, ενώ ταυτόχρονα αντανακλώνται οι υποθέσεις των συμμετεχόντων στην αγορά (π.χ. παραδοχές σχετικά με τον κίνδυνο). Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του Επιπέδου 3 περιλαμβάνουν μη διαπραγματευόμενους μετοχικούς τίτλους ή μετοχικούς τίτλους που διαπραγματεύονται σε αγορές οι οποίες δεν θεωρούνται ενεργές, συγκεκριμένα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες και ομόλογα από τιτλοποιήσεις που εκδίδονται από τον Όμιλο.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων που επιμετρώνται στην εύλογη αξία

Η κατηγοριοποίηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων του Ομίλου που επιμετρώνται στην εύλογη αξία τους, παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες:

	31 Δεκεμβρίου 2018			
	Επίπεδο 1 € εκατ.	Επίπεδο 2 € εκατ.	Επίπεδο 3 € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	43	0	-	43
Επενδυτικοί τίτλοι αποτιμώμενοι στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	39	7	58	104
Παράγωγα χρηματοοικονομικά στοιχεία	0	1.870	1	1.871
Επενδυτικοί τίτλοι αποτιμώμενοι στην εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση	6.130	118	-	6.248
Δάνεια και απαιτήσεις σε πελάτες αποτιμώμενα υποχρεωτικά στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	-	-	59	59
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που επιμετρώνται στην εύλογη αξία	6.212	1.995	118	8.325
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	0	1.893	-	1.893
Υποχρεώσεις συναλλαγών	4	-	-	4
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων που επιμετρώνται στην εύλογη αξία	4	1.893	-	1.897

	31 Δεκεμβρίου 2017			
	Επίπεδο 1 € εκατ.	Επίπεδο 2 € εκατ.	Επίπεδο 3 € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	48	0	1	49
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	0	1.877	1	1.878
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων	5.464	4	41	5.509
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που επιμετρώνται στην εύλογη αξία	5.512	1.881	43	7.436
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	0	1.853	-	1.853
Υποχρεώσεις προς τους πελάτες:				
- Σύνθετες καταθέσεις	-	2	-	2
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους:				
- Σύνθετοι τίτλοι	-	3	-	3
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων που επιμετρώνται στην εύλογη αξία	-	1.858	-	1.858

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος αναγνωρίζει μεταφορές εντός και εκτός των επιπέδων ιεραρχίας της εύλογης αξίας στην αρχή του τριμήνου κατά το οποίο έχει πραγματοποιηθεί η μεταφορά ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου. Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος μετέφερε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα αξίας € 0,6 εκατ. από το Επίπεδο 3 στο Επίπεδο 2 σε συνέχεια της εκτίμησης για τη σημαντικότητα του πιστωτικού κινδύνου (Credit Risk Valuation Adjustment - CVA) στο σύνολο της εύλογης αξίας τους, ο υπολογισμός του οποίου πραγματοποιήθηκε βάσει εσωτερικών μοντέλων αποτίμησης. Επιπρόσθετα, μετοχές αξίας € 2 εκατ. μεταφέρθηκαν από το Επίπεδο 1 στο Επίπεδο 2 καθώς η αγορά στην οποία διαπραγματεύονται δεν θεωρήθηκε ενεργή.

Συμφωνία των χρηματοοικονομικών στοιχείων του Επιπέδου 3

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	43	57
Μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9	65	-
Μεταφορά σε επίπεδο 3	0	0
Μεταφορά από επίπεδο 3	(1)	(0)
Προσθήκες, μετά από πωλήσεις και λήξεις	4	(1)
Σύνολο κερδών/(ζημιών) περιόδου που περιλαμβάνονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων	6	(1)
Σύνολο κερδών/(ζημιών) περιόδου που περιλαμβάνονται στα λοιπά αποτελέσματα	-	(6)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	1	(2)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	(4)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	118	43

Διαδικασίες και τεχνικές αποτίμησης του Ομίλου

Ο τομέας Group Market Counterparty Risk Sector (GMCRS) θεσπίζει τις διαδικασίες που διέπουν την επιμέτρηση της εύλογης αξίας, σύμφωνα με τις λογιστικές πολιτικές του Ομίλου. Ο Όμιλος χρησιμοποιεί ευρέως αναγνωρισμένα μοντέλα αποτίμησης για τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των κοινών χρηματοοικονομικών μέσων για τα οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμες επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές, όπως τις ανταλλαγές επιτοκίων και τις ανταλλαγές συναλλάγματος (interest and cross currency swaps), που χρησιμοποιούν μόνο παρατηρήσιμα δεδομένα της αγοράς και απαιτούν λίγη κρίση και εκτίμηση από τη Διοίκηση. Οι παρατηρήσιμες τιμές ή τα δεδομένα των μοντέλων αποτίμησης είναι συνήθως διαθέσιμα στην αγορά για τους εισηγμένους χρεωστικούς και μετοχικούς τίτλους, τα διαπραγματεύσιμα και τα απλά εξωχρηματιστηριακά παράγωγα. Η διαθεσιμότητα παρατηρήσιμων τιμών της αγοράς και των δεδομένων των μοντέλων αποτίμησης μειώνει την ανάγκη διενέργειας εκτιμήσεων από τη Διοίκηση και επίσης μειώνει την αβεβαιότητα σχετικά με τον προσδιορισμό των εύλογων αξιών.

Όπου χρησιμοποιούνται τεχνικές αποτίμησης για τον προσδιορισμό της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων για τα οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμες επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές, αυτές επιβεβαιώνονται για την ορθότητά τους έναντι ιστορικών στοιχείων και, όπου είναι εφικτό, έναντι τρεχουσών ή πρόσφατων παρατηρούμενων συναλλαγών σε διάφορα χρηματοοικονομικά μέσα, και επανεξετάζονται περιοδικά από κατάλληλο προσωπικό ανεξάρτητο από το προσωπικό που τα δημιούργησε. Όλα τα μοντέλα πιστοποιούνται πριν να χρησιμοποιηθούν και προσαρμόζονται έτσι ώστε να επιβεβαιώνεται ότι τα αποτελέσματα αντικατοπτρίζουν τα πραγματικά δεδομένα και συγκριτικές τιμές αγοράς. Οι εκτιμήσεις των εύλογων αξιών που λαμβάνονται από τα μοντέλα προσαρμόζονται με τυχόν άλλους παράγοντες, όπως τον κίνδυνο ρευστότητας ή την αβεβαιότητα των μοντέλων, στο βαθμό που οι συμμετέχοντες στην αγορά θα τους λάβουν υπόψη κατά την τιμολόγηση του χρηματοοικονομικού μέσου. Οι εύλογες αξίες, επίσης, αντανakλούν τον πιστωτικό κίνδυνο του μέσου και περιλαμβάνουν προσαρμογές ώστε να ληφθούν υπόψη ο πιστωτικός κίνδυνος της εταιρείας του Ομίλου και του αντισυμβαλλομένου, όπου κρίνεται αναγκαίο.

Οι διαδικασίες ελέγχου των μοντέλων αποτίμησης που εφαρμόζονται από τον Όμιλο, περιλαμβάνουν: επιβεβαίωση των παρατηρήσιμων τιμολογήσεων, επαναυπολογισμό των αποτιμήσεων του μοντέλου, επισκόπηση και διαδικασία έγκρισης για τα νέα μοντέλα ή/και αλλαγές στα υφιστάμενα, προσαρμογή και διενέργεια εκ των υστέρων ελέγχων (back-testing) έναντι παρατηρήσιμων συναλλαγών στην αγορά, όπου είναι εφικτό, ανάλυση σημαντικών μεταβολών αποτίμησης, κλπ. Όταν για την επιμέτρηση της εύλογης αξίας χρησιμοποιούνται οι αποτιμήσεις τρίτων, αυτές ελέγχονται προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του ΔΠΧΑ 13.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα επιμετρώνται στην εύλογη αξία με προεξόφληση των αναμενόμενων ταμειακών ροών, χρησιμοποιώντας επιτόκια της αγοράς κατά την ημερομηνία επιμέτρησης. Αναπροσαρμογές για τον πιστωτικό κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου και τον πιστωτικό κίνδυνο του Ομίλου εφαρμόζονται στα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, όπου κρίνεται απαραίτητο. Για τις εν λόγω αναπροσαρμογές του πιστωτικού κινδύνου λαμβάνονται υπόψη οι αναμενόμενες ταμειακές ροές μεταξύ του Ομίλου και των αντισυμβαλλομένων με βάση τους σχετικούς όρους των συναλλαγών παραγώγων και η επίδραση του πιστωτικού κινδύνου στην αποτίμηση αυτών των ταμειακών ροών. Ανάλογα με τις συνθήκες, ο Όμιλος λαμβάνει επίσης υπόψη την επίδραση τυχόν διακανονισμών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων, συμβάσεων εξασφάλισης και σύναψης κύριων συμβάσεων συμψηφισμού για την αποτίμηση του πιστωτικού κινδύνου (Credit Risk Valuation Adjustment - CVA). Για τον υπολογισμό του CVA χρησιμοποιούνται οι πιθανότητες αθέτησης υποχρεώσεων, βασισμένες σε παρατηρήσιμα δεδομένα της αγοράς όπως τα περιθώρια των συμβολαίων ανταλλαγής πιστωτικών κινδύνων (Credit Default Swaps - CDS), ανάλογα με την περίπτωση, ή τα εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης. Ο Όμιλος εφαρμόζει παρόμοια μεθοδολογία για τον υπολογισμό του δικού του πιστωτικού κινδύνου (Debit Value Adjustments - DVA) όταν μπορεί να εφαρμοστεί. Όπου οι τεχνικές αποτίμησης βασίζονται σε εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης και το αντίστοιχο CVA είναι σημαντικό στο σύνολο της επιμέτρησης της εύλογης αξίας, τότε τα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα κατηγοριοποιούνται στο Επίπεδο 3 της ιεραρχίας εύλογης αξίας. Μια εύλογα πιθανή μεταβολή του κύριου μη παρατηρήσιμου δεδομένου (δηλ. του ποσοστού ανάκτησης) που χρησιμοποιείται στην αποτίμησή τους, δεν θα είχε σημαντική επίδραση στην επιμέτρηση της εύλογης αξίας τους.

Ο Όμιλος προσδιορίζει την εύλογη αξία των χρεωστικών τίτλων που κατέχει με βάση επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές για τίτλους με παρόμοιο επίπεδο πιστωτικού κινδύνου, λήξη και απόδοση, τιμές διαπραγμάτευσης σε μη ενεργές αγορές για πανομοιότυπα ή παρόμοια χρηματοοικονομικά στοιχεία, ή με τη μέθοδο προεξόφλησης μελλοντικών ταμειακών ροών.

Για τους χρεωστικούς τίτλους που έχουν εκδοθεί από τον Όμιλο και επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων, η εύλογη αξία προσδιορίζεται με προεξόφληση των αναμενόμενων ταμειακών ροών χρησιμοποιώντας επιτόκιο προσαρμοσμένο για τον κίνδυνο, όπου ο πιστωτικός κίνδυνος του Ομίλου έχει προσδιοριστεί χρησιμοποιώντας δεδομένα έμμεσα παρατηρήσιμα, δηλαδή επίσημες τιμές τίτλων με παρόμοια χαρακτηριστικά που εκδίδονται από τον Όμιλο ή από άλλους εκδότες Ελληνικών τίτλων.

Η αξία των μη διαπραγματευόμενων μετοχικών τίτλων του διαθέσιμου προς πώληση χαρτοφυλακίου προσδιορίζεται κυρίως χρησιμοποιώντας (i) εκθέσεις αποτίμησης τρίτων, οι οποίες βασίζονται στην καθαρή θέση των εταιρειών όπου η Διοίκηση δεν εκτελεί περαιτέρω σημαντικές προσαρμογές, και (ii) αποτιμήσεις καθαρής θέσης προσαρμοσμένες, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες των οποίων οι συμβατικές ταμειακές ροές δεν αφορούν αποκλειστικά σε πληρωμές κεφαλαίου και τόκων (που δεν πληρούν τα κριτήρια αξιολόγησης του SPPI) επιμετρώνται υποχρεωτικά στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων. Τιμές αγοράς δεν υπάρχουν καθώς δεν υπάρχουν ενεργές αγορές στις οποίες διαπραγματεύονται. Οι εύλογες αξίες τους εκτιμώνται σε ατομική βάση ανά δάνειο προεξοφλώντας τις μελλοντικές αναμενόμενες ταμειακές ροές για το χρονικό διάστημα που αναμένεται να ανακτηθούν, χρησιμοποιώντας κατάλληλα προεξοφλητικά επιτόκια. Οι αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές που ενσωματώνουν τον πιστωτικό κίνδυνο, αποτελούν σημαντικά μη παρατηρήσιμα δεδομένα στον υπολογισμό της εύλογης αξίας με αποτέλεσμα το σύνολο της εύλογης αξίας τους να κατηγοριοποιείται στο Επίπεδο 3 της ιεραρχίας εύλογης αξίας. Μια εύλογα πιθανή μεταβολή στους εκτιμώμενους δείκτες ανάκτησης κατά +5%/-5% θα αύξανε/μείωνε τη συνολική εύλογη αξία κατά € 2,3 εκατ.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και υποχρεώσεων που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία

Η κατηγοριοποίηση της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων του Ομίλου που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία στον ισολογισμό παρουσιάζεται στους ακόλουθους πίνακες:

31 Δεκεμβρίου 2018				
	Επίπεδο 1 € εκατ.	Επίπεδο 2 € εκατ.	Επίπεδο 3 € εκατ.	Εύλογη αξία € εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	-	-	35.940	35.940
Επενδυτικοί τίτλοι αποτιμώμενοι στο αποσβέσιμο κόστος	491	398	-	889
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία	491	398	35.940	36.829
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	510	738	1.247	2.495
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία	510	738	1.247	2.495

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2017				
	Επίπεδο 1 € εκατ.	Επίπεδο 2 € εκατ.	Επίπεδο 3 € εκατ.	Εύλογη αξία € εκατ.	Λογιστική αξία € εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	-	-	36.767	36.767	37.108
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων					
- Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	232	894	-	1.126	1.654
- Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι	314	149	-	463	442
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία	546	1.043	36.767	38.356	39.204
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	501	49	-	550	546
Χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων που δεν επιμετρώνται στην εύλογη αξία	501	49	-	550	546

Οι υποθέσεις και οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων που δεν αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους είναι σύμφωνες με αυτές που χρησιμοποιήθηκαν για την επιμέτρηση των εύλογων αξιών των χρηματοοικονομικών μέσων που αποτιμώνται στην εύλογη αξία. Συγκεκριμένα:

- α) Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες: για τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες δεν υπάρχουν τιμές αγοράς, καθώς δεν υπάρχουν ενεργές αγορές στις οποίες διαπραγματεύονται. Οι εύλογες αξίες εκτιμώνται προεξοφλώντας τις μελλοντικές αναμενόμενες ταμειακές ροές για το χρονικό διάστημα που αναμένεται να ανακτηθούν, χρησιμοποιώντας κατάλληλα επιτόκια προσαρμοσμένα με τον κίνδυνο. Τα δάνεια ομαδοποιούνται σε κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων με παρόμοια χαρακτηριστικά, όπως αυτά παρακολουθούνται από τη Διοίκηση ανά προϊόν, τύπο δανειολήπτη και βαθμό καθυστέρησης, προκειμένου να βελτιωθεί η ακρίβεια των εκτιμώντων αποτελεσμάτων αποτίμησης. Κατά την εκτίμηση των μελλοντικών ταμειακών ροών, ο Όμιλος κάνει υποθέσεις σχετικά με αναμενόμενες προκαταβολές, τα περιθώρια του προϊόντος και το χρονοδιάγραμμα εκποίησης των εξασφαλίσεων. Τα προεξοφλητικά επιτόκια ενσωματώνουν δεδομένα για τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές και τα επιτόκια, κατά περίπτωση.
- β) Επενδυτικοί τίτλοι που αποτιμώνται στην αποσβέσιμη αξία κτήσης: η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών τίτλων προσδιορίζεται με βάση τις επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές, όταν αυτές είναι διαθέσιμες. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, η εύλογη αξία προσδιορίζεται με βάση τις επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές για τίτλους με παρόμοια χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου, διάρκεια και απόδοση, τις τιμές διαπραγμάτευσης σε μη ενεργές αγορές για πανομοιότυπα ή παρόμοια χρηματοοικονομικά στοιχεία, ή χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της προεξόφλησης των ταμειακών ροών.
- γ) Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους: η εύλογη αξία τους προσδιορίζεται με βάση τις επίσημες τιμές σε ενεργές αγορές, όταν αυτές είναι διαθέσιμες. Αν οι τιμές της αγοράς δεν είναι διαθέσιμες, η εύλογη αξία προσδιορίζεται με βάση επίσημες τιμές αγοράς για πιστωτικούς τίτλους με παρόμοια χαρακτηριστικά ή προεξοφλώντας τις αναμενόμενες ταμειακές ροές με επιτόκιο προσαρμοσμένο για τον κίνδυνο, όπου ο πιστωτικός κίνδυνος του Ομίλου προσδιορίζεται χρησιμοποιώντας στοιχεία έμμεσα παρατηρήσιμα, δηλαδή επίσημες τιμές παρόμοιων τίτλων που εκδίδονται από τον Όμιλο ή από άλλους Έλληνες εκδότες.

Για τα υπόλοιπα χρηματοπιστωτικά μέσα που είναι βραχυπρόθεσμα ή επανατιμολογούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα (ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες, απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και υποχρεώσεις προς πελάτες), η λογιστική αξία τους προσεγγίζει την εύλογη αξία τους.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

7. Καθαρά έσοδα από τόκους

	2018
	€ εκατ.
Τόκοι έσοδα	
Πελάτες	1.554
- επιμετρούμενοι στο αποσβέσιμο κόστος	1.553
- επιμετρούμενοι στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	1
Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και λοιπά έσοδα (επιμετρούμενα στο αποσβέσιμο κόστος)	19
Επενδυτικοί τίτλοι ⁽¹⁾	179
- επιμετρούμενοι στο αποσβέσιμο κόστος	30
- επιμετρούμενοι στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων	
απευθείας στην καθαρή θέση	148
- επιμετρούμενοι στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	1
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου)	12
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (χωρίς λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου)	421
	2.186
Τόκοι έξοδα	
Πελάτες (επιμετρούμενοι στο αποσβέσιμο κόστος)	(178)
Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (επιμετρούμενα στο αποσβέσιμο κόστος)	(114)
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους (επιμετρούμενα στο αποσβέσιμο κόστος)	(87)
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου)	(2)
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (χωρίς λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου)	(389)
	(770)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	1.416
	2017
	€ εκατ.
Τόκοι έσοδα	
Πελάτες	1.616
Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και λοιπά έσοδα	6
Επενδυτικοί τίτλοι ⁽¹⁾	195
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	347
	2.164
Τόκοι έξοδα	
Πελάτες	(165)
Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	(212)
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	(6)
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	(317)
	(700)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	1.464

⁽¹⁾ Τα έσοδα από τόκους από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών που περιλαμβάνονται δεν ήταν σημαντικά για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 και 2017.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα έσοδα από τόκους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών, ανά κατηγορία δανείου και ποιοτική διαβάθμιση:

	31 Δεκεμβρίου 2018		
	Τόκοι έσοδα από μη-απομειωμένα δάνεια € εκατ.	Τόκοι έσοδα από απομειωμένα δάνεια € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	589	319	908
Επιχειρηματικά ⁽¹⁾	498	148	646
Σύνολο τόκων εσόδων από πελάτες	1.087	467	1.554
	31 Δεκεμβρίου 2017		
	Τόκοι έσοδα από μη-απομειωμένα δάνεια € εκατ.	Τόκοι έσοδα από απομειωμένα δάνεια € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Λιανική Τραπεζική	658	292	950
Επιχειρηματικά ⁽¹⁾	494	172	666
Σύνολο τόκων εσόδων από πελάτες	1.152	464	1.616

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται τόκοι έσοδα από δάνεια και απαιτήσεις προς το Δημόσιο τομέα.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η μεταβολή της παρούσας αξίας της ζημιάς απομείωσης (σημ. 25) € 283 εκατ. (δάνεια λιανικής τραπεζικής € 183 εκατ., επιχειρηματικά δάνεια € 100 εκατ.) περιλαμβάνεται στα έσοδα από τόκους από απομειωμένα δάνεια και απαιτήσεις πελατών (2017: δάνεια λιανικής τραπεζικής € 189 εκατ., επιχειρηματικά δάνεια € 97 εκατ.).

8. Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες

Ο παρακάτω πίνακας περιλαμβάνει τα καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες από συμβάσεις με πελάτες στο πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 15, αναλυμένα στις βασικές κατηγορίες ανά υπηρεσία και επιχειρηματικό τομέα (σημ. 47).

31 Δεκεμβρίου 2018							
	Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Περιουσίας € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Χρηματοδοτικές δραστηριότητες	8	55	0	5	8	(0)	76
Αμοιβαία κεφάλαια και διαχείριση περιουσίας	12	1	26	3	7	1	50
Υπηρεσίες κεφαλαιαγοράς	-	11	2	29	2	1	45
Δραστηριότητες δικτύου και πιστωτικές κάρτες	33	4	(0)	12	70	(1)	118
Λοιπά	0	10	(1)	-	0	(0)	9
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	53	81	27	49	87	1	298

31 Δεκεμβρίου 2017							
	Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Περιουσίας € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Χρηματοδοτικές δραστηριότητες	10	43	0	6	9	(0)	68
Αμοιβαία κεφάλαια και διαχείριση περιουσίας	6	1	26	3	7	1	44
Υπηρεσίες κεφαλαιαγοράς	-	24	3	2	2	2	33
Δραστηριότητες δικτύου και πιστωτικές κάρτες	31	4	(0)	11	67	(0)	113
Λοιπά	0	9	(1)	(8)	(0)	(0)	0
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	47	81	28	14	85	3	258

9. Έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες

Τα έσοδα από μη τραπεζικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν έσοδα από εκμίσθωση ακινήτων και λοιπά έσοδα υπηρεσιών που παρέχονται από τον Όμιλο (π.χ. υπηρεσίες IT, ηλεκτρονικό εμπόριο).

10. Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών και επενδυτικών τίτλων

	2018 € εκατ.
Ομόλογα εκ των οποίων:	82
- επιμετρούμενα στο αποσβέσιμο κόστος	0
- επιμετρούμενα στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση	81
- επιμετρούμενα στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	1
Μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια επιμετρούμενα στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	(6)
Κέρδη/(ζημιές) από παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου)	(1)
Κέρδη/(ζημιές) από παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα (χωρίς λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου)	23
Συναλλαγματικές διαφορές	22
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	120

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	2017 € εκατ.
Ομόλογα και λοιπά χρηματοοικονομικά μέσα	45
Μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια	29
Κέρδη/(ζημιές) από παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	53
Συναλλαγματικές διαφορές	13
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	140

11 Λοιπά έσοδα/(έξοδα)

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, τα λοιπά έσοδα/(έξοδα) περιλαμβάνουν κυρίως: (α) € 5,5 εκατ. κέρδος από την αποαναγνώριση δανείων που επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, οι όροι των οποίων τροποποιήθηκαν σημαντικά, (β) € 1,6 εκατ. ζημιά από την πώληση της ERB Leasing E.A.D. (σημ. 27), (γ) € 2,2 εκατ. κέρδος από την πώληση της Mesal Holdings Ltd (σημ. 27) και (δ) € 6,8 εκατ. έξοδο από προμήθεια που σχετίζεται με αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις σύμφωνα με το άρθρο 82 του Νόμου 4472/2017 (σημ. 16).

12. Λειτουργικά έξοδα

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Αμοιβές και έξοδα προσωπικού (σημ. 13)	(487)	(506)
Διοικητικά έξοδα	(208)	(206)
Εισφορές στα ταμεία εξυγίανσης και εγγύησης των καταθέσεων	(67)	(67)
Αποσβέσεις ενσώματων παγίων στοιχείων	(37)	(36)
Αποσβέσεις άυλων παγίων στοιχείων	(26)	(24)
Ενοίκια λειτουργικών μισθώσεων	(54)	(56)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(879)	(895)

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 το ποσό των λειτουργικών εξόδων (εξαιρουμένων των εισφορών σε κάποιο ταμείο εγγύησης των καταθέσεων ή ταμείο εξυγίανσης) για τις Ελληνικές δραστηριότητες του Ομίλου ανήλθε σε € 638 εκατ. (2017: € 664 εκατ.).

Εισφορές στα ταμεία εξυγίανσης και εγγύησης των καταθέσεων

Το 2016, ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (EME) (Single Resolution Mechanism – SRM), ο οποίος αποτελεί έναν από τους πυλώνες της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης στην Ευρωζώνη μαζί με τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (Single Supervisory Mechanism – SSM), τέθηκε σε εφαρμογή. Το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (Single Resolution Fund – SRF) δημιουργήθηκε με την Οδηγία 2014/806/ΕΕ, προκειμένου να διασφαλίσει ενιαία πρακτική στις χρηματοδοτήσεις εξυγίανσης εντός EME και υπάγεται στο Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης (Single Resolution Board – SRB). Ο EME προβλέπει ότι το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (SRF) θα δημιουργηθεί κατά την διάρκεια μιας περιόδου οκτώ ετών με «εκ των προτέρων» εισφορές του τραπεζικού τομέα, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν αμετάκλητες δεσμεύσεις πληρωμής ως μέρος του συνολικού ποσού της εισφοράς (σημ. 46).

13. Αμοιβές και έξοδα προσωπικού

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Μισθοί, ημερομίσθια και έκτακτες αμοιβές	(357)	(367)
Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	(68)	(78)
Αμοιβές συνταξιοδότησης και λοιπές παροχές λόγω εξόδου από την υπηρεσία	(16)	(15)
Λοιπά έξοδα	(46)	(46)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(487)	(506)

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο μέσος όρος του αριθμού των εργαζομένων των συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων του Ομίλου κατά τη διάρκεια της χρήσης ανήλθε σε 13.256 (31 Δεκεμβρίου 2017: 13.738). Την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο αριθμός των καταστημάτων και των κέντρων επιχειρηματικής και ιδιωτικής τραπεζικής του Ομίλου, ανήλθε σε 653.

14. Λοιπές ζημιές απομείωσης, έξοδα αναδιάρθρωσης και προβλέψεις

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Ζημιές απομείωσης και αποτίμησης ακινήτων	(30)	(34)
Ζημιές απομείωσης/αντιλογισμός ομολόγων (σημ. 26)	15	(1)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις ⁽¹⁾	(6)	(15)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	(21)	(50)
Κόστος Προγραμμάτων Εθελουσίας Εξόδου και λοιπές σχετικές δαπάνες (σημ. 38)	(57)	(8)
Λοιπά έξοδα αναδιάρθρωσης	(5)	(5)
Έξοδα αναδιάρθρωσης	(62)	(13)
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(83)	(63)

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει ζημιές απομείωσης μετοχών και αμοιβαίων κεφαλαίων (σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 για το έτος 2017), λοιπών στοιχείων ενεργητικού και προβλέψεις για δικαστικές υποθέσεις και για λοιπούς λειτουργικούς κινδύνους.

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη των τιμών της αγοράς ακινήτων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χαρτοφυλακίου ακινήτων του Ομίλου, έχει αναγνωριστεί στην κατάσταση αποτελεσμάτων ποσό ύψους € 30 εκατ. για ζημιές απομείωσης και αποτίμησης ιδιοχρησιμοποιούμενων ακινήτων, επενδυτικών ακινήτων και ακινήτων ανακτηθέντων από πλειστηριασμούς, εκ των οποίων € 21 εκατ. αφορούν τις ελληνικές δραστηριότητες.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος αναγνώρισε έξοδα αναδιάρθρωσης τα οποία ανήλθαν σε € 5 εκατ. και σχετίζονται κυρίως με την βελτιστοποίηση των δανειακών δραστηριοτήτων. Την 31 Δεκεμβρίου 2017, ο Όμιλος είχε αναγνωρίσει έξοδα αναδιάρθρωσης ποσού € 5 εκατ., τα οποία σχετίζονταν κυρίως με τον εξορθολογισμό του δικτύου του στην Ελλάδα.

15. Φόρος εισοδήματος

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Τρέχων φόρος	(46)	(34)
Αναβαλλόμενος φόρος (σημ.16)	(16)	29
Προσαρμογές φόρου	(14)	-
Σύνολο φόρου εισοδήματος από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(76)	(5)

Σύμφωνα με το Νόμο 4172/2013, όπως ισχύει, ο φορολογικός συντελεστής των εταιρειών στην Ελλάδα για το έτος 2018 είναι 29%. Επιπρόσθετα, τα μερίσματα που διανέμονται, από την 1 Ιανουαρίου του 2019 υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου 10 %, εκτός των ενδοομικών μερισμάτων τα οποία υπό προϋποθέσεις απαλλάσσονται του φόρου. Σύμφωνα με το άρθρο 23 του Νόμου 4579/2018, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2018 και τροποποίησε το Νόμο 4172/2013, ο φορολογικός συντελεστής των εταιρειών στην Ελλάδα, εκτός από τον φορολογικό συντελεστή των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων θα μειώνεται ετησίως κατά 1%, τα τέσσερα επόμενα έτη ξεκινώντας από το 2019, καταλήγοντας σε 25% από το 2022 και έπειτα. Αυτό οδήγησε σε μείωση της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης κατά € 0,2 εκατ. για τις ελληνικές θυγατρικές της Τράπεζας η οποία έχει αναγνωριστεί στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, αναγνωρίστηκε πρόβλεψη ποσού € 14 εκατ. στην κατάσταση αποτελεσμάτων για φορολογικές απαιτήσεις των οποίων η εκδίκαση εκκρεμεί.

Τον Οκτώβριο του 2018, το Συμβούλιο της Επικρατείας κοινοποίησε τις αποφάσεις του στην Τράπεζα και σε μια άλλη ελληνική τράπεζα, σχετικά με την άρνηση του δικαιώματος επιστροφής των προκαταβληθέντων φόρων (μέσω παρακράτησης) επί των τόκων ομολόγων και εντόκων γραμματίων του έτους 2008 (ποσού € 4 εκατ. για την Τράπεζα). Οι εν λόγω αποφάσεις ερμήνευσαν τον ελληνικό φορολογικό νόμο που ίσχυε το έτος 2008 και ανέφεραν ότι οι ανωτέρω παρακρατούμενοι φόροι δύναται να συμψηφιστούν μόνο με τον ετήσιο φόρο εισοδήματος των τραπεζών και το εναπομένον μη συμψηφισθέν μέρος αυτών δεν είναι επιστρεπτέο. Ωστόσο, αναφορικά με τέτοιου είδους παρακρατούμενους φόρους έχουν εκδοθεί δύο προγενέστερες ευνοϊκές αποφάσεις, επίσης από το Συμβούλιο της Επικρατείας, για διαφορετικά έτη (η μία αφορούσε την Τράπεζα για το έτος 2010 και η

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

δεύτερη αφορούσε άλλο τραπεζικό ίδρυμα). Η Τράπεζα προσέφυγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατά της ανωτέρω απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας. Επιπλέον των προαναφερθέντων, η Τράπεζα έχει παρόμοιες εκκρεμείς φορολογικές υποθέσεις σχετικά με την ερμηνεία του Ν. 2238/1994, ποσού € 46 εκατ. για το έτος 2012.

Την 29 Μαρτίου 2019, το Ελληνικό Κοινοβούλιο ψήφισε νομοσχέδιο που περιλαμβάνει διατάξεις με τις οποίες διασφαλίζεται η ανακτησιμότητα τόσο των φορολογικών απαιτήσεων του Νόμου 2238/1994 που προκύπτουν (όπως αναφέρθηκε παραπάνω) από παρακρατούμενους φόρους επί τόκων ομολόγων (για τα έτη 2008, 2010, 2011 και 2012) όσο και των φορολογικών απαιτήσεων του Νόμου 4046/2012 (για τα έτη 2010, 2011 και 2012) που προκύπτουν από φόρους ποσού € 13 εκατ. για την Τράπεζα, οι οποίοι παρακρατήθηκαν επί τόκων Ελληνικών κρατικών ομολόγων, Ελληνικών εντόκων γραμματίων και εταιρικών ομολόγων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου.

Ο Όμιλος αξιολογεί όλες τις σχετικές εξελίξεις σε σχέση με το σύνολο των ανοικτών φορολογικών υποθέσεων του (π.χ. νομοθετικές αλλαγές, πάγια νομολογία, γνωμοδοτήσεις που άπτονται φορολογικών και νομικών θεμάτων, διοικητικές πρακτικές) και σχηματίζει επαρκείς προβλέψεις.

Ο φόρος εισοδήματος επί των καθαρών (προ φόρου) κερδών του Ομίλου, διαφέρει από το θεωρητικό ποσό που θα προέκυπτε με βάση τον ισχύοντα φορολογικό συντελεστή, όπως αναλύεται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Κέρδη προ φόρου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	232	181
Φόρος βάσει των ισχύοντων φορολογικών συντελεστών	(67)	(52)
Φορολογική επίδραση από:		
- έσοδα απαλλασσόμενα από φόρο και έξοδα μη εκπιπτόμενα	(24)	(6)
- διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές σε διάφορες χώρες	26	23
- έκτακτες προσαρμογές φόρου	(14)	-
- λοιπά ⁽¹⁾	3	30
Σύνολο φόρου εισοδήματος από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(76)	(5)

⁽¹⁾ Στη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017, περιλαμβάνεται ποσό €32 εκατ. από επίδραση αναβαλλόμενου φόρου που σχετίζεται με πρόβλεψη απομείωσης έναντι δανείων, λοιπών απαιτήσεων και κόστους επένδυσης της Τράπεζας σε συγκεκριμένες θυγατρικές.

Φορολογικό πιστοποιητικό και ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις

Η Τράπεζα και οι θυγατρικές της, οι συγγενείς εταιρείες και οι κοινοπραξίες, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα (σημ. 27 και 28) έχουν κατά κανόνα 1 έως 6 ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις. Για τις ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις 2013-2015 η Τράπεζα και οι ελληνικές εταιρείες του Ομίλου των οποίων οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις ελέγχθηκαν υποχρεωτικά, υποχρεούνταν να λαμβάνουν «Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό» σύμφωνα με τον Ν4174/2013, το οποίο εκδίδεται, μετά τη διενέργεια σχετικού φορολογικού ελέγχου, από το νόμιμο ελεγκτή ή ελεγκτικό γραφείο που ελέγχει και τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις. Για τις χρήσεις που ξεκινούν από την 1 Ιανουαρίου 2016 και έπειτα, το «Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό» είναι προαιρετικό, ωστόσο η Τράπεζα και (κατά γενικό κανόνα) οι ελληνικές εταιρείες του Ομίλου θα συνεχίσουν να το λαμβάνουν.

Η Τράπεζα έχει λάβει φορολογικό πιστοποιητικό από τους ορκωτούς ελεγκτές χωρίς διατύπωση επιφύλαξης για τις ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις 2013-2017. Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο φορολογικός έλεγχος από τους ορκωτούς ελεγκτές βρίσκεται σε εξέλιξη. Επιπροσθέτως, το Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η Νέα Proton, οι οποίες συγχωνεύθηκαν με την Τράπεζα το 2013, έλαβαν από ορκωτούς ελεγκτές φορολογικό πιστοποιητικό χωρίς διατύπωση επιφύλαξης με θέμα έμφασης για τις ανέλεγκτες από τις φορολογικές αρχές χρήσεις/περιόδους 18/1-30/6/2013 και 9/10/2011-31/12/2012 αντίστοιχα, σχετικά με ενδεχόμενες φορολογικές υποχρεώσεις που προέκυψαν κατά το μετασχηματισμό τους σε νέα πιστωτικά ιδρύματα (carve out). Η Τράπεζα έχει σχηματίσει επαρκείς προβλέψεις και για τις δύο ανωτέρω περιπτώσεις.

Οι θυγατρικές της Τράπεζας, οι συγγενείς εταιρείες και οι κοινοπραξίες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, έχουν λάβει φορολογικά πιστοποιητικά χωρίς διατύπωση επιφύλαξης για τις ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις 2013-2017. Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι φορολογικοί έλεγχοι από ορκωτούς ελεγκτές είναι σε εξέλιξη.

Σύμφωνα με την Ελληνική φορολογική νομοθεσία και τις αντίστοιχες Υπουργικές Αποφάσεις, οι εταιρείες για τις οποίες εκδίδεται φορολογικό πιστοποιητικό χωρίς επισημάνσεις για παραβάσεις της φορολογικής νομοθεσίας δεν εξαιρούνται από την επιβολή

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

επιπρόσθετων φόρων και προστίμων από τις Ελληνικές φορολογικές αρχές μετά την ολοκλήρωση του φορολογικού ελέγχου στο πλαίσιο των νομοθετικών περιορισμών (ως γενική αρχή, 5 χρόνια από τη λήξη της χρήσης στην οποία η φορολογική δήλωση θα πρέπει να έχει υποβληθεί). Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, κατά γενικό κανόνα, το δικαίωμα του Ελληνικού Δημοσίου να επιβάλλει φόρους μέχρι και το φορολογικό έτος 2012 (συμπεριλαμβανομένου) έχει παρέλθει χρονικά για την Τράπεζα και για τις εταιρείες του Ομίλου που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.

Οι ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων του Ομίλου στο εξωτερικό έχουν ως εξής: (α) Eurobank Cyprus Ltd, 2014-2018, (β) Eurobank Bulgaria A.D., 2013-2018, (γ) Eurobank A.D. Beograd (Σερβία), 2013-2018 και (δ) Eurobank Private Bank Luxembourg S.A., 2014-2018. Οι λοιπές εταιρείες του Ομίλου (σημ. 27 και 28), οι οποίες εδρεύουν σε χώρες του εξωτερικού, όπου προβλέπεται από τη νομοθεσία τακτικός φορολογικός έλεγχος, έχουν από 1 έως 6 ανέλεγκτες φορολογικές χρήσεις, σύμφωνα με τη γενική αρχή και τις προϋποθέσεις της φορολογικής νομοθεσίας που ισχύει σε κάθε χώρα.

16. Αναβαλλόμενοι φόροι

Οι αναβαλλόμενοι φόροι εισοδήματος υπολογίζονται με τη μέθοδο της υποχρέωσης (liability method) επί όλων των εκπιπόμενων προσωρινών διαφορών, καθώς επίσης και επί των μη χρησιμοποιημένων φορολογικών ζημιών με το φορολογικό συντελεστή που αναμένεται να ισχύει στην περίοδο κατά την οποία θα τακτοποιηθεί η απαίτηση ή η υποχρέωση.

Η κίνηση του λογαριασμού αναβαλλόμενης φορολογίας παρουσιάζεται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	4.855	4.926
ΔΠΧΑ 9 επίπτωση μετάβασης (σημ. 2.3.2)	5	-
Έσοδο/(έξοδο) στην κατάσταση αποτελεσμάτων από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(16)	29
Επενδυτικοί τίτλοι επιμετρούμενοι στην εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση	64	-
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων	-	(85)
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών	(2)	(8)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες (σημ. 17)	7	(7)
Λοιπά	(1)	-
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	4.912	4.855

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις/(υποχρεώσεις) προκύπτουν από τα στοιχεία που αναφέρονται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους, αποτίμηση και λογιστικές διαγραφές δανειακών απαιτήσεων ⁽¹⁾	3.132	3.011
Ζημιές που σχετίζονται με το πρόγραμμα PSI+	1.151	1.201
Ζημιές από πωλήσεις και οριστικές διαγραφές δανείων	265	239
Λοιπές απομειώσεις/μεταβολές στην εύλογη αξία που αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων	248	311
Μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές	63	22
Κόστος συναλλαγών καθαρής θέσης	23	31
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών	15	17
Υποχρεώσεις καθορισμένων παροχών	13	14
Ιδιοχρησιμοποιούμενα, επενδυτικά και ανακτηθέντα από πλειστηριασμούς ακίνητα	(20)	(16)
Επενδυτικοί τίτλοι επιμετρούμενοι στην εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση	(24)	-
Μεταβολές στην εύλογη αξία που αναγνωρίζονται απευθείας στο αποθεματικό αναπροσαρμογής AFS επενδυτικών τίτλων	-	(84)
Λοιπά ⁽¹⁾	46	109
Σύνολο αναβαλλόμενου φόρου εισοδήματος	4.912	4.855

⁽¹⁾ Την 31 Δεκεμβρίου 2018, αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση ποσού € 61 εκατ. για προβλέψεις έναντι δεσμεύσεων της Τράπεζας προς τις θυγατρικές της, που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο (κυρίως για να αντικατοπτριστεί η λογιστική αξία των δανειακών τους χαρτοφυλακίων), αναταξινομήθηκε από την κατηγορία «Λοιπά» στην κατηγορία «Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους, αποτίμηση και λογιστικές διαγραφές δανειακών απαιτήσεων».

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Μετά την ολοκλήρωση της πώλησης των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση (σημ. 17), οι σχετικές προσωρινές διαφορές αποτίμησης αντιλογίστηκαν, αλλά δεν χρησιμοποιήθηκαν πλήρως έναντι των φορολογητέων κερδών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του αναβαλλόμενου φόρου επί των μη χρησιμοποιημένων φορολογικών ζημιών και τη μείωση του αναβαλλόμενου φόρου επί των μεταβολών της εύλογης αξίας που αναγνωρίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018.

Ο αναβαλλόμενος φόρος εισοδήματος αναλύεται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις	4.916	4.859
Αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις (σημ. 38)	(4)	(4)
Σύνολο αναβαλλόμενου φόρου εισοδήματος	4.912	4.855

Ο αναβαλλόμενος φόρος (έξοδο)/έσοδο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες στην κατάσταση αποτελεσμάτων προκύπτει από τα στοιχεία που αναφέρονται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους, αποτίμηση, πωλήσεις και διαγραφές δανειακών απαιτήσεων	82	104
Μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές	41	(8)
Ζημιές που σχετίζονται με το πρόγραμμα PSI+	(50)	(50)
Μεταβολή στην εύλογη αξία και λοιπές προσωρινές διαφορές	(89)	(17)
Σύνολο αναβαλλόμενου φόρου εισοδήματος (έξοδο)/ έσοδο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(16)	29

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος αναγνώρισε καθαρές αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις € 4,9 δις που αναλύονται παρακάτω:

- (α) € 3.132 εκατ. αφορούν σε εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές λόγω προβλέψεων απομείωσης/αποτίμησης για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις συμπεριλαμβανομένων των λογιστικών διαγραφών χρέους σύμφωνα με τον Ελληνικό φορολογικό νόμο 4172/2013, όπως είναι σε ισχύ. Αυτές οι προσωρινές διαφορές μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές περιόδους χωρίς καθορισμένο χρονικό περιορισμό και σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία που ισχύει σε κάθε χώρα που δραστηριοποιείται ο Όμιλος,
- (β) € 1.151 εκατ. αφορούν σε φορολογικές ζημιές από τη συμμετοχή του Ομίλου στο πρόγραμμα PSI+ και στο πρόγραμμα επαναγοράς των νέων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου, οι οποίες υπόκεινται σε απόσβεση για φορολογικούς σκοπούς (δηλ. 1/30 των ζημιών ετησίως αρχίζοντας από τη χρήση 2012 και εφεξής),
- (γ) € 265 εκατ. αφορούν στο αναπόσβεστο υπόλοιπο οριστικών φορολογικών ζημιών από διαγραφές και πωλήσεις δανείων, που υπόκεινται σε απόσβεση (δηλαδή 1/20 των ζημιών ετησίως αρχίζοντας από το 2016 και εφεξής), σύμφωνα με τον Ελληνικό φορολογικό νόμο 4172/2013 όπως είναι σε ισχύ,
- (δ) € 63 εκατ. αφορούν κυρίως σε μη χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές εκ των οποίων € 62 εκατ. προέκυψαν από τις δραστηριότητες της Τράπεζας το 2018 (περιλαμβάνουν € 48 εκατ. περίπου φορολογικές ζημιές, οι οποίες προέκυψαν από την πώληση των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία τον Απρίλιο του 2018, σημ. 17). Οι μεταφερόμενες φορολογικές ζημιές μπορούν να χρησιμοποιηθούν από την Τράπεζα εντός πέντε ετών μετά από το έτος της αναγνώρισής τους,
- (ε) € 23 εκατ. αφορούν κυρίως σε εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές σχετικά με την (αναπόσβεστη για φορολογικούς σκοπούς) αξία των εξόδων αύξησης μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας, υποκείμενων σε δεκαετή απόσβεση, με βάση την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία, κατά το έτος που πραγματοποιήθηκαν και
- (στ) € 278 εκατ. αφορούν σε λοιπές εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές (ζημιές αποτίμησης, προβλέψεις για συντάξεις και λοιπές παροχές αποχώρησης προς το προσωπικό κλπ), η πλειονότητα των οποίων μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μελλοντικές περιόδους χωρίς καθορισμένο χρονικό περιορισμό και σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία που ισχύει σε κάθε χώρα που δραστηριοποιείται ο Όμιλος.

Αξιολόγηση της ανακτησιμότητας των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων

Η αναγνώριση των ανωτέρω αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων στηρίζεται στην εκτίμηση της Διοίκησης, την 31 Δεκεμβρίου 2018, ότι οι εταιρείες του Ομίλου θα έχουν επαρκή μελλοντικά φορολογητέα κέρδη, έναντι των οποίων οι μη

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

χρησιμοποιηθείσες φορολογικές ζημιές, οι εκπιπτόμενες προσωρινές διαφορές, καθώς και οι φορολογικές ζημιές από το πρόγραμμα PSI+ και από το πρόγραμμα επαναγοράς των νέων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις προσδιορίζονται με βάση τη φορολογική μεταχείριση της κάθε κατηγορίας αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης, σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία που ισχύει σε κάθε χώρα που δραστηριοποιείται ο Όμιλος, τη δυνατότητα συμψηφισμού των μεταφερόμενων φορολογικών ζημιών με μελλοντικά φορολογητέα κέρδη και τα πραγματικά φορολογικά αποτελέσματα για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018. Επιπλέον, η αξιολόγηση του Ομίλου σχετικά με την ανακτησιμότητα των αναγνωρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων βασίζεται (α) στις εκτιμήσεις για τη μελλοντική επίδοση (προβλέψεις λειτουργικών αποτελεσμάτων) και τις προοπτικές ανάπτυξης που έχουν αντίκτυπο στα εκτιμώμενα μελλοντικά φορολογητέα κέρδη, (β) στο αναμενόμενο χρονοδιάγραμμα ανάκτησης ή διακανονισμού των εκπιπτόμενων και των φορολογητέων προσωρινών διαφορών, (γ) στην πιθανότητα ότι οι εταιρίες του Ομίλου θα έχουν επαρκή μελλοντικά φορολογητέα κέρδη, κατά την ίδια περίοδο που θα πραγματοποιηθεί η ανάκτηση ή ο διακανονισμός των εκπιπτόμενων και των φορολογητέων προσωρινών διαφορών (δηλαδή κέρδη/ ζημιές από πώληση επενδύσεων ή λουπών περιουσιακών στοιχείων κ.λπ.) ή κατά τα έτη στα οποία μπορούν να μεταφερθούν οι φορολογικές ζημιές και (δ) στην ιστορική εξέλιξη των αποτελεσμάτων (ιστορικές επιδόσεις) των εταιριών του Ομίλου σε συνδυασμό με τις φορολογικές ζημιές προγενέστερων ετών που προκλήθηκαν από έκτακτα γεγονότα.

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος έχει πραγματοποιήσει αξιολόγηση της ανακτησιμότητας αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, βάσει (α) του τριετούς Επιχειρηματικού Σχεδίου που εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο τον Ιανουάριο 2018 και παρείχε την προοπτική της κερδοφορίας και της κεφαλαιακής θέσης του Ομίλου, για την περίοδο έως το τέλος του 2020 και (β) την επικαιροποίηση του Σχεδίου για το χρονικό διάστημα μέχρι το τέλος του 2021 που υποβλήθηκε στο Διοικητικό Συμβούλιο και στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) τον Δεκέμβριο του 2018. Το Επιχειρηματικό Σχέδιο του Ιανουαρίου 2018 έχει επίσης κατατεθεί στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΗFSF) και στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (SSM).

Για τα έτη από το 2021 και έπειτα, η αξιολόγηση των προβλέψεων για τα λειτουργικά αποτελέσματα στηρίχθηκε στις προβλέψεις της Διοίκησης, η οποία έλαβε υπόψη τις δυνατότητες ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας, του τραπεζικού κλάδου και του ίδιου του Ομίλου.

Το ποσό των ανωτέρω προβλέψεων που συμπεριλήφθηκαν στο Επιχειρηματικό Σχέδιο του Ομίλου βασίζεται κυρίως σε υποθέσεις και εκτιμήσεις σχετικά με (α) την περαιτέρω μείωση του κόστους χρηματοδότησης λόγω του σταδιακού επαναπατρισμού των καταθέσεων των πελατών που αντικαθιστά τις ακριβότερες πηγές χρηματοδότησης, (β) τις μειωμένες ζημιές απομείωσης των δανείων, ως αποτέλεσμα των μακροοικονομικών συνθηκών στην Ελλάδα, που αναμένεται να βελτιωθούν σταδιακά και τις στρατηγικές πρωτοβουλίες σε συνδυασμό με την στρατηγική για τα Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (ΜΕΑ) που ο Όμιλος έχει δεσμευτεί στον SSM αναφορικά με την αποτελεσματική διαχείριση των προβληματικών δανείων του, (γ) την αποτελεσματικότητα των συνεχών πρωτοβουλιών περιορισμού του κόστους και (δ) τη σταδιακή αποκατάσταση των παραδοσιακών εσόδων από προμήθειες, όπως η διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και οι προμήθειες δικτύου καθώς και οι προμήθειες που σχετίζονται με προϊόντα κεφαλαιαγοράς και επενδυτικής τραπεζικής.

Η εφαρμογή του ανωτέρω Επιχειρηματικού Σχεδίου και η επικαιροποίησή του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους κινδύνους και τις αβεβαιότητες που απορρέουν από το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα όπως επίσης και στις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται ο Όμιλος (σημ. 2.1).

Ο Όμιλος βρίσκεται στο στάδιο της οριστικοποίησης του επικαιροποιημένου επιχειρηματικού σχεδίου, υπό την προϋπόθεση της ολοκλήρωσης όλων των εναπομενουσών ενεργειών, της λήψης όλων των απαραίτητων εγκρίσεων από τις αρμόδιες αρχές σχετικά με τη συγχώνευση της Τράπεζας με τη Grivalia Properties A.E.E.A.Π (σημ. 48) και τις προγραμματισμένες στρατηγικές πρωτοβουλίες του Ομίλου για την ταχεία μείωση των NPEs (σημ. 6).

Αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση έναντι του Ελληνικού Δημοσίου και φορολογικό καθεστώς για ζημιές από δάνεια

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, σύμφωνα με το Νόμο 4172/2013 όπως ισχύει, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις της Τράπεζας που πληρούν τα κριτήρια για μετατροπή τους σε οριστικές και εκκαθαρισμένες απαιτήσεις έναντι του Ελληνικού Δημοσίου (deferred tax credits – DTCs) ανέρχονται σε € 3.927 εκατ. Η μετατροπή των DTCs προϋποθέτει ότι το λογιστικό, μετά από φόρους, αποτέλεσμα της χρήσης είναι ζημιολόγιο. Συγκεκριμένα, DTCs υπολογίζονται επί: (α) των ζημιών από τη συμμετοχή της Τράπεζας στο πρόγραμμα PSI+ και στο πρόγραμμα επαναγοράς των νέων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου και (β) του συνολικού ποσού: (i) του αναπόσβεστου υπόλοιπου των οριστικών ζημιών από διαγραφές και πωλήσεις δανείων, (ii) των λογιστικών διαγραφών δανείων ή πιστώσεων και (iii) των υπολειπόμενων συσσωρευμένων προβλέψεων και λουπών ζημιών γενικά λόγω πιστωτικού κινδύνου που είχαν λογισθεί έως την 30 Ιουνίου 2015.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Σύμφωνα με το φορολογικό καθεστώς που ισχύει, οι ανωτέρω οριστικές ζημιές από διαγραφές και πωλήσεις δανείων αποσβένονται σε περίοδο 20 ετών, διατηρώντας το καθεστώς του DTC καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου, ενώ αποσυνδέονται οι οριστικές διαγραφές δανείων από τις λογιστικές διαγραφές αυτών. Συνεπώς, η ανακτησιμότητα της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης/DTC της Τράπεζας που συνδέεται με δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες και η εποπτική κεφαλαιακή της διάρθρωση διασφαλίζονται, συνεισφέροντας σημαντικά στην επίτευξη των στόχων για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, μέσω της αύξησης των διαγραφών και πωλήσεων δανείων.

Από τον Μάιο 2017, σύμφωνα με το άρθρο 82 του Νόμου 4472/2017, το οποίο τροποποίησε περαιτέρω το άρθρο 27Α του Νόμου 4172/2013, επιβάλλεται μια ετήσια προμήθεια ποσοστού 1,5% για το υπερβάλλον ποσό των εγγυημένων από το Ελληνικό Δημόσιο αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, το οποίο προκύπτει από τη διαφορά μεταξύ του ισχύοντος συντελεστή φορολόγησης για τα πιστωτικά ιδρύματα (δηλ. 29%) και του συντελεστή φορολόγησης ο οποίος ίσχυε την 30 Ιουνίου 2015 (δηλ. 26%). Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, έχουν αναγνωριστεί στα «Λοιπά έσοδα/(έξοδα)» € 6,8 εκατ.

17. Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες

Θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία ταξινομημένες ως κατεχόμενες προς πώληση

Τον Σεπτέμβριο του 2017, η πώληση των Bancpost S.A., ERB Retail Services IFN S.A. και ERB Leasing IFN S.A. (θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία) θεωρήθηκε πολύ πιθανή, ως εκ τούτου από την 30 Σεπτεμβρίου 2017 οι εν λόγω εταιρείες ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενες προς πώληση. Την 24 Νοεμβρίου 2017, η Τράπεζα ανακοίνωσε την σύναψη συμφωνίας με τη Banca Transilvania (BT) αναφορικά με την προαναφερθείσα πώληση. Σε συνέχεια της εν λόγω συμφωνίας, την 3 Απριλίου 2018, η Eurobank και η BT ολοκλήρωσαν όλες τις εναπομείνουσες ενέργειες και εκπλήρωσαν όλους τους όρους για την ολοκλήρωση της μεταβίβασης των μετοχών που κατείχε ο Όμιλος στις ανωτέρω εταιρείες στην BT.

Οι ανωτέρω εταιρείες αποτελούσαν το σημαντικότερο τμήμα των δραστηριοτήτων του Ομίλου στη Ρουμανία, οι οποίες παρουσιάζονται στον Τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων.

Τα αποτελέσματα των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενες προς πώληση παρουσιάζονται παρακάτω:

	Για την περίοδο που έληξε	
	31 Μαρτίου 2018 ⁽¹⁾ € εκατ.	31 Δεκεμβρίου 2017 € εκατ.
Καθαρά έσοδα από τόκους	24	98
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	5	22
Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους	0	5
Λοιπά έσοδα/(έξοδα)	1	2
Λειτουργικά έξοδα	(22)	(89)
Κέρδη προ απομειώσεων, ζημιών επιμέτρησης και προβλέψεων από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	8	38
Ζημιές απομείωσης δανείων και απαιτήσεων	(3)	(35)
Ζημιές επιμέτρησης μη κυκλοφορούντων παγίων και λοιπών στοιχείων ενεργητικού	(0)	(60)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	(1)	(10)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	4	(67)
Φόρος εισοδήματος	(1)	(4)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) μετά φόρου από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ ζημιάς από την πώληση	3	(71)
Ζημιά από την πώληση προ φόρου	(80)	-
Φόρος από την πώληση	8	-
Ζημιές μετά φόρου από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(69)	(71)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες που αναλογούν σε τρίτους	0	0
Καθαρές ζημιές από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες που αναλογούν στους μετόχους	(69)	(71)

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει την αναπροσαρμοσμένη ζημιά από την πώληση, για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι βασικές κατηγορίες των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενες προς πώληση αναλύονται παρακάτω:

	31 Μαρτίου 2018	31 Δεκεμβρίου 2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	1.251	1.254
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	328	328
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες ⁽¹⁾	224	333
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ⁽¹⁾	197	243
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	8	26
Στοιχεία ενεργητικού δραστηριοτήτων προς πώληση	2.008	2.184
Υποχρεώσεις προς πελάτες	1.768	1.831
Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	26	93
Λοιπές υποχρεώσεις	33	35
Υποχρεώσεις δραστηριοτήτων προς πώληση	1.827	1.959
Ενδοομιλικές απαιτήσεις που σχετίζονται με τις θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία κατεχόμενες προς πώληση (μετά από ενδοομιλικές υποχρεώσεις)	28	30
Καθαρή θέση των δραστηριοτήτων προς πώληση	209	255
Καθαρή θέση των δραστηριοτήτων προς πώληση που αναλογεί σε τρίτους	2	2
Καθαρή θέση των δραστηριοτήτων προς πώληση που αναλογεί στους μετόχους	207	253

⁽¹⁾ Την 31 Μαρτίου 2018, τα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα που περιλαμβάνονται ανωτέρω ανέρχονται σε € 285 εκατ.

Έως την ημερομηνία της πώλησης, οι συσσωρευμένες ζημιές (που σχετίζονται κυρίως με συναλλαγματικές διαφορές) που αναλογούν στους μετόχους και έχουν αναγνωριστεί στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση, ανέρχονταν σε € 46 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 42 εκατ.).

Το τίμημα της συναλλαγής, αφαιρούμενων των σχετικών εξόδων, ανήλθε σε € 205 εκατ., επιπλέον του ειδικού μερίσματος € 25 εκατ. και της επιστροφής κεφαλαίου € 50 εκατ. που εισπράχθηκαν το 2017 και το πρώτο τρίμηνο του 2018, αντίστοιχα. Το τέταρτο τρίμηνο του 2018, ο Όμιλος αναγνώρισε πρόβλεψη € 14,6 εκατ. σχετικά με την οριστικοποίηση των οικονομικών στοιχείων των ανωτέρω εταιρειών στη Ρουμανία.

Σύμφωνα με τη Συμφωνία Πώλησης και Αγοράς (η Συμφωνία) μεταξύ του Ομίλου Eurobank (ο Πωλητής) και της Banca Transilvania (BT) (Αγοραστής), υπάρχουν και ειδικές ρήτρες αποζημίωσης βάσει των οποίων ο Αγοραστής θα μπορούσε να απαιτήσει από τον Πωλητή συγκεκριμένα ποσά, υπό ορισμένους περιορισμούς στην συνολική απαίτηση. Στο πλαίσιο αυτό, το τρίτο τρίμηνο του 2018, ο Όμιλος αναγνώρισε πρόβλεψη € 15 εκατ. για φορολογικά θέματα της Bancprost S.A. (βλ. παρακάτω «Φορολογικός έλεγχος»). Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το αποτέλεσμα της πώλησης το οποίο αναγνωρίστηκε στην κατάσταση αποτελεσμάτων για την χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 ανήλθε σε ζημιά ύψους € 72 εκατ. μετά φόρου, περιλαμβανομένων των προαναφερθεισών σωρευτικών ζημιών ύψους € 46 εκατ., οι οποίες αναταξινομήθηκαν στην κατάσταση αποτελεσμάτων από τα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση όπου είχαν προηγουμένως αναγνωριστεί. Η συναλλαγή είχε θετική επίπτωση στην κεφαλαιακή θέση και στη ρευστότητα του Ομίλου.

Φορολογικός έλεγχος

Σύμφωνα με το πόρισμα του φορολογικού ελέγχου που κοινοποιήθηκε στην Bancprost S.A. τον Ιούλιο του 2018, σε συνέχεια της ολοκλήρωσης του φορολογικού ελέγχου για τα έτη 2011-2015, οι πρόσθετοι φόροι προς πληρωμή ανέρχονται συνολικά σε € 40 εκατ. περίπου. Οι εν λόγω φόροι προκύπτουν από τον καταλογισμό πρόσθετων παρακρατούμενων φόρων ύψους € 30 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων προσαυξήσεων ποσού € 10 εκατ.) και πρόσθετου φόρου εισοδήματος ύψους € 10 εκατ. ως αποτέλεσμα τόσο της μη φορολογικής έκπτωσης ορισμένων δαπανών όσο και της αναγνώρισης τεκμαρτού φορολογητέου εισοδήματος.

Ο Όμιλος είναι σε στενή συνεργασία με την BT, η οποία έχει ξεκινήσει τις διαδικασίες αμφισβήτησης του πορίσματος του φορολογικού ελέγχου στο δικαστήριο.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Με βάση τη Συμφωνία, ο Αγοραστής μπορεί να απαιτήσει από τον Πωλητή, υπό ορισμένους περιορισμούς στην συνολική απαίτηση, τις φορολογικές υποχρεώσεις που θα καταλογιστούν από τη φορολογική αρχή ως αποτέλεσμα φορολογικού ελέγχου που θα καλύπτει όλα τα φορολογικά αντικείμενα, για όλες τις ανοικτές (αυτές που δεν έχουν παραγραφεί) φορολογικές χρήσεις της Bancpost S.A. μέχρι την ολοκλήρωση της συναλλαγής. Σε σχέση με τα ανωτέρω, στο τρίτο τρίμηνο του 2018, ο Όμιλος αναγνώρισε την προαναφερθείσα πρόβλεψη € 15 εκατ. στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Εθνική Αρχή Προστασίας του Καταναλωτή της Ρουμανίας (ANPC)

Επιπρόσθετα, τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, η Εθνική Αρχή Προστασίας του Καταναλωτή (ANPC) της Ρουμανίας επέβαλε δύο πρόστιμα στην Bancpost S.A. κατόπιν καταγγελιών από ορισμένους πιστούχους της. Οι περιπτώσεις αφορούσαν χαρτοφυλάκια εξυπηρετούμενων δανείων που είχαν εκχωρηθεί από την Bancpost S.A. στην ERB New Europe Funding II B.V. (NEF II) (μια εταιρεία ειδικού σκοπού στην Ολλανδία που ελέγχεται από την Eurobank) το 2008. Η ANPC επέβαλε στην Bancpost S.A πρόστιμα συνολικού ύψους € 68 χιλ., καθώς αμφισβήτησε τη δυνατότητα της NEF II να αποκτήσει τις δανειακές απαιτήσεις της Bancpost S.A και επίσης λόγω ισχυρισμών για ορισμένες παραβιάσεις των νόμων περί προστασίας των καταναλωτών. Επιπλέον, η ANPC κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι πληρωμές από τους καταναλωτές, όπως οι τόκοι, οι αμοιβές και οι ποινές όλων των δανείων που είχαν εκχωρηθεί στη NEF II, εισπράττονταν παράνομα από την NEF II για περίοδο δέκα ετών και πρέπει να επιστραφούν από την Bancpost S.A.

Ο Όμιλος βρίσκεται σε στενή συνεργασία με την BT, η οποία βρίσκεται στη διαδικασία αμφισβήτησης των αποφάσεων της ANPC στα δικαστήρια.

Η προαναφερόμενη Συμφωνία για την πώληση της Bancpost S.A. μεταξύ του Ομίλου Eurobank και της BT προβλέπει επίσης αποζημίωση για ζημιές που προκύπτουν από απαιτήσεις έναντι του Αγοραστή ή της Bancpost S.A. σε σχέση με τα ανωτέρω δάνεια και απαιτήσεις.

Ο Όμιλος παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις όλων των ανωτέρω υποθέσεων της Bancpost S.A. και βρίσκεται στο στάδιο της ανάλυσης των τυχόν επιπτώσεων που ενδέχεται να επηρεάσουν τα νόμιμα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που απορρέουν από την Συμφωνία με την BT.

Ασφαλιστικές δραστηριότητες

Το τέταρτο τρίμηνο του 2018, με βάση τη συμφωνία πώλησης του 80% των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων του Ομίλου, η οποία ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2016, η Τράπεζα έλαβε επιστροφή ποσού € 4,9 εκατ. λόγω της επίλυσης νομικής απαίτησης υπέρ της Eurolife ERB Ασφαλίσεων Ζωής Α.Ε., επηρεάζοντας τα αποτελέσματα από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες με κέρδος ποσού € 3,5 εκατ., μετά φόρου.

Υπο-όμιλος Grivalia

Τον Ιούνιο 2017, ο υπο-όμιλος Grivalia (Grivalia Properties A.E.E.A.Π και οι θυγατρικές της) ταξινομήθηκε ως κατεχόμενος προς πώληση, καθώς η πώληση του συνολικού ποσοστού συμμετοχής 20% που διακρατούσε η Τράπεζα στο μετοχικό κεφάλαιο της Grivalia Properties A.E.E.A.Π θεωρήθηκε πολύ πιθανή.

Οι δραστηριότητες προς πώληση του υπο-ομίλου Grivalia περιελάμβαναν: (α) την Grivalia Properties A.E.E.A.Π και τις θυγατρικές της στην Ελλάδα και το Λουξεμβούργο, οι οποίες περιλαμβάνονταν στον επιχειρηματικό τομέα των λοιπών δραστηριοτήτων, και (β) τις θυγατρικές της Grivalia στη Ρουμανία και τη Σερβία, οι οποίες περιλαμβάνονταν στον επιχειρηματικό τομέα των Διεθνών Δραστηριοτήτων.

Την 4 Ιουλίου 2017, η Τράπεζα ανακοίνωσε την επιτυχή πώληση του συνόλου της συμμετοχής της στην Grivalia Properties A.E.E.A.Π. Το καθαρό κέρδος του υπο-ομίλου Grivalia για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017, συμπεριλαμβανομένου του αποτελέσματος από την πώληση, ανήλθε συνολικά σε € 10 εκατ. κέρδη, περιλαμβανομένης ζημιάς € 1 εκατ. που αναλογούσε στους μετόχους.

Επιπλέον πληροφορίες σχετικά με την πώληση του υπο-ομίλου Grivalia παρέχονται στη σημείωση 17 των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

18. Κέρδη ανά μετοχή

Τα βασικά κέρδη ανά μετοχή υπολογίζονται διαιρώντας τα καθαρά κέρδη που αναλογούν στους κατόχους κοινών μετοχών, με το μέσο σταθμισμένο αριθμό κοινών μετοχών σε κυκλοφορία κατά τη διάρκεια της περιόδου, εξαιρώντας το μέσο αριθμό ιδίων μετοχών που είχε στην κατοχή του ο Όμιλος κατά τη διάρκεια της περιόδου.

Τα προσαρμοσμένα (diluted) κέρδη ανά μετοχή υπολογίζονται προσαρμόζοντας το μέσο σταθμισμένο αριθμό κοινών μετοχών σε κυκλοφορία με την παραδοχή ότι όλοι οι δυνητικά μετατρέψιμοι τίτλοι σε κοινές μετοχές, μετατρέπονται σε μετοχές. Ο Όμιλος έχει εκδώσει μετατρέψιμους, υπό ορισμένες συνθήκες προνομιούχους τίτλους (Σειρά Δ, σημ. 41). Έως την 31 Δεκεμβρίου 2017 οι κοινές μετοχές που θα προέρχονταν από την μετατροπή των δυνητικά μετατρέψιμων σε κοινές μετοχές προαναφερθέντων προνομιούχων τίτλων δεν μπορούσαν να εκδοθούν βάσει περιορισμών που ήταν σε ισχύ και σχετίζονταν με το σχέδιο αναδιάρθρωσης (σημ. 5). Συνεπώς, η Σειρά Δ των προνομιούχων τίτλων δεν λαμβανόταν υπόψη στον υπολογισμό των προσαρμοσμένων κερδών ανά μετοχή. Από την 1 Ιανουαρίου 2018, οι εν λόγω περιορισμοί έχουν αρθεί.

		Χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου	
		2018	2017
Καθαρά κέρδη περιόδου που αναλογούν στους κατόχους κοινών μετοχών ⁽¹⁾	€ εκατ.	89	104
Καθαρά κέρδη περιόδου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες που αναλογούν στους κατόχους κοινών μετοχών ⁽¹⁾	€ εκατ.	154	176
Μέσος σταθμισμένος αριθμός κοινών μετοχών σε κυκλοφορία για τα βασικά κέρδη ανά μετοχή	Αριθμός μετοχών	2.184.028.111	2.183.903.315
Μέσος σταθμισμένος αριθμός κοινών μετοχών σε κυκλοφορία για τα προσαρμοσμένα κέρδη ανά μετοχή	Αριθμός μετοχών	2.228.346.292	-
Κέρδη ανά μετοχή			
-Βασικά και προσαρμοσμένα κέρδη ανά μετοχή	€	<u>0,04</u>	<u>0,05</u>
Κέρδη ανά μετοχή από συνεχιζόμενες δραστηριότητες			
-Βασικά και προσαρμοσμένα κέρδη ανά μετοχή	€	<u>0,07</u>	<u>0,08</u>

⁽¹⁾ Μετά την αφαίρεση των μερισμάτων που αναλογούν στους κατόχους προνομιούχων τίτλων και συμπεριλαμβανομένων των κερδών/(ζημιών) από την επαναγορά προνομιούχων τίτλων (σημ. 41).

Οι βασικές και προσαρμοσμένες ζημιές ανά μετοχή από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες για την περίοδο που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 ανήλθαν σε € 0,03 (31 Δεκεμβρίου 2017: € 0,03 βασικές και προσαρμοσμένες ζημιές ανά μετοχή).

19. Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Ταμείο	429	421
Διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες	1.495	1.103
Σύνολο	<u>1.924</u>	<u>1.524</u>
εκ των οποίων:		
Υποχρεωτικές και ενεχυριασμένες καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες	495	421

Οι υποχρεωτικές καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες, περιλαμβάνουν καταθέσεις αξίας € 495 εκατ. (2017: € 421 εκατ.) στην Τράπεζα της Ελλάδος και στις λοιπές κεντρικές τράπεζες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το ελάχιστο μέσο μηνιαίο υπόλοιπο που υποχρεούνται να τηρούν οι τράπεζες. Το μεγαλύτερο μέρος των εν λόγω καταθέσεων είναι άμεσα διαθέσιμο, εφόσον τηρείται το ελάχιστο μέσο μηνιαίο υπόλοιπο.

20. Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα και λοιπές πληροφορίες για την Κατάσταση Ταμειακών Ροών

Για σκοπούς σύνταξης της κατάστασης ταμειακών ροών, στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα περιλαμβάνονται τα ακόλουθα υπόλοιπα, με αρχική λήξη μικρότερη ή ίση των τριών μηνών:

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	2018	2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ταμείο και διαθέσιμα σε κεντρικές τράπεζες (εξαιρουμένων των υποχρεωτικών και ενεχυριασμένων καταθέσεων σε κεντρικές τράπεζες)	1.429	1.103
Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	520	598
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	-	3
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα που περιλαμβάνονται στα στοιχεία ενεργητικού κατεχόμενα προς πώληση	-	439
Σύνολο	1.949	2.143

Τα λοιπά αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους που παρουσιάζονται στις ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες λειτουργικές δραστηριότητες αναλύονται ως εξής:

	2018	2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Απόσβεση διαφοράς υπέρ/υπό το άρτιο και δεδουλευμένοι τόκοι	(81)	(59)
(Κέρδη)/ζημιές από επενδυτικούς τίτλους	(83)	(73)
Έσοδα από μερίσματα	(2)	(3)
Σύνολο	(166)	(135)

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, στις ταμειακές ροές από συνεχιζόμενες χρηματοδοτικές δραστηριότητες περιλαμβάνεται επιστροφή κεφαλαίου από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες (δηλ. Bancprost S.A.) ποσού € 50 εκατ. Επιπλέον, οι λοιπές προσαρμογές στα κέρδη προ φόρου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες περιλαμβάνουν κυρίως την αναλογία κερδών/(ζημιών) από επενδύσεις σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες € 29 εκατ.

Μεταβολές στις υποχρεώσεις που απορρέουν από χρηματοδοτικές δραστηριότητες

Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι μεταβολές των υποχρεώσεων του Ομίλου που απορρέουν από χρηματοδοτικές δραστηριότητες, δηλαδή οι υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους (σημ. 37), οφείλονται σε: α) εκδόσεις πιστωτικών τίτλων € 2.362 εκατ. (μετά από έξοδα έκδοσης) εκ των οποίων € 946 εκατ. σχετίζονται με την έκδοση κεφαλαιακών μέσων κατηγορίας 2 (Tier 2) μετά την πλήρη εξόφληση των προνομιούχων μετοχών β) αποπληρωμή χρέους ποσού € 206 εκατ. και γ) απόσβεση των εξόδων έκδοσης και σε δεδουλευμένους τόκους ύψους € 2 εκατ.

21. Απαιτήσεις από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

	2018	2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Δεσμευμένες καταθέσεις σε τράπεζες	1.791	1.513
Τοποθετήσεις σε τράπεζες και λοιπές απαιτήσεις έναντι τραπεζών	267	312
Τρεχούμενοι λογαριασμοί και υπόλοιπα σε διακανονισμό με τράπεζες	249	298
Σύνολο	2.307	2.123

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι δεσμευμένες καταθέσεις του Ομίλου σε τράπεζες περιλαμβάνουν κυρίως: α) € 1.653 εκατ. εξασφαλίσεις σε μετρητά σχετικές με τις συμβάσεις μείωσης πιστωτικού κινδύνου για συναλλαγές σε παράγωγα προϊόντα και για συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων (CSAs, GMRA's), β) € 93 εκατ. δεσμευμένες καταθέσεις οι οποίες σχετίζονται με τιτλοποιήσεις χρέους και γ) € 44 εκατ. εξασφαλίσεις σε μετρητά οι οποίες σχετίζονται με τη πώληση των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση (σημ. 17).

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την γεωγραφική κατανομή των απαιτήσεων από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του Ομίλου:

	2018	2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Ελλάδα	77	8
Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες	2.060	1.910
Λοιπές χώρες	170	205
Σύνολο	2.307	2.123

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

22. Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου

Ομόλογα (σημ. 6.2.1.3)
Μετοχές και αμοιβαία κεφάλαια

Σύνολο

2018	2017
€ εκατ.	€ εκατ.
22	20
21	29
43	49

23. Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και λογιστική αντιστάθμισης κινδύνων

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα για αντιστάθμιση χρηματοπιστωτικών κινδύνων και για εμπορικούς σκοπούς.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την εύλογη αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων που κατέχονται από τον Όμιλο ανά κατηγορία προϊόντος και τη σχέση αντιστάθμισης μαζί με την ονομαστική τους αξία. Η ονομαστική αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων είναι ενδεικτική της αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων που αναγνωρίζονται στον ισολογισμό, χωρίς να προσδιορίζει απαραίτητα τα ποσά των μελλοντικών ταμειακών ροών, που σχετίζονται με αυτά τα μέσα ή την εύλογη αξία τους και για το λόγο αυτό δεν αντικατοπτρίζει τον κίνδυνο στον οποίο εκτίθεται ο Όμιλος κατά την περίοδο αναφοράς.

	31 Δεκεμβρίου 2018			31 Δεκεμβρίου 2017		
	Ονομαστική αξία € εκατ.	Εύλογη αξία Απαιτήσεων € εκατ.	Υποχρεώσεων € εκατ.	Ονομαστική αξία € εκατ.	Εύλογη αξία Απαιτήσεων € εκατ.	Υποχρεώσεων € εκατ.
Παράγωγα για τα οποία δεν εφαρμόζεται λογιστική αντιστάθμισης /διακρατούμενα για εμπορικούς σκοπούς						
- Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων	24.413	1.723	1.263	16.404	1.734	1.278
- Δικαιώματα προαίρεσης επιτοκίων	7.112	35	76	3.490	32	87
- Συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων	366	20	20	780	17	30
- Προθεσμιακές συμβάσεις συναλλάγματος/ ανταλλαγής συναλλάγματος	2.552	15	11	1.585	11	13
- Δικαιώματα προαίρεσης αγοράς και πώλησης συναλλάγματος	210	1	1	1.209	13	9
- Παράγωγα επί εμπορευμάτων	56	7	7	88	4	4
- Συμβόλαια ανταλλαγής πιστωτικών κινδύνων (Credit default swaps)	801	4	7	458	-	5
- Λοιπά (βλέπε παρακάτω)	30	0	0	160	0	0
		1.805	1.385		1.811	1.426
Παράγωγα διακρατούμενα για αντιστάθμιση εύλογης αξίας						
- Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων	3.215	1	349	1.684	10	313
- Συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων	4	0	0	-	-	-
		1	349		10	313
Παράγωγα διακρατούμενα για αντιστάθμιση ταμειακών ροών						
- Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων	154	-	58	134	0	50
- Συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων	3.078	65	101	3.032	56	64
		65	159		56	114
Παράγωγα διακρατούμενα για αντιστάθμιση καθαρών επενδύσεων σε θυγατρικές εξωτερικού						
- Προθεσμιακές συμβάσεις συναλλάγματος/ ανταλλαγής συναλλάγματος	-	-	-	210	1	0
		-	-		1	0
Σύνολο παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων		1.871	1.893		1.878	1.853

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα λοιπά παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα περιλαμβάνουν συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης μετοχών και επιτοκίων, τίτλους παραστατικών δικαιωμάτων κτήσης μετοχών (warrants) και δικαιώματα προαίρεσης μετοχών, που διαπραγματεύονται σε χρηματιστήριο.

Πληροφορίες ως προς την επιμέτρηση της εύλογης αξίας και τον συμψηφισμό των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων ενεργητικού και υποχρεώσεων παρατίθενται στις σημειώσεις 6.3 και 6.2.1.4, αντίστοιχα.

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί παράγωγα προϊόντα και άλλα χρηματοοικονομικά μέσα, τα οποία έχουν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης, προκειμένου να μειώσει την έκθεσή του σε κινδύνους αγοράς. Οι πρακτικές αντιστάθμισης και η λογιστική απεικόνισή τους παρουσιάζονται στη σημείωση 2.2.3. Συγκεκριμένα:

(α) Αντιστάθμιση εύλογης αξίας

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων προκειμένου να αντισταθμίσει μέρος του υφιστάμενου επιτοκιακού κινδύνου από πιθανή μεταβολή της εύλογης αξίας των ομολόγων επενδυτικού χαρτοφυλακίου σταθερού επιτοκίου ή των δανείων και απαιτήσεων σταθερού επιτοκίου, τα οποία εκφράζονται σε εγχώρια και ξένα νομίσματα. Το 2018, ο Όμιλος αναγνώρισε ζημιά € 60,2 εκατ. (2017: € 71 εκατ. κέρδη) από μεταβολές στην λογιστική αξία των μέσων αντιστάθμισης, που χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για την αναγνώριση του μη αποτελεσματικού μέρους των συναλλαγών αντιστάθμισης και € 60 εκατ. κέρδη (2017: € 73 εκατ. ζημιά) από μεταβολές στην λογιστική αξία των αντισταθμιζόμενων στοιχείων που αποδίδονται στον αντισταθμιζόμενο κίνδυνο. Το ποσό του μη αποτελεσματικού μέρους των συναλλαγών αντιστάθμισης το οποίο αναγνωρίστηκε το 2018 στην κατάσταση αποτελεσμάτων ήταν € 0,2 εκατ. ζημιά (2017: € 2 εκατ. ζημιά).

(β) Αντιστάθμιση ταμειακών ροών

Ο Όμιλος χρησιμοποιεί συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων προκειμένου να αντισταθμίσει μέρος του υφιστάμενου επιτοκιακού και συναλλαγματικού κινδύνου που απορρέει από τις διακυμάνσεις των ταμειακών ροών των κυμαινόμενου επιτοκίου ενήμερων δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ή καταθέσεων, τα οποία εκφράζονται σε εγχώρια και ξένα νομίσματα, ή των μη αναγνωρισμένων πιθανών μελλοντικών συναλλαγών. Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, αναγνωρίστηκε κέρδος ποσού € 3 εκατ. στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση σχετικά με παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία είχαν οριστεί από τον Όμιλο ως μέσα αντιστάθμισης ταμειακών ροών. Επιπλέον, το 2018, το μη αποτελεσματικό μέρος των συναλλαγών αντιστάθμισης ταμειακών ροών που αναγνωρίστηκε στην κατάσταση αποτελεσμάτων ήταν μηδέν (2017: μηδέν).

(γ) Αντιστάθμιση καθαρής επένδυσης

Κατά τη διάρκεια του 2017 και το 2018 μέχρι την πώληση των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση (σημ. 17), ο Όμιλος χρησιμοποιούσε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα και/ή δάνεια τα οποία είχαν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης, προκειμένου να αντισταθμίσει μέρος του συναλλαγματικού κινδύνου που συνδεόταν με την καθαρή επένδυση σε θυγατρικές εταιρείες εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένων νομισματικών στοιχείων που αποτελούσαν μέρος της καθαρής επένδυσης στη θυγατρική. Τα αποτελέσματα των ανωτέρω εμφανίζονταν στο αποθεματικό συναλλαγματικών διαφορών μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση. Το 2017, δάνεια € 296 εκατ., τα οποία αντιστοιχούσαν σε 1,4 δις RON, είχαν ως αποτέλεσμα συναλλαγματικά κέρδη για την χρήση € 8 εκατ., τα οποία επηρέασαν θετικά το αποθεματικό συναλλαγματικών διαφορών. Το 2018, σε συνέχεια της προαναφερθείσας πώλησης, ποσό € 37 εκατ. που αφορούσε σε αντισταθμίσεις καθαρής επένδυσης αναταξινομήθηκε από το αποθεματικό συναλλαγματικών διαφορών στην κατάσταση αποτελεσμάτων.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος χρησιμοποιεί άλλα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία δεν έχουν οριστεί ως μέσα αντιστάθμισης, για να διαχειριστεί την έκθεσή του κατά κύριο λόγο σε επιτοκιακό και συναλλαγματικό κίνδυνο. Τα παράγωγα αυτά που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις λογιστικής αντιστάθμισης, χρησιμοποιούνται για σκοπούς οικονομικής αντιστάθμισης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Τα αναφερθέντα παράγωγα, παρακολουθούνται και έχουν κατηγοριοποιηθεί για σκοπούς λογιστικής απεικόνισης μαζί με εκείνα που κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς.

Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν την έκθεση του Ομίλου σε παράγωγα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού, ανά γεωγραφικό τομέα και κλάδο δραστηριότητας:

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2018			
	Λοιπές		Λοιπές	
	Ελλάδα	Ευρωπαϊκές	χώρες	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δημόσιο	1.210	-	-	1.210
Τράπεζες	7	291	301	599
Επιχειρήσεις	60	1	1	62
Σύνολο	1.277	292	302	1.871

	Λοιπές		Λοιπές	
	Ευρωπαϊκές		χώρες	
	Ελλάδα	χώρες	χώρες	Σύνολο
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δημόσιο	1.197	-	-	1.197
Τράπεζες	0	291	316	607
Επιχειρήσεις	72	1	1	74
Σύνολο	1.269	292	317	1.878

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η ανάλυση ληκτότητας της ονομαστικής αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων που ορίζει ο Όμιλος ως μέσα αντιστάθμισης παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

	31 Δεκεμβρίου 2018							
	Αντιστάθμιση εύλογης αξίας				Αντιστάθμιση ταμειακών ρών			
	3 - 12	1-5	Πάνω	Σύνολο	1 - 3	3 - 12	1-5	Πάνω
	μήνες	χρόνια	από 5		μήνες	μήνες	χρόνια	από 5
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων	42	554	2.619	3.215	-	27	35	92
Συμβάσεις ανταλλαγής συναλλάγματος και επιτοκίων	-	-	4	4	500	1.343	1.060	175
Σύνολο	42	554	2.623	3.219	500	1.370	1.095	267

(α) Αντιστάθμιση εύλογης αξίας,

Ο παρακάτω πίνακας παρέχει πληροφορίες σχετικά με αντισταθμιζόμενα στοιχεία τα οποία υπόκεινται σε αντιστάθμιση εύλογης αξίας για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018:

	31 Δεκεμβρίου 2018		
	Σωρευτικό ποσό των προσαρμογών της αντιστάθμισης εύλογης αξίας στο λογιστικό στοιχείο		Μεταβολή στην αξία που χρησιμοποιήθηκε ως βάση για το μη αποτελεσματικό μέρος της λογιστικής αντιστάθμισης
	Λογιστική αξία	αντισταθμιζόμενο στοιχείο	
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	312	22	(2)
Χρεωστικοί τίτλοι στο αποσβέσιμο κόστος	776	220	5
Χρεωστικοί τίτλοι στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση	2.433	48	57
Σύνολο	3.521	290	60

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το σωρευμένο ποσό προσαρμογών αντιστάθμισης εύλογης αξίας που παραμένει στον Ισολογισμό για στοιχεία, τα οποία έχουν παύσει να προσαρμόζονται για κέρδη και ζημιές αντιστάθμισης ήταν € 183 εκατ.

(β) Αντιστάθμιση ταμειακών ρών

Το αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ρών για συνεχιζόμενες αντισταθμίσεις την 31 Δεκεμβρίου 2018 ήταν € 26 εκατ. ζημιά, εκ των οποίων € 5 εκατ. κέρδος σχετίζεται με δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες και € 31 εκατ. ζημιά με καταθέσεις.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, τα υπόλοιπα που παραμένουν στο αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ροών από σχέσεις αντιστάθμισης ταμειακών ροών για τις οποίες δεν εφαρμόζεται πλέον λογιστική αντιστάθμισης κινδύνου ήταν € 26 εκατ. ζημιά.

Η συμφωνία των στοιχείων των ειδικών αποθεματικών του Ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των αντισταθμίσεων των ταμειακών ροών και των καθαρών επενδύσεων, παρέχεται στη σημείωση 42.

24. Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

	Κατά την		
	31 Δεκεμβρίου 2018	1 Ιανουαρίου 2018	31 Δεκεμβρίου 2017
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες στο αποσβέσιμο κόστος			
- Λογιστική αξία προ πρόβλεψης	44.973	47.122	47.242
- Πρόβλεψη απομείωσης	(8.800)	(11.107)	(10.134)
Λογιστική αξία	36.173	36.015	37.108
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων	59	65	-
Σύνολο	36.232	36.080	37.108

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τη λογιστική αξία και την έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο των δανείων και απαιτήσεων από πελάτες ανά επιχειρηματική μονάδα την 31 Δεκεμβρίου 2018:

	31 Δεκεμβρίου 2018				1 Ιανουαρίου 2018	31 Δεκεμβρίου 2017
	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων ⁽¹⁾	Συνολική αξία	Συνολική αξία	Συνολική αξία	Συνολική αξία
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες στο αποσβέσιμο κόστος						
Στεγαστικά δάνεια:						
- Λογιστική αξία προ πρόβλεψης	6.706	3.513	6.043	16.262	16.667	16.667
- Πρόβλεψη απομείωσης	(35)	(284)	(2.228)	(2.547)	(2.646)	(2.318)
Λογιστική αξία	6.671	3.229	3.815	13.715	14.021	14.349
Καταναλωτικά δάνεια:						
- Λογιστική αξία προ πρόβλεψης	2.225	359	1.404	3.988	5.251	5.251
- Πρόβλεψη απομείωσης	(39)	(103)	(1.093)	(1.235)	(2.294)	(2.076)
Λογιστική αξία	2.186	256	311	2.753	2.957	3.175
Δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις:						
- Λογιστική αξία προ πρόβλεψης	1.604	1.208	3.609	6.421	6.973	6.973
- Πρόβλεψη απομείωσης	(15)	(213)	(1.630)	(1.858)	(2.386)	(2.069)
Λογιστική αξία	1.589	995	1.979	4.563	4.587	4.904
Επιχειρηματικά δάνεια:						
- Λογιστική αξία προ πρόβλεψης	10.824	1.881	5.597	18.302	18.231	18.351
- Πρόβλεψη απομείωσης	(57)	(111)	(2.992)	(3.160)	(3.781)	(3.671)
Λογιστική αξία	10.767	1.770	2.605	15.142	14.450	14.680
Σύνολο δανείων και απαιτήσεων από πελάτες στο αποσβέσιμο κόστος						
- Λογιστική αξία προ πρόβλεψης	21.359	6.961	16.653	44.973	47.122	47.242
- Πρόβλεψη απομείωσης	(146)	(711)	(7.943)	(8.800)	(11.107)	(10.134)
Λογιστική αξία	21.213	6.250	8.710	36.173	36.015	37.108
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων						
Λογιστική αξία				59	65	-
Σύνολο				36.232	36.080	37.108

⁽¹⁾ Την 31 Δεκεμβρίου 2018 συμπεριλαμβάνονται δάνεια πελατών πιστωτικά απομειωμένα (POCI) με λογιστική αξία πρό πρόβλεψης € 5 εκατ. και πρόβλεψη απομείωσης € 0,1 εκατ. (1 Ιανουαρίου 2018 : € 5 εκατ. λογιστική αξία προ πρόβλεψης και € 1 εκατ. πρόβλεψη απομείωσης).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Πωλήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων

Την 30 Σεπτεμβρίου 2018, χαρτοφυλάκιο μη εξυπηρετούμενων καταναλωτικών δανείων χωρίς εξασφαλίσεις (NPL) της Τράπεζας, συνολικού οφειλόμενου κεφαλαίου περίπου € 1,1 δις (€ 1 δις περιλαμβάνονται στον ισολογισμό με προβλέψεις απομείωσης ποσού € 0,94 δις) ταξινομήθηκε ως κατεχόμενο προς πώληση, καθώς η πώληση του θεωρήθηκε πολύ πιθανή. Την 16 Οκτωβρίου 2018, η Τράπεζα, σύμφωνα με το σχέδιο μείωσης των NPEs, ανακοίνωσε ότι έχει συνάψει συμφωνία με την κοινοπραξία των εταιρειών της B2Holding ASA και της Waterfall Asset Management για την πώληση του εν λόγω χαρτοφυλακίου. Η διαχείριση του χαρτοφυλακίου θα παραμείνει στην Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (FPS), η οποία είναι 100% θυγατρική της Τράπεζας και έχει λάβει άδεια διαχείρισης NPLs και θα πραγματοποιείται σε συνεργασία με την επίσης αδειοδοτημένη εταιρεία B2Kapital A.E. Τον Δεκέμβριο του 2018, η Τράπεζα ολοκλήρωσε την πώληση χωρίς επίπτωση στα αποτελέσματα.

Επιπρόσθετα, το τρίτο τρίμηνο του 2018, ο Όμιλος ολοκλήρωσε την πώληση χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων επιχειρηματικών δανείων λογιστικής αξία προ προβλέψεων απομείωσης € 59 εκατ. (€ 17 εκατ. μετά από προβλέψεις απομείωσης), που σχετίζονται με τις δραστηριότητες του στη Βουλγαρία. Τα αποτελέσματα του Ομίλου δεν επηρεάστηκαν από την εν λόγω πώληση.

Το Νοέμβριο 2017, η Τράπεζα σύμφωνα με τη στρατηγική της για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων ολοκλήρωσε την πώληση του χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων καταναλωτικών δανείων χωρίς εξασφαλίσεις συνολικού οφειλόμενου κεφαλαίου ύψους € 1,5 δις προς την Intrum Ελλάς DAC, (Intrum), εταιρία που ελέγχεται από τον Όμιλο Intrum έναντι τιμήματος € 35 εκατ. Από το εν λόγω ποσό, € 608 εκατ. αφορούσαν σε χρηματοδοτικά ανοίγματα που περιλαμβάνονται στον ισολογισμό με πρόβλεψη απομείωσης € 584 εκατ. Συνεπώς, ο Όμιλος αναγνώρισε κέρδος ύψους € 8,5 εκατ. αφαιρουμένων των εξόδων πώλησης ύψους € 2 εκατ. στα «Λοιπά έσοδα/(έξοδα)» και ο δείκτης των μη εξυπηρετούμενων δανείων μειώθηκε περίπου κατά 70 μονάδες βάσης. Η διαχείριση του χαρτοφυλακίου ανατέθηκε στην Eurobank Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (FPS).

Ταξινόμηση μη εξυπηρετούμενων δανείων ως κατεχόμενων προς πώληση

Τον Δεκέμβριο του 2018, η Τράπεζα σύναψε συμφωνία για την πώληση ενός χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων επιχειρηματικών δανείων. Κατά συνέπεια, δάνεια ποσού € 65 εκατ., για τα οποία είχαν σχηματιστεί προβλέψεις απομείωσης ποσού € 45 εκατ. ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενα προς πώληση, καθώς η πώληση τους θεωρήθηκε πολύ πιθανή. Τον Ιανουάριο 2019, η πώληση του εν λόγω χαρτοφυλακίου ολοκληρώθηκε.

Οι ανωτέρω πωλήσεις των μη εξυπηρετούμενων δανειακών ανοιγμάτων το 2018, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο μείωσης των NPEs του Ομίλου, είναι συνεπείς με το επιχειρηματικό μοντέλο διακράτησης για είσπραξη (hold-to-collect) για τα δάνεια και τις απαιτήσεις από πελάτες που επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος.

Τα δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες περιλαμβάνουν απαιτήσεις από χρηματοδοτικές μισθώσεις όπως αναλύονται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Απαιτήσεις από χρηματοδοτικές μισθώσεις:		
Έως 1 έτος	499	526
Άνω του 1 έτους και έως 5 έτη	232	282
Άνω των 5 ετών	457	631
	1.188	1.439
Μη δεδουλευμένα έσοδα από χρηματοδοτικές μισθώσεις	(80)	(119)
Καθαρό ποσό απαιτήσεων από χρηματοδοτικές μισθώσεις	1.108	1.320
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(468)	(490)
Σύνολο	640	830
Το καθαρό ποσό των απαιτήσεων από χρηματοδοτικές μισθώσεις αναλύεται παρακάτω:		
Έως 1 έτος	483	504
Άνω του 1 έτους και έως 5 έτη	194	226
Άνω των 5 ετών	431	590
	1.108	1.320
Μείον: Συσσωρευμένη πρόβλεψη απομείωσης	(468)	(490)
Σύνολο	640	830

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις**25. Προβλέψεις απομείωσης για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις πελατών**

Η κίνηση της πρόβλεψης απομείωσης για πιστωτικούς κινδύνους ανά κατηγορία δανείων και ανά στάδιο υπολογίζεται σε σχέση με τα υπόλοιπα έναρξης και λήξης της περιόδου αναφοράς από την 1 Ιανουαρίου 2018 έως την 31 Δεκεμβρίου 2018:

	31 Δεκεμβρίου 2018													Σύνολο € εκατ.
	Επιχειρηματικά			Στεγαστικά			Καταναλωτικά			Μικρές επιχειρήσεις				
	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων ⁽¹⁾		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων ⁽¹⁾		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων ⁽¹⁾		Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων ⁽¹⁾			
	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.	12μήνου € εκατ.		
Πρόβλεψη απομείωσης την 1 Ιανουαρίου (σημ. 2.3.2)	71	170	3.540	26	306	2.314	44	127	2.123	19	207	2.160	11.107	
Μεταφορές των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών ⁽²⁾	(1)	(5)	(44)	-	-	-	(7)	(0)	(0)	(5)	(0)	-	(62)	
Νέα δάνεια και απαιτήσεις αναγνωρισθέντα ή αγορασθέντα	7	-	-	1	-	-	13	-	-	3	-	-	24	
Μεταφορές μεταξύ σταδίων														
- σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου	5	(4)	(1)	37	(30)	(7)	41	(37)	(4)	23	(21)	(2)	-	
- σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων δανείων	(1)	16	(15)	(2)	174	(172)	(5)	63	(58)	(2)	90	(88)	-	
- σε αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των απομειωμένων δανείων	(2)	(25)	27	(1)	(52)	53	(5)	(34)	39	(0)	(34)	34	-	
Επίπτωση επαναμέτρησης των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών	(13)	(47)	280	(28)	(113)	191	(38)	(15)	265	(23)	(28)	150	581	
Ανακτήσεις από διαγραφέντα δάνεια και απαιτήσεις	0	0	9	0	0	1	0	0	4	0	0	2	16	
Δάνεια και απαιτήσεις που από-αναγνωρίστηκαν / ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια της χρήσης ⁽³⁾	(0)	(0)	(177)	(0)	-	(0)	(0)	(0)	(951)	(0)	(0)	(0)	(1.128)	
Διαγραφές δανείων	-	-	(566)	-	-	(105)	-	-	(265)	-	-	(536)	(1.472)	
Μεταβολή της παρούσας αξίας συναλλαγματικές διαφορές και λοιπά	(0)	(0)	(100)	(0)	(0)	(65)	(0)	(0)	(44)	(0)	(0)	(74)	(283)	
	(9)	6	39	2	(1)	18	(4)	(1)	(16)	0	(1)	(16)	17	
Πρόβλεψη απομείωσης την 31 Δεκεμβρίου	57	111	2.992	35	284	2.228	39	103	1.093	15	213	1.630	8.800	

⁽¹⁾ Την 31 Δεκεμβρίου 2018 περιλαμβάνεται πρόβλεψη απομείωσης για τα πιστωτικά απομειωμένα δάνεια (POCI) ποσού € 0,1 εκατ. (1 Ιανουαρίου 2018: € 1 εκατ.).

⁽²⁾ Από την 1 Ιανουαρίου 2018, η πρόβλεψη απομείωσης για τις δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο (στοιχεία εκτός ισολογισμού) παρακολουθείται διακριτά από την πρόβλεψη απομείωσης δανείων και απαιτήσεων πελατών και ως εκ τούτου περιλαμβάνεται στις λουπές υποχρεώσεις (σημ. 38).

⁽³⁾ Η πρόβλεψη απομείωσης σε σχέση με τα πωληθέντα δάνεια, τα δάνεια τα οποία τροποποιήθηκαν (όταν η τροποποίηση είχε ως αποτέλεσμα την αποαναγνώριση) και εκείνα που έχουν ταξινομηθεί ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια του έτους, παρουσιάζονται στη γραμμή «Δάνεια και απαιτήσεις που αποαναγνωρίστηκαν / ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενα προς πώληση κατά τη διάρκεια της χρήσης».

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι προβλέψεις απομείωσης για δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες, οι οποίες αναγνωρίστηκαν στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 ανήλθαν σε € 680 εκατ. και αναλύονται ως εξής:

	31 Δεκεμβρίου 2018 € εκατ.
Προβλέψεις απομείωσης δανείων και απαιτήσεων από πελάτες	(605)
Ζημιές από τροποποιήσεις δανείων και απαιτήσεων πελατών	(70)
Πρόβλεψη απομείωσης για δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο	(5)
Σύνολο	(680)

Η κίνηση των προβλέψεων απομείωσης για δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες ανά κατηγορία δανείων για την περίοδο αναφοράς από 1 Ιανουαρίου 2017 έως 31 Δεκεμβρίου 2017, έχει ως ακολούθως:

	31 Δεκεμβρίου 2017				
	Επιχειρηματικά € εκατ.	Στεγαστικά € εκατ.	Καταναλωτικά € εκατ.	Μικρές επιχειρήσεις € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	4.509	2.272	2.732	2.085	11.598
Προβλέψεις περιόδου	185	248	196	121	750
Ανακτήσεις προβλέψεων απομείωσης από διαγραφές	5	1	7	2	15
Διαγραφές και πωλήσεις δανείων και απαιτήσεων ⁽²⁾	(840)	(59)	(770)	(35)	(1.704)
Μεταβολή στην παρούσα αξία των ζημιών απομείωσης	(97)	(68)	(37)	(84)	(286)
Προβλέψεις απομείωσης για μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(32)	(46)	(16)	(49)	(143)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	(59)	(30)	(36)	29	(96)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	3.671	2.318	2.076	2.069	10.134

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει πρόβλεψη απομείωσης ποσού €70 εκατ. (€ 31 εκατ. στεγαστικά και € 39 εκατ. δάνεια μικρών επιχειρήσεων) η οποία σχετίζεται με την πώληση δανείων προ πρόβλεψης απομείωσης, ποσού € 150 εκατ. της Bancprost S.A., που είχε ταξινομηθεί ως κατεχόμενη προς πώληση (σημ.17), στη θυγατρική της Τράπεζας ERB New Europe Funding II B.V.

⁽²⁾ Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017 περιλαμβάνεται ποσό € 584 εκατ. το οποίο σχετίζεται με συναλλαγές πώλησης μη εξυπηρετούμενων δανείων (σημ. 24).

Οι σημαντικές λογιστικές εκτιμήσεις και παραδοχές στις οποίες προβαίνει η Διοίκηση του Ομίλου κατά την εκτίμηση της πρόβλεψης απομείωσης από δάνεια και απαιτήσεις πελατών αξιολογούνται διαρκώς, ειδικά σε συνθήκες οικονομικής αβεβαιότητας, λαμβάνοντας υπόψη την πιο πρόσφατη διαθέσιμη πληροφόρηση και τις προσδοκίες σχετικά με τις μελλοντικές εξελίξεις που θεωρούνται εύλογες, όπως περιγράφεται στη σημ. 3.1.

26. Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων

	Κατά την		
	31 Δεκεμβρίου 2018 € εκατ.	1 Ιανουαρίου 2018 € εκατ.	31 Δεκεμβρίου 2017 € εκατ.
Επενδυτικοί τίτλοι στην εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση (FVOCI)	6.248	5.966	-
Επενδυτικοί τίτλοι στο αποσβέσιμο κόστος (AC)	1.420	1.398	-
Επενδυτικοί τίτλοι στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων (FVTPL)	104	187	-
Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι	-	-	5.509
Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου	-	-	1.654
Επενδυτικοί τίτλοι διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη	-	-	442
Σύνολο	7.772	7.551	7.605

Σε συνέχεια της μετάβασης στο ΔΠΧΑ 9, ο Όμιλος μετέφερε χρεωστικούς τίτλους από το χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων στο χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων στο αποσβέσιμο κόστος. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η εύλογη αξία των τίτλων που μεταφέρθηκαν ήταν € 71 εκατ. Εάν δεν είχε πραγματοποιηθεί η ανωτέρω μεταφορά, η μεταβολή στην εύλογη αξία των

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

μεταφερθέντων τίτλων για την περίοδο από την ημερομηνία μεταφοράς έως την 31 Δεκεμβρίου 2018, θα είχε ως αποτέλεσμα € 1 εκατ. κέρδος, μετά από φόρους, το οποίο θα αναγνωριζόταν στα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση.

Επιπλέον πληροφορίες σχετικά με το χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων παρέχονται στη σημ. 6.2.1.3.

Πώληση ομολόγων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ)

Στο πλαίσιο της απόφασης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ) και του ΕΤΧΣ για την εφαρμογή των βραχυπρόθεσμων μέτρων για την ελάφρυνση του Ελληνικού δημόσιου χρέους, η Τράπεζα είχε συνάψει συμφωνία με το ΕΤΧΣ, το Ελληνικό Δημόσιο, το ΤΧΣ και την Τράπεζα της Ελλάδος την 16 Μαρτίου 2017 για την ανταλλαγή των ομολόγων κυμαινόμενου επιτοκίου του ΕΤΧΣ, τα οποία είχαν χρησιμοποιηθεί για την ανακεφαλαιοποίηση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος με ομόλογα σταθερού επιτοκίου του ΕΤΧΣ, τα οποία θα επαναπωλούνταν στο ΕΤΧΣ ύστερα από μία σύντομη περίοδο διακράτησης.

Τον Ιανουάριο 2018, η Τράπεζα ολοκλήρωσε την πώληση της συνολικής θέσης των εν λόγω ομολόγων του ΕΤΧΣ, καθώς τα εναπομείναντα προαναφερθέντα ομόλογα σταθερού επιτοκίου ονομαστικής αξίας € 362 εκατ. επαναπωλήθηκαν στο ΕΤΧΣ, χωρίς επίπτωση στα αποτελέσματα της Τράπεζας.

26.1 Κίνηση των επενδυτικών τίτλων

	31 Δεκεμβρίου 2018					
	Επενδυτικοί τίτλοι FVOCI		Επενδυτικοί τίτλοι AC		Επενδυτικοί τίτλοι FVTPL	Σύνολο
	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων 12μήνου € εκατ.	Αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων 12μήνου € εκατ.	€ εκατ.	
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης την 1 Ιανουαρίου	5.937	29	710	745	187	7.608
Αγορές, πωλήσεις και λήξεις	314	(7)	(10)	-	(91)	206
Μεταφορές	(2)	2	-	-	-	-
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) χρήσης από μεταβολή στην εύλογη αξία	(121)	1	-	-	3	(117)
Απόσβεση διαφοράς υπέρ/υπό το άρτιο και τόκοι	76	0	2	3	0	81
Μεταβολή στην εύλογη αξία λόγω αντιστάθμισης	-	-	(1)	6	-	5
Συναλλαγματικές διαφορές και λουτές μεταβολές	18	1	(4)	-	5	20
Λογιστική αξία προ πρόβλεψης απομείωσης την 31 Δεκεμβρίου	6.222	26	697	754	104	7.803
Πρόβλεψη απομείωσης	-	-	(3)	(28)	-	(31)
Λογιστική αξία την 31 Δεκεμβρίου	6.222	26	694	726	104	7.772

	31 Δεκεμβρίου 2017			
	Διαθέσιμοι προς πώληση επενδυτικοί τίτλοι € εκατ.	Χρεωστικοί τίτλοι δανειακού χαρτοφυλακίου € εκατ.	Διακρατούμενοι μέχρι τη λήξη επενδυτικοί τίτλοι € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	3.670	8.282	566	12.518
Αγορές, πωλήσεις και λήξεις	1.779	(6.596)	(121)	(4.938)
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) χρήσης από μεταβολή στην εύλογη αξία	348	-	-	348
Απόσβεση διαφοράς υπέρ/υπό το άρτιο και τόκοι	58	4	(3)	59
Μεταβολή στην εύλογη αξία λόγω αντιστάθμισης	-	(36)	-	(36)
Ζημιές απομείωσης/αντιλογισμός ζημιών	(2)	-	-	(2)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπά	(20)	0	-	(20)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	(324)	-	-	(324)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	5.509	1.654	442	7.605

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

26.2 Κίνηση των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών

	31 Δεκεμβρίου 2018		
	Επιμετρούμενα στο αποσβέσιμο κόστος € εκατ.	Επιμετρούμενα στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	57	14	71
Νέα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού αγορασθέντα	0	12	12
- εκ των οποίων αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου	0	12	12
Μεταβολές λόγω αλλαγής των παραμέτρων κινδύνου των αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών	(26)	0	(26)
- εκ των οποίων αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές καθ'όλη τη διάρκεια των μη απομειωμένων επενδυτικών τίτλων	(25)	(0)	(25)
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού τα οποία πουλήθηκαν κατά τη διάρκεια της χρήσης	-	(6)	(6)
- εκ των οποίων αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές 12μήνου	-	(6)	(6)
Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού τα οποία αποπληρώθηκαν κατά τη διάρκεια της χρήσης	(0)	(1)	(1)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις	(0)	(2)	(2)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	31	17	48

Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, η πρόβλεψη απομείωσης του επενδυτικού χαρτοφυλακίου του Ομίλου μειώθηκε κατά € 23 εκατ., κυρίως ως αποτέλεσμα της βελτίωσης της πιστοληπτικής ικανότητας του Ελληνικού Δημοσίου, όπως αυτή απεικονίστηκε στις αγορές και λόγω της βελτίωσης των μακροπρόθεσμων προοπτικών της ελληνικής οικονομίας μετά το τέλος του τρίτου Προγράμματος Οικονομικής Σταθεροποίησης.

26.3 Αποθεματικό ιδίων κεφαλαίων: αναπροσαρμογή επενδυτικών τίτλων που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση (FVOCI)

Τα κέρδη/(ζημιές) από τη μεταβολή στην εύλογη αξία του χαρτοφυλακίου των επενδυτικών τίτλων που επιμετρώνται σε FVOCI (επενδυτικοί τίτλοι διαθέσιμοι προς πώληση έως την 31 Δεκεμβρίου 2017) αναγνωρίζονται στο αντίστοιχο αποθεματικό αναπροσαρμογής των επενδυτικών τίτλων. Η κίνηση του αποθεματικού αναλύεται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου κατά ΔΛΠ 39	282	17
Επίπτωση υιοθέτησης του ΔΠΧΑ 9 την 1 Ιανουαρίου 2018 (σημ. 2.3.2)	9	-
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου κατά ΔΠΧΑ 9	291	-
Καθαρά κέρδη/(ζημιές) από μεταβολή στην εύλογη αξία (Εξοδο) / ωφέλεια φόρου	(118)	340
Αποθεματικό αναπροσαρμογής από συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες, μετά από φόρο	30	(96)
	(33)	52
	(121)	296
Καθαρά (κέρδη)/ζημιές που μεταφέρθηκαν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων λόγω πώλησης	(79)	(66)
Μεταφορά ζημιών απομείωσης (αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές από 1 Ιανουαρίου 2018), στο λογαριασμό αποτελεσμάτων	9	1
Μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων του αποθεματικού που σχετίζεται με τις μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες, μετά από φόρο (σημ. 17)	12	-
(Εξοδο)/ωφέλεια φόρου σε καθαρά (κέρδη)/ζημιές που μεταφέρθηκαν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων λόγω πώλησης	22	16
(Εξοδο)/ωφέλεια φόρου επί ζημιών απομείωσης (αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές από 1 Ιανουαρίου 2018), που μεταφέρθηκαν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων	(3)	(0)
	(39)	(49)
Καθαρά (κέρδη)/ζημιές που μεταφέρθηκαν στο λογαριασμό αποτελεσμάτων από αντιστάθμιση της εύλογης αξίας/ απόσβεση της αποτίμησης	(51)	21
(Εξοδο)/ωφέλεια φόρου	15	(3)
	(36)	18
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	95	282

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

27. Συμμετοχές σε θυγατρικές εταιρείες

Παρακάτω παρατίθενται οι θυγατρικές εταιρείες της Τράπεζας την 31 Δεκεμβρίου 2018, που περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018:

Επωνυμία εταιρείας	Σημείωση	Ποσοστό συμμετοχής	Χώρα εγκατάστασης	Τομέας δραστηριότητας
Be Business Exchanges A.E. Δικτύων Εταιρικών Συναλλαγών και Παροχής Λογιστικών και Φορολογικών Υπηρεσιών		98,01	Ελλάδα	Ηλεκτρονικό εμπόριο μέσω διαδικτύου, παροχή λογιστικών, φορολογικών και λοιπών υπηρεσιών
Eurobank Asset Management A.E.Δ.Α.Κ.		100,00	Ελλάδα	Υπηρεσίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων και περιουσίας
Eurobank Equities A.E.Π.Ε.Υ.		100,00	Ελλάδα	Χρηματοπιστωτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες
Eurobank Ergasias Leasing A.E.		100,00	Ελλάδα	Χρηματοδοτικές μισθώσεις
Eurobank Factors A.E.Π.Ε.Α.		100,00	Ελλάδα	Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων
Eurobank FPS Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις		100,00	Ελλάδα	Διαχείριση Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις
Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε.		100,00	Ελλάδα	Υπηρεσίες ακινήτων
Hellenic Post Credit Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Πιστώσεων		50,00	Ελλάδα	Διαχείριση πιστωτικών καρτών και παροχή λοιπών υπηρεσιών
Herald Ελλάς Ανώνυμη Εταιρεία Ανάπτυξης Ακινήτων και Υπηρεσιών 1		100,00	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Herald Ελλάς Ανώνυμη Εταιρεία Ανάπτυξης Ακινήτων και Υπηρεσιών 2		100,00	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Στάνταρντ Κτηματική Α.Ε.		100,00	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Σύγχρονο Ξενοδοχείο Ανώνυμη Ξενοδοχειακή, Τουριστική και Κτηματική Εταιρεία	στ	100,00	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Eurobank Bulgaria A.D.		99,99	Βουλγαρία	Τράπεζα
Bulgarian Retail Services A.D.		100,00	Βουλγαρία	Παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και διαχείριση πιστωτικών καρτών
ERB Property Services Sofia E.A.D.	η	99,99	Βουλγαρία	Υπηρεσίες ακινήτων
IMO 03 E.A.D.		100,00	Βουλγαρία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
IMO Property Investments Sofia E.A.D.		100,00	Βουλγαρία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
ERB Leasing Bulgaria E.A.D.	θ	100,00	Βουλγαρία	Χρηματοδοτικές μισθώσεις
ERB Hellas (Cayman Islands) Ltd		100,00	Νησιά Cayman	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Berberis Investments Ltd		100,00	Νησιά Channel	Εταιρεία χαρτοφυλακίου
ERB Hellas Funding Ltd		100,00	Νησιά Channel	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Eurobank Cyprus Ltd		100,00	Κύπρος	Τράπεζα
CEH Balkan Holdings Ltd ⁽¹⁾	δ	100,00	Κύπρος	Εταιρεία χαρτοφυλακίου
Chamia Enterprises Company Ltd ⁽¹⁾	γ	100,00	Κύπρος	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού
ERB New Europe Funding III Ltd		100,00	Κύπρος	Παροχή Πιστώσεων
Foramion Ltd		100,00	Κύπρος	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
NEU 03 Property Holdings Ltd		100,00	Κύπρος	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
NEU BG Central Office Ltd ⁽¹⁾	ε	100,00	Κύπρος	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
NEU Property Holdings Ltd		100,00	Κύπρος	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
Lenevino Holdings Ltd		100,00	Κύπρος	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Rano Investments Ltd	ι	100,00	Κύπρος	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Neviko Ventures Ltd	ιβ	100,00	Κύπρος	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
Eurobank Private Bank Luxembourg S.A.		100,00	Λουξεμβούργο	Τράπεζα
Eurobank Fund Management Company (Luxembourg) S.A.		100,00	Λουξεμβούργο	Διαχείριση κεφαλαίων
Eurobank Holding (Luxembourg) S.A.		100,00	Λουξεμβούργο	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
ERB Lux Immo S.A.	ζ	100,00	Λουξεμβούργο	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας
ERB New Europe Funding B.V.		100,00	Ολλανδία	Παροχή πιστώσεων
ERB New Europe Funding II B.V.		100,00	Ολλανδία	Παροχή πιστώσεων
ERB New Europe Holding B.V.		100,00	Ολλανδία	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου
ERB IT Shared Services S.A.		100,00	Ρουμανία	Επεξεργασία στοιχείων πληροφορικής
Eurobank Finance S.A. ⁽¹⁾		100,00	Ρουμανία	Επενδυτικές υπηρεσίες
Eurobank Property Services S.A.		100,00	Ρουμανία	Υπηρεσίες ακινήτων
IMO Property Investments Bucuresti S.A.		100,00	Ρουμανία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
IMO-II Property Investments S.A.		100,00	Ρουμανία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
Eurobank A.D. Beograd		99,99	Σερβία	Τράπεζα
ERB Leasing A.D. Beograd ⁽¹⁾		99,99	Σερβία	Χρηματοδοτικές μισθώσεις
ERB Property Services d.o.o. Beograd		100,00	Σερβία	Υπηρεσίες ακινήτων
IMO Property Investments A.D. Beograd		100,00	Σερβία	Επενδυτικές υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας
ERB Istanbul Holding A.S.		100,00	Τουρκία	Εταιρεία Χαρτοφυλακίου

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

<u>Επωνυμία εταιρείας</u>	<u>Σημείωση</u>	<u>Ποσοστό συμμετοχής</u>	<u>Χώρα εγκατάστασης</u>	<u>Τομέας δραστηριότητας</u>
ERB Hellas Plc		100,00	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Anaptyxi SME I Plc ⁽¹⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Karta II Plc		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Themeleion II Mortgage Finance Plc ⁽¹⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Themeleion III Mortgage Finance Plc ⁽¹⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Themeleion IV Mortgage Finance Plc ⁽¹⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Themeleion Mortgage Finance Plc ⁽¹⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Tegea Plc ⁽¹⁾		-	Ηνωμένο Βασίλειο	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Maximus Hellas Designated Activity Company	ια	-	Ιρλανδία	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων
Astarti Designated Activity Company	ιγ	-	Ιρλανδία	Εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων

⁽¹⁾ Εταιρείες οι οποίες είναι υπό ρευστοποίηση την 31 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Όμιλος κατέχει το ήμισυ των δικαιωμάτων ψήφου στην Hellenic Post Credit A.E. Παροχής Πιστώσεων, που ενοποιείται πλήρως. Η Τράπεζα, με τη σύμφωνη γνώμη του άλλου μετόχου που κατέχει το υπόλοιπο 50% του μετοχικού κεφαλαίου, έχει ορίσει τη πλειοψηφία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και κατευθύνει τις τρέχουσες δραστηριότητες που επηρεάζουν σημαντικά τις αποδόσεις της εταιρείας.

Οι ακόλουθες εταιρείες δεν περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις κυρίως λόγω μη σημαντικότητας:

(i) Εταιρείες χαρτοφυλακίου και άλλες εταιρείες ειδικού σκοπού του Ομίλου για τη συγκέντρωση κεφαλαίων: (α) Themeleion III Holdings Ltd, Themeleion IV Holdings Ltd, Themeleion V Mortgage Finance Plc, Themeleion VI Mortgage Finance Plc, Anaptyxi APC Ltd, Byzantium II Finance Plc, Tegea Holdings Ltd και Anaptyxi SME I Holdings Ltd, οι οποίες είναι υπό εκκαθάριση και (β) Karta II Holdings Ltd.

(ii) Εταιρεία η οποία είναι αδρανής: Enalios Αξιοποιήσεις Ακινήτων Α.Ε.Ε.

(iii) Εταιρείες οι οποίες ελέγχονται από τον Όμιλο βάσει σχετικών συμφωνητικών ενεχυρίασης των μετοχών τους: Finas A.E., Rovinvest A.E., Provet A.E. και Promivet A.E.

(α) Eurobank Υπηρεσίες Προώθησης και Διαχείρισης Προϊόντων Καταναλωτικής και Στεγαστικής Πίστης Α.Ε., Ελλάδα

Το Δεκέμβριο 2017, τα Διοικητικά Συμβούλια της Τράπεζας και της κατά 100% θυγατρικής της, Eurobank Υπηρεσίες Προώθησης και Διαχείρισης Προϊόντων Καταναλωτικής και Στεγαστικής Πίστης Α.Ε. αποφάσισαν τη συγχώνευση των δύο εταιρειών, με απορρόφηση της δεύτερης από την πρώτη. Τον Ιούνιο 2018, ολοκληρώθηκε η ανωτέρω συγχώνευση, αφού ελήφθησαν όλες οι απαραίτητες εγκρίσεις από τις αρμόδιες αρχές. Η συναλλαγή λογιστικοποιήθηκε στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου με τη μέθοδο της συνένωσης συμφερόντων χωρίς να έχει επίδραση στις εν λόγω καταστάσεις. Περαιτέρω πληροφορίες για τη συναλλαγή παρέχονται στη σημείωση 25 των οικονομικών καταστάσεων της Τράπεζας για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018.

(β) NEU II Property Holdings Ltd, Κύπρος

Το πρώτο εξάμηνο του 2018, η Γενική Συνέλευση των Μετόχων της εταιρείας αποφάσισε την εκκαθάρισή της, η οποία ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2018.

(γ) Chamia Enterprises Company Ltd, Κύπρος

Τον Ιούνιο 2018, η Έκτακτη Γενική Συνέλευση των Μετόχων της εταιρείας αποφάσισε την εκκαθάρισή της.

(δ) CEH Balkan Holdings Ltd, Κύπρος

Τον Δεκέμβριο του 2018, αποφασίστηκε η εκκαθάριση της εταιρείας.

(ε) NEU BG Central Office Ltd, Κύπρος

Το τέταρτο τρίμηνο του 2018, αποφασίστηκε η εκκαθάριση της εταιρείας.

Μεταβολές στο ποσοστό συμμετοχής σε θυγατρικές χωρίς την απώλεια ελέγχου**(στ) Σύγχρονο Ξενοδοχείν Ανώνυμη Ξενοδοχειακή, Τουριστική και Κτηματική Εταιρεία, Ελλάδα**

Στο πλαίσιο της διαχείρισης των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (NPEs), τον Ιανουάριο 2018, η Τράπεζα ίδρυσε την κατά 100% θυγατρική της, Σύγχρονο Ξενοδοχείν, για να λειτουργήσει ως εταιρεία επενδύσεων ακίνητης περιουσίας στην Ελλάδα.

(ζ) ERB Lux Immo S.A., Λουξεμβούργο

Τον Ιανουάριο του 2018, η θυγατρική της Τράπεζας Eurobank Private Bank Luxembourg S.A. απέκτησε το 100% των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της BHF Lux Immo S.A. έναντι τιμήματος € 8,7 εκατ. σε μετρητά. Η απόκτηση λογιστικοποιήθηκε ως

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

συνένωση επιχειρήσεων με τη μέθοδο της εξαγοράς. Κατά την ημερομηνία της απόκτησης, η εύλογη αξία του συνόλου του ενεργητικού ανήλθε σε € 19,2 εκατ., ενώ το σύνολο του παθητικού ανήλθε σε € 11,4 εκατ. και αφορά κυρίως σε ενδοομική χρηματοδότηση € 9 εκατ. και € 2,1 εκατ. αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση που προέκυψε από την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των αποκτηθέντων στοιχείων ενεργητικού. Συνεπώς, προέκυψε υπεραξία ποσού € 0,9 εκατ. Επιπρόσθετα, κατά την ημερομηνία της απόκτησης, σύμφωνα με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Μετόχων της αποκτηθείσας εταιρείας, η εταιρεία μετονομάστηκε σε ERB Lux Immo S.A.

(η) ERB Property Services Sofia E.A.D., Βουλγαρία

Τον Ιανουάριο του 2018 η Τράπεζα και η θυγατρική της Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε. πούλησαν την συμμετοχή τους στην ERB Property Services Sofia A.D. στην Eurobank Bulgaria A.D., στην οποία το ποσοστό συμμετοχής του Ομίλου ανέρχεται σε 99,99%. Συνεπώς, η συμμετοχή του Ομίλου στην εταιρεία μειώθηκε από 100% σε 99,99%. Τον Ιούνιο 2018, σε συνέχεια των ανωτέρω συναλλαγών, η επωνυμία της εταιρείας άλλαξε σε ERB Property Services Sofia E.A.D.

(θ) ERB Leasing Bulgaria EAD, Βουλγαρία

Τον Φεβρουάριο του 2018, η Τράπεζα ίδρυσε την κατά 100% θυγατρική ERB Leasing Bulgaria EAD, η οποία προήλθε από τον μετασχηματισμό της ERB Leasing EAD μέσω απόσχισης (spin-off), στο πλαίσιο της οποίας, τμήμα του ενεργητικού και του παθητικού της τελευταίας περιήλθαν στην νεοϊδρυθείσα εταιρεία.

(ι) Rano Investments Ltd, Κύπρος

Στο πλαίσιο της διαχείρισης των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (NPEs), το δεύτερο τρίμηνο του 2018, η θυγατρική της Τράπεζας Eurobank Cyprus Ltd ίδρυσε την κατά 100% θυγατρική, Rano Investments Ltd, που λειτουργεί ως εταιρεία επενδύσεων ακίνητης περιουσίας στην Κύπρο.

(ια) Maximus Hellas Designated Activity Company, Ιρλανδία

Το δεύτερο τρίμηνο του 2018, η Τράπεζα ίδρυσε την Maximus Hellas Designated Activity Company, μια εταιρεία ειδικού σκοπού για την τιτλοποίηση επιχειρηματικών δανείων και δανείων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις (σημ. 37).

(ιβ) Neviko Ventures Ltd, Κύπρος

Στο πλαίσιο της διαχείρισης των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (NPEs), τον Αύγουστο του 2018, η θυγατρική της Τράπεζας Eurobank Cyprus Ltd ίδρυσε την 100% θυγατρική, Neviko Ventures Ltd, που λειτουργεί ως εταιρεία επενδύσεων ακίνητης περιουσίας στην Κύπρο.

(ιγ) Astarti Designated Activity Company, Ιρλανδία

Τον Οκτώβριο του 2018, η Τράπεζα ίδρυσε την Astarti Designated Activity Company, μια εταιρεία ειδικού σκοπού για την τιτλοποίηση καταναλωτικών δανείων και δανείων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (SME)(σημ. 37).

Το 2017, οι μεταβολές στο ποσοστό συμμετοχής σε θυγατρικές του Όμιλου χωρίς την απώλεια ελέγχου είναι ως εξής:

i. Στάνταρντ Κτηματική Α.Ε., Ελλάδα

Τον Ιανουάριο 2017, η Τράπεζα απέκτησε το σύνολο των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της εταιρείας επενδύσεων ακίνητης περιουσίας Στάνταρντ Κτηματική Α.Ε. Η εξαγορά πραγματοποιήθηκε με απόκτηση μετοχών της εταιρείας λόγω ενεργοποίησης ενεχύρου επί αυτών βάσει συμφωνίας χρηματοδοτικής μίσθωσης του Ομίλου υπολειπόμενου ποσού € 20 εκατ. (μετά από πρόβλεψη απομείωσης ποσού € 23 εκατ.), η οποία διακονοιόστηκε σε επίπεδο ομίλου κατά την ημερομηνία της απόκτησης της εταιρείας και είχε ως αποτέλεσμα την αναγνώριση € 0,75 εκατ. ως κόστος επένδυσης της Τράπεζας στην εν λόγω εταιρεία.

Η απόκτηση λογιστικοποιήθηκε ως συνένωση επιχειρήσεων με τη μέθοδο της εξαγοράς. Κατά την ημερομηνία της απόκτησης, η εύλογη αξία των στοιχείων του ενεργητικού ανήλθε σε € 22 εκατ., ενώ των συνολικών υποχρεώσεων (αφορούν κυρίως στην ενδοομική χρηματοδοτική μίσθωση) ανήλθε σε € 44 εκατ. Η υπεραξία ποσού € 23 εκατ. που προέκυψε από την συναλλαγή διεγράφη έναντι της πρόβλεψης απομείωσης για την ενδοομική χρηματοδοτική μίσθωση, καθώς δεν υποστηριζόταν από την ανάλυση των ταμειακών ροών της εν λόγω εταιρείας.

ii. Densho Investments Ltd, Lenevino Holdings Ltd και Mesal Holdings Ltd Κύπρος

Το 2017, η θυγατρική εταιρεία της Τράπεζας, Eurobank Cyprus Ltd απέκτησε το σύνολο των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου των Densho Investments Ltd, Lenevino Holdings Ltd και Mesal Holdings Ltd έναντι μη σημαντικού τιμήματος σε μετρητά. Οι εν λόγω συναλλαγές πραγματοποιήθηκαν προκειμένου να αποκτήσουν οι οικονομικές οντότητες

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

συγκεκριμένα ακίνητα, τα οποία κατείχε η Eurobank Cyprus Ltd ως εξασφαλίσεις ενυπόθηκων μη εξυπηρετούμενων δανείων, στο πλαίσιο της μείωσης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων του Ομίλου.

Μεταβολές στο ποσοστό συμμετοχής σε θυγατρικές με απώλεια ελέγχου

(ιδ) Mesal Holdings Ltd, Κύπρος

Το πρώτο εξάμηνο του 2018, η Eurobank Cyprus Ltd πούλησε το 100% των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της Mesal Holdings Ltd με κέρδος € 2,2 εκατ. το οποίο αναγνωρίστηκε στα «Λοιπά έσοδα/(έξοδα)».

(ιε) Bancpost S.A., ERB Retail Services IFN S.A. και ERB Leasing IFN S.A, Ρουμανία

Την 4 Απριλίου 2018, η Τράπεζα ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της πώλησης των Bancpost S.A., ERB Retail Services IFN S.A. και ERB Leasing IFN S.A (θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση) στην Banca Transilvania. Συνεπώς, από αυτήν την ημερομηνία, οι ανωτέρω θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία δεν ενοποιούνται (σημ. 17).

(ιστ) Densho Investments Ltd, Κύπρος

Τον Ιούλιο 2018, η Eurobank Cyprus Ltd πούλησε το 100% των μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου της Densho Investments Ltd με κέρδος € 0,02 εκατ., το οποίο αναγνωρίστηκε στα «Λοιπά έσοδα/(έξοδα)».

(ιζ) ERB Leasing E.A.D., Βουλγαρία

Τον Νοέμβριο του 2018, η Τράπεζα ολοκλήρωσε την πώληση του 100% των μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου της ERB Leasing E.A.D. και η ζημιά που προέκυψε ποσού € 1,6 εκατ. αναγνωρίστηκε στα «Λοιπά έσοδα/(έξοδα)».

(ιη) IMO Central Office E.A.D., Βουλγαρία

Τον Ιανουάριο του 2018, η θυγατρική της Τράπεζας NEU BG Central Office Ltd πούλησε τη συμμετοχή της στην IMO Central Office E.A.D. στην Eurobank Bulgaria A.D., στην οποία το ποσοστό συμμετοχής του Ομίλου ανέρχεται σε 99,99%. Συνεπώς, η συμμετοχή του Ομίλου στην εταιρεία μειώθηκε από 100% σε 99,99%. Τον Δεκέμβριο του 2018, ολοκληρώθηκε η συγχώνευση της IMO Central Office E.A.D και της Eurobank Bulgaria A.D. με την απορρόφηση της πρώτης από την δεύτερη. Η συναλλαγή αναγνωρίστηκε στις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου με τη μέθοδο της συνένωσης συμφερόντων χωρίς επίπτωση στα εν λόγω αποτελέσματα.

Κατά τη διάρκεια του 2017, οι μεταβολές στο ποσοστό συμμετοχής σε θυγατρικές του Ομίλου με απώλεια ελέγχου έχουν ως εξής:

i. Grivalia Properties A.E.E.A.Π., Ελλάδα και οι θυγατρικές της

Το Φεβρουάριο 2017, η συμμετοχή της θυγατρικής εταιρείας της Τράπεζας, Grivalia Properties A.E.E.A.Π., στην θυγατρική της Grivalia Hospitality S.A. μειώθηκε από 100% σε 50%, σε συνέχεια αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου κατά € 58 εκατ., υπέρ του νέου μετόχου της εταιρείας, ήτοι της Eurolife ERB A.E.A.Z. Από την ημερομηνία αυτή και μέχρι την 4 Ιουλίου 2017, βάσει των όρων της συμφωνίας των μετόχων, η Grivalia Hospitality S.A. είχε λογιστικοποιηθεί ως κοινοπραξία του Ομίλου σύμφωνα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Την 4 Ιουλίου 2017, ο Όμιλος ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της πώλησης του 20% στην Grivalia Properties A.E.E.A.Π. Συνεπώς, από εκείνη την ημερομηνία, η Grivalia Properties A.E.E.A.Π. και οι εναπομείνουσες θυγατρικές της (Reco Real Property A.D., Cloud Hellas Κτηματική Α.Ε., Eliade Tower S.A., Retail Development S.A., Seferco Development S.A. και Grivalia New Europe S.A.) δεν ενοποιούνται (σημ. 17).

ii. Eurobank A.E. Οργανωτικών Συστημάτων Μισθοδοσίας και Συμβουλευτικών Υπηρεσιών, Ελλάδα

Τον Απρίλιο 2017, η πώληση της εταιρείας ολοκληρώθηκε έναντι συνολικού τιμήματος σε μετρητά ύψους € 2,1 εκατ. Το κέρδος που προέκυψε από τη συναλλαγή και αναγνωρίστηκε στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου ανέρχεται σε € 0,5 εκατ.

iii. Kamlo Investments Ltd, Κύπρος

Τον Μάιο 2017, η θυγατρική της Τράπεζας Eurobank Cyprus Ltd απέκτησε το σύνολο των μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου της Kamlo Investments Ltd έναντι μη σημαντικού τιμήματος σε μετρητά. Η εν λόγω συναλλαγή πραγματοποιήθηκε προκειμένου να αποκτήσει η οικονομική οντότητα ένα συγκεκριμένο ακίνητο αξίας € 1,4 εκατ., το οποίο κατείχε η Eurobank Cyprus Ltd ως εξασφάλιση ενυπόθηκου μη εξυπηρετούμενου δανείου, στο πλαίσιο της μείωσης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων του Ομίλου. Τον Δεκέμβριο 2017, η Eurobank Cyprus Ltd προέβη στη πώληση του συνόλου των μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου της Kamlo Investments Ltd με κέρδος € 0,05 εκατ. το οποίο αναγνωρίστηκε στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Συμφωνία για την απόκτηση της Piraeus Bank Bulgaria A.D. από την Eurobank Bulgaria A.D.

Την 7 Νοεμβρίου 2018, η Τράπεζα ανακοίνωσε ότι έχει συνάψει συμφωνία με την Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε. για την απόκτηση της Piraeus Bank Bulgaria A.D. (PBB), θυγατρική της Τράπεζας Πειραιώς Α.Ε., από τη θυγατρική της Eurobank στη Βουλγαρία, την Eurobank Bulgaria A.D. (Postbank) (η Συναλλαγή) έναντι τιμήματος € 75 εκατ. Τον Δεκέμβριο του 2018, η PBB διέθετε σύνολο ενεργητικού € 1,5 δις, συμπεριλαμβανομένων δανείων € 838 εκατ. και καταθέσεις ύψους € 1,1 δις.

Σύμφωνα με τη στρατηγική του Ομίλου να επικεντρωθεί στην ανάπτυξη των διεθνών δραστηριοτήτων του σε αγορές που θεωρούνται βασικές, η εν λόγω απόκτηση θα ισχυροποιήσει τη θέση της Postbank στην τραπεζική αγορά της Βουλγαρίας, στους τομείς λιανικής τραπεζικής και κυρίως στην τραπεζική επιχειρήσεων. Η Συναλλαγή εκτιμάται ότι θα έχει κατά την ολοκλήρωσή της, οριακά αρνητικό αντίκτυπο στο Δείκτη κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1) του Ομίλου, ενώ λαμβάνοντας υπόψη και τις αναμενόμενες συνέργειες, εκτιμάται ότι θα ενισχύσει την κεφαλαιακή του θέση.

Η ολοκλήρωση της Συναλλαγής υπόκειται σε εγκρίσεις από τις αρμόδιες ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές και αναμένεται να πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου του 2019.

Γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού

Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε., Ελλάδα, Eurobank Property Services S.A., Ρουμανία και ERB Property Services d.o.o. Beograd, Σερβία

Τον Ιανουάριο του 2019, η Τράπεζα και η Cerved Credit Management Group S.r.l. (Cerved) υπέγραψαν μια δεσμευτική συμφωνία στο πλαίσιο της οποίας, η Cerved θα αποκτήσει το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της Eurobank Υπηρεσίες Ακινήτων Α.Ε (EPS) και τις θυγατρικές της, Eurobank Property Services S.A. Ρουμανίας και ERB Property Services d.o.o. Beograd Σερβίας από την Eurobank. Η EPS Ελλάδας ορίστηκε επίσης ως διαχειριστής ακίνητης περιουσίας της Eurobank για τα επόμενα πέντε χρόνια όσον αφορά όλες τις εκτιμήσεις ακινήτων και άλλες υπηρεσίες. Η συμφωνία, υπόκειται στους συνήθεις όρους που ισχύουν για παρόμοιες συναλλαγές, και προβλέπεται να λάβει χώρα μέχρι τις αρχές Απριλίου 2019 μέσω της απόκτησης από την Cerved, έναντι τιμήματος € 8 εκατ., του συνολικού του μετοχικού κεφαλαίου της EPS. Επιπλέον αντίτιμο έως € 5 εκατ. με την μορφή αμοιβής θα καταβληθεί εφόσον επιτευχθούν συγκεκριμένα οικονομικά αποτελέσματα και υπό όρους εντός χρονοδιαγράμματος έως το 2023. Η συναλλαγή είναι σύμφωνη με την στρατηγική της Τράπεζας να επικεντρωθεί στις βασικές λειτουργίες, υιοθετώντας ένα επιχειρηματικό μοντέλο εξωτερικής ανάθεσης σε σχέση με τις υπηρεσίες ακίνητης περιουσίας.

Σύγχρονο Ξενοδοχείν Ανώνυμη Ξενοδοχειακή, Τουριστική και Κτηματική Εταιρεία, Ελλάδα

Τον Φεβρουάριο 2019, η Τράπεζα υπέγραψε προσύμφωνο με τρίτους για τη διάθεση της συμμετοχής της (100%) στη Σύγχρονο Ξενοδοχείν. Με βάση την ανωτέρω συμφωνία, τον Μάρτιο του 2019 έλαβε χώρα, αύξηση μετοχικού κεφαλαίου η οποία καλύφθηκε από τον αγοραστή προκειμένου το χρέος της εταιρείας προς την Τράπεζα να αποπληρωθεί πλήρως. Με την ολοκλήρωση της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου, η συμμετοχή της Τράπεζας στην εταιρεία μειώθηκε σε 41% και σύμφωνα με την σχετική συμφωνία αγοραπωλησίας η οποία υπεγράφη τον ίδιο μήνα, η πώληση της εταιρείας ολοκληρώθηκε.

Σημαντικοί περιορισμοί στην δυνατότητα του Ομίλου αναφορικά με την πρόσβαση ή χρήση των περιουσιακών του στοιχείων και τον διακανονισμό των υποχρεώσεών του

Ο Όμιλος δεν έχει σημαντικούς περιορισμούς αναφορικά με τη δυνατότητα πρόσβασης ή χρήσης των περιουσιακών του στοιχείων και διακανονισμού των υποχρεώσεών του, εκτός από αυτούς που απορρέουν από κανονιστικές ή νομοθετικές απαιτήσεις, από συμβατικούς όρους, καθώς και από τα δικαιώματα προστασίας των μετόχων μειοψηφίας, ως ακολούθως:

- Οι θυγατρικές τράπεζες και οι λοιπές θυγατρικές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού τομέα του Ομίλου, υπόκεινται σε εποπτικούς περιορισμούς και στις απαιτήσεις των κεντρικών τραπεζών των χωρών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Το εποπτικό αυτό πλαίσιο απαιτεί από τις θυγατρικές εταιρείες να τηρούν ελάχιστα κεφαλαιακά αποθέματα και συγκεκριμένους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών αναφορικά με την έκθεση τους και/ή τη μεταφορά κεφαλαίων προς την Τράπεζα και τις άλλες θυγατρικές εντός του Ομίλου. Κατά συνέπεια, ακόμη και όταν τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού των θυγατρικών εταιρειών δεν είναι ενεχυριασμένα σε επίπεδο εταιρείας, η μεταφορά τους εντός του Ομίλου μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς λόγω του υπάρχοντος εποπτικού πλαισίου. Σε αυτή την περίπτωση, ο εντοπισμός μεμονωμένων στοιχείων ισολογισμού, τα οποία δεν μπορούν να μεταφερθούν, δεν είναι εφικτός, εκτός από το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων εξασφαλίσεων για χρηματοδότηση από την ΕΚΤ που διακρατείται από τις θυγατρικές του Ομίλου (σημ. 6.2.3).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η λογιστική αξία του ενεργητικού και των υποχρεώσεων των θυγατρικών εταιρειών χρηματοπιστωτικού τομέα, προ ενδοεταιρικών απαλοιφών, ανήλθε σε € 15,4 δις και € 13,5 δις, αντίστοιχα (2017: € 16,9 δις και € 14,7 δις).

- Οι θυγατρικές εταιρείες λειτουργούν βάσει καθορισμένου νομικού πλαισίου, το οποίο αφορά κυρίως στο ύψος του μετοχικού τους κεφαλαίου και στα συνολικά ίδια κεφάλαια που πρέπει να τηρούν, στη διανομή κεφαλαίων και ειδικών αποθεματικών, καθώς και στην πληρωμή μερισμάτων στους κατόχους κοινών μετοχών. Πληροφορίες αναφορικά με τα μη διανεμόμενα αποθεματικά του Ομίλου παρέχεται στην σημ. 42.
- Ο Όμιλος χρησιμοποιεί τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού ως εξασφάλιση για συναλλαγές συμφωνιών επαναγοράς (repo) και παραγώγων, εξασφαλισμένες υποχρεώσεις προς κεντρικές και άλλες τράπεζες, εκδόσεις καλυμμένων ομολογιών, καθώς και για τιτλοποιήσεις. Ως εκ τούτου, τα δεσμευμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού δεν επιτρέπεται να μεταφερθούν εντός του Ομίλου. Πληροφορίες σχετικά με τα δεσμευμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού του Ομίλου παρατίθεται στις σημ. 21, 33 και 44.
- Ο Όμιλος υποχρεούται να διατηρεί καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες και επιπλέον προβαίνει σε ενεχυρίαση ταμειακών διαθεσίμων προκειμένου να λάβει χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Πληροφορίες σχετικά με τις υποχρεωτικές και ενεχυριασμένες καταθέσεις σε κεντρικές τράπεζες παρατίθενται στη σημ. 19.

28. Επενδύσεις σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι επενδύσεις του Ομίλου σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες ανήλθαν σε € 113 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 156 εκατ.). Παρακάτω παρατίθενται οι συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες του Ομίλου την 31 Δεκεμβρίου 2018:

Επωνυμία εταιρείας	Σημείωση	Χώρα εγκατάστασης	Τομέας δραστηριότητας	Μερίδιο Ομίλου
Femion Ltd		Κύπρος	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού	66,45
ΤΕΦΙΝ Α.Ε. ⁽¹⁾		Ελλάδα	Εμπορία αυτοκινήτων και μηχανημάτων	50,00
Sinda Enterprises Company Ltd		Κύπρος	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού	48,00
Singidunum - Buildings d.o.o. Beograd	α	Σερβία	Ανάπτυξη οικοδομικών σχεδίων	27,06
Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Κεφαλαρίου Ανώνυμη Εταιρεία		Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας	41,67
Global Χρηματοδοτήσεις Επενδύσεων Α.Ε. ⁽²⁾		Ελλάδα	Εταιρεία χρηματοδότησης επενδύσεων	33,82
Rosequeens Properties Ltd ⁽³⁾		Κύπρος	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού	33,33
Famar S.A. ⁽¹⁾	β	Λουξεμβούργο	Εταιρεία χαρτοφυλακίου	23,55
Odyssey GP S.a.r.l.		Λουξεμβούργο	Εταιρεία επενδύσεων ειδικού σκοπού	20,00
Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών ⁽²⁾		Ελλάδα	Εταιρεία χαρτοφυλακίου	20,00
Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Αθηναϊκών Εμπορικών Καταστημάτων Α.Ε.	γ	Ελλάδα	Επενδύσεις ακίνητης περιουσίας	30,00

⁽¹⁾ Εταιρείες οι οποίες είναι υπό εκκαθάριση την 31 Δεκεμβρίου 2018.

⁽²⁾ Ο όμιλος Eurolife (Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών και οι θυγατρικές της) και ο όμιλος Global Χρηματοδοτήσεις Επενδύσεων (Global Χρηματοδοτήσεις Επενδύσεων Α.Ε. και οι θυγατρικές της) θεωρούνται συγγενείς εταιρείες του Ομίλου.

⁽³⁾ Η Rosequeens Properties Ltd (συμπεριλαμβανομένης της θυγατρικής της Rosequeens Properties SRL) θεωρείται κοινοπραξία του Ομίλου.

Οι παρακάτω εταιρείες δεν λογιστικοποιούνται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις με τη μέθοδο της καθαρής θέσης:

(i) Φιλοξενία Θεατών, Επισκεπτών, Τουριστών Α.Ε., η οποία είναι αδρανής και υπό ρευστοποίηση συγγενής επιχείρηση και δεν λογιστικοποιείται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης λόγω μη σημαντικότητας.

(ii) Ωμέγα Μεσίτες Ασφαλίσεων και Αντασφαλίσεων Α.Ε. στη οποία ο Όμιλος συμμετέχει κατά 26,05%. Ο Όμιλος δεν εκπροσωπείται στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας και συνεπώς δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή στην εταιρεία.

Επίσης, η Femion Ltd. λογιστικοποιείται ως κοινοπραξία του Ομίλου σύμφωνα με την ουσία και το σκοπό της κοινοπρακτικής σύμβασης και τους όρους συμφωνίας των μετόχων, που απαιτούν την ομόφωνη συναίνεση των μετόχων για τις σημαντικές αποφάσεις και ορίζουν από κοινού έλεγχο μέσω της ίσης εκπροσώπησης των μετόχων στα διοικητικά όργανα της εταιρείας.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Για την περίοδο που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, η αναλογία του Ομίλου επί των αποτελεσμάτων του ομίλου Eurolife ύψους € 29,6 εκατ. περιλαμβάνει € 31 εκατ. κέρδη από την πώληση τίτλων επενδυτικού χαρτοφυλακίου, τα οποία μεταφέρθηκαν από τα λοιπά αποτελέσματα απευθείας στην καθαρή θέση στην κατάσταση αποτελεσμάτων (€ 22 εκατ. μετά από φόρους).

(α) Singidunum - Buildings d.o.o. Beograd, Σερβία

Κατά τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, η συμμετοχή του Ομίλου στην Singidunum μειώθηκε σε 27,06%, σε συνέχεια της πρόσθετης αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου υπέρ του άλλου μετόχου, της Lamda Development B.V. Συνεπώς, με βάση τους όρους της σχετικής συμφωνίας μετόχων, η εταιρεία δεν θεωρείται πλέον κοινοπραξία, αλλά συγγενής εταιρεία του Ομίλου, ενώ θα συνεχίσει να λογίζεται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

(β) Famar S.A., Λουξεμβούργο

Τον Σεπτέμβριο 2018, συμφωνήθηκαν μεταξύ της Famar S.A., των ελληνικών τραπεζών και της Pillarstone Europe LLP οι όροι της αναδιάρθρωσης της εταιρείας και των εταιρειών του ομίλου της (οι οποίες ελέγχονται μέσω της θυγατρικής της Famar Holding S.A.R.L.). Τον Δεκέμβριο του 2018, η αναδιάρθρωση ολοκληρώθηκε με την υπογραφή της σχετικής συμφωνίας με την οποία προέκυψε αλλαγή ελέγχου της Famar Holding S.A.R.L. και των θυγατρικών της, καθώς οι ελληνικές τράπεζες αντικαταστάθηκαν ως μέτοχοι από την Pillarstone Bidco S.C.A. (συνδεδεμένη εταιρεία της Pillarstone Europe LLP). Συγκεκριμένα, με βάση τη συμφωνία, η Τράπεζα απέκτησε 10,67% των μετοχών χωρίς δικαίωμα ψήφου (κατηγορία Δ) της Pillarstone Bidco S.C.A. που δικαιούνται μερίδιο σε περίπτωση ανόδου της αξίας των μετοχών του ομίλου Famar λόγω της πώλησής του. Ως συνέπεια των ανωτέρω, τον Δεκέμβριο του 2018, αποφασίστηκε από την Έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων της Famar S.A. η εκκαθάρισή της.

(γ) Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Αθηναϊκών Εμπορικών Καταστημάτων Α.Ε. (ΑΕΠ Αθηναϊκών Εμπορικών Καταστημάτων Α.Ε., Ελλάδα)

Τον Δεκέμβριο του 2018, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του χρέους εταιρικού πελάτη της Τράπεζας, ιδρύθηκε η ΑΕΠ Αθηναϊκά Εμπορικά Καταστήματα Α.Ε., μια εταιρεία επενδύσεων ακίνητης περιουσίας ειδικού σκοπού, στην οποία η Eurobank κατέχει ποσοστό συμμετοχής 30%. Με βάση τους συμβατικούς όρους των συμφωνιών των μετόχων και την ουσία των συναφθέντων, η ΑΕΠ Αθηναϊκά Εμπορικά Καταστήματα Α.Ε. λογίζεται ως κοινοπραξία του Ομίλου.

Γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού

Πείργκα Κύθνου ΙΚΕ, Ελλάδα

Τον Φεβρουάριο του 2019, στο πλαίσιο αναδιάρθρωσης χρέους, η Eurobank και η Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε., ίδρυσαν την Πείργκα Κύθνου ΙΚΕ, για να λειτουργήσει ως εταιρεία επενδύσεων ακίνητης περιουσίας, στην Ελλάδα. Με βάση τους συμβατικούς όρους των συμφωνιών των μετόχων και την ουσία των συναφθέντων, η Πείργκα Κύθνου ΙΚΕ θα λογίζεται ως κοινοπραξία του Ομίλου.

Singidunum - Buildings d.o.o. Beograd, Σερβία

Τον Φεβρουάριο του 2019, η συμμετοχή του Ομίλου στην Singidunum μειώθηκε από 27,06% σε 25,34%, λόγω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου υπέρ του άλλου μετόχου Lamda Development B.V., σύμφωνα με τη σχετική συμφωνία των μετόχων.

Unisoft A.E., Ελλάδα

Τον Μάρτιο του 2019, η Τράπεζα αύξησε τη συμμετοχή της στην Unisoft S.A από 18% σε 29%, ως αποτέλεσμα της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος αναδιάρθρωσης του χρέους της εταιρείας.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Συγγενείς εταιρείες σημαντικές για τον Όμιλο

Όσον αφορά τις συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες του Ομίλου, η Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών θεωρείται σημαντική για τον Όμιλο. Τα οικονομικά στοιχεία σχετικά με την Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού	2.701	2.761
Μη κυκλοφορούντα στοιχεία ενεργητικού	121	102
Σύνολο ενεργητικού	2.822	2.863
Κυκλοφορούντα στοιχεία υποχρεώσεων	412	293
Μη κυκλοφορούντα στοιχεία υποχρεώσεων	1.970	1.907
Σύνολο υποχρεώσεων	2.382	2.200
Λειτουργικά έσοδα	262	90
Καθαρά κέρδη	148	38
Λοιπά αποτελέσματα	(166)	259
Συνολικό αποτέλεσμα μετά από φόρο	(18)	297
Μερίσματα που πληρώθηκαν στον Όμιλο	16	8

Επιπλέον, το τέταρτο τρίμηνο του 2018, ο Όμιλος έλαβε ποσό € 25 εκατ. μετά από επιστροφή κεφαλαίου από την Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών.

Η συνολική λογιστική αξία των κοινοπραξιών του Ομίλου την 31 Δεκεμβρίου 2018 ανερχόταν σε € 7 εκατ. (2017: € 14 εκατ.). Η αναλογία του Ομίλου επί των κερδών ή ζημιών και των συνολικών αποτελεσμάτων των παραπάνω εταιρειών δεν ήταν σημαντική.

Η συνολική λογιστική αξία των συγγενών επιχειρήσεων του Ομίλου, εξαιρουμένης της Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών, η οποία παρουσιάζεται παραπάνω, (δηλ. οι Global Χρηματοδοτήσεις Επενδύσεων Α.Ε., Alpha Επενδυτικής Περιουσίας Κεφαλαρίου Α.Ε., Singidunum - Buildings d.o.o. Beograd και Odyssey GP S.a.r.l.) την 31 Δεκεμβρίου 2018 ανερχόταν σε € 18 εκατ. (2017: € 9 εκατ.). Η αναλογία του Ομίλου επί των κερδών ή ζημιών και των συνολικών εσόδων των παραπάνω εταιρειών δεν ήταν σημαντική.

Ο Όμιλος δεν έχει αναγνωρίσει ζημιές από τη συμμετοχή του στις κοινοπραξίες του, καθώς το ποσό της αναλογίας του επί των ζημιών ήταν μεγαλύτερο από τη συμμετοχή του σε αυτές και δεν έχει υφιστάμενες υποχρεώσεις ή δεν έχει πραγματοποιήσει πληρωμές για λογαριασμό τους. Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, το ποσό των μη αναγνωρισμένων ζημιών για τις κοινοπραξίες του Ομίλου ανερχόταν σε € 2 εκατ. (2017: € 5 εκατ.). Το σωρευτικό ποσό των μη αναγνωρισμένων ζημιών για τις κοινοπραξίες ανερχόταν σε € 16 εκατ.

Ο Όμιλος δεν έχει ενδεχόμενες υποχρεώσεις αναφορικά με τη συμμετοχή του σε συγγενείς εταιρείες ή κοινοπραξίες, ούτε μη αναγνωρισμένες δεσμεύσεις σε σχέση με τη συμμετοχή του σε κοινοπραξίες οι οποίες θα μπορούσαν να προκαλέσουν μελλοντική εκροή διαθεσίμων ή λοιπών στοιχείων.

Με εξαίρεση την Eurolife ERB Insurance Group Ανώνυμος Εταιρεία Συμμετοχών, η οποία υπόκειται σε περιορισμούς βάσει του εποπτικού και νομικού της πλαισίου και διακρατά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού προκειμένου να ικανοποιήσει τις υποχρεώσεις της έναντι των ασφαλισμένων, δεν υπάρχουν σημαντικοί περιορισμοί (π.χ. που να προκύπτουν από δανειακές συμβάσεις, κανονιστικές απαιτήσεις ή συμβατικές συμφωνίες) στη δυνατότητα των συγγενών επιχειρήσεων ή των κοινοπραξιών να μεταφέρουν κεφάλαια στον Όμιλο, είτε με τη μορφή μερισμάτων ή μέσω της αποπληρωμής δανείων που έχουν χορηγηθεί από τον Όμιλο.

29. Οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης

Ο Όμιλος συμμετέχει σε διαφόρους τύπους οικονομικών οντοτήτων, όπως φορείς τιτλοποίησης, αμοιβαία κεφάλαια και ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια.

Οικονομική οντότητα ειδικής διάρθρωσης είναι η οικονομική οντότητα που έχει σχεδιαστεί ώστε τα δικαιώματα ψήφου ή παρόμοια δικαιώματα να μην αποτελούν τον κυρίαρχο παράγοντα για την άσκηση ελέγχου της οικονομικής οντότητας ειδικής διάρθρωσης, όπως όταν τα τυχόν δικαιώματα ψήφου αφορούν μόνο διοικητικά καθήκοντα και οι σχετικές δραστηριότητες κατευθύνονται μέσω συμβατικών ρυθμίσεων. Μία οικονομική οντότητα ειδικής διάρθρωσης συχνά έχει περιορισμένες δραστηριότητες, έναν περιορισμένο και σαφώς καθορισμένο σκοπό, ανεπαρκή κεφάλαια για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της χωρίς τη χρήση χρηματοδότησης μειωμένης εξασφάλισης και χρηματοδότησης με την μορφή πολλαπλών, συμβατικά συνδεδεμένων, τίτλων προς επενδυτές που δημιουργούν συγκεντρώσεις σε πιστωτικό ή άλλους κινδύνους.

Ως συμμετοχή σε μία οικονομική οντότητα ειδικής διάρθρωσης ορίζεται η συμβατική και μη συμβατική σχέση που εκθέτει τον Όμιλο σε μεταβλητές αποδόσεις από την δραστηριότητα της οικονομικής οντότητας ειδικής διάρθρωσης. Παραδείγματα συμμετοχής σε Οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης περιλαμβάνουν την διακράτηση χρεωστικών και συμμετοχικών τίτλων, συμβατικές ρυθμίσεις, ενίσχυση της ρευστότητας, πιστωτική ενίσχυση, υπολειμματικές συμμετοχές.

Οι οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης μπορεί να έχουν συσταθεί από τον Όμιλο ή από τρίτα μέρη και ενοποιούνται όταν η ουσία της σχέσης είναι τέτοια ώστε οι οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης να ελέγχονται από τον Όμιλο όπως φαίνεται στην σημ. 2.2.1(i). Ως αποτέλεσμα της αξιολόγησης που πραγματοποιείται αναφορικά με την ύπαρξη υποχρέωσης ενοποίησης, ο Όμιλος συμμετέχει τόσο σε ενοποιούμενες όσο και μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης, όπως περιγράφεται παρακάτω.

Ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης

Ο Όμιλος, στα πλαίσια της εξεύρεσης πηγών χρηματοδότησης, συμμετέχει σε συναλλαγές τιτλοποίησης διαφόρων κατηγοριών δανείων (επιχειρηματικών, δανείων μικρών επιχειρήσεων, στεγαστικών, καταναλωτικών, πιστωτικών καρτών και ομολογιακών δανείων) οι οποίες συνήθως έχουν ως αποτέλεσμα τη μεταβίβαση των παραπάνω στοιχείων ενεργητικού στις οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης (φορείς τιτλοποίησης), οι οποίες με την σειρά τους εκδίδουν χρεωστικούς τίτλους διακρατούμενους από επενδυτές και τις εταιρείες του Ομίλου. Οι ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης του Ομίλου παρατίθενται στη σημ. 27.

Ο Όμιλος παρακολουθεί την πιστωτική ποιότητα των τιτλοποιημένων δανείων, καθώς και τη πιστωτική διαβάθμιση των εκδοθέντων χρεωστικών τίτλων, κατά περίπτωση και παρέχει πιστωτική ενίσχυση στους φορείς τιτλοποίησης και/ή μεταφέρει νέα δάνεια στην ομάδα των τιτλοποιημένων δανείων, όπου κρίνεται απαραίτητο, σύμφωνα με τους όρους των ισχυόντων σχετικών συμβατικών ρυθμίσεων. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η ονομαστική αξία των χρεωστικών τίτλων που εκδόθηκαν από τους φορείς τιτλοποίησης που ιδρύθηκαν από τον Όμιλο ανήλθε σε € 2.303 εκατ., εκ των οποίων € 1.057 εκατ. διακρατούνταν από την Τράπεζα, προκειμένου να λάβουν εξασφαλισμένη χρηματοδότηση (2017: € 1.538 εκατ., οι οποίοι διακρατούνταν πλήρως από τις εταιρείες του Ομίλου)(σημ. 37).

Ο Όμιλος δεν παρείχε μη συμβατική οικονομική ή άλλη στήριξη σε αυτές τις οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης και επί του παρόντος δεν έχει πρόθεση να προβεί σε τέτοια στο προσεχές μέλλον.

Μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης

Ο Όμιλος συμμετέχει σε συναλλαγές με μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης, που δεν ελέγχονται από τον Όμιλο, μέσα στα συνήθη πλαίσια των εργασιών, προκειμένου να παράσχει υπηρεσίες διαχείρισης κεφαλαίων και να εκμεταλλευτεί συγκεκριμένες επενδυτικές ευκαιρίες.

Κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος

Ο Όμιλος συστήνει και διαχειρίζεται οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης προκειμένου να παρέχει στους πελάτες, θεσμικούς ή όχι, επενδυτικές ευκαιρίες. Ακολούθως, ο Όμιλος μέσω των θυγατρικών του εταιρειών Eurobank Asset Management A.E.Δ.Α.Κ. και της Eurobank Fund Management Company (Luxembourg) S.A, μετέχει στη διαχείριση διαφόρων τύπων αμοιβαίων κεφαλαίων, περιλαμβανομένων αμοιβαίων κεφαλαίων σταθερού εισοδήματος, μετοχικών, funds of funds και διαχείρισης διαθεσίμων.

Επιπρόσθετα, ο Όμιλος δικαιούται να λαμβάνει αμοιβή διαχείρισης και άλλες προμήθειες και μπορεί να έχει επενδύσεις σε αυτά τα αμοιβαία κεφάλαια για ιδίους επενδυτικούς σκοπούς καθώς και προς όφελος των πελατών του.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Όμιλος εμπλέκεται στον αρχικό σχεδιασμό των αμοιβαίων κεφαλαίων και, με την ιδιότητά του ως διαχειριστής κεφαλαίων, λαμβάνει επενδυτικές αποφάσεις αναφορικά με την επιλογή των επενδύσεων, εντούτοις εντός ενός προκαθορισμένου, από νόμους και κανονισμούς, πλαισίου αποφάσεων. Ως εκ τούτου, ο Όμιλος έχει καταλήξει ότι δεν ασκεί εξουσία επί αυτών των κεφαλαίων.

Επιπρόσθετα, με την ιδιότητά του ως διαχειριστής κεφαλαίων, ο Όμιλος πρωταρχικά ενεργεί ως εκπρόσωπος (agent) στην άσκηση των αποφάσεων επί αυτών. Βάσει των ανωτέρω, ο Όμιλος έχει αξιολογήσει ότι δεν έχει έλεγχο επί αυτών των αμοιβαίων κεφαλαίων και ως αποτέλεσμα δεν τα ενοποιεί. Ο Όμιλος δεν έχει καμία συμβατική υποχρέωση να παράσχει οικονομική ενίσχυση στα υπό διαχείριση κεφάλαια και η απόδοση τους δεν είναι εγγυημένη.

Κεφάλαια που δεν διαχειρίζεται ο Όμιλος

Ο Όμιλος αγοράζει και διακρατεί μερίδια κεφαλαίων τρίτων περιλαμβανομένων αμοιβαίων κεφαλαίων καθώς και ιδιωτικών και λοιπών επενδυτικών κεφαλαίων.

Τιτλοποιήσεις

Ο Όμιλος συμμετέχει σε μη ενοποιούμενους φορείς τιτλοποίησης, μέσω επενδύσεων σε τιτλοποιημένα στεγαστικά δάνεια και λοιπά τιτλοποιημένα ομόλογα που εκδίδονται από αυτές τις εταιρείες.

Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει την λογιστική αξία των συμμετοχών του Ομίλου σε μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης, που έχουν αναγνωρισθεί στον ενοποιημένο ισολογισμό στις 31 Δεκεμβρίου 2018, η οποία αντιπροσωπεύει τη μέγιστη δυνατή έκθεσή του σε ζημιά από αυτές τις συμμετοχές. Επιπλέον, ο πίνακας παρέχει πληροφορίες αναφορικά με το συνολικό έσοδο από τις συμμετοχές σε μη ενοποιούμενες οικονομικές οντότητες ειδικής διάρθρωσης που αναγνωρίστηκαν είτε στα αποτελέσματα είτε στα λοιπά αποτελέσματα χρήσης απευθείας στην καθαρή θέση, κατά την διάρκεια του 2018 (όπως προμήθειες, έσοδα τόκων, καθαρά κέρδη ή ζημιές από επαναμέτρηση και αποαναγνώριση):

31 Δεκεμβρίου 2018			
Τύπος μη ενοποιούμενης οικονομικής οντότητας ειδικής διάρθρωσης			
Τιτλοποιήσεις	Κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος	Κεφάλαια που δεν διαχειρίζεται ο Όμιλος	Σύνολο
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Συμμετοχή του Ομίλου - στοιχεία ενεργητικού			
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	117	19	25
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	-	1	-
Σύνολο	117	20	25
Συνολικό έσοδο από συμμετοχές του Ομίλου	0	43	3

31 Δεκεμβρίου 2017			
Τύπος μη ενοποιούμενης οικονομικής οντότητας ειδικής διάρθρωσης			
Τιτλοποιήσεις	Κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος	Κεφάλαια που δεν διαχειρίζεται ο Όμιλος	Σύνολο
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Συμμετοχή του Ομίλου - στοιχεία ενεργητικού			
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	148	19	21
Χρηματοοικονομικά στοιχεία εμπορικού χαρτοφυλακίου	-	-	1
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	-	1	-
Σύνολο	148	20	22
Συνολικό έσοδο από συμμετοχές του Ομίλου	0	38	2

Επιπλέον, την 31 Δεκεμβρίου 2017, οι θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία που ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενες προς πώληση, διακρατούσαν συμμετοχές αναφορικά με κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος ύψους € 18,4 εκατ. Το σχετικό έσοδο από τις προαναφερθείσες συμμετοχές για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017 ανήλθε σε € 0,2 εκατ.

Το συνολικό έσοδο από τις συμμετοχές του Ομίλου αναφορικά με κεφάλαια που διαχειρίζεται ο Όμιλος από συνεχιζόμενες δραστηριότητες, το οποίο ανήλθε σε € 43 εκατ. το 2018 όπως παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα, αποτελείται κυρίως από αμοιβές διαχείρισης και λοιπές προμήθειες αναφορικά με την διαχείριση των κεφαλαίων. Επιπροσθέτως, το συνολικό αποτέλεσμα που προέρχεται από τα κεφάλαια που δεν διαχειρίζεται ο Όμιλος, το οποίο ανήλθε σε € 3 εκατ. το 2018, όπως περιγράφεται

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ανωτέρω, περιλαμβάνει κυρίως κέρδη από την πώληση συμμετοχής του Ομίλου τα οποία αναγνωρίστηκαν στα αποτελέσματα χρήσης. Το έσοδο αναφορικά με συμμετοχές σε φορείς τιτλοποίησης αναγνωρίστηκε στα αποτελέσματα χρήσης.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το σύνολο ενεργητικού των κεφαλαίων που διαχειρίζεται ο Όμιλος όπως επίσης και αυτό των μη ενοποιούμενων φορέων τιτλοποίησης ανήλθε σε € 1.882 εκατ. (2017: € 2.141 εκατ.) και € 6.389 εκατ. (2017: € 7.348 εκατ.), αντίστοιχα.

30. Ιδιοχρησιμοποιούμενα ενσώματα πάγια στοιχεία

	31 Δεκεμβρίου 2018			
	Οικόπεδα, κτίρια και βελτιώσεις σε ακίνητα τρίτων € εκατ.	Έπιπλα, εξοπλισμός, οχήματα € εκατ.	Ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά προγράμματα € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Αξία κτήσεως:				
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	527	190	420	1.137
Μεταφορές (σημ.31)	(56)	(9)	13	(52)
Αγορές	25	12	15	52
Πωλήσεις και διαγραφές	(30)	(8)	(5)	(43)
Απομείωση	(3)	(0)	-	(3)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	463	185	443	1.091
Συσσωρευμένες αποσβέσεις:				
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	(208)	(159)	(380)	(747)
Μεταφορές	1	9	(3)	7
Πωλήσεις και διαγραφές	23	7	5	35
Αποσβέσεις χρήσεως	(13)	(7)	(13)	(33)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	(197)	(150)	(391)	(738)
Αναπόσβεστη αξία την 31 Δεκεμβρίου	266	35	52	353

	31 Δεκεμβρίου 2017			
	Οικόπεδα, κτίρια και βελτιώσεις σε ακίνητα τρίτων € εκατ.	Έπιπλα, εξοπλισμός, οχήματα € εκατ.	Ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά προγράμματα € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Αξία κτήσεως:				
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	826	220	418	1.464
Μεταφορές από/ προς ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία	(3)	-	-	(3)
Λοιπές μεταφορές	(10)	-	(1)	(11)
Αγορές	11	12	17	40
Πωλήσεις και διαγραφές	(8)	(9)	(7)	(24)
Απομείωση	(1)	-	-	(1)
Συναλλαγματικές διαφορές	1	0	(1)	0
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες ⁽¹⁾	(289)	(33)	(6)	(328)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	527	190	420	1.137
Συσσωρευμένες αποσβέσεις:				
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	(257)	(188)	(381)	(826)
Μεταφορές	2	-	1	3
Πωλήσεις και διαγραφές	6	9	7	22
Αποσβέσεις χρήσεως	(14)	(7)	(13)	(34)
Συναλλαγματικές διαφορές	(0)	(0)	1	1
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες ⁽¹⁾	55	27	5	87
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	(208)	(159)	(380)	(747)
Αναπόσβεστη αξία την 31 Δεκεμβρίου	319	31	40	390

⁽¹⁾ Αφορά κυρίως στον υπό-όμιλο Grivalia, ο οποίος πωλήθηκε την 4 Ιουλίου 2017 (σημ. 17).

Οι βελτιώσεις σε ακίνητα τρίτων αφορούν κτίρια που χρησιμοποιούνται από τον Όμιλο για τις δραστηριότητές του.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις
31. Επενδύσεις σε ακίνητα

Η κίνηση της αναπόσβεστης αξίας των επενδύσεων σε ακίνητα αναλύεται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Αξία κτήσεως:		
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	301	986
Υπόλοιπο από απόκτηση εταιρειών ⁽¹⁾	17	21
Μεταφορές από/ προς ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία	20	5
Λοιπές μεταφορές	55	10
Αγορές	0	2
Πωλήσεις και διαγραφές	(39)	(90)
Απομείωση	(11)	(7)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες ⁽²⁾	-	(626)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	343	301
Συσσωρευμένες αποσβέσεις:		
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	(24)	(81)
Πωλήσεις και διαγραφές	3	7
Αποσβέσεις περιόδου	(6)	(5)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες ⁽²⁾	-	55
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	(27)	(24)
Αναπόσβεστη αξία την 31 Δεκεμβρίου	316	277

⁽¹⁾ Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, αφορά στην απόκτηση της ERB Lux Immo S.A. Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017 αφορά στην απόκτηση της Στάνταρντ Κτηματική Α.Ε. (σημ. 27).

⁽²⁾ Αφορά στον υπό-όμιλο Grivalia, ο οποίος πωλήθηκε την 4 Ιουλίου 2017 (σημ. 17).

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 μετά την ολοκλήρωση της πώλησης των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση (σημ. 17), ιδιοχρησιμοποιούμενα πάγια περιουσιακά στοιχεία ποσού € 42 εκατ. ταξινομήθηκαν ως επενδύσεις σε ακίνητα.

Το Δεκέμβριο 2017, η Τράπεζα προχώρησε στην πώληση του ακινήτου στο οποίο λειτουργεί το ξενοδοχείο "King George", του κινητού του εξοπλισμού και των σχετικών εμπορικών σημάτων στην Εταιρεία Ελληνικών Ξενοδοχείων Λάμψα Α.Ε. έναντι συνολικού τιμήματος € 43 εκατ. Το κέρδος το οποίο προέκυψε ύψους € 6 εκατ. αναγνωρίστηκε στα «Λοιπά έσοδα / (έξοδα)».

Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, αναγνωρίστηκε στο λογαριασμό εσόδων από μη τραπεζικές υπηρεσίες της κατάστασης αποτελεσμάτων ποσό € 12 εκατ. (2017: € 8 εκατ.), το οποίο αφορά ενοίκια από επενδύσεις σε ακίνητα. Την 31 Δεκεμβρίου 2018 και 2017, δεν υπήρχαν δεσμεύσεις κεφαλαίων για επενδύσεις σε ακίνητα.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η εύλογη αξία για κάθε κατηγορία επενδύσεων σε ακίνητα παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Οι κύριες κατηγορίες επενδύσεων σε ακίνητα έχουν προσδιοριστεί με βάση τη φύση, τα χαρακτηριστικά και τους κινδύνους που ενσωματώνουν τα ακίνητα αυτά. Οι εύλογες αξίες των επενδύσεων σε ακίνητα του Ομίλου κατηγοριοποιούνται στο επίπεδο 3 της ιεραρχίας εύλογης αξίας.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	31 Δεκεμβρίου 2018		31 Δεκεμβρίου 2017	
	Εύλογη αξία € εκατ.	Λογιστική αξία € εκατ.	Εύλογη αξία € εκατ.	Λογιστική αξία € εκατ.
Οικιστικά				
Χώρες τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων	28	27	35	34
Σύνολο	28	27	35	34
Εμπορικά ακίνητα				
Ελλάδα	118	106	91	81
Χώρες τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων	120	119	85	83
Σύνολο	238	225	176	164
Οικόπεδα				
Ελλάδα	3	3	3	3
Χώρες τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων	28	29	35	35
Σύνολο	31	32	38	38
Βιομηχανικά				
Ελλάδα	7	6	7	7
Χώρες τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων	26	26	35	34
Σύνολο	33	32	42	41
Σύνολο	330	316	291	277

Οι βασικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των επενδύσεων σε ακίνητα του Ομίλου είναι η προσέγγιση βάσει του εισοδήματος (κεφαλαιοποίηση εσόδων/μέθοδος προεξοφλημένων ταμειακών ροών), η προσέγγιση βάσει της αγοράς (συγκρίσιμων συναλλαγών) και η προσέγγιση βάσει κόστους, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και συνδυαστικά, ανάλογα με την κατηγορία του ακινήτου που αποτιμάται.

Η μέθοδος των προεξοφλημένων ταμειακών ροών χρησιμοποιείται για την επιμέτρηση της εύλογης αξίας των επενδύσεων του Ομίλου σε εμπορικά ακίνητα. Η εύλογη αξία υπολογίζεται μέσω της εκτίμησης μίας σειράς μελλοντικών ταμειακών ροών, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες υποθέσεις σχετικά με τα οφέλη και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιοκτησία των ακινήτων (λειτουργικά έσοδα και έξοδα, δείκτες κενών ακινήτων, αύξηση εισοδήματος), συμπεριλαμβανομένης και της υπολειμματικής αξίας που αναμένεται να έχει το ακίνητο στο τέλος της προεξοφλητικής περιόδου. Για τον υπολογισμό της παρούσας αξίας των εν λόγω ταμειακών ροών εφαρμόζεται κατάλληλο προεξοφλητικό επιτόκιο της αγοράς.

Με την προσέγγιση βάσει εισοδήματος, η οποία χρησιμοποιείται επίσης και για την κατηγορία των επενδύσεων σε εμπορικά ακίνητα, η εύλογη αξία του ακινήτου είναι το αποτέλεσμα από την διαίρεση των καθαρών λειτουργικών εσόδων που παράγονται από το ακίνητο με το επιτόκιο κεφαλαιοποίησης (επιτόκιο απόδοσης).

Η προσέγγιση βάσει της αγοράς χρησιμοποιείται για επενδύσεις σε οικιστικά, εμπορικά ακίνητα και οικόπεδα. Η εύλογη αξία εκτιμάται βάσει δεδομένων για συγκρίσιμες συναλλαγές, είτε αναλύοντας τις πραγματικές συναλλαγές για παρόμοια ακίνητα, είτε χρησιμοποιώντας τις τιμές οι οποίες προκύπτουν μετά την διενέργεια των απαραίτητων προσαρμογών.

Η προσέγγιση βάσει κόστους χρησιμοποιείται για την εκτίμηση της εύλογης αξίας των επενδύσεων του Ομίλου σε οικιστικά και βιομηχανικά ακίνητα. Η προσέγγιση αυτή αναφέρεται στον υπολογισμό της εύλογης αξίας βάσει του τρέχοντος κόστους ανακατασκευής/αντικατάστασης (εκτιμώμενο κόστος κατασκευής), το οποίο εν συνεχεία μειώνεται βάσει κατάλληλου συντελεστή, προκειμένου να αντανakλά τις αποσβέσεις του ακινήτου.

Οι αποτιμήσεις επενδύσεων σε ακίνητα του Ομίλου πραγματοποιούνται λαμβάνοντας υπόψη την μεγαλύτερη και βέλτιστη χρήση του κάθε περιουσιακού στοιχείου που είναι υλικά, νομικά και οικονομικά εφικτή.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

32. Άυλα πάγια στοιχεία

Η κίνηση των λογισμικών προγραμμάτων και των λοιπών άυλων παγίων στοιχείων αναλύεται παρακάτω:

	2018	2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Αξία κτήσεως:		
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	373	403
Μεταφορές	(9)	1
Προσθήκες	66	54
Πωλήσεις και διαγραφές ⁽¹⁾	(7)	(34)
Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπά	1	1
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	(52)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	424	373
Συσσωρευμένες αποσβέσεις:		
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	(221)	(258)
Μεταφορές	(0)	(1)
Αποσβέσεις χρήσεως	(26)	(24)
Πωλήσεις και διαγραφές ⁽¹⁾	6	34
Συναλλαγματικές διαφορές	(0)	(1)
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	29
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	(241)	(221)
Αναπόσβεστη αξία την 31 Δεκεμβρίου	183	152

⁽¹⁾ Τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017, ποσό € 29 εκατ. αφορά σε διαγραφές άυλων παγίων στοιχείων τα οποία έχουν αποσβεστεί πλήρως τα προηγούμενα έτη.

Επιπλέον, για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος αναγνώρισε υπεραξία € 0,9 εκατ., σε σχέση με την απόκτηση της ERB Lux Immo S.A. (σημ. 27).

33. Λοιπά στοιχεία ενεργητικού

	2018	2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Απαιτήσεις από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων	707	704
Ανακτηθέντα περιουσιακά στοιχεία από πλειστηριασμούς και σχετικές προκαταβολές	555	375
Ενεχυριασμένο ποσό που σχετίζεται με χρηματοοικονομική εγγύηση για τον πιστωτικό κίνδυνο Ελληνικού Δημοσίου	240	241
Απαιτήσεις από φόρο εισοδήματος ⁽¹⁾	53	147
Προπληρωμένα έξοδα και δεδουλευμένα έσοδα	83	82
Λοιπές εγγυήσεις	76	62
Υπόλοιπα σε διακανονισμό ⁽²⁾	122	16
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	98	97
Σύνολο	1.934	1.724

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει παρακρατούμενους φόρους μετά από προβλέψεις.

⁽²⁾ Περιλαμβάνει υπόλοιπα σε διακανονισμό με πελάτες και υπόλοιπα σε διακανονισμό που σχετίζονται με πλειστηριασμούς και χρηματιστηριακές δραστηριότητες.

Στο πλαίσιο της ενεργούς διαχείρισης των NPEs, ο Όμιλος αξιοποίησε την πλατφόρμα ηλεκτρονικών πλειστηριασμών η οποία τέθηκε σε εφαρμογή τον Φεβρουάριο του 2018, προκειμένου να διαχειριστεί αποτελεσματικά τις προγραμματισμένες διαδικασίες πλειστηριασμού για τις ελληνικές δραστηριότητες. Αυτός ήταν ο κύριος παράγοντας που συνέβαλε στην καθαρή αύξηση των ανακτηθέντων ακινήτων από πλειστηριασμούς και των σχετικών προκαταβολών κατά € 180 εκατ. για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, τα λοιπά στοιχεία ενεργητικού ποσού € 98 εκατ., μετά από προβλέψεις αφορούν, μεταξύ άλλων, σε απαιτήσεις σχετιζόμενες με (α) προκαταβολές σε προμηθευτές, (β) δημόσιους οργανισμούς και (γ) νομικές υποθέσεις.

34. Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Εξασφαλισμένες υποχρεώσεις προς την ΕΚΤ και την ΤτΕ	2.050	9.994

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η εξάρτηση της Τράπεζας από το μηχανισμό χρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος μειώθηκε σε € 2,1 δις (εκ των οποίων € 0,5 δις αφορούν σε χρηματοδότηση από τον Έκτακτο Μηχανισμό Παροχής Ρευστότητας - ELA), κυρίως λόγω της εισροής καταθέσεων, απομόχλευσης στοιχείων ενεργητικού, αύξησης των συναλλαγών *per os* (πωλήσεις χρεογράφων με συμφωνία επαναγοράς) σε χρεόγραφα Ελληνικού Δημοσίου και δύο εκδόσεων χρεογράφων εξασφαλισμένων με στοιχεία ενεργητικού, τα οποία πωλήθηκαν μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης σε διεθνή θεσμικό επενδυτή (σημ. 37) (31 Δεκεμβρίου 2017: € 10 δις, εκ των οποίων € 7,9 δις από τον ELA). Την 28 Φεβρουαρίου 2019, ο Όμιλος έχει εξαλείψει τη χρηματοδότηση από τον ELA ενώ η συνολική χρηματοδότηση του Ευρωσυστήματος μειώθηκε περαιτέρω σε € 1,3 δις.

35. Υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Εξασφαλισμένες υποχρεώσεις προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	5.652	3.368
Δανεισμός από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και παρεμφερείς οργανισμούς	591	491
Τρεχούμενοι λογαριασμοί τραπεζών και υπόλοιπα σε διακανονισμό	115	132
Διατραπεζικός δανεισμός	18	6
Σύνολο	6.376	3.997

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η πλειοψηφία των εξασφαλισμένων υποχρεώσεων από συναλλαγές με λοιπές τράπεζες πραγματοποιήθηκε με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εξωτερικού με εγγύηση χρεόγραφα του Ελληνικού Δημοσίου και κρατικά χρεόγραφα άλλων μελών της Ευρωζώνης, ομόλογα ΕΤΧΣ/ΕΜΣ και καλυμμένες ομολογίες που εκδόθηκαν από την Τράπεζα (σημ. 6.2.1.3 και 37). Την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο δανεισμός από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και παρεμφερείς οργανισμούς περιλαμβάνει δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (European Investment Bank), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη (European Bank for Reconstruction and Development) και από λοιπούς παρεμφερείς οργανισμούς.

36. Υποχρεώσεις προς πελάτες

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Καταθέσεις ταμιευτηρίου και τρεχούμενοι λογαριασμοί	21.875	19.412
Προθεσμιακές καταθέσεις	16.990	14.370
Συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων	200	53
Λοιπά προθεσμιακά προϊόντα (σημ. 37)	18	8
Σύνολο	39.083	33.843

Κατά τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9, ανακλήθηκε η επιλογή επιμέτρησης των σύνθετων καταθέσεων στην εύλογη αξία σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 και έκτοτε επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, μετά το διαχωρισμό των ενσωματωμένων παραγώγων από τα κύρια συμβόλαιά τους. Τον Νοέμβριο του 2018, οι εν λόγω καταθέσεις έληξαν.

Τα λοιπά προθεσμιακά προϊόντα σχετίζονται με μεσοπρόθεσμους τίτλους κύριας οφειλής που κατείχαν πελάτες της Τράπεζας ποσού € 18 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 8 εκατ.).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι υποχρεώσεις προς πελάτες για τις ελληνικές και διεθνείς δραστηριότητες ανέρχονταν σε € 28.785 εκατ. και € 10.298 εκατ., αντίστοιχα (31 Δεκεμβρίου 2017: € 24.579 εκατ. και € 9.264 εκατ., αντίστοιχα).

37. Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Ομόλογα από τιτλοποίηση	1.245	-
Ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης (Tier 2)	947	-
Καλυμμένες ομολογίες	499	497
Μεσοπρόθεσμοι τίτλοι (EMTN) (σημ. 36)	16	52
Σύνολο	2.707	549

Κατά τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9, ανακλήθηκε η επιλογή επιμέτρησης των σύνθετων τίτλων στην εύλογη αξία σύμφωνα με το ΔΛΠ 39 και έκτοτε επιμετρώνται στο αποσβέσιμο κόστος, μετά το διαχωρισμό των ενσωματωμένων παραγώγων από τα κύρια συμβόλαια τους. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η λογιστική αξία των εν λόγω τίτλων ανερχόταν σε € 3 εκατ. Από τη μεταβολή της εύλογης αξίας τους για την περίοδο από την ημερομηνία επαναμέτρησης έως την 31 Δεκεμβρίου 2018, θα προέκυπτε κέρδος ύψους € 0,1 εκατ. το οποίο έχει ήδη αναγνωριστεί στην κατάσταση αποτελεσμάτων μέσω της αποτίμησης των ενσωματωμένων παραγώγων.

Ομόλογα από τιτλοποίηση

Τον Ιούνιο 2018, η Τράπεζα μέσω της θυγατρικής της εταιρείας ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων Maximus Hellas DAC, εξέδωσε ομόλογα με τιτλοποίηση επιχειρηματικών δανείων και δανείων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις συνολικής ονομαστικής αξίας € 1.251,5 εκατ. τα οποία αποτελούνταν από: (α) τίτλους κύριας οφειλής (senior notes - τίτλοι κατηγορίας A) ονομαστικής αξίας € 813,5 εκατ. με επιτόκιο Euribor τριμήνου πλέον 250 μονάδες βάσης, οι οποίοι πωλήθηκαν μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης σε δύο εταιρείες έκδοσης εμπορικών χρεογράφων εξασφαλισμένων με στοιχεία ενεργητικού (Asset Backed Commercial Paper-ABCP), τις οποίες διαχειρίζεται διεθνής θεσμικός επενδυτής και (β) τίτλους μειωμένης εξασφάλισης (τίτλοι κατηγορίας B) ονομαστικής αξίας € 438 εκατ., οι οποίοι διακρατήθηκαν από την Τράπεζα. Η συναλλαγή έχει λογιστικοποιηθεί ως δανεισμός με εξασφαλίσεις, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Τράπεζα διατηρεί όλους τους σημαντικούς κινδύνους και τα οφέλη που απορρέουν από την κυριότητα των τιτλοποιημένων στοιχείων ενεργητικού. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το υπόλοιπο των τίτλων κατηγορίας A ανερχόταν σε € 654 εκατ.

Επιπλέον, τον Δεκέμβριο του 2018, η Τράπεζα, μέσω της θυγατρικής της εταιρείας ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων Astarti DAC, εξέδωσε ομόλογα με τιτλοποίηση δανείων μικρών επιχειρήσεων και καταναλωτικών δανείων συνολικής ονομαστικής αξίας € 810 εκατ., τα οποία αποτελούνταν από: (α) τίτλους κύριας οφειλής (senior notes - τίτλοι κατηγορίας A) ονομαστικής αξίας € 591 εκατ. με επιτόκιο Euribor τριμήνου πλέον 210 μονάδες βάσης, οι οποίοι πωλήθηκαν μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης σε δύο εταιρείες έκδοσης εμπορικών χρεογράφων εξασφαλισμένων με στοιχεία ενεργητικού (Asset Backed Commercial Paper-ABCP), τις οποίες διαχειρίζεται διεθνής θεσμικός επενδυτής και (β) τίτλους μειωμένης εξασφάλισης (τίτλοι κατηγορίας B) ονομαστικής αξίας € 219 εκατ., οι οποίοι διακρατήθηκαν από την Τράπεζα. Η συναλλαγή έχει λογιστικοποιηθεί ως δανεισμός με εξασφαλίσεις, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Τράπεζα διατηρεί όλους τους σημαντικούς κινδύνους και τα οφέλη που απορρέουν από την κυριότητα των τιτλοποιημένων στοιχείων ενεργητικού.

Τον Ιούλιο του 2018, τα ομόλογα με τιτλοποίηση στεγαστικών δανείων ονομαστικής αξίας € 1.041 εκατ., τα οποία εκδόθηκαν από την εταιρεία ειδικού σκοπού για τη συγκέντρωση κεφαλαίων Tegea PLC και διακρατήθηκαν από την Τράπεζα, αποπληρώθηκαν πλήρως.

Κεφαλαιακά μέσα κατηγορίας 2 (Tier 2)

Στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα του προγράμματος ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας βάσει του Νόμου 3723/2008, η Τράπεζα είχε εκδώσει προνομιούχες μετοχές ονομαστικής αξίας € 950 εκατ., οι οποίες είχαν καλυφθεί από το Ελληνικό Δημόσιο. Την 18 Ιανουαρίου 2018, η Τράπεζα ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της πλήρους αποπληρωμής των εν λόγω μετοχών σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1α του άρθρου 1 του Ν. 3723/2008 και τις αποφάσεις της Έκτακτης Γενικής Συνέλευσης των μετόχων (κοινών και προνομιούχων) της, την 3 Νοεμβρίου 2017.

Η ανωτέρω αποπληρωμή ολοκληρώθηκε εν μέρει με μετρητά και εν μέρει με την παράδοση κεφαλαιακών μέσων κατηγορίας 2 συνολικού ύψους € 950.000.000 σύμφωνα με τον Κανονισμό 575/2013 της ΕΕ και δεν έχει επίπτωση στο CET1 του Ομίλου με βάση την πλήρη εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας III.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Σύμφωνα με τους όρους της έκδοσης, τα κεφαλαιακά μέσα κατηγορίας 2 έχουν διάρκεια δέκα ετών (έως την 17 Ιανουαρίου 2028) και σταθερό ονομαστικό επιτόκιο 6,41% (αναγνωρίζεται στην κατάσταση αποτελεσμάτων) το οποίο θα καταβάλλεται εξαμηνιαία. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, τα προαναφερθέντα κεφαλαιακά μέσα ανέρχονταν σε € 947 εκατ., συμπεριλαμβανομένων € 4 εκατ. εξόδων έκδοσης και € 0,2 εκατ. δεδουλευμένων τόκων.

Περαιτέρω πληροφόρηση αναφορικά με τα κεφαλαιακά μέσα της κατηγορίας 2 και το σχετικό νομικό πλαίσιο παρέχεται στη σημείωση 41 των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017.

Μεσοπρόθεσμοι τίτλοι (EMTN)

Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος προχώρησε στην έκδοση μεσοπρόθεσμων τίτλων ονομαστικής αξίας € 25 εκατ. (εκ των οποίων € 12 εκατ. διακρατούνται από πελάτες της Τράπεζας).

Τον Ιούνιο και τον Νοέμβριο του 2018, τίτλοι ονομαστικής αξίας € 48 και € 4 εκατ. αντίστοιχα, έληξαν.

Καλυμμένες ομολογίες

Κατά τη διάρκεια της χρήσης που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, η Τράπεζα προχώρησε στην έκδοση καλυμμένων ομολογιών ονομαστικής αξίας € 2.720 εκατ. και την ακύρωση/μερική ακύρωση των καλυμμένων ομολογιών ονομαστικής αξίας € 2.030 εκατ. Όλες οι ανωτέρω εκδόσεις διακρατούνταν πλήρως από την Τράπεζα.

Γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού

Τον Φεβρουάριο του 2019, η Τράπεζα προχώρησε στη μερική ακύρωση καλυμμένων ομολογιών ονομαστικής αξίας € 50 εκατ., τα οποία διακρατούνταν προηγουμένως από την Τράπεζα.

Την 18 Μαρτίου 2019 η Τράπεζα, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού Maximus Hellas DAC, προχώρησε στην αύξηση της έκδοσης ομολόγων με τιτλοποίηση δανείων η οποία ανήλθε συνολικά σε ονομαστική αξία € 1.338 εκατ., εκ των οποίων € 910 εκατ. κατηγορίας Α διακρατήθηκαν από διεθνή θεσμικό επενδυτή και € 428 εκατ. κατηγορίας Β διακρατήθηκαν από την Τράπεζα.

Οι απαιτούμενες γνωστοποιήσεις σχετικά με τις εκδοθείσες καλυμμένες ομολογίες, βάσει της Π.Δ.Τ.Ε. 2620/28.08.2009, είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Τράπεζας (Έκθεση προς Επενδυτές για τα Προγράμματα Καλυμμένων Ομολογιών).

38. Λοιπές υποχρεώσεις

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Υπόλοιπα σε διακανονισμό ⁽¹⁾	297	252
Προεισπραγμένα έσοδα και έξοδα δεδουλευμένα	96	81
Υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία (σημ. 39)	49	50
Πρόβλεψη αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών για δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο (σημ. 6.2.1.2)	58	-
Πρόβλεψη χρηματοοικονομικής εγγύησης για πιστωτικό κίνδυνο Ελληνικού Δημοσίου	43	45
Λοιπές προβλέψεις	106	80
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος	8	7
Αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις (σημ. 16)	4	4
Λοιπές υποχρεώσεις	183	165
Σύνολο	844	684

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει υπόλοιπα σε διακανονισμό που σχετίζεται με τραπεζικές επιταγές και εμβάσματα, συναλλαγές πιστωτικών καρτών, λοιπές τραπεζικές και χρηματιστηριακές δραστηριότητες.

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι λοιπές υποχρεώσεις ποσού € 183 εκατ. αφορούν κυρίως σε (α) υποχρεώσεις σε προμηθευτές και πιστωτές, (β) εισφορές σε ασφαλιστικούς οργανισμούς, (γ) υποχρεώσεις από λοιπούς φόρους και τέλη και (δ) υποχρεώσεις συναλλαγών (trading liabilities).

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι λοιπές προβλέψεις ποσού € 106 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 80 εκατ.) περιλαμβάνουν κυρίως: (α) € 56 εκατ. για εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και απαιτήσεις υπό αμφισβήτηση (σημ. 46), (β) € 8 εκατ. για έξοδα αναδιάρθρωσης (σχετίζονται κυρίως με το Πρόγραμμα Εθελούσιας Εξόδου) και (γ) λοιπές προβλέψεις για λειτουργικούς κινδύνους ποσού € 39 εκατ., εκ των οποίων € 32 εκατ. αφορούν σε μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες, (σημ. 17).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η κίνηση των λοιπών προβλέψεων του Ομίλου παρουσιάζεται παρακάτω:

Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου

Προβλέψεις χρήσης

Χρησιμοποιηθείσες προβλέψεις

Ανακτήσεις χρήσης

Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις⁽¹⁾

Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου

Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου

Προβλέψεις χρήσης

Χρησιμοποιηθείσες προβλέψεις

Ανακτήσεις χρήσης

Συναλλαγματικές διαφορές και λοιπές κινήσεις⁽¹⁾

Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες

Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου

31 Δεκεμβρίου 2018		
Εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και απαιτήσεις υπό αμφισβήτηση	Λοιπά	Σύνολο
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
63	17	80
3	88	91
(1)	(1)	(2)
(9)	(2)	(11)
(0)	(52)	(52)
56	50	106

31 Δεκεμβρίου 2017		
Εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και απαιτήσεις υπό αμφισβήτηση	Λοιπά	Σύνολο
€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
67	54	121
7	11	18
(2)	(7)	(9)
(2)	(3)	(5)
(1)	(37)	(38)
(6)	(1)	(7)
63	17	80

⁽¹⁾ Οι λοιπές κινήσεις περιλαμβάνουν ποσό € 50 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 38 εκατ.) για αποζημιώσεις που πληρώθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου το οποίο παρουσιάζεται στην κίνηση της υποχρέωσης για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία (σημ. 39).

Η εφαρμογή του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου, που ήταν ήδη σε ισχύ κατά τη διάρκεια του 2017, είχε σχεδιαστεί για το προσωπικό του Ομίλου στην Ελλάδα στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου αναδιάρθρωσης της Τράπεζας και σύμφωνα με τις σχετικές κύριες δεσμεύσεις που αναφέρονταν σε αυτό (σημ. 5). Στο ίδιο πλαίσιο ανακοινώθηκε την 19 Ιανουαρίου 2018 και υλοποιήθηκε ένα πρόσθετο πρόγραμμα με τους ίδιους όρους, το οποίο αφορούσε σε υπαλλήλους συγκεκριμένων επιλεγμένων μονάδων στην Ελλάδα.

Έως την 31 Δεκεμβρίου 2018, το κόστος του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου, μετά από προβλέψεις για αποζημίωση λόγω εξόδου από την υπηρεσία, ανήλθε σε € 174 εκατ., εκ των οποίων € 55 εκατ. αναγνωρίστηκαν στην κατάσταση αποτελεσμάτων του Ομίλου για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018. Η ετήσια εκτιμώμενη εξοικονόμηση, ως αποτέλεσμα του πρόσθετου κόστους του προγράμματος το οποίο αναγνωρίστηκε τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, ανέρχεται σε € 22,6 εκατ.

39. Υποχρέωση αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία

Ο Όμιλος σχηματίζει πρόβλεψη αποζημίωσης του προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία για τους υπαλλήλους του στην Ελλάδα και το εξωτερικό, που δικαιούνται εφάπαξ αποζημίωση όταν αυτοί παραμένουν στην υπηρεσία μέχρι τη συνήθη ηλικία συνταξιοδότησης. Η αποζημίωση αυτή υπολογίζεται βάσει των ετών υπηρεσίας και των απολαβών των υπαλλήλων κατά την ημερομηνία συνταξιοδότησης, σύμφωνα με την ισχύουσα εργατική νομοθεσία. Οι ανωτέρω υποχρεώσεις αποζημίωσης λόγω εξόδου από την υπηρεσία συνήθως εκθέτουν τον Όμιλο σε αναλογιστικούς κινδύνους, όπως ο κίνδυνος επιτοκίου και ο κίνδυνος μεταβολής των μισθών. Ως εκ τούτου, μια μείωση στο προεξοφλητικό επιτόκιο που χρησιμοποιείται στον υπολογισμό της παρούσας αξίας των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών εκροών ή μια αύξηση στους μελλοντικούς μισθούς, θα αυξήσουν την υποχρέωση του Ομίλου.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η μεταβολή της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία παρουσιάζεται παρακάτω:

	2018	2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	50	48
Κόστος τρέχουσας απασχόλησης	3	3
Τόκος στην υποχρέωση	1	1
Κόστος προϋπηρεσίας και (κέρδη)/ζημιές διακανονισμών	48	36
Επαναμετρήσεις:		
Αναλογιστικά (κέρδη)/ζημιές λόγω μεταβολής των χρηματοοικονομικών παραδοχών	(2)	1
Αναλογιστικά (κέρδη)/ζημιές λόγω μεταβολής των δημογραφικών παραδοχών	1	-
Αναλογιστικά (κέρδη)/ζημιές λόγω εμπειρικών αναπροσαρμογών	1	2
Αποζημιώσεις που πληρώθηκαν	(53)	(39)
Συναλλαγματικές διαφορές	0	0
Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες	-	(2)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	49	50

Οι αποζημιώσεις που πληρώθηκαν από τον Όμιλο το 2018 στο πλαίσιο της εφαρμογής του Προγράμματος Εθελούσιας Εξόδου (σημ. 38), ανήλθαν σε € 53 εκατ. Η πρόβλεψη αποζημίωσης προσωπικού λόγω συνταξιοδότησης που είχε σχηματιστεί για τους υπαλλήλους που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα ανήλθε σε € 5 εκατ.

Οι πιο σημαντικές αναλογιστικές παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν (εκφρασμένες σε σταθμισμένους μέσους όρους) παρουσιάζονται παρακάτω:

	2018	2017
	%	%
Προεξοφλητικό επιτόκιο	1,9	1,8
Μελλοντική αύξηση μισθών	2,4	2,6

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η μέση διάρκεια της υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία ήταν 18 έτη (2017: 18 έτη).

Η ανάλυση ευαισθησίας των σημαντικότερων παραδοχών, με βάση μια εύλογη μεταβολή αυτών, που χρησιμοποιήθηκαν την 31 Δεκεμβρίου 2018 παρουσιάζεται παρακάτω:

Η αύξηση/(μείωση) του προεξοφλητικού επιτοκίου κατά 50 μονάδες βάσης/(50 μονάδες βάσης), θα είχε ως αποτέλεσμα τη (μείωση)/αύξηση της υποχρέωσης κατά (€ 3,5 εκατ.)/ € 3,9 εκατ.

Η αύξηση/(μείωση) των μελλοντικών μισθών κατά 0,5%/(0,5%), θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση/(μείωση) της υποχρέωσης κατά € 3,8 εκατ./(€ 3,5 εκατ.).

Η παραπάνω ανάλυση ευαισθησίας βασίζεται στην αλλαγή μιας παραδοχής διατηρώντας τις υπόλοιπες σταθερές. Στην πράξη αυτό δεν είναι σύνηθες να συμβεί και οι μεταβολές σε κάποιες από τις παραδοχές μπορεί να συσχετίζονται.

Οι μέθοδοι και οι παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν για την προετοιμασία της παραπάνω ανάλυσης ευαισθησίας είναι συνεπείς με αυτές που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση της υποχρέωσης καθορισμένων παροχών και δεν μεταβλήθηκαν συγκριτικά με την προηγούμενη χρήση.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις
40. Μετοχικό κεφάλαιο-κοινές μετοχές, διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο και ίδιες μετοχές

Η ονομαστική αξία των μετοχών της Τράπεζας είναι € 0,30 ανά μετοχή (2017: € 0,30). Το κοινό μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας είναι πλήρως καταβεβλημένο. Η μεταβολή του μετοχικού κεφαλαίου-κοινών μετοχών, της διαφοράς από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο και των ιδίων μετοχών παρουσιάζεται παρακάτω:

	Μετοχικό κεφάλαιο - κοινές μετοχές			Διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο		
	€ εκατ.	Ίδιες μετοχές € εκατ.	Καθαρό ποσό € εκατ.	€ εκατ.	Ίδιες μετοχές € εκατ.	Καθαρό ποσό € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2017	656	(1)	655	8.056	(1)	8.055
Αγορά ιδίων μετοχών	-	(1)	(1)	-	(2)	(2)
Πώληση ιδίων μετοχών	-	1	1	-	2	2
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2017	656	(1)	655	8.056	(1)	8.055
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2018	656	(1)	655	8.056	(1)	8.055
Αγορά ιδίων μετοχών	-	(1)	(1)	-	(2)	(2)
Πώληση ιδίων μετοχών	-	1	1	-	2	2
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2018	656	(1)	655	8.056	(1)	8.055

Η μεταβολή του αριθμού των μετοχών της Τράπεζας παρουσιάζεται παρακάτω:

	Αριθμός μετοχών		
	Εκδοθείσες κοινές μετοχές	Ίδιες μετοχές	Καθαρό ποσό
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2017	2.185.998.765	(1.487.571)	2.184.511.194
Αγορά ιδίων μετοχών	-	(5.111.233)	(5.111.233)
Πώληση ιδίων μετοχών	-	4.796.094	4.796.094
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2017	2.185.998.765	(1.802.710)	2.184.196.055
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2018	2.185.998.765	(1.802.710)	2.184.196.055
Αγορά ιδίων μετοχών	-	(3.711.579)	(3.711.579)
Πώληση ιδίων μετοχών	-	4.320.257	4.320.257
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2018	2.185.998.765	(1.194.032)	2.184.804.733

Ίδιες μετοχές

Στα συνήθη πλαίσια των εργασιών τους, οι θυγατρικές εταιρείες της Τράπεζας ενδέχεται να πραγματοποιήσουν αγορές και πωλήσεις ιδίων μετοχών. Σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου 16γ του Νόμου 3864/2010, για όσο συμμετέχει το ΕΤΧΣ στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας, δεν επιτρέπεται η αγορά ιδίων μετοχών από την Τράπεζα χωρίς την έγκρισή του.

Επιπλέον, την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο αριθμός των μετοχών της Eurobank που κατείχαν οι συγγενείς εταιρείες του Ομίλου στα συνήθη πλαίσια των ασφαλιστικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων τους ήταν συνολικά 18.406.000 (31 Δεκεμβρίου 2017: 1.486.000).

41. Προνομιούχοι τίτλοι

Την 18 Μαρτίου 2005, ο Όμιλος, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, εξέδωσε προνομιούχους τίτλους ποσού € 200 εκατ. οι οποίοι αποτελούν πρόσθετα εποπτικά κεφάλαια (Lower Tier 1 Σειρά Α) για τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το υπόλοιπο της Σειράς Α ήταν € 2 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων έκδοσης). Οι προνομιούχοι τίτλοι δεν έχουν προκαθορισμένη ημερομηνία αποπληρωμής και δίνουν στον εκδότη το δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής τους στην ονομαστική τους αξία στις 18 Μαρτίου 2010 και ετησίως από τότε και στο εξής και είναι εισηγμένοι στα Χρηματιστήρια του Λουξεμβούργου και της Φρανκφούρτης.

Την 2 Νοεμβρίου 2005, ο Όμιλος, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, εξέδωσε προνομιούχους τίτλους ποσού € 400 εκατ. οι οποίοι αποτελούν πρόσθετα εποπτικά κεφάλαια (Lower Tier 1 Σειρά Β) για τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

2018, το υπόλοιπο της Σειράς Β ήταν € 4 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων έκδοσης). Οι προνομιούχοι τίτλοι δεν έχουν προκαθορισμένη ημερομηνία αποπληρωμής και δίνουν στον εκδότη το δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής τους στην ονομαστική τους αξία στις 2 Νοεμβρίου 2015 και σε τριμηνιαία βάση από τότε και στο εξής και είναι εισηγμένοι στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου.

Την 9 Νοεμβρίου και την 21 Δεκεμβρίου 2005, ο Όμιλος, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, εξέδωσε προνομιούχους τίτλους ποσού € 150 εκατ. και € 50 εκατ., αντίστοιχα, οι οποίοι αποτελούν πρόσθετα εποπτικά κεφάλαια (Lower Tier 1 Σειρά Γ) για τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το υπόλοιπο της Σειράς Γ ήταν € 17 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων έκδοσης). Οι προνομιούχοι τίτλοι δεν έχουν προκαθορισμένη ημερομηνία αποπληρωμής και δίνουν στον εκδότη το δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής τους στην ονομαστική τους αξία στις 9 Ιανουαρίου 2011 και σε τριμηνιαία βάση από τότε και στο εξής. Οι προνομιούχοι τίτλοι είναι εισηγμένοι στα Χρηματιστήρια του Λονδίνου, της Φρανκφούρτης και του Euronext Άμστερνταμ.

Την 29 Ιουλίου 2009, ο Όμιλος, μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, εξέδωσε € 300 εκατ. προνομιούχων τίτλων οι οποίοι αποτελούν εποπτικά κεφάλαια (Tier 1 Σειρά Δ) για τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το υπόλοιπο της Σειράς Δ ήταν € 19 εκατ. (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων έκδοσης). Οι προνομιούχοι τίτλοι δεν έχουν προκαθορισμένη ημερομηνία αποπληρωμής και παρέχουν στον εκδότη το δικαίωμα πρόωρης αποπληρωμής πέντε χρόνια μετά την ημερομηνία έκδοσης και σε ετήσια βάση από τότε και στο εξής. Επιπρόσθετα, οι τίτλοι μετά τον Οκτώβριο του 2014 είναι μετατρέψιμοι, κατόπιν άσκησης του δικαιώματος μετατροπής είτε από τον εκδότη είτε από τον ομολογιούχο και υπό ορισμένες συνθήκες, σε κοινές μετοχές Eurobank στο χαμηλότερο συντελεστή μετατροπής βάσει: α) 12% μείωσης της τρέχουσας τιμής της μετοχής κατά το τελευταίο διάστημα που θα προηγηθεί της ανταλλαγής ή β) της ονομαστικής αξίας της κοινής μετοχής της Τράπεζας. Οι προνομιούχοι τίτλοι είναι εισηγμένοι στο Χρηματιστήριο Αξιών του Λονδίνου.

Όλες οι υποχρεώσεις του εκδότη, αναφορικά με τις ανωτέρω εκδόσεις των προνομιούχων τίτλων, καλύπτονται από εγγυήσεις μειωμένης εξασφάλισης από την Τράπεζα. Οι αναλυτικοί όροι της κάθε έκδοσης, μαζί με την μερισματική τους απόδοση ή/και τη βάση υπολογισμού της είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Τράπεζας. Σύμφωνα με τους προαναφερθέντες όρους των προνομιούχων τίτλων, η ERB Hellas Funding Ltd ανακοίνωσε την μη καταβολή του μη σωρευτικού μερίσματος της παραπάνω σειράς προνομιούχων αξιών για το 2016, 2017 και την 9 Ιανουαρίου 2018.

Το υπόλοιπο των προνομιούχων τίτλων που εξέδωσε ο Όμιλος μέσω της εταιρείας ειδικού σκοπού, ERB Hellas Funding Limited, την 31 Δεκεμβρίου 2018 (καμία μεταβολή για τη χρήση που έληξε 31 Δεκεμβρίου 2017) παρουσιάζεται παρακάτω:

	Έκδοση Α € εκατ.	Έκδοση Β € εκατ.	Έκδοση Γ € εκατ.	Έκδοση Δ € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου	2	4	18	19	43
Επαναγορά	-	-	(1)	-	(1)
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου	2	4	17	19	42

Μετά την αποπληρωμή των προνομιούχων μετοχών τις οποίες κατείχε το Ελληνικό Δημόσιο (σημ. 37) την 17 Ιανουαρίου 2018 και σύμφωνα με τους όρους των προνομιούχων τίτλων, η ERB Hellas Funding Ltd ανακοίνωσε την πληρωμή μη σωρευτικών μερισμάτων συνολικού ποσού € 2,5 εκατ. (€ 2,2 εκατ. μετά από φόρους) για τις σειρές Α, Β, Γ και Δ. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, το μέρισμα που αναλογεί στους κατόχους προνομιούχων τίτλων ανήλθε σε € 2,8 εκατ. (€ 2,4 εκατ. μετά από φόρους).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις
42. Ειδικά αποθεματικά

	Τακτικό αποθεματικό € εκατ.	Αφορολόγητα αποθεματικά € εκατ.	Αποθεματικά εύλογης αξίας € εκατ.	Λοιπά Αποθεματικά € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2017	408	957	17	6.333	7.715
Μεταφορές μεταξύ αποθεματικών	(9)	17	-	(6)	2
Χαρτοφυλάκιο διαθέσιμων προς πώληση επενδυτικών τίτλων					
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	-	-	244	-	244
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	-	-	(31)	-	(31)
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών					
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	-	-	-	27	27
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	-	-	-	(8)	(8)
Συναλλαγματικές διαφορές	-	-	-	6	6
Συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες					
- μεταβολή αναλογίας λοιπών αποτελεσμάτων συγγενών εταιρειών και κοινοπραξιών, μετά από φόρους	-	-	52	-	52
Αναλογιστικά κέρδη/(ζημιές) υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, μετά από φόρους	-	-	-	(2)	(2)
Αξία παρεχόμενων υπηρεσιών από το προσωπικό	-	-	-	0	0
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2017	399	974	282	6.350	8.005
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2018	399	974	282	6.350	8.005
Επίπτωση από τη μετάβαση στο IFRS 9 την 1 Ιανουαρίου 2018 (σημ. 2.3.2)	-	-	9	-	9
Υπόλοιπο την 1 Ιανουαρίου 2018, αναμορφωμένο	399	974	291	6.350	8.014
Μεταφορές μεταξύ αποθεματικών ⁽¹⁾	(15)	(31)	-	(2)	(48)
Χρεωστικοί τίτλοι που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω λοιπών αποτελεσμάτων απευθείας στην καθαρή θέση					
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	-	-	(88)	-	(88)
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	-	-	(75)	-	(75)
Αντιστάθμιση ταμειακών ροών					
- μεταβολή στην εύλογη αξία, μετά από φόρους	-	-	-	22	22
- μεταφορά στο λογαριασμό αποτελεσμάτων, μετά από φόρους	-	-	-	(19)	(19)
Συναλλαγματικές διαφορές					
- δραστηριοτήτων εξωτερικού	-	-	-	(10)	(10)
- αντιστάθμισης καθαρών επενδύσεων σε θυγατρικές εξωτερικού	-	-	-	(0)	(0)
Μεταφορά στα καθαρά κέρδη από την πώληση δραστηριοτήτων εξωτερικού					
- συναλλαγματικές διαφορές δραστηριοτήτων εξωτερικού	-	-	-	71	71
- αντιστάθμιση καθαρών επενδύσεων σε θυγατρικές εξωτερικού	-	-	-	(37)	(37)
Συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες					
- μεταβολή αναλογίας λοιπών αποτελεσμάτων συγγενών εταιρειών και κοινοπραξιών, μετά από φόρους	-	-	(33)	-	(33)
Αναλογιστικά κέρδη/(ζημιές) υποχρέωσης αποζημίωσης προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, μετά από φόρους	-	-	-	0	0
Υπόλοιπο την 31 Δεκεμβρίου 2018	384	943	95	6.375	7.797

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει κυρίως ποσά που σχετίζονται με τις δραστηριότητες του Ομίλου στη Ρουμανία οι οποίες πωλήθηκαν το 2018 (σημ. 17).

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, στα ειδικά αποθεματικά περιλαμβάνονται: (α) ειδικό αποθεματικό της Τράπεζας ποσού € 5.579 εκατ. (2017: € 5.579 εκατ.), το οποίο μπορεί μόνο είτε να κεφαλαιοποιηθεί ή να συμψηφιστεί με ζημιές εις νέον, σύμφωνα με τον νόμο περί Ανωνύμων Εταιρειών, όπως είναι σε ισχύ, (β) αποθεματικό συναλλαγματικών διαφορών, το οποίο ανήλθε σε ζημιά ποσού € 204 εκατ., εκ των οποίων € 27 εκατ. κέρδη σχετίζονται με το αποτέλεσμα της αντιστάθμισης της καθαρής επένδυσης (2017: το αποθεματικό συναλλαγματικών διαφορών ανήλθε σε € 228 εκατ. ζημιά, εκ των οποίων € 64 εκατ. κέρδη σχετίζονται με το αποτέλεσμα της αντιστάθμισης της καθαρής επένδυσης) και (γ) το αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ροών ποσού € 37 εκατ. ζημιά (2017: € 40 εκατ. ζημιά).

Το τακτικό αποθεματικό, το αποθεματικό εύλογης αξίας και το αποθεματικό αντιστάθμισης ταμειακών ροών δεν μπορούν να διανεμηθούν, ενώ τα αφορολόγητα αποθεματικά φορολογούνται κατά την διανομή τους.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

43. Μερίσματα

Βάσει των αποτελεσμάτων της Τράπεζας του 2018 και σε συνδυασμό με το άρθρο 159 του Νόμου περί Ανωνύμων Εταιρειών 4548/2018, δεν επιτρέπεται η διανομή μερίσματος. Βάσει του άρθρου 10, παρ. 3 του Νόμου 3864/2010, «περί ιδρύσεως του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας», κατά την περίοδο συμμετοχής του στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας, το ποσό των μερισμάτων που ενδέχεται να διανεμηθούν στους κατόχους μετοχών της Τράπεζας, δεν μπορεί να υπερβεί το 35% των κερδών, όπως προβλέπεται στο άρθρο 161, παρ.2 του Νόμου περί Ανωνύμων Εταιρειών 4548/2018.

44. Μεταβιβάσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων

Ο Όμιλος διενεργεί συναλλαγές με τις οποίες μεταβιβάζει χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία που έχει αναγνωρίσει, απευθείας σε τρίτους ή σε εταιρείες ειδικού σκοπού.

(α) Ο Όμιλος πωλεί χρεόγραφα έναντι μετρητών στο πλαίσιο συμφωνιών επαναγοράς χρεογράφων («repos») και αναλαμβάνει την υποχρέωση να επιστρέψει στον αντισυμβαλλόμενο τα χρήματα που εισέπραξε. Επιπλέον, ο Όμιλος ενεχυριάζει έναντι μετρητών τίτλους και δάνεια και απαιτήσεις πελατών και αναλαμβάνει την υποχρέωση να επιστρέψει στον αντισυμβαλλόμενο τα χρήματα που εισέπραξε. Ο Όμιλος εκτιμά ότι διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων του σχετικού πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου, και τις αποδόσεις αυτών των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και ως εκ τούτου δεν τα έχει αποαναγνωρίσει. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω συναλλαγών, ο Όμιλος δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει, πουλήσει ή να ενεχυριάσει τα μεταβιβασθέντα περιουσιακά στοιχεία κατά τη διάρκεια της συναλλαγής. Η σχετική υποχρέωση αναγνωρίζεται ανάλογα στις Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (σημ. 34 και 35) και τις Υποχρεώσεις προς πελάτες (σημ. 36), ως ενδείκνυται.

Ο Όμιλος έχει προχωρήσει σε τιτλοποιήσεις διαφόρων κατηγοριών δανείων (επιχειρηματικών, καταναλωτικών και δανείων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις), σύμφωνα με τις οποίες αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταβιβάσει τις ταμειακές ροές από τα δάνεια στους κατόχους των ομολογιών. Ο Όμιλος εκτιμά ότι διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων του σχετικού πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου, και τις αποδόσεις αυτών των δανείων και ως εκ τούτου δεν τα έχει αποαναγνωρίσει. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω συναλλαγών, ο Όμιλος δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει, πουλήσει ή να ενεχυριάσει τα μεταβιβασθέντα περιουσιακά στοιχεία κατά την περίοδο που διακρατούνται από τις εταιρείες ειδικού σκοπού. Επιπλέον, το δικαίωμα αναγωγής των κατόχων των ομολογιών περιορίζεται μόνο στα δάνεια που έχουν μεταβιβαστεί. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, τα ομόλογα από τιτλοποιήσεις τα οποία διακρατούνται από τρίτους ανέρχονται σε € 1.245 εκατ. (2017: υποχρέωση μηδέν) (σημ. 37).

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία του Ομίλου που έχουν πωληθεί ή μεταβιβαστεί, για τα οποία δεν πληρούνται τα κριτήρια αποαναγνώρισης τους από το ενεργητικό του Ομίλου:

	Λογιστική Αξία	
	2018	2017
	€ εκατ.	€ εκατ.
Τίτλοι εμπορικού χαρτοφυλακίου	6	5
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	15.829	24.718
- τιτλοποιημένα δάνεια ⁽¹⁾	2.268	436
- ενεχυριασμένα δάνεια στο πλαίσιο προγράμματος έκδοσης καλυμμένων ομολογιών	5.014	4.658
- ενεχυριασμένα δάνεια σε κεντρικές τράπεζες	8.337	19.552
- λοιπά ενεχυριασμένα δάνεια	210	72
Χαρτοφυλάκιο επενδυτικών τίτλων	4.160	3.830
Σύνολο	19.995	28.553

⁽¹⁾ Περιλαμβάνει εκδόσεις από τιτλοποιήσεις δανείων που διακρατούνται από την Τράπεζα και δεν χρησιμοποιήθηκαν για χρηματοδότηση.

(β) Ο Όμιλος ενδέχεται να πουλήσει ή να ενεχυριάσει εκ νέου τίτλους που έχει δανειστεί ή αποκτήσει μέσω συμφωνιών επαναπώλησης τίτλων («reverse repos»), τους οποίους έχει την υποχρέωση να επιστρέψει. Ο αντισυμβαλλόμενος διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και αποδόσεις των τίτλων αυτών και ως εκ τούτου δεν αναγνωρίζονται από τον Όμιλο. Την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος είχε αποκτήσει μέσω συμφωνιών επαναπώλησης τίτλους ονομαστικής αξίας € 117 εκατ., οι οποίοι πωλήθηκαν βάσει συμφωνιών επαναγοράς με ρευστοποιήσιμη αξία € 123 εκατ. (2017: € 180 εκατ. και € 255 εκατ. αντίστοιχα). Επιπλέον, την 31 Δεκεμβρίου 2018, ο Όμιλος είχε αποκτήσει έντοκα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου ονομαστικής αξίας € 1,2 δις

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ως ενέχυρα για συναλλαγές παραγώγων με το Ελληνικό Δημόσιο, τα οποία πωλήθηκαν βάσει συμφωνιών επαναπώλησης με € 860 εκατ. ρευστοποιήσιμη αξία (2017: € 970 εκατ. και € 623 εκατ., αντίστοιχα).

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η ρευστοποιήσιμη αξία των περιουσιακών στοιχείων που έχουν μεταβιβαστεί ή δανειστεί από τον Όμιλο μέσω συμφωνιών δανεισμού τίτλων, επαναπώλησης τίτλων και λοιπών συμφωνιών (σημεία α και β) ανήλθε σε € 13.402 εκατ., ενώ η σχετική υποχρέωση από τις ανωτέρω συναλλαγές ανήλθε σε € 9.758 εκατ. εκ των οποίων € 100 εκατ. επαναγορές χρεογράφων συμψηφίζονται στον ισολογισμό έναντι συμφωνιών επαναπώλησης (σημ. 34, 35, 36, 37 και 6.2.1.4.) (2017: ρευστοποιήσιμη αξία € 18.134 εκατ. και η σχετική υποχρέωση € 13.669 εκατ., εκ των οποίων € 235 εκατ. επαναγορές χρεογράφων συμψηφίζονταν στον ισολογισμό). Επιπρόσθετα, τα λοιπά ενεχυριασμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού του Ομίλου, πέραν αυτών που παρουσιάζονται ανωτέρω, ως εγγυήσεις για συμφωνίες επαναγοράς χρεογράφων, παράγωγα, τιτλοποιήσεις και λοιπές συναλλαγές αναφέρονται στις σημειώσεις 21 και 33.

45. Λειτουργικές μισθώσεις

Ο Όμιλος έχει συνάψει συμβάσεις εμπορικών μισθώσεων για εγκαταστάσεις, εξοπλισμό και οχήματα. Η πλειοψηφία των μισθώσεων του Ομίλου είναι συμβάσεις μακροπρόθεσμης διάρκειας, σύμφωνα με τους συνήθεις όρους των εμπορικών μισθώσεων που ισχύουν σε κάθε χώρα, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων για ανανέωση. Συγκεκριμένα, όπως ορίζεται από τον Ελληνικό Νόμο για τις Εμπορικές Μισθώσεις που βρίσκεται σε ισχύ, το ελάχιστο χρονικό διάστημα που ισχύει για τις μισθώσεις των εμπορικών ακινήτων με έναρξη μετά το τέλος Φεβρουαρίου 2014 είναι τα τρία έτη. Κατά συνέπεια, οι μη ακυρώσιμες πληρωμές των λειτουργικών μισθώσεων καθορίζονται με βάση τις εν λόγω νομικές διατάξεις και τους σχετικούς συμβατικούς όρους.

Οι συμβάσεις μισθώσεων του Ομίλου δεν περιλαμβάνουν διατάξεις που να επιβάλλουν κάποιον περιορισμό στη δυνατότητα του Ομίλου να πληρώνει μερίσματα, να συμμετέχει σε συναλλαγές χρηματοδότησης χρέους ή να συνάπτει περαιτέρω συμβάσεις μίσθωσης.

Τα πληρωτέα μισθώματα από μη ακυρώσιμες λειτουργικές μισθώσεις στις οποίες οι εταιρείες του Ομίλου λειτουργούν ως μισθωτής παρουσιάζονται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Εντός ενός έτους	33	37
Από ένα έως πέντε έτη	67	61
Άνω των πέντε ετών	34	35
Σύνολο	134	133

Το σύνολο των ελάχιστων μελλοντικών εισπρακτέων μισθωμάτων από μη ακυρώσιμες υπενοικιάσεις δεν είναι σημαντικό.

Τα εισπρακτέα μισθώματα από μη ακυρώσιμες λειτουργικές μισθώσεις στις οποίες οι εταιρείες του Ομίλου λειτουργούν ως εκμισθωτής παρουσιάζονται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Εντός ενός έτους	4	6
Από ένα έως πέντε έτη	12	17
Άνω των πέντε ετών	3	7
Σύνολο	19	30

46. Ενδεχόμενες υποχρεώσεις και λοιπές δεσμεύσεις

Ο Όμιλος παρουσιάζει τις δεσμεύσεις που σχετίζονται με πιστωτικό κίνδυνο και τις οποίες ανέλαβε στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του που σχετίζονται με τις δανειοδοτήσεις στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες: α) χρηματοοικονομικές εγγυήσεις, οι οποίες αναφέρονται σε εγγυήσεις και σε πιστωτικές επιστολές σε αναμονή που φέρουν τον ίδιο πιστωτικό κίνδυνο όπως τα δάνεια (υποκατάστατα πιστώσεων), β) δεσμεύσεις για την επέκταση της πίστωσης, οι οποίες περιλαμβάνουν ρητές δεσμεύσεις που είναι ανέκκλητες μέχρι τη λήξη της πίστωσης ή μπορούν να ανακληθούν μόνο μετά από σημαντικό δυσμενές γεγονός και γ) άλλες δεσμεύσεις που συνδέονται με πιστωτικό κίνδυνο, οι οποίες αφορούν ενέγγυες πιστώσεις και άλλες εγγυήσεις μεσαίου και χαμηλού κινδύνου σύμφωνα με τον Κανονισμό 575/2013/ΕΕ.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Οι δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο αναλύονται παρακάτω:

	2018 € εκατ.	2017 ⁽¹⁾ € εκατ.
Χρηματοοικονομικές εγγυήσεις	715	579
Ανέκκλητες δεσμεύσεις πιστωτικών ορίων	580	457
Λοιπές δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο	406	370
Σύνολο	1.701	1.406

⁽¹⁾ Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017, οι δεσμεύσεις που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο και αφορούν τις θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία, οι οποίες είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση ανέρχονται σε € 88 εκατ. και δεν περιλαμβάνονται στον ανωτέρω πίνακα.

Οι αναλύσεις ανά στάδιο όλων των δεσμεύσεων που σχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 ποσού € 4,7 δις που περιλαμβάνουν ανακλητές δανειακές δεσμεύσεις ποσού € 3 δις και αντίστοιχη πρόβλεψη απομείωσης ποσού € 58 εκατ. (1 Ιανουαρίου 2018: € 62 εκατ.) παρέχονται στη σημείωση 6.

Επιπλέον, ο Όμιλος έχει εκδώσει χρηματοοικονομική εγγύηση για τον πιστωτικό κίνδυνο Ελληνικού Δημοσίου ποσού € 0,24 δις (2017: € 0,24 δις) για την εξασφάλιση της οποίας έχει γίνει ισόποση κατάθεση βάσει σχετικής συμφωνίας ενεχυρίασης (σημ.33).

Λοιπές δεσμεύσεις

(α) Η Τράπεζα υπέγραψε με το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (Single Resolution Fund – SRB), συμβάσεις αμετάκλητης δέσμευσης πληρωμής και παροχής εξασφάλισης ποσού € 10 εκατ. την 31 Δεκεμβρίου 2018 (2017: € 7 εκατ.), το οποίο αντιπροσωπεύει το 15% της υποχρέωσης πληρωμής στο Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (Single Resolution Fund – SRF) για την εισφορά εξυγίανσης των ετών 2016-2018.

Βάσει των ανωτέρων συμβάσεων, στις οποίες προβλέπεται η παροχή ισόποσης εξασφάλισης σε μετρητά, η Τράπεζα ανέλαβε να καταβάλλει στο SRB ποσό ύψους έως το ποσό της αμετάκλητης δέσμευσης πληρωμής, σε περίπτωση αξίωσης εκτέλεσης και απαίτησης για πληρωμή από αυτό αναφορικά με μια ενέργεια εξυγίανσης. Η εν λόγω εξασφάλιση σε μετρητά έχει αναγνωριστεί ως χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού στον ισολογισμό του Ομίλου (σημ. 33).

(β) Την 31 Δεκεμβρίου 2018, οι δεσμεύσεις που σχετίζονται με τις κεφαλαιουχικές δαπάνες ανήλθαν σε € 18 εκατ. (2017: € 31 εκατ.).

Επίδικες υποθέσεις

Την 31 Δεκεμβρίου 2018, η πρόβλεψη που έχει αναγνωριστεί για μια σειρά επίδικων υποθέσεων έναντι του Ομίλου ανέρχεται σε € 56 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 70 εκατ. εκ των οποίων € 7 εκατ. σχετίζονται με τις θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση, σημ. 17), όπως αναφέρεται στη σημείωση 38. Το εν λόγω ποσό περιλαμβάνει € 34 εκατ. για μία εκκρεμή δικαστική υπόθεση, η οποία σχετίζεται με την απόκτηση του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου το 2013 (31 Δεκεμβρίου 2017: € 40 εκατ.).

Επιπλέον, ο Όμιλος της Eurobank έχει εισέλθει σε μια σειρά από δίκες, στο πλαίσιο της ασκήσεως των συνήθων δραστηριοτήτων του, οι οποίες βρίσκονται είτε σε πρώιμο ακόμη είτε σε προχωρημένο δικαστικό στάδιο. Η οριστική διευθέτηση των υποθέσεων αυτών μπορεί να απαιτήσει ανά περίπτωση την πάροδο ορισμένου χρόνου με την εξάντληση των κατά νόμο προβλεπόμενων ενδίκων μέσων από τα διάδικα μέρη. Η Διοίκηση, λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη της Γενικής Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών, δεν αναμένει ότι θα υπάρξει εκροή πόρων και συνεπώς δεν αναγνωρίζει την ανάγκη πρόβλεψης.

Κατά της Τράπεζας έχουν ασκηθεί, μεταξύ άλλων, ένδικα βοηθήματα και ένδικα μέσα με τη μορφή αγωγών, αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, ανακοπών κατά διαταγής πληρωμής και εφέσεων σε σχέση με την εγκυρότητα των όρων παροχής δανείων σε ελβετικό νόμισμα. Ασκήθηκε επίσης συλλογική αγωγή εκ μέρους ενώσεως καταναλωτών. Έως σήμερα, η συντριπτική πλειονότητα των αποφάσεων των πρωτοβάθμιων και των δευτεροβάθμιων δικαστηρίων που έχουν εκδοθεί, έχουν κρίνει υπέρ των θέσεων της Τράπεζας. Επί της συλλογικής αγωγής εκδόθηκε τον Φεβρουάριο του 2018 θετική για την Τράπεζα απόφαση του Εφετείου Αθηνών η οποία απέρριψε για ουσιαστικούς λόγους την αγωγή. Η απόφαση έχει προσβληθεί από τις ενώσεις καταναλωτών με αναίρεση ενώπιον του Αρείου Πάγου με ημερομηνία εκδίκασής της 20 Μαΐου 2019. Για ορισμένες πτυχές των δανείων σε ελβετικό νόμισμα υφίσταται επίσης δικαστική εκκρεμότητα ενώπιον της πλήρους Ολομέλειας του Αρείου Πάγου που είχε αφετηρία ατομική αγωγή.

Σε κάθε περίπτωση η Διοίκηση της Τράπεζας παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στις σχετικές υποθέσεις, προκειμένου να καθορίσει ενδεχόμενες λογιστικές επιπτώσεις, σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές του Ομίλου.

47. Πληροφόρηση ανά επιχειρηματικό τομέα

Η Διοίκηση έχει καθορίσει τους επιχειρηματικούς τομείς με βάση τις εσωτερικές αναφορές που επισκοπούνται από την Επιτροπή Στρατηγικού Σχεδιασμού (Strategic Planning Committee). Οι ανωτέρω αναφορές χρησιμοποιούνται για τη διάθεση των πόρων και την αξιολόγηση της απόδοσης κάθε τομέα, προκειμένου να ληφθούν οι στρατηγικές αποφάσεις. Η Επιτροπή Στρατηγικού Σχεδιασμού εξετάζει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες τόσο με βάση τους επιχειρηματικούς τομείς όσο και με γεωγραφικά κριτήρια. Γεωγραφικά, η Διοίκηση εξετάζει την απόδοση των δραστηριοτήτων στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης (Διεθνείς Δραστηριότητες). Οι δραστηριότητες στην Ελλάδα διαχωρίζονται περαιτέρω σε λιανική τραπεζική, τραπεζική επιχειρήσεων, διαχείριση περιουσίας, επενδυτική τραπεζική και προϊόντα κεφαλαιαγοράς. Οι Διεθνείς Δραστηριότητες παρακολουθούνται και αξιολογούνται σε επίπεδο χώρας. Ο Όμιλος ενοποιεί τους επιχειρηματικούς τομείς με κοινά οικονομικά χαρακτηριστικά, οι οποίοι αναμένεται να έχουν παρόμοια οικονομική ανάπτυξη μακροπρόθεσμα.

Ο Όμιλος είναι οργανωμένος στους ακόλουθους επιχειρηματικούς τομείς:

- Λιανική Τραπεζική: περιλαμβάνει λογαριασμούς όψεως πελατών, ταμειευτήριου, καταθέσεις και καταθετικά-επενδυτικά προϊόντα, πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες, καταναλωτικά δάνεια, χορηγήσεις μικρών επιχειρήσεων και στεγαστικά δάνεια.
- Τραπεζική Επιχειρήσεων: περιλαμβάνει λογαριασμούς όψεως, καταθέσεις, ανοιχτούς αλληλόχρεους λογαριασμούς, δάνεια και άλλες πιστωτικές διευκολύνσεις, προϊόντα συναλλάγματος και παράγωγα προϊόντα για εταιρείες, υπηρεσίες θεματοφυλακής, χρηματοιστηριακές υπηρεσίες, διαχείριση διαθεσίμων, διαχείριση ρευστότητας και χρηματοδότησης εμπορικών συναλλαγών.
- Διαχείριση Περιουσίας (Wealth Management): περιλαμβάνει υπηρεσίες Private Banking σε μεσαίου και υψηλού εισοδήματος ιδιώτες, προϊόντα αμοιβαίων κεφαλαίων και καταθετικά-επενδυτικά, χρηματοοικονομική διαχείριση περιουσιακών στοιχείων θεσμικών πελατών, καθώς επίσης και την αναλογία κερδών/ζημιών του Ομίλου από τον Όμιλο Eurolife.
- Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς: περιλαμβάνει υπηρεσίες επενδυτικής τραπεζικής, συμπεριλαμβανομένων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε εταιρείες, παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα συγχωνεύσεων και εξαγορών, διαπραγμάτευσης χρηματοοικονομικών μέσων, χρηματοδοτήσεων επιχειρήσεων και θεσμικών επενδυτών όπως επίσης και ειδικών χρηματοοικονομικών συμβουλών και διαμεσολαβήσεων τόσο σε ιδιώτες όσο και σε μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις.
- Διεθνείς Δραστηριότητες: περιλαμβάνει τις δραστηριότητες σε Βουλγαρία, Σερβία Κύπρο Λουξεμβούργο και σε Ρουμανία (οι δραστηριότητες των θυγατρικών εταιρειών στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση συμπεριλαμβάνονται ως την 31 Μαρτίου 2018, σημ. 17).

Οι λοιπές δραστηριότητες του Ομίλου περιλαμβάνουν κυρίως επενδυτικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και των επενδύσεων σε ακίνητα (οι δραστηριότητες της Grivalia περιλαμβάνονται έως την 30 Ιουνίου 2017, σημ. 17).

Οι αναφορές προς τη Διοίκηση του Ομίλου βασίζονται στα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.). Οι λογιστικές αρχές των επιχειρηματικών τομέων του Ομίλου είναι οι ίδιες με αυτές που περιγράφονται στις βασικές λογιστικές αρχές.

Τα έσοδα που προκύπτουν από τις συναλλαγές μεταξύ των επιχειρηματικών τομέων κατανέμονται με βάση αμοιβαίως συμφωνημένους όρους που προσεγγίζουν τις τιμές της αγοράς.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

47.1 Επιχειρηματικοί τομείς

31 Δεκεμβρίου 2018							
Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Περιουσίας € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής € εκατ.	Σύνολο € εκατ.	
Καθαρά έσοδα από τόκους	570	329	10	223	337	(53)	1.416
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	53	81	27	49	87	1	298
Λοιπά καθαρά έσοδα	7	9	0	94	13	8	131
Έσοδα από τρίτους	630	419	37	366	437	(44)	1.845
Έσοδα μεταξύ τομέων	15	16	5	(26)	(4)	(6)	-
Συνολικά έσοδα	645	435	42	340	433	(50)	1.845
Λειτουργικά έξοδα	(448)	(121)	(23)	(76)	(195)	(16)	(879)
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	(409)	(208)	1	(0)	(64)	(0)	(680)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις (σημ. 14)	(3)	(5)	0	15	(12)	(16)	(21)
Αναλογία κερδών/(ζημιών) από επενδύσεις σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες	0	(0)	29	-	(0)	(0)	29
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου και εξόδων αναδιάρθρωσης	(215)	101	49	279	162	(82)	294
Έξοδα αναδιάρθρωσης (σημ. 14)	(33)	(4)	(1)	(0)	(1)	(23)	(62)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(248)	97	48	279	161	(105)	232
Κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου ⁽³⁾	-	-	-	-	(113)	43	(70)
Δικαιώματα τρίτων	-	-	-	-	(0)	(0)	(0)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου που αναλογούν στους μετόχους	(248)	97	48	279	48	(62)	162
31 Δεκεμβρίου 2018							
Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Περιουσίας € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής ⁽¹⁾ € εκατ.	Σύνολο € εκατ.	
Ενεργητικό ανά τομέα	21.330	13.079	222	10.291	12.395	667	57.984
Υποχρεώσεις ανά τομέα	24.582	6.054	1.773	8.021	11.004	1.519	52.953

Ο τομέας των Διεθνών Δραστηριοτήτων αναλύεται περαιτέρω ως ακολούθως:

31 Δεκεμβρίου 2018						
Ρουμανία € εκατ.	Βουλγαρία € εκατ.	Σερβία € εκατ.	Κύπρος € εκατ.	Λουξεμβούργο € εκατ.	Σύνολο € εκατ.	
Καθαρά έσοδα από τόκους	10	154	60	90	23	337
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	(2)	42	15	24	8	87
Λοιπά καθαρά έσοδα	4	3	2	4	0	13
Έσοδα από τρίτους	12	199	77	118	31	437
Έσοδα μεταξύ τομέων	(0)	(0)	(1)	(0)	(3)	(4)
Συνολικά έσοδα	12	199	76	118	28	433
Λειτουργικά έξοδα	(9)	(90)	(48)	(31)	(17)	(195)
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	(10)	(35)	(8)	(11)	0	(64)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	(3)	(5)	(3)	(1)	(0)	(12)
Αναλογία κερδών/(ζημιών) από επενδύσεις σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες	(0)	-	(0)	-	-	(0)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ εξόδων αναδιάρθρωσης, προ φόρου	(10)	69	17	75	11	162
Εξοδα αναδιάρθρωσης	-	-	-	(1)	-	(1)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(10)	69	17	74	11	161
Κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(113)	-	-	-	-	(113)
Δικαιώματα τρίτων	(0)	(0)	(0)	-	-	(0)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου που αναλογούν στους μετόχους	(123)	69	17	74	11	48
31 Δεκεμβρίου 2018						
Ρουμανία € εκατ.	Βουλγαρία € εκατ.	Σερβία € εκατ.	Κύπρος € εκατ.	Λουξεμβούργο € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	
Ενεργητικό ανά τομέα ⁽²⁾	425	4.017	1.442	5.457	1.343	12.395
Υποχρεώσεις ανά τομέα ⁽²⁾	580	3.550	1.039	4.969	1.155	11.004

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

31 Δεκεμβρίου 2017							
	Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Περιουσίας € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Καθαρά έσοδα από τόκους	551	352	8	221	334	(2)	1.464
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	47	81	28	14	85	3	258
Λοιπά καθαρά έσοδα	9	10	0	83	17	41	160
Έσοδα από τρίτους	607	443	36	318	436	42	1.882
Έσοδα μεταξύ τομέων	6	23	8	(27)	(2)	(8)	-
Συνολικά έσοδα	613	466	44	291	434	34	1.882
Λειτουργικά έξοδα	(490)	(114)	(28)	(72)	(184)	(7)	(895)
Προβλέψεις για πιστωτικού κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	(503)	(154)	(3)	-	(90)	-	(750)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις (σημ. 14)	(4)	(6)	(0)	-	(16)	(24)	(50)
Αναλογία κερδών/(ζημιών) από συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες	1	(0)	7	-	(1)	(0)	7
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου και εξόδων αναδιάρθρωσης	(383)	192	20	219	143	3	194
Έξοδα αναδιάρθρωσης (σημ. 14)	(23)	(0)	(0)	(0)	(0)	10	(13)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(406)	192	20	219	143	13	181
Κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	-	-	-	-	(66)	19	(47)
Δικαιώματα τρίτων	-	-	-	-	(1)	(15)	(16)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου που αναλογούν στους μετόχους	(406)	192	20	219	76	17	118

31 Δεκεμβρίου 2017							
	Λιανική Τραπεζική € εκατ.	Τραπεζική Επιχειρήσεων € εκατ.	Διαχείριση Περιουσίας € εκατ.	Επενδυτική Τραπεζική και Προϊόντα Κεφαλαιαγοράς € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.	Λοιπά και κέντρο απαλοιφής ⁽²⁾ € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Ενεργητικό ανά τομέα	22.716	12.686	259	9.598	13.591	1.179	60.029
Υποχρεώσεις ανά τομέα	25.789	6.614	1.563	5.943	12.058	912	52.879

31 Δεκεμβρίου 2017						
	Ρουμανία € εκατ.	Βουλγαρία € εκατ.	Σερβία € εκατ.	Κύπρος € εκατ.	Λουξεμβούργο € εκατ.	Σύνολο € εκατ.
Καθαρά έσοδα από τόκους	11	157	59	84	23	334
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	(4)	41	16	24	8	85
Λοιπά καθαρά έσοδα	6	2	1	8	0	17
Έσοδα από τρίτους	13	200	76	116	31	436
Έσοδα μεταξύ τομέων	(0)	1	0	0	(3)	(2)
Συνολικά έσοδα	13	201	76	116	28	434
Λειτουργικά έξοδα	(6)	(85)	(46)	(31)	(16)	(184)
Προβλέψεις για πιστωτικού κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις	(5)	(58)	(11)	(16)	(0)	(90)
Λοιπές ζημιές απομείωσης και προβλέψεις	(6)	(6)	(1)	(0)	(3)	(16)
Αναλογία κερδών/(ζημιών) από συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες	0	-	(1)	-	-	(1)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου και εξόδων αναδιάρθρωσης	(4)	52	17	69	9	143
Έξοδα αναδιάρθρωσης	-	-	-	-	(0)	(0)
Κέρδη/(ζημιές) από συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(4)	52	17	69	9	143
Κέρδη/(ζημιές) από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες προ φόρου	(66)	-	0	-	-	(66)
Δικαιώματα τρίτων	(1)	(0)	(0)	-	-	(1)
Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου που αναλογούν στους μετόχους	(71)	52	17	69	9	76

31 Δεκεμβρίου 2017						
	Ρουμανία € εκατ.	Βουλγαρία € εκατ.	Σερβία € εκατ.	Κύπρος € εκατ.	Λουξεμβούργο € εκατ.	Διεθνείς Δραστηριότητες € εκατ.
Ενεργητικό ανά τομέα ⁽²⁾	2.705	3.649	1.353	4.890	1.301	13.591
Υποχρεώσεις ανά τομέα ⁽²⁾	2.699	3.162	954	4.459	1.092	12.058

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται απαλοιφές μεταξύ του τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων και των λοιπών επιχειρηματικών τομέων του Ομίλου.

⁽²⁾ Τα διεταιρικά υπόλοιπα μεταξύ των χωρών έχουν εξαιρεθεί από το σύνολο του ενεργητικού και των υποχρεώσεων του τομέα Διεθνών Δραστηριοτήτων.

⁽³⁾ Το ποσό € 37 εκατ. που περιλαμβάνεται στις λοιπές δραστηριότητες αφορά στο αποτέλεσμα της αντιστάθμισης της καθαρής επένδυσης στις θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση, το οποίο αναταξινομήθηκε στην κατάσταση αποτελεσμάτων κατά την πώλησή τους (σημ. 17).

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

47.2 Γνωστοποιήσεις όσον αφορά στο σύνολο του Ομίλου

Η ανάλυση των εσόδων του Ομίλου από συνεχιζόμενες δραστηριότητες για κάθε κατηγορία προϊόντων και υπηρεσιών με παρόμοια χαρακτηριστικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Χρηματοδοτικές δραστηριότητες	1.728	1.802
Καταθέσεις και υπηρεσίες διαχείρισης επενδύσεων	(64)	(68)
Κεφαλαιαγορές	172	131
Μη τραπεζικές και λοιπές εργασίες	9	17
Σύνολο	1.845	1.882

Πληροφορίες σχετικά με την υποβολή εκθέσεων ανά χώρα, με βάση το Νόμο 4261/2014, παρατίθενται στο Παράρτημα.

48. Λοιπά σημαντικά γεγονότα και γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού

Συμφωνία Συγχώνευσης μεταξύ της Eurobank και της Grivalia

Την 26 Νοεμβρίου 2018, τα Διοικητικά Συμβούλια της Eurobank Ergasias A.E. («Eurobank») και της Grivalia Properties A.E.E.A.Π. («Grivalia») ανακοίνωσαν ότι αποφάσισαν ομόφωνα να ξεκινήσουν τη συγχώνευση των δύο εταιρειών με απορρόφηση της Grivalia από την Eurobank (η «Συγχώνευση»).

Την 7 Φεβρουαρίου 2019 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG Competition) αποφάσισε ότι η Συγχώνευση είναι σύμφωνη με τις δεσμεύσεις της Eurobank και τους κανονισμούς κρατικών ενισχύσεων, λαμβάνοντας υπόψη ότι η ενίσχυση της κεφαλαιακής της βάσης μέσω της Συγχώνευσης θα επιτρέψει στην Eurobank να μειώσει σημαντικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνειά της, στο προσεχές μέλλον.

Την 22 Φεβρουαρίου 2019 τα Διοικητικά Συμβούλια της Eurobank και της Grivalia ενέκριναν το Σχέδιο Σύμβασης Συγχώνευσης για την απορρόφηση της Grivalia από την Eurobank σύμφωνα με τις διατάξεις του ελληνικού κωδικοποιημένου Νόμου 2190/1920 σε συνδυασμό με τις διατάξεις των ελληνικών νόμων 2166/1993 και 2515/1997, όπως είναι σε ισχύ. Η συγχώνευση θα πραγματοποιηθεί με λογιστική ενοποίηση των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων των συγχωνευόμενων εταιρειών και συγκεκριμένα με την εισφορά των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Grivalia στην Eurobank, όπως εμφανίζεται στον ισολογισμό μετασχηματισμού της Grivalia την 31 Δεκεμβρίου 2018. Η προτεινόμενη σχέση ανταλλαγής των μετοχών είναι 15,8000000414930 νέες κοινές ονομαστικές μετοχές της Eurobank για κάθε 1 κοινή ονομαστική μετοχή της Grivalia, ενώ οι μέτοχοι της Eurobank θα διατηρήσουν τον αριθμό των κοινών μετοχών της Eurobank που κατέχουν. Το διευρυμένο μετοχικό κεφάλαιο που θα προκύψει από τη συγχώνευση θα κατέχεται κατά περίπου 58,9% από τους υφιστάμενους μετόχους της Eurobank και κατά περίπου 41,1% από τους υφιστάμενους μετόχους της Grivalia.

Τα ανωτέρω προϋποθέτουν την εκπλήρωση ορισμένων όρων, όπως η έγκριση του Σχεδίου Σύμβασης Συγχώνευσης από τις Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων των συγχωνευόμενων εταιρειών την 5 Απριλίου 2019 και την λήψη των εναπομένουσων αδειών και εγκρίσεων από τις αρμόδιες αρχές, οι οποίες αναμένονται μέχρι τον Μάιο 2019. Η Συγχώνευση θα ενισχύσει την κεφαλαιακή θέση της Eurobank και τις προοπτικές κερδοφορίας, η οποία με τη σειρά της θα επιτρέψει την επιτάχυνση του πλάνου μείωσης των NPEs.

Μετά την ολοκλήρωση της συγχώνευσης, ο όμιλος της Fairfax, ο οποίος επί του παρόντος κατέχει το 18,40% και το 51,43% της Eurobank και της Grivalia αντίστοιχα, θα καταστεί ο μεγαλύτερος μέτοχος της συγχωνευμένης εταιρείας με ποσοστό συμμετοχής 33,03% περίπου.

Τον Δεκέμβριο του 2018, ο όμιλος Grivalia είχε συνολικά περιουσιακά στοιχεία € 1,16 δις και σύνολο υποχρεώσεων € 0,29 δις. Η ετήσια οικονομική έκθεση της Grivalia για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα της εταιρείας.

Συμφωνία με την εταιρεία διαχείρισης ακίνητης περιουσίας

Την 22 Φεβρουαρίου 2019 το Διοικητικό Συμβούλιο της Eurobank ενέκρινε την επικείμενη σύναψη σύμβασης (SLA), σύμφωνα με το άρθρο 100 του Νόμου 4548/2018, της Τράπεζας με την υπό-σύσταση εταιρεία με την επωνυμία «Grivalia Management Company A.E.» (η «Εταιρεία»). Η «Grivalia Management Company A.E.» ιδρύθηκε τον Μάρτιο 2019 και θεωρείται συνδεδεμένο

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

μέρος με την Eurobank, καθώς ένα μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας κατέχει την πλειοψηφία (70%) των μετοχών της Εταιρείας και είναι εκτελεστικό μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας.

Η Τράπεζα θα συνάψει με την Grivalia Εταιρεία Διαχείρισης Α.Ε. δεκαετή σύμβαση παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για το συνολικό χαρτοφυλάκιο ακινήτων των συγχωνευόμενων εταιρειών η οποία θα τεθεί σε ισχύ μετά την ολοκλήρωση της συγχώνευσης.

Περαιτέρω πληροφορίες για τις παραπάνω συναλλαγές παρέχονται στην «Έκθεση διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου» για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 και στις σχετικές ανακοινώσεις στον ιστότοπο της Τράπεζας την 26 Νοεμβρίου 2018 και 8 Φεβρουαρίου, 25 Φεβρουαρίου και 1 Μαρτίου 2019.

Πληροφορίες σχετικά με σημαντικά γεγονότα μετά την ημερομηνία ισολογισμού αναφέρονται στις εξής σημειώσεις:

Σημείωση 2.1 - Πλαίσιο σύνταξης οικονομικών καταστάσεων

Σημείωση 5 - Διαχείριση ιδίων κεφαλαίων

Σημείωση 6.2 - Παράγοντες Χρηματοοικονομικού Κινδύνου

Σημείωση 15 - Φόρος εισοδήματος

Σημείωση 24 - Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες

Σημείωση 27 - Συμμετοχές σε θυγατρικές εταιρείες

Σημείωση 28 - Επενδύσεις σε συγγενής εταιρείες και κοινοπραξίες

Σημείωση 34 - Υποχρεώσεις προς κεντρικές τράπεζες

Σημείωση 37 - Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους

Σημείωση 46 - Ενδεχόμενες υποχρεώσεις και λοιπές δεσμεύσεις

49. Συνδεόμενα μέρη

Από το Νοέμβριο του 2015, το ποσοστό των κοινών μετοχών με δικαίωμα ψήφου της Τράπεζας που κατέχει το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) ανέρχεται σε 2,38%. Το ΤΧΣ θεωρείται ότι ασκεί ουσιώδη επιρροή στην Τράπεζα βάσει των διατάξεων που προβλέπει ο Νόμος 3864/2010, όπως είναι σε ισχύ και της νέας σύμβασης πλαισίου συνεργασίας την οποία υπέγραψε η Τράπεζα με το ΤΧΣ. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα του ΤΧΣ βάσει του προαναφερθέντος πλαισίου παρέχονται στην ενότητα «Έκθεση διαχείρισης και δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης» των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Όμιλος πραγματοποιεί τραπεζικές συναλλαγές με τα συνδεόμενα μέρη μέσα στα συνήθη πλαίσια των εργασιών του και σε καθαρά εμπορική βάση. Οι συναλλαγές αυτές περιλαμβάνουν δάνεια, καταθέσεις και εγγυήσεις. Επιπλέον, μέσα στα συνήθη πλαίσια των επενδυτικών τραπεζικών εργασιών του, ο Όμιλος ενδέχεται να κατέχει χρεωστικούς και συμμετοχικούς τίτλους των συνδεόμενων μερών.

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Τα υπόλοιπα των συναλλαγών με (α) τα βασικά μέλη της Διοίκησης (ΒΜΔ) και τις εταιρείες που ελέγχονται ή ελέγχονται από κοινού από ΒΜΔ καθώς και (β) τις συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες, και τα αντίστοιχα έσοδα και έξοδα παρουσιάζονται παρακάτω:

	31 Δεκεμβρίου 2018		31 Δεκεμβρίου 2017	
	ΒΜΔ ⁽¹⁾ και Εταιρείες που ελέγχονται ή ελέγχονται από κοινού από ΒΜΔ	Συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες	ΒΜΔ ⁽¹⁾ και Εταιρείες που ελέγχονται ή ελέγχονται από κοινού από ΒΜΔ	Συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες
	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.	€ εκατ.
Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες	7,20	18,74	6,84	53,38
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	-	-	-	0,01
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	-	6,88	-	4,43
Υποχρεώσεις προς πελάτες	14,79	45,13	5,68	48,02
Υποχρεώσεις από πιστωτικούς τίτλους	-	-	-	10,21
Λοιπές υποχρεώσεις	0,03	2,52	0,02	3,74
Καθαρά έσοδα από τόκους	0,02	(5,55)	0,03	(7,68)
Καθαρά έσοδα από τραπεζικές αμοιβές και προμήθειες	0,03	12,23	0,01	6,64
Αποτελέσματα χαρτοφυλακίου συναλλαγών	-	0,23	-	0,16
Αποτελέσματα από επενδυτικούς τίτλους	-	0,31	-	0,02
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους από δάνεια και απαιτήσεις συμπεριλαμβανομένων σχετικών εξόδων	-	(22,14)	-	(3,02)
Λοιπά λειτουργικά έσοδα / (έξοδα)	-	(23,96)	-	(22,94)
Εκδοθείσες εγγυήσεις	-	-	-	4,60
Ληφθείσες εγγυήσεις	0,03	-	0,04	-

⁽¹⁾ Περιλαμβάνονται τα βασικά μέλη της Διοίκησης του Ομίλου και τα στενά συγγενικά τους πρόσωπα.

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, δεν υπήρξαν σημαντικές συναλλαγές με το ΤΧΣ. Επιπλέον, την 31 Δεκεμβρίου 2018 τα δάνεια, μετά από προβλέψεις, που δόθηκαν σε μη ενοποιούμενες εταιρείες οι οποίες ελέγχονται από την Τράπεζα βάσει σχετικών συμφωνητικών ενεχυρίασης των μετοχών τους ήταν € 3,3 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 4,7 εκατ.).

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, αναγνωρίστηκε πρόβλεψη απομείωσης ποσού € 16,5 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: αντιλογισμός πρόβλεψης € 2,09 εκατ.), έναντι δανείων σε συγγενείς εταιρείες και σε κοινοπραξίες του Ομίλου, ενώ η αντίστοιχη συνολική πρόβλεψη απομείωσης ανέρχεται σε € 0,6 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 21,05 εκατ.). Επιπρόσθετα, την 31 Δεκεμβρίου 2018, η αναπροσαρμογή των δανείων σε συγγενείς εταιρείες και σε κοινοπραξίες του Ομίλου που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων ανέρχεται σε € 17,7 εκατ.

Παροχές προς τα βασικά μέλη της Διοίκησης (μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και λοιπά βασικά μέλη της Διοίκησης του Ομίλου)

Οι αμοιβές των βασικών μελών της Διοίκησης που έχουν τη μορφή βραχυπρόθεσμων παροχών ανέρχονται σε € 6,97 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 6 εκατ.) και μακροπρόθεσμων παροχών σε € 1,58 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 0,86 εκατ., εκ των οποίων έξοδο € 0,38 εκατ. σχετίζεται με παροχές που διακανονίζονταν με συμμετοχικούς τίτλους της Grivalia Properties A.E.E.A.Π.). Επιπλέον, ο Όμιλος έχει σχηματίσει μια υποχρέωση καθορισμένων παροχών για τα ΒΜΔ ποσού € 1,7 εκατ. την 31 Δεκεμβρίου 2018 (31 Δεκεμβρίου 2017: € 0,88 εκατ.), ενώ το αντίστοιχο κόστος για την περίοδο ανέρχεται σε € 0,09 εκατ. (31 Δεκεμβρίου 2017: € 0,08 εκατ.).

50. Εξωτερικοί Ελεγκτές

Η Τράπεζα έχει υιοθετήσει Πολιτική για την Ανεξαρτησία των Εξωτερικών Ελεγκτών στην οποία ορίζονται, μεταξύ άλλων, οι επιτρεπόμενες και μη επιτρεπόμενες υπηρεσίες που μπορούν να παρασχεθούν από τους ελεγκτές του Ομίλου, πέρα από τις υπηρεσίες υποχρεωτικού τακτικού ελέγχου. Για οποιεσδήποτε τέτοιες υπηρεσίες που υφίσταται πρόθεση να ανατεθούν στους ελεγκτές του Ομίλου, υπάρχουν συγκεκριμένοι ελεγκτικοί μηχανισμοί προκειμένου η Επιτροπή Ελέγχου της Τράπεζας να διασφαλίζει ότι υπάρχει ικανοποιητική ισορροπία μεταξύ των ελεγκτικών και των μη ελεγκτικών εργασιών.

Οι συνολικές αμοιβές που κατέβαλλε ο Όμιλος στον κύριο ανεξάρτητο ελεγκτή KPMG Ορκωτοί Ελεγκτές ("PricewaterhouseCoopers Ορκωτοί Ελεγκτές" για το 2017) για ελεγκτικές και λοιπές υπηρεσίες που του παρασχέθηκαν αναλύονται ως ακολούθως:

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

	2018 € εκατ.	2017 € εκατ.
Τακτικός έλεγχος ⁽¹⁾	(2,4)	(2,7)
Φορολογικό πιστοποιητικό	(0,3)	(0,3)
Λοιπες ελεγκτικές υπηρεσίες ⁽¹⁾	(0,2)	(0,3)
Μη ελεγκτικές υπηρεσίες	(0,1)	(1,3)
Σύνολο	(3,0)	(4,6)

⁽¹⁾ Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2017, στη συνολική αμοιβή τακτικού ελέγχου και λοιπών ελεγκτικών υπηρεσιών περιλαμβάνονται ποσά € 0,2 εκατ. και € 0,03 εκατ. αντίστοιχα, τα οποία σχετίζονται με τις θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία που είχαν ταξινομηθεί ως κατεχόμενες προς πώληση (σημ. 17).

Σημειώνεται ότι, οι αμοιβές για τις μη ελεγκτικές υπηρεσίες του τακτικού ελεγκτή της Τράπεζας KPMG Ορκωτοί Ελεγκτές Α.Ε. Ελλάδα ("PricewaterhouseCoopers Ορκωτοί Ελεγκτές" για το 2017), ανήλθαν σε € 0,03 εκατ.

51. Διοικητικό Συμβούλιο

Το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) εξελέγη από την Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων της Τράπεζας (ΤΓΣ) την 10 Ιουλίου 2018, για θητεία τριών ετών, η οποία θα λήξει την 10 Ιουλίου 2021 παρατεινόμενη μέχρι τη λήξη της προθεσμίας εντός της οποίας θα συνέλθει η ΤΓΣ για το έτος 2021.

Σε συνέχεια της ανωτέρω απόφασης της ΤΓΣ, το Δ.Σ. συγκροτήθηκε σε σώμα κατά τη συνεδρίαση του Δ.Σ. την 10 Ιουλίου 2018, ως εξής :

Ν. Καραμούζης	Πρόεδρος, Μη Εκτελεστικό μέλος
Φ. Καραβίας	Διευθύνων Σύμβουλος
Σ. Ιωάννου	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
Θ. Καλαντώνης	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
Κ. Βασιλείου	Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
Γ. Χρυσικός	Μη Εκτελεστικό μέλος
R. Boucher	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
R. Kakar	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
B. P. Martin	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
J. Mirza	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
G. Myhal	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
L. Reichlin	Μη Εκτελεστικό Ανεξάρτητο μέλος
Α. Μπερίτση	Μη Εκτελεστικό μέλος (εκπρόσωπος του ΤΧΣ σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 3864/2010)

Αθήνα, 29 Μαρτίου 2019

Νικόλαος Β. Καραμούζης
Α.Δ.Τ. ΑΒ – 336562
ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Φωκίων Χ. Καραβίας
Α.Δ.Τ. ΑΙ - 677962
ΔΙΕΥΘΥΝΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Χάρης Β. Κοκολογιάννης
Α.Δ.Τ. ΑΝ-582334
ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ FINANCE ΟΜΙΛΟΥ
GROUP CHIEF FINANCIAL OFFICER

Σημειώσεις στις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – Γνωστοποιήσεις βάσει του Νόμου 4261/ 2014

Πληροφόρηση ανά χώρα

Σύμφωνα με το άρθρο 81 του Νόμου 4261/2014, που ενσωμάτωσε το άρθρο 89 της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ στην ελληνική νομοθεσία, ο Όμιλος παρέχει την παρακάτω πληροφόρηση για κάθε χώρα στην οποία δραστηριοποιείται:

- (i) Επωνυμίες, φύση δραστηριοτήτων και γεωγραφική θέση.
- (ii) Τα λειτουργικά έσοδα (κύκλος εργασιών), τα κέρδη/(ζημιές) προ φόρου, το φόρο επί των αποτελεσμάτων και τον τρέχοντα φόρο σε ενοποιημένη βάση για κάθε χώρα. Οι ενδοεταιρικές συναλλαγές μεταξύ των χωρών απαλείφονται στη γραμμή 'Ενδοομιλικά ποσά'. Η οικονομική πληροφόρηση που γνωστοποιείται, έχει προετοιμαστεί με βάση το ίδιο πλαίσιο με τις οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018.
- (iii) Τον αριθμό εργαζομένων σε ισοδύναμο καθεστώς πλήρους απασχόλησης.
- (iv) Τις εισπραττόμενες δημόσιες επιδοτήσεις.

Οι θυγατρικές εταιρείες της Τράπεζας την 31 Δεκεμβρίου 2018, η χώρα εγκατάστασης και ο τομέας δραστηριότητας τους παρουσιάζονται στη σημ. 27.

Η πληροφόρηση ανά χώρα παρατίθεται παρακάτω:

	Χρήση που έληξε 31 Δεκεμβρίου 2018				Αριθμός εργαζομένων την 31 Δεκεμβρίου
	Λειτουργικά έσοδα € εκατ.	Κέρδη/(ζημιές) προ φόρου € εκατ.	Φόρος επί των αποτελεσμάτων € εκατ.	Τρέχων φόρος € εκατ.	
Ελλάδα	1.411,5	28,4	(38,2)	(25,5)	8.994
Βουλγαρία	200,0	73,9	(9,7)	(5,3)	2.410
Ρουμανία	(0,8)	(9,1)	(0,0)	0,0	27
Κύπρος	93,9	53,9	(12,7)	(12,7)	379
Σερβία	76,5	21,8	(2,2)	(2,9)	1.253
Λουξεμβούργο ⁽¹⁾	39,6	18,9	(3,6)	(3,6)	92
Τουρκία	12,6	12,6	(9,6)	(9,6)	-
Ολλανδία	9,6	(0,0)	(0,4)	(0,4)	-
Άλλες χώρες ⁽²⁾	3,1	2,8	0,0	0,0	7
Ενδοομιλικά ποσά	(0,6)	-	-	-	-
Σύνολο από συνεχιζόμενες δραστηριότητες	1.845,4	203,2	(76,4)	(60,0)	13.162
Θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία που ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενες προς πώληση ⁽³⁾		(75,6)	7,1	(0,2)	
Ασφαλιστικές Δραστηριότητες ⁽³⁾		4,9	(1,4)	-	
Σύνολο από μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες		(70,7)	5,7	(0,2)	
Σύνολο	1.845,4	132,5	(70,7)	(60,2)	13.162

(1) Οι δραστηριότητες του υποκαταστήματος του Λονδίνου της Eurobank Private Bank Luxembourg S.A. περιλαμβάνονται στο Λουξεμβούργο.

(2) Τα ποσά που παρουσιάζονται στην κατηγορία 'Άλλες χώρες' αναφέρονται: (α) στις εταιρείες ειδικού σκοπού που εκδίδουν μεσοπρόθεσμους τίτλους (EMTNs) και προνομιούχους τίτλους δηλαδή την ERB Hellas Plc στο Ηνωμένο Βασίλειο, την ERB Hellas (Cayman Islands) Ltd στα νησιά Cayman και την ERB Hellas funding Ltd στα νησιά Channel και (β) στην εταιρεία χαρτοφυλακίου Berberis investments Ltd στα νησιά Channel.

(3) Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις θυγατρικές εταιρείες στη Ρουμανία που ταξινομήθηκαν ως κατεχόμενες προς πώληση και τις Ασφαλιστικές Δραστηριότητες αναφέρονται στη σημ. 17 «Μη συνεχιζόμενες δραστηριότητες».

Για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018, καμία από τις θυγατρικές της Τράπεζας δεν εισέπραξε κρατική επιχορήγηση.

Άρθρο 82 του Νόμου 4261/2014

Για το 2018, ο δείκτης απόδοσης του ενεργητικού του Ομίλου (Return on Assets – RoA) ανήλθε σε 0,16%. Ο δείκτης RoA υπολογίζεται διαιρώντας τα καθαρά κέρδη για τη χρήση που έληξε την 31 Δεκεμβρίου 2018 προς το μέσο όρο του συνόλου ενεργητικού του Ομίλου για τη χρήση.